

संस्कृत-महाविद्यालय-प्रकाशनालय

धम्मपद-अट्टकथा

पटमो वारो

दिल्ली
डा० श्री ० एन० प्रकाशनालय

नव-नालन्दा-महाविहार-ग्रन्थमाला

बेहाररज्जाणाय प्रकाशिता

धम्मपद-अट्टकथा

पठमो भागो

प्रधान संशोधक

डॉ० नथमल टाटिया

निदेशक,

नव नालन्दा महाविहार

संशोधक

डॉ० सी० एस० उपासक

प्राध्यापक

नव नालन्दा महाविहार

नव नालन्दा महाविहार
नालन्दा (बिहार)

(२)

मुख्य वितरक :-

चौखम्बा संस्कृत सिरीज,
गोपाल मन्दिर लेन,
पो० बा० नं० ६
वाराणसी-१
(उत्तर प्रदेश)

२५२०५२०
५५५५५५५५

मूल्य

रूपये

मुद्रक :-

बिहार राज्य शिक्षक सहयोग संघ लि० प्रेस,
एकजीवीधन रोड, पटना-१

Nava Nālandā Mahāvihāra Publication
Published under the authority of
Government of Bihar

THE DHAMMAPADA-ATTHAKATHA

Vol. I

General Editor

Dr Nathmal Tatia,
M. A., D. Litt.

Director, Nava Nālandā Mahāvihāra.

Editor

Dr C. S. Upasak

M. A., Ph. D. (London)

Professor of Pali and A. I. & Asian studies,

NAVA NĀLANDĀ MAHĀVIHĀRA

NAVA NĀLANDĀ MAHĀVIHĀRA
NALANDA (Bihar)

(४)

Sole Agents :

M/s. Chaukhamba Sanskrit Series
Gopal Mandir Lane,
Post Box No. 8
Varanasi-1
(U. P.)

Price Rupees

Printed by :

Bihar Rajya Shikshak Sahyog Sangh Ltd. Press,
Exhibition Road, Patna-1.

The Government of Bihar established the Nalanda Institute of Post-Graduate Studies and Research in Buddhist Learning and Pali (NAVA NĀLANDĀ MAHĀVIHĀRA) at Nalanda in 1951 with the object, *inter alia*, to promote advanced studies and to publish works of permanent value to scholars. This Institute is one of five others planned by the Government as a token of their homage to the tradition of learning and scholarship for which ancient Bihar was noted. It has been doing useful work in the field of scholarship for the last twentytwo years.

As part of the programme of rehabilitating and reorientating ancient Learning and Scholarship, the edition and publication of the Atthakathas have been undertaken with the co-operation of the scholars of the Institute. The Government of Bihar hope to continue to sponsor such projects and trust that this humble service to the work of scholarship and learning would bear fruit in the fulness of time.

प्रधान-सम्पादकीय वक्तव्य

महाविहार में विभिन्न देशों से समागत शोधार्थियों को पुष्कल शोधसामग्री प्रदान कर अनुसन्धान की दिशा में विशेष अभिरुचि जननार्थ यहां पन्द्रह वर्ष पूर्व दुष्प्राय ग्रन्थों के प्रकाशन की योजना का प्रारंभ किया गया। सर्वप्रथम सम्पूर्ण त्रिपिटक का एकतालीस खण्डों में प्रकाशन हुआ। तदनन्तर अट्टकथाओं के प्रकाशन की योजना गतिशील की गई। इस क्रम में अभी तक विनयपिटक तथा अभिधम्मपिटक की अट्टकथायें प्रकाशित हो चुकी हैं। अभी सुत्तपिटक की अट्टकथाओं का प्रकाशन चल रहा है। धम्मपद-अट्टकथा का प्रकाशन इसी सरणी में है।

धम्मपद पालिवाङ्मय में एक महत्वपूर्ण ग्रन्थ है। जीवन के समस्त तन्तुओं को सुखद प्रेरणा से झंकृत करनेवाले अत्यन्त उपयोगी उपदेशों का यहां एक साथ समागम है। ये उपदेश धर्म, दर्शन, भावना, आचार तथा व्यवहार-विषयक अपार सामग्री को 'सागर में सागर' भरने की भांति संजोये हैं। धम्मपद-अट्टकथा इन्हीं उपदेशों की विरणात्मिका व्याख्या है। इस ग्रन्थ के लेखक आचार्य बुद्धघोस ने बौद्ध-परम्परा के परिप्रेक्ष्य में प्रत्येक पद को स्पष्ट करने के उद्देश्य से प्रायः प्रति गाथा का निदान, अनुपदविवरण तथा तन्निहित सिद्धान्तों की पाण्डित्यपूर्ण विवृति प्रदान की है। किस गाथा का उपदेश कब, कहां तथा किस व्यक्ति के प्रसंग में हुआ, इसका सर्वत्र उल्लेख है। व्यक्ति विशेष के अध्याशय, अनुशय तथा अधिमुक्ति की अनुरूपता की पृष्ठभूमि से वर्णित विषय अनायास स्पष्ट हो जाते हैं।

प्रस्तुत धम्मपद-अट्टकथा, भाग-१ में धम्मपद के केवल दो वग्गों की अट्टकथा मुद्रित की गई है। इसके अवशेष अंश सम्पादनक्रम में हैं, जिनके प्रकाशन की निकट भविष्य में आशा है। इस छोटे कलेवर में जिन सामग्रियों का आहरण हो पाया है, वे शोधार्थियों एवं बौद्ध-विद्या के जिज्ञासुओं के लिए उपयोगी होंगी, ऐसी आशा है।

इस ग्रन्थ का आलोचनात्मक सम्पादन महाविहार के प्राध्यापक तथा मेरे सहयोगी डॉ० चन्द्रिका सिंह उपासक ने सफलतापूर्वक किया हैं। विभिन्न-लिपियों में उपलब्ध संस्करणों के तुलनात्मक अभिवाचन द्वारा उन्होंने शुद्ध पाठ देने का प्रयत्न किया है। साथ ही अनुच्छेद, शीर्षक, उपशीर्षक, प्रसंग निर्देश आदि के द्वारा ग्रन्थ को उपयोगी एवं सुबोध बनाने का प्रयास किया है। मैं इनके स्वस्थ दीर्घ जीवन की मंगल कामना करता हूँ ताकि इनके योग से पालि एवं बौद्धविद्या की अधिकाधिक कृतियां प्रकाश में आ सकें।

नथमल टाटिया

निदेशक

नव नालन्दा महाविहार, नालन्दा।

Preface

The *Dhammapada*, an anthology containing only 423 verses or Gāthās, is the most popular and best known text of the Pali Tipitaka. It is a collection of verses of ethical significance. Most of the verses are traceable from other texts of the Tipitaka. In some of the Theravāda countries the *Dhammapada* has gained so much importance that a *Sāmanera* (Novice) is required to memorise this text by heart before he receives his higher ordination, the *Upasampadā*. Because of its ethical values, this book has been rendered into Prakrit, mixed Sanskrit, Sanskrit and Chinese. The recension of the Prakrit *Dhammapada* in Kharosthi Script of about first or second century A. D. on birch-bark was discovered in Khotan in 1892. It is considered to be the oldest surviving manuscript of an Indian text.

The *Dhammapada* is one of the fifteen books grouped under the Khuddakanikāya, the fifth of the Nikāyas, others being the Dīgha, the Majjhima, the Saṃyutta and the Anguttara. The 423 verses of this book have been grouped into 26 *Vaggas* or sections. All the verses are detached but they are grouped into *Vaggas* according to their subject matters. It is generally believed that the formation of these *Vaggas* or sections is the work of the compiler or editor.

Each verse of the *Dhammapada* has been taken from different texts of the Tipitaka, some traceable and some not. And so they embody the words of the Buddha, at least the actual spirit of his teachings. In order to understand as to when, to whom and under what circumstances Lord Buddha uttered these verses, it is expedient to look into the commentary or the Atthakathā written on this text.

In fact the Atthakathās or Commentaries written on the Pali Tipitaka are of paramount importance to have a clear comprehension of the scripture. It is generally believed that the Atthakathās came into being sometime in 4th and 5th centuries A. D. based on Sihala Atthakathā (Commentaries in Sinhalese) already in Ceylon. Besides their literary and religious significance, these Atthakathās are very important and reliable sources of information so far as our political and cultural history is concerned.

These Atthakathās are the legendary statements connected with the meaning of the texts. And so the stories or legends form the main

part of the body of the *Atthakathā*. The *Dhammapada-Atthakathā* is full of stories, sub-stories, Jataka tales, anecdotes etc. As the story grows, the verbal exegesis given in the end begins to shrink.

There are three commentators who have compiled the Commentaries on the Pali Tipitaka. Buddhaghosa is the principal one who has contributed most abundantly. He has written altogether 16 Commentaries besides his most famous treatise, the *Visuddhimagga*. The other two commentators are Buddhadatta and Dhammapāla who also belong almost to the same age. They have compiled not only the *Atthakathas* but have written sub-commentaries, the *Tīkā*s. Buddhaghosa excels both in writing and also in style. He is not only a versatile writer but a genius so far as his knowledge of the subject matter and command over Pali language are concerned.

The *Dhammapada-Atthakathā* is ascribed to Buddhaghosa. In the later texts, for instance, in the *Gandhavamsa*, a Burmese work of about 7th century A.D., Buddhaghosa is mentioned as the author of the *Dhammapada-Atthakathā*. But many modern scholars are of the opinion that the *Dhammapada-Atthakathā* and the *Jataka-Atthakathā* cannot be the work of Buddhaghosa. Fausboll and Rhys Davids argue that it is incredible to ascribe the authorship of these commentaries to Buddhaghosa as he remained only three years in Ceylon, during which he could compile so many commentaries on the Vinaya, on the four Nikāyas besides his own work, the *Visuddhimagga*. Winternitz thinks that the commentaries on the *Dhammapada* and the *Jataka* are so very different in language and style from Buddhaghosa's other commentaries that he could not possibly have written them. So also E. W. Burlingame categorically rejects Buddhaghosa as the author of the *Dhammapada-Atthakathā* and the *Jataka-Atthakathā*. According to him their authors are unknown, certainly not Buddhaghosa.

It is abundantly clear that the style of the *Dhammapada-Atthakathā* is very similar to that of the *Jataka-Atthakathā*. The structure of the commentary on the *Dhammapada* begins with the statement that the *Dhammaḍḍesaṇā* or the Sermon was delivered by the Lord at such and such a place with reference to such and such a person or persons. The citation of the Gāthā is the first to come. Then follows the story. After the story or sub-stories are over, the main Gāthā or Gāthas of the *Dhammapada* are given and then explained word for word. The exposition ends with the statement that "many" or "a hundred thousand" persons attained the path of Sotapanna or a still higher stage of holiness.

In fact the stories given in the *Dhammapada-Atthakathā* are purposeful. They are the illustrations to prove the Kāmma Theory, so predominant in the Buddhist literature. In other words, they are meant to prove the maxim that "Whatever a person soweth, that shall he also reap." These stories are the moral tales, as illustrations on the stanzas on morality. A sinner has to suffer and experience the consequences of his bad deeds; whereas a good person has to enjoy the fruits of his good deeds. Thus the essence of the stories is that the moral evolution depends upon his own good conduct. Here it may be noted that good conduct which is represented by *Sīla* or virtue is the foundation of higher attainment in terms of *Samādhi* or concentration and *Pañña* or wisdom.

The *Dhammapada-Atthakathā* is being published for the first time in Devanāgarī Script. The manuscript was prepared mainly based on the Chattha Saṅgāyanā edition in Burmese Script. In the foot-notes, the variants found in the Sinhalese (Hewavitarana Edition) and Roman Script (P.T.S.) are given, which we hope, will be found useful for reference.

The present volume covers the commentaries on only two *vaggas* or sections of the *Dhammapada* viz. the Yamaka-Vagga and Appamāda-Vagga. And hence it is not possible to give an introductory dissertation of the whole *Dhammapada-Atthakathā* in this volume. We have, therefore, to postpone it for the last volume of this text.

I am indeed thankful to the authorities of Nava Nālandā Mahāvihāra, particularly Dr. N. Tatia, the Director of the Mahāvihāra for including this Pali Text in the publication scheme of the Institute and for writing the General Editor's note. My thanks are also due to my colleagues and friends who have helped me in one way or the other. I particularly owe much gratitude to Ven. Dr. U. Dhammaratana, Ven. Dr. U. Zagarabhivamsa, Dr M. Tiwary and Shri D. K. Banerjee who helped me in preparing the press-copy of the text. My students Shri D. L. Shastree, M. A. and Shri Satyendra Narain Singh, M. A. were very helpful in correcting the proofs in the press. Shri Janardan Upadhyaya, M. A., another scholar of mine took much pains in preparing the index of this work. I can only express my good wishes and hope for their success in life. I also take the opportunity to express my thanks to the Library staff of Nava Nālandā Mahāvihāra and Sri R. P. Singh Typist for their valuable help and co-operation.

C. S. UPASAK

Nalanda,
31-3-1973.

Professor of Pali and Ancient Indian & Asian studies,
Nava Nālandā Mahāvihāra.

धम्मपद-अट्टकथा

विसय-सूची

पाठा	पिटुङ्का
गन्थारम्भ कथा	३
१. यमकवग्गो	४
१-१. चक्खुपालत्थेरवत्थु	४
१-२. मट्टकुण्डलीवत्थु	२३
१-३. तिस्सत्थेरवत्थु	३४
१-४. कालयक्खिनीवत्थु	४१
१-५. कोसम्बकवत्थु	४८
१-६. महाकालत्थेरवत्थु	५९
१-७. देवदत्तवत्थु	६८
१-८. सारिपुत्तत्थेरवत्थु	७३
१-९. नन्दत्थेरवत्थु	१००
१-१०. चुन्दसूकरिकवत्थु	१०९
१-११. धम्मिकउपासकवत्थु	११२
१-१२. देवदत्तवत्थु	११५
१-१३. सुमनादेवीवत्थु	१२९
१-१४. द्वेसहायकभिक्षुवत्थु	१३२
२. अप्पमादवग्गो	१३७
२-१. सामवतीवत्थु	१९५
२-२. कुम्भघोसकसेट्ठिवत्थु	१३८
२-३. चूलपन्थकत्थेरवत्थु	२०३
२-४. बालनक्खत्तसङ्खुट्ठवत्थु	२१६
२-५. महाकस्सपत्थेरवत्थु	२१९
२-६. पमत्तापमत्तद्वेसहायकवत्थु	२२१
२-७. मघवत्थु	२२४
२-८. अञ्जातरभिक्षुवत्थु	२३९

सुद्धि पण्णं

पिट्ठे	पन्तियं	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो
२०	१०	देसना धम्मो	देसनाधम्मो
२०	१६	एते सन्ति	एतेसन्ति
२१	२	मनोमाय	मनोमया
२२	२	परिसभिदाहि	पटिसंभिदाहि
२१	२४	तीणिदुच्चरितानि	तीणि दुच्चरितानि
२५	११	एवरू	एवरूपं
३४	११	दुब्बिनीत	दुब्बिनीत
"	१७	दुक्खा	दुक्खी
३५	११	अत्थ	अथ
३४	२१	कुम्भकारो	कुम्भकारो
३६	७	एकरत्ति	एकरत्ति
४९	५	विनय कम्मेन	विनयकम्मेन
४९	६	धम्मकथिकअन्ते वासिकानं	धम्मकथिकअन्ते- वासिकानं
४९	२०	वट्टकजातकं	वट्टकजातकं
५३	१०	मक्कटदेवपुत्तो	मक्कटदेवपुत्तो
६८	१६	पण्डितपुरिसो	पण्डितपुरिसो
७०	१७	अगरभागे	अपरभागे
७३	५	असङ्ख्ययानं	असङ्ख्ययानं
७३	१५	"	"
७९	१५	राजगहं	राजगहं
१०४	२१	अरहतं	अरहतं
१२६	१	देतदत्तं	देवदत्तं
१३१	४	परलोके	परलोके
१३५	४	परिमुञ्जन्ति	परिभुञ्जन्ति
१४०	३	सूरियत्थङ्गमनकाले	सूरियत्थङ्गमनकाले
१५०	१९	वेठुगुब्बं	वेलुगुब्बं
१५१	२	विच	विय
१५१	१७	बहं	बहुं
१५१	१८	पिटिजिनित्वा	पटिजिनित्वा
१५३	८	पाथेय्यं	पाथेय्यं
१६४	४	अम्हेबहि	अम्हे बहि

१६४	८	“साधु” ति	“साधू” ति
१७२	१६	मुक्तकरीसपुष्पं	मुक्तकरीसपुष्पं
१७७, १९६	१५, ४	“साधु” ति	“साधू” ति
१८१	२५	गण्डिसु” ति	गण्डिसू” ति
१९४	८	विपाकफसना	विपाकफुसना
१९७	८	अन्तरापणातो	अन्तरापणतो
१९८	७	निपजा” ति	निपज्जा” ति
२०६	८	तपन्तमादिच्चभिवन्त	तपन्तमादिच्च-
		लिक्खे” ति	भिवन्तलिक्खे” ति
२०८	६	पिलोतिकखण्भेव	पिलोतिकखण्डमेव
२०८	१५	रजोत	रजोति
२०८	१९	नजोति	रजोति
२०८	२१	विहन्ति	विहरन्ति
२०९	१०	भिक्षून	भिक्षून्
२१२	२२	घड्डेत्वा	छड्डेत्वा
२१६	१	बालनक्खत्तसङ्घट्टवत्थु	बालनक्खत्तसङ्घट्ट-
			वत्थु
२१६	३	सङ्घट्टं	सङ्घट्टं
२१६	९	सावत्थियं	सावत्थियं
२२२	१४	सूत्तंसू	सुत्तंसू
२२६	११	अठ्ठंसु	अट्ठंसु
२२८	२	कौधेन्ता	सोधेन्ता
२२८	९	भिय्योसोभत्ताय	भिय्योसोभत्ताय
२२८	११	पुञ्जं	पुञ्जं
२३०	२०	वे	वे
२३१	२२	परिक्खत्तकमुले	परिक्खत्तकमूले
२३२	२	पण्डुकम्बलसिला	पण्डुकम्बलसिला
२३२	८	अड्ढयोजनत्पमाणे	अड्ढयोजनत्पमाणे
२३५	९	रक्खमाना	रक्खमाना
२३५	१६	वट्ठती	वट्ठती
२२६	४	तुय्हमे	तुय्हमे-
२२६	१५	असुरकञ्जा	असुरकञ्जां
२३८	३	देवनगरद्वारेसु	देवनगरद्वारेसु
२८३	९	सेट्ठत	सेट्ठतं

धम्मपदट्टकथा

(पठमो भागो)

13-15-17-19-21-23

(13-15-17-19-21-23)

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

धम्मपदट्टकथा

गन्थारम्भकथा^१

१. महामोहतमोनद्धे, लोके लोकन्तदस्सिना ।
येन सद्धम्मपज्जोतो, जालितो^२ जलितिद्धिना ॥ B. 1
२. तस्स पादे नमस्सित्वा, सम्बुद्धस्स सिरीमतो ।
सद्धम्मञ्चस्स पूजेत्वा, कत्वा सद्धस्स चञ्जलि ॥
३. तं तं कारणमागम्म, धम्माधम्मेषु कोविदो ।
सम्पत्तसद्धम्मपदो^३, सत्था धम्मपदं सुभं ॥ 5
४. देसेसि करुणावेग - समुस्साहितमानसो ।
यं वे देवमनुस्सानं, पीतिपामोज्जवड्डनं^४ ॥
५. परम्पराभता तस्स, निपुणा अत्थवण्णना ।
या तम्बपण्णिदीपम्हि, दीपभासाय सण्ठिता ॥ 10
६. न साधयति सेसानं, सत्तानं हितसम्पदं ।
अप्पेव नाम साधेय्य, सब्बलोकस्स सा हितं ॥
७. इति आसीसमानेन^५, दन्तेन समचारिना ।
कुमारकस्सपेनाहं, थेरेन थिरचेतसा ॥
८. सद्धम्मट्ठितिकामेन, सक्कच्चं अभियाचितो ।
तं भासं अतिवित्थार-गतञ्च वचनक्कमं ॥ 15
९. पहायारोपयित्वान, तन्तिभासं मनोरमं ।
गाथानं व्यञ्जनपदं, यं तत्थ न विभावितं ॥ B. 2
१०. केवलं तं विभावेत्वा, सेसं तमेव अत्थतो ।
भासन्तरेन भासिस्सं, आवहन्तो विभाविनं ।
मनसो पीतिपामोज्जं, अत्थधम्मूपनिस्सितं ति ॥ 20

१. पणामगाथा—सी०, स्या०; रो० पोत्थके न दिस्सति ।

२. जलितो—स्या० ।

३. सम्पत्तसद्धम्मपदो—स्या० ।

४. पीतिपामोज्जवड्डनं—सी० ।

५. आसिसमानेन—सी०, स्या० ।

१. यमकवग्गो

R. 3

१-१ चक्खुपालत्थेरवत्थु

मनोपुब्बङ्गमा धम्मा, मनोसेट्ठा मनोमया ।

मनसा चे पवुट्ठेन, मासति वा करोति वा ।

ततो नं दुक्खमन्वेति, चक्कं व वहतो पदं ति ॥

अयं धम्मदेसना कत्थ भासिता ति ? सावत्थियं । कं आरब्भा
5 ति ? चक्खुपालत्थेरं ।

सावत्थियं किर महासुवण्णो नाम कुटुम्बिको^१ अहोसि अड्ढो
महद्धनो महाभोगो अपुत्तको । सो एकदिवसं न्हानतित्थि^२ गन्त्वा
न्हत्वा^३ आगच्छन्तो अन्तरामग्गे सम्पन्नपत्तसाखं^४ एकं वनस्पति
दिस्वा, 'अयं महेसक्खाय देवताय परिग्गहितो^५ भविस्सती' ति तस्स
10 हेट्ठाभागं सोधापेत्वा पाकारपरिक्खेपं कारापेत्वा वालुकं^६ ओकिरापेत्वा
धजपटाकं^७ उस्सापेत्वा वनस्पतिं^८ अलङ्कुरित्वा^९ अञ्जलिं करित्वा,
'सचे^{१०} पुत्तं वा धीतरं वा लभेय्यं^{१०}, तुम्हाकं महासक्कारं करिस्सामी'
ति पत्थनं कत्वा पक्कामि ।

अथस्स न^{११} चिरस्सेव^{११} भरियाय कुच्छियं गब्भो पतिट्ठासि ।
R. 4 15 सा^{१२} गब्भस्स पतिट्ठितभावं जत्वा तस्स आरोचेसि^{१३} । सो तस्सा
गब्भस्स परिहारमदासि । सा दसमासच्चयेन पुत्तं विजायि ।
B. 3 तं^{१३} नामग्गहणदिवसे^{१३} सेट्ठि अत्तना पालितं वनस्पतिं^{१४} निस्साय लद्धत्ता
तस्स पालो ति नामं अकासि । सा^{१५} अपरभागे अञ्जाम्पि^{१६} पुत्तं लभि ।

१. कुटुम्बिको—रो० । एवं सव्वत्थ दिस्सति ।

२. नहात्वा—स्या०, रो०; न्हात्वा—सी० ।

४. वनस्पति—सी०, रो० ।

६. वालिकं—सी०, स्या०, रो० ।

८. वनस्पति—सी०, रो० ।

१०. लभित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

१२-१२. रो० नत्थि ।

१४. वनस्पति—सी०, रो० । १५. रो० नत्थि । १६. अञ्जं—सी०, स्या०, रो० ।

१ A. न्हानतित्थि—सी०, रो० ।

३. सम्पन्नसाखं—स्या०, सी०, रो० ।

५. अधिग्गहितो—सी०, रो० ।

७. पताकं—सी०, स्या०, रो० ।

९-९. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

११-११. रो० नत्थि ।

१३-१३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

तस्स चूळपालो^१ ति नामं कत्वा इतरस्स महापालो ति नामं अकासि^२ ।
ते वयप्पत्ते घरबन्धनेन बन्धिसु ।^३ अपरभागे मातापितरो कालमकंसु ।
सब्बम्पि विभवं इतरेयेव विचारिंसु^४ ।

तस्मिं समये सत्था पवत्तितवरधम्मचक्रो^५ अनुपुब्बेनागत्त्वा
अनाथपिण्डकेन महासेट्ठिना चतुपण्णासकोटिधनं विस्सज्जेत्वा कारिते 5
जेतवनमहाविहारे विहरति महाजनं सगगग्गे च मोक्खमग्गे च पतिट्ठा-
पयमानो । तथागतो हि मातिपक्खतो असीतिया, पितिपक्खतो असीतिया
ति द्वेअसीतिआतिकुलसहस्सेहि कारिते निग्रोधमहाविहारे^६ एकमेव
वस्सावासं वसि, अनाथपिण्डकेन कारिते जेतवनमहाविहारे
एकनवीसतिवस्सानि^७, विसाखाय सत्तवीसतिकोटिधनपरिच्चागेन 10
कारिते पुब्बारामे छब्बस्सानी^८ ति; द्विन्नं कुलानं गुणमहत्ततं^९ पटिच्च
सावर्त्थि निस्साय पञ्चवीसतिवस्सानि वस्सावासं^{१०} वसि ।
अनाथपिण्डकोपि विसाखापि महाउपासिका निबद्धं दिवसस्स द्वे वारे
तथागतस्स उपट्ठानं गच्छन्ति, गच्छन्ता च 'दहरसामणेरा नो हत्थे
ओलोकेस्सन्ती' ति तुच्छहत्था^{११} न गतपुब्बा । पुरेभत्तं गच्छन्ता 15
'खादनीयभोजनीयादीनि गहेत्वाव'^{१२} गच्छन्ति, पच्छाभत्तं गच्छन्ता^{१३}
पञ्च भेसज्जानि अट्ठ च पानानि । निवेसनेसु पन तेसं द्विन्नं द्विन्नं
भिक्खुसहस्सानं निच्चं पञ्जत्तासनानेव^{१४} होन्ति । अन्नपानभेसज्जेसु यो
यं इच्छति, तस्स तं यथिच्छितमेव सम्पज्जति । तेसु अनाथपिण्डकेन
एकदिवसम्पि^{१५} सत्था^{१६} पञ्हं^{१७} न पुच्छितपुब्बो^{१८} । सो किर, "तथागतो 20

R. 5

१. चूळपालो—सी० ।
२. अकरि—सी०; करि—स्या०, रो० ।
- ३-३. सी०, रो० न दिस्सति; अपरभागे मातापितरो कालमकंसु । सब्बं भोगं द्विन्नं एव विवरेसु—स्या० ।
४. पवत्तितवरधम्मचक्रो—सी०, रो०; पवत्तितपवरधम्मचक्रो—स्या० ।
५. विहारे—सी०, रो० ।
६. एकनवीसति—सी०, रो० ।
७. छवस्सावासे—सी०, स्या० ।
८. गुणमहत्ततं—सी०, स्या०, रो० ।
९. वस्सावासे—सी०, स्या०, रो० ।
१०. तुच्छहत्था नाम—सी० ।
- ११-११. खादनीयादीनि गाहापेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।
१२. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।
१३. पञ्जत्तानेवासनानि—सी०, स्या०, रो० ।
१४. एकमेव दिवसं—स्या०, रो०; एकमेव—सी० । १५-१५. सत्थार पञ्हो—स्या० ।
१६. अपुच्छितपुब्बो—सी०, रो० ।

बुद्धसुखमालो खत्तियसुखमालो, 'बहूपकारो' मे गहपती' ति मय्हं धम्मं देसेन्तो किलमेय्या' ति सत्थरि अधिमत्तसिनेहेन पञ्चं न पुच्छति । सत्था पन तस्मिं निसिन्नमत्तेयेव, 'अयं सेट्ठि मं अरक्खितब्बट्ठाने रक्खति । अहञ्चिह कप्पसतसहस्साधिकानि चत्तारि असङ्खेय्यानि
5 अलङ्कृतपटियत्तं^१ अत्तनोसीसं छिन्दित्वा अक्खीनि उप्पाटेत्वा हृदयमंसं उप्पाटेत्वा^२ पाणसमं पुत्तदारं परिचचजेत्वा^३ पारमियो पूरेन्तो परेसं धम्मदेसनत्थमेव पूरेसि । एस मं अरक्खितब्बट्ठाने रक्खती' ति एकं धम्मदेसनं कथेतियेव ।

B. 4

तदा सावत्थियं सत्त मनुस्सकोटियो वसन्ति । तेषु सत्थु
10 धम्मकथं सुत्वा पञ्चकोटिमत्ता मनुस्सा अरियसावका जाता, द्वेकोटिमत्ता मनुस्सा^४ पुथुज्जना । तेषु अरियसावकानं द्वेयेव किच्चानि अहेसुं—पुरेभत्तं दानं देन्ति, पच्छाभत्तं गन्धमालादिहत्था वत्थभेसज्जपानकादीनि^५ गाहापेत्वा धम्मस्सवनत्थाय^६ गच्छन्ति ।
R. 6 अथेकदिवसं महापालो अरियसावके गन्धमालादिहत्थे विहारं गच्छन्ते
15 दिस्वा, "अयं महाजनो कुहि गच्छती" ति पुच्छित्वा, "धम्मस्सवनाया"^७ ति सुत्वा, 'अहम्पि गमिस्सामी' ति गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा परिसपरियन्ते निसीदि ।

बुद्धा च नाम धम्मं देसेन्ता सरणसीलपब्बज्जादीनं उपनिस्सयं ओलोकेत्वा अज्झासयवसेन धम्मं देसेन्ति, तस्मा तं दिवसं सत्था तस्स
20 उपनिस्सयं आलोकेत्वा धम्मं देसेन्तो अनुपुब्बिकथं^८ कथेसि, सेय्यथिदं^९ —दानकथं, सीलकथं, सग्गकथं, कामानं आदीनवं, ओकारं संकिलेसं, नेक्खम्म^{१०} आनिसंसं पकासेसि । तं सुत्वा महापालो कुटुम्बिको चिन्तेसि, 'परलोकं गच्छन्तं पुत्तधीतरो वा भातरो'^{११} वा भोगा वा नानुगच्छन्ति,

१. उपकारो—सी०, रो० ।

२. अलङ्कृतपटियत्तो—स्या० ।

३. उब्बतेत्वा—सी०, स्या०; उब्बत्ते वा—रो० । ४. परिचचजित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

५. रो०, सी०, स्या० नत्थि ।

६. वत्थभेसज्जपानकादि—सी०, स्या०, रो० ।

७. धम्मसवनत्थाय—रो०, सी० ।

८. धम्मसवनाया—सी०, रो० ।

९. आनुपुब्बिकथं—सी० ।

१०. सेय्यथिदं—सी०, स्या०, रो० ।

११. नेक्खम्म^{१०} च—सी० ।

१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

सरीरम्पि अत्तना सद्धिं न गच्छति, किं मे घरावासेन, पब्बजिस्सामी' ति । सो देसनापरियोसाने सत्थारं उपसङ्कुमित्वा पब्बज्जं याचि । अथ नं सत्था—“अत्थि^१ ते कोचि आपुच्छितब्बयुत्तको जाती” ति आह । “कनिट्ठभाता^२ मे अत्थि भन्ते” ति । “तेन हि तं आपुच्छाही” ति । सो—“साधू” ति सम्पटिच्छित्वा सत्थारं वन्दित्वा गेहं गन्त्वा 5 कनिट्ठं पक्कोसापेत्वा—“तात, यं मय्हं^३ इमस्मिं गेहे^४ सविञ्जाणकम्पि^५ अविञ्जाणकम्पि^६ धनं किञ्चि अत्थि, सब्बं तं तव भारो, पटिपज्जाहि नं” ति । “तुम्हे पन किं^७ करिस्सथा^८” ति आह^९ । “अहं सत्थु सन्तिके पब्बजिस्सामी” ति । “किं कथेसि, भातिक ? त्वं मे मातरि मताय माता विय, पितरि मते पिता विय लद्धो, गेहे ते^{१०} महाविभवो, 10 सक्का गेहं अज्झावसन्तेहेव पुञ्जानि कातुं, मा एवं करित्था^{११}” ति । “तात, अहं^{१२} सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा^{१३} घरावासे^{१४} वसितुं न सक्कोमि^{१५} । सत्थारा हि अतिसण्हसुखुमं^{१६} तिलक्खणं आरोपेत्वा आदिमज्झपरियोसानकल्याणो^{१७} धम्मो^{१८} देसितो, न सक्का सो अगारमज्झे वसन्तेन पूरेतुं, पब्बजिस्सामि ताता” ति । “भातिक, 15 तरुणायेव^{१९} तावत्थ, महल्लककाले पब्बजिस्सथा” ति । “तात, महल्लकस्स हि अत्तनो हत्थपादापि अनस्सवा होन्ति, न अत्तनो^{२०} वसे वत्तन्ति, किमज्झं पन ज्ञातका, स्वाहं तव कथं^{२१} न करोमि, समणपटिपत्ति-येव^{२२} पूरेस्सामि” ।

R. 7

B. 5

“जराजज्जरिता होन्ति, हत्थपादा अनस्सवा ।

20

यस्स सो विहतत्थामो, कथं धम्मं चरिस्सति ॥

१. नत्थि—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० पन—रो० ।

३. रो० नत्थि ।

४. कुले—सी०, स्या०, रो० ।

५-५. सविञ्जाणकाविञ्जाणकं—सी०, स्या०, रो० । ६-६. सामीति—सी०, स्या०, रो० ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. वो—सी०, स्या०, रो० ।

९. अकत्था—सी०, स्या०, रो० ।

१०. मया—सी०, स्या०, रो० ।

११. सुता—सी०, स्या०, रो० ।

१२-१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१३. सण्हसुखुमं—रो० ।

१४-१४ आदिमज्झपरियोसाने कल्याणधम्मो—सी०, स्या०, रो० ।

१५. तरुणापि च—सी०, स्या०, रो० ।

१६. रो० नत्थि ।

१७. वचनं—सी०, स्या०, रो० ।

१८. रो०, सी०, स्या० न दिस्सति ।

- पब्बजिस्सामेवाहं ताता” ति । तस्स विरवन्तस्सेव सत्थु सन्तिकं
गन्त्वा पब्बज्जं याचित्वा लद्धपब्बज्जूपसम्पदो आचरियुपज्झायानं
सन्तिके पञ्च वस्सानि वसित्वा बुद्धवस्सो^१ पवारेत्वा सत्थारमुपसङ्क-
मित्वा वन्दित्वा पुच्छि—“भन्ते, इमस्मि सासने कति धुरानी” ति ।
5 “गन्थधुरं, विपस्सनाधुरं ति द्वेयेव धुरानि भिक्खू” ति । “कतमं पन
भन्ते, गन्थधुरं, कतमं विपस्सनाधुरं” ति ? “अत्तनो पञ्चानुरूपेण एकं
वा द्वे वा निकाये सकलं वा पन तेपिटकं बुद्धवचनं उगगण्हित्वा तस्स
R. 8 धारणं, कथनं, वाचनं ति इदं गन्थधुरं नाम । सल्लहुकवुत्तिनो पन
पन्तसेनासनाभिरतस्स अत्तभावे खयवयं पटुपेत्वा सातच्चकिरियवसेन
10 विपस्सनं वड्ढेत्वा अरहत्तग्गहणं ति इदं विपस्सनाधुरं नामा” ति ।
“भन्ते, अहं महल्लककाले पब्बजिता, गन्थधुरं पूरेतुं न सक्खिस्सामि,
विपस्सनाधुरं पन पूरेस्सामि, कम्मट्ठानं मे कथेथा” ति । अथस्स सत्था
याव अरहत्तं^२ कम्मट्ठानं कथेसि ।

- सो सत्थारं वन्दित्वा अत्तना सहगामिनो भिक्खू परियेसन्तो सट्ठि
15 भिक्खू लभित्वा तेहि सट्ठि निक्खमित्वा वीसयोजनसतमग्गं^३ गन्त्वा एकं
महन्तं पच्चन्तगामं पत्वा तत्थ सपरिवारो पिण्डाय पाविसि । मनुस्सा
वत्तसम्पन्ने भिक्खू दिस्वाव^४ पसन्नचित्ता आसनानि पञ्जापेत्वा निसीदा-
पेत्वा पणीतेनाहारेण परिवसित्वा—“भन्ते, कुहिं अय्या गच्छन्ती” ति
पुच्छित्वा, “यथाफामुकट्ठानं उपासका” ति वुत्ते पण्डिता मनुस्सा,
20 ‘वस्सावासं सेनासनं परियेसन्ति भदन्ता’ ति ब्रत्वा—“भन्ते, सचे अय्या
इमं तेमासं इध वसेय्युं, मयं सरणेसु पतिट्ठाय सीलानि गण्हेय्यामा” ति
आहंसु । तेपि, ‘मयं इमानि कुलानि निस्साय भवनिस्सरणं करिस्सामा’
ति अधिवासेसुं ।

- B. 6 मनुस्सा तेसं पटिञ्जं गहेत्वा विहारं पटिजग्गित्वा रत्तिट्ठानदिवा-
25 ट्ठानानि सम्पादेत्वा अदंसु । ते निबद्धं तमेव गामं पिण्डाय पविसन्ति ।

१. बुद्धवस्सो—सी०, स्या०, रो० । २. अरहत्ता—सी०, स्या० ।

३. वीसं योजनसतं मग्गं—सी० । ४. दिस्वा—सी०, स्या०, रो० ।

अथ ने एको वेज्जो उपसङ्कमित्वा - “भन्ते, बहूनं वसनट्टाने अफासुकम्पि
नाम होति, तस्मिं उपपन्ने मय्हं कथेय्याथ, भेसज्जं करिस्सामी” ति
पवारेसि । थेरो वस्सूपनायिकदिवसे ते भिक्खू आमन्तेत्वा पुच्छि-
“आवुसो इमं तेमासं कतिहि^१ इरियापथेहि वीतिनामेस्सथा” ति ?
“चतूहि भन्ते” ति । “किं पनेतं आवुसो, पतिरूपं, ननु अप्पमत्तेहि 5
भवितव्वं” । “मयं हि धरमानकस्स बुद्धस्स सन्तिका^२ कम्मट्ठानं गहेत्वा
आगता बुद्धा च नाम न सकका पमादेन^३ आराधेतुं, कल्याणज्झासयेन
ते^४ वो^५ आराधेतव्वा । पमत्तस्स च नाम चत्तारो अपाया सकगेह-
सदिसा, अप्पमत्ता होथावुसो” ति । “किं तुम्हे पन भन्ते” ति ? “अहं
तीहि इरियापथेहि वीतिनामेस्सामि, पिट्ठि न पसारेस्सामि आवुसो” ति । 10
“साधु भन्ते अप्पमत्ता होथा” ति ।

R. 9

अथ^६ थेरस्स निहं अनोक्कमन्तस्स पठममासे अतिक्कन्ते
“मज्झिममासे सम्पत्ते” अक्खिरोगो उप्पज्जि । छिद्दघटतो उदकधारा
विय अक्खीहि अस्सुधारा पग्घरन्ति । सो सब्बरत्ति समणधम्मं कत्वा
अरुणुग्गमने गब्भं पविसित्वा निसीदि । भिक्खू भिक्खाचारवेलाय 15
थेरस्स सन्तिकं गन्त्वा - “भिक्खाचारवेला^७ भन्ते” ति आहंसु । “तेन
हि आवुसो, गण्हथ पत्तचीवरं” ति । अत्तनो पत्तचीवरं गाहापेत्वा
निक्खमि । भिक्खू तस्स अक्खीहि^{१०} अस्सुनि^{१०} पग्घरन्ते दिस्वा-
“किमेतं भन्ते” ति पुच्छिसु । “अक्खीनि^{११} मे आवुसो, वाता
विज्झन्ती” ति । “ननु भन्ते, वेज्जेन^{१२} पवारितम्हा^{१२} तस्स कथेमा” ति । 20
“साधावुसो” ति । ते वेज्जेस्स कथयिंसु । सो तेलं पचित्वा पेसेसि । थेरो
नासाय तेलं आसिञ्चन्तो निसिन्नकोव आसिञ्चित्वा अन्तोगामं पाविसि ।
वेज्जो तं^{१३} दिस्वा आह-“भन्ते, अय्यस्स किर अक्खीनि^{१४} वातो

R. 10

१ कतीहि-सी०, स्या० ।

२ सन्तिके-सी०, रो० ।

३ साठेय्येन-सी०; सठेन-स्या०, रो० । ४-४ हेते-सी०, स्या०, रो० ।

५ रो०, सी०, स्या० न आगच्छति ।

६ रो० नत्थि

७-७. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

८. उपसङ्कमित्वा-सी०, रो० ।

९. भिक्खाचारवेलाय-रो० ।

१०-१०. अक्खी-सी०, स्या०, रो० ।

११. अक्खी-रो० ।

१२-१२. वेज्जेनम्हा पवारिता-सी०, रो० ।

१३. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

१४. अक्खी-सी०, स्या०, रो० ।

- विज्भृती” ति । “आम, उपासका” ति । “भन्ते, मया तेलं पचित्वा पेसितं, नासाय वो तेलं आसित्त” ति । “आम, उपासका” ति । “इदानीं कीदिस” ति ? “रुज्जतेव उपासका” ति । वेज्जो, ‘मया एकवारेनेव वूपसमनसमत्थं तेलं पहितं, किं नु खो रोगो न वूपसन्तो’
- B. 7 5 ति चिन्तेत्वा—“भन्ते, निसीदित्वा वो तेलं आसित्तं निपज्जित्वा” ति पुच्छि । थेरो तुण्ही अहोसि । पुनप्पुनं पुच्छियमानोपि न कथेसि । सो, ‘विहारं गन्त्वा थेरस्स^२ वसनट्ठानं ओलोकेस्सामी’ ति चिन्तेत्वा—“तेन हि भन्ते, गच्छथा” ति थेरं विस्सज्जेत्वा विहारं गन्त्वा थेरस्स^३ वसनट्ठानं ओलोकेन्तो चङ्कमननिसीदनट्ठानमेव दिस्वा सयनट्ठानं
- 10 अदिस्वा—“भन्ते निसिन्नेहि वो आसित्तं, निपन्नेही” ति पुच्छि । थेरो तुण्ही अहोसि । “मा भन्ते, एवं करित्थ,^४ समणधम्मो नाम सरीरं” यापेन्तेन^५ सक्का कातुं, निपज्जित्वा आसिञ्चथा” ति पुनप्पुनं याचि । “गच्छ” त्वं^६ तावावुसो^७ मन्तेत्वा जानिस्सामी” ति वेज्जं^८ उय्योजेसि^९ । थेरस्स च तत्थ नेव ज्ञाती, न सालोहिता अत्थि, केन
- R. 11 15 सद्धि मन्तेय्य ? करजकायेन पन सद्धि मन्तेन्तो, ‘वदेहि ताव आवुसो पालित, त्वं किं अक्खीनि^{१०} ओलोकेस्ससि, उदाहु बुद्धसासनं’^{११} ? अनमतग्गस्मिं हि संसारवट्ठे तव अक्खिकाणस्स^{१२} गणना नाम नत्थि, अनेकानि पन बुद्धसतानि बुद्धसहस्सानि अतीतानि, तेसु ते^{१३} एकबुद्धोपि न परिचिण्णो, इदानीं इमं अन्तोवस्सं तयो मासे न निपज्जिस्सामी ति
- 20 ^{१३}तेमासं निबद्धवीरियं करिस्सामि,^{१४} तस्मा ते चक्खूनि नस्सन्तु वा भिज्जन्तु वा, बुद्धसासनमेव धारेहि, मा चक्खूनी’ ति भूतकायं ओवदन्तो

१. अक्खी—सी०, स्या०; रो० नत्थि ।

२. रो० नत्थि ।

३. स्या० न दिस्सति ।

४. अकत्थ—रो० ।

५-५. सरीरे यापेन्ते—सी०, स्या०, रो० ।

६-६. गच्छथ—सी०, रो०;

गच्छ—स्या० ।

७. आवुसो—रो० ।

८-८. रो० नत्थि ।

९. अक्खी—सी०, स्या०, रो० ।

१०. बुद्धसासनन्ति—सी०, रो० ।

११. अनक्खिककाणस्स—सी०, रो० ।

१२. सी० न दिस्सति ।

१३-१३. तेमानसं बद्धं—सी०, स्या०, रो० ।

इमा गाथायो' अभासि-

“चक्खूनि हायन्तु ममायितानि,
सोतानि हायन्तु तथेव कायो^२ ।
सब्बम्पिदं हायतु देहनिस्सितं,
किं कारणा पालित त्वं पमज्जसि ॥

5

“चक्खूनि जीरन्तु ममायितानि,
सोतानि जीरन्तु तथेव कायो ।
सब्बम्पिदं जीरतु देहनिस्सितं,^३
किं कारणा पालित त्वं पमज्जसि ॥

10

“चक्खूनि भिज्जन्तु ममायितानि,
सोतानि भिज्जन्तु तथेव कायो^४ ।
सब्बम्पिदं भिज्जतु देहनिस्सितं,
किं कारणा पालित त्वं पमज्जसी” ति ॥

एवं तीहि गाथाहि अत्तनो ओवादं दत्वा निसिन्नकोव नत्थुकम्मं
कत्वा गामं पिण्डाय पाविसि । वेज्जो तं^५ दिस्वा-“किं भन्ते, 15
नत्थुकम्मं कतं” ति पुच्छि । “आम उपासका” ति । “कीदिसं भन्ते” ति ।
“रुज्जतेव उपासका” ति । “निसीदित्वा वो भन्ते, नत्थुकम्मं कतं,
निपज्जित्वा” ति । थेरो तुण्ही अहोसि, पुनप्पुनं पुच्छियमानोपि^६ न
किञ्चि कथेसि । अथ नं वेज्जो-“भन्ते, तुम्हे सप्पायं न करोथ, अज्जतो^७
पट्ठाय असुकेन मे तेलं पक्कं ति मा वदित्थ, अहम्पि मया वो तेलं 20
पक्कं ति न वक्खामी” ति आह । सो वेज्जेन पच्चक्खातो विहारं गन्त्वा,
‘त्वं^८ वेज्जेनापि पच्चक्खातोसि इरियापथं मा विस्सज्जि समणा’ ति ।

B. 8;
R. 12

१. गाथा—सी०, स्या०, रो० ।

२. कायनिस्सितं—सी०, स्या०, रो० ।

३. रूपनिस्सितं—सी०, स्या०, रो० ।

४. पुच्छितोपि—स्या० ।

५. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

२. देहो—सी०, स्या०, रो० ।

४. रूपं—सी०, स्या०, रो० ।

६. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

८. अज्ज—सी०, स्या०, रो० ।

“पटिक्खित्तो तिकिच्छाय, वेज्जेनापि^१ विवज्जितो ।
नीयतो मच्चुराजस्स, किं पालित पमज्जसी” ति ॥

इमाय गाथाय अत्तानं ओवदित्वा समणधम्मं अकासि । अथस्स
मज्झिमयामे अतिकन्ते अपुब्बं अचरिमं अक्खीनि चैव किलेसा च
५ भिज्जिसु^२ । सो सुक्खविपस्सको अरहा हुत्वा गग्गं पविसित्वा
निसीदि ।

भिक्खू भिक्खाचारवेलाय आगन्त्वा^३—“भिक्खाचारकालो भन्ते”
ति आहंसु । “कालो आवुसो” ति । “आम, भन्ते” ति । “तेनहि
गच्छथा” ति । “किं^४ तुम्हे पन भन्ते” ति । “अक्खीनि मे आवुसो
१० परिहीनानी” ति । ते तस्स अक्खीनि ओलोकेत्वा अस्सुपुण्णनेत्ता
हुत्वा—“भन्ते, मा चिन्तयित्थ, मयं वो पटिजग्गिस्सामा” ति थेरं
R. 13 समस्सासेत्वा^५ कत्तब्बयुत्तकं वत्तपटिवत्तं कत्वा गामं पिण्डाय^६ पविसिसु ।
मनुस्सा थेरं अदिस्वा—“भन्ते, अम्हाकं अय्यो कुहि” ति पुच्छित्वा तं
पवत्ति सुत्वा यागुं पेसेत्वा सयं पिण्डपातमादाय गन्त्वा थेरं वन्दित्वा
१५ पादमूले परिवत्तमाना^७ रोदित्वा—“भन्ते, मयं वो^८ पटिजग्गिस्साम,
तुम्हे मा चिन्तयित्था” ति समस्सासेत्वा पक्कमिसु ।

ततो पट्टाय निबद्धं यागुभत्तं विहारमेव पेसेन्ति । थेरोपि इतरे
सट्ठि भिक्खू निरन्तरं ओवदति । ते तस्सोवादे ठत्वा उपकट्टाय पवार-
णाय सब्बेव सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणिसु । ते^९ बुद्धवस्सा^{१०} च
B. 9 20 पन सत्थारं दट्ठुकामा हुत्वा थेरमाहंसु—“भन्ते, सत्थारं दट्ठुकामम्हा”
ति । थेरो तेसं वचनं सुत्वा चिन्तेसि, ‘अहं दुब्बलो, अन्तरामग्गे च

१. वेज्जेनासि—रो० ।

२. गन्त्वा—स्या०, रो० ।

५. अस्सासेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

७. पवट्टमाना—सी०, स्या०, रो० ।

९. स्या० न दिस्सति ।

२. पभिज्जिसु—सी०, स्या०, रो० ।

४. स्या०, रो० न दिस्सति ।

६. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

८-८ मयं भन्ते—सी०, स्या०, रो० ।

१०. बुद्धवस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

अमनुस्सपरिग्गहिता अटवी अत्थि, मयि एतेहि सद्धिं गच्छन्ते सब्बे किलमिस्सन्ति, भिक्खम्पि लभितुं न सक्खिस्सन्ति, इमे पुरेतरेमेव पेसेस्सामी' ति अथ ने आह—“आवुसो, तुम्हे पुरतो गच्छथा” ति । “तुम्हे पन भन्ते” ति । “अहं दुब्बलो अन्तरामग्गे च अमनुस्सपरिग्गहिता अटवी अत्थि, मयि तुम्हेहि सद्धिं गच्छन्ते सब्बे किलमिस्सथ, तुम्हे पुरतो गच्छथा” ति । “मा भन्ते, एवं करित्थ, मयं तुम्हेहि सद्धिं येव गमिस्सामा” ति । “मा वो आवुसो, एवं रुच्चित्थ, एवं सन्ते मय्हं अफासुकं भविस्सति, मय्हं कनिट्ठो पन तुम्हे दिस्वा पुच्छिस्सति । अथस्स मम चक्खूनं परिहीनभावं आरोचेय्याथ, सो मय्हं सन्तिकं कच्चिदेव पहिणिस्सति, तेन सद्धिं आगच्छिस्सामि, तुम्हे मम वचनेन दसबलञ्च असीतिमहाथेरे च वन्दथा” ति ते उय्योजेसि ।

R. 14

ते थेरं खमापेत्वा अन्तोगामं पविसिंसु । मनुस्सा ते दिस्वा निसीदा-
पेत्वा भिक्खं दत्वा—“किं भन्ते, अय्यानं गमनाकारो पञ्जायती” ति ।
“आम उपासका, सत्थारं दट्ठुकामम्हा” ति । ते पुनप्पुनं याचित्वा
तेसं गमनच्छन्दमेव जत्वा अनुगन्त्वा परिदेवित्वा निवत्तिंसु । तेपि अनु-
पुब्बेन जेतवनं गन्त्वा सत्थारञ्च असीतिमहाथेरे' च थेरस्स वचनेन
वन्दित्वा पुनदिवसे यत्थ थेरस्स कनिट्ठो वसति तं वीथिं पिण्डाय पवि-
सिंसु । कुटुम्बिको^१ ते सञ्जानित्वा निसीदापेत्वा कतपटिसन्थारो—
“भातिकन्थेरो मे भन्ते*, कुहि” ति पुच्छि । अथस्स ते तं पवत्ति आरो-
चेसुं । सो^३ तं सुत्वा^३ व तेसं पादमूले परिवत्तेन्तो^४ रोदित्वा पुच्छि—
“इदानीं भन्ते, किं कातब्बं” ति ? “थेरो इतो कस्सचि आगमनं” पच्चा-
सीसति,^५ तस्स^५ गतकाले तेन सद्धिं आगमिस्सती” ति । “अयं मे
भन्ते, भागिनेय्यो पालितो नाम, एतं पेसेथा” ति । “एवं पेसेतुं न

20

१. महाथेरे—रो० ।

२. कुटुम्बिको—रो० ।

*. रो० नत्थि ।

३-३ सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

४. पवट्टेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

५. गमनं—सी०, स्या०, रो० ।

६-६ पच्चासिंसति—सी०, स्या०, रो० ।

सक्का, मग्गे परिपन्थो अत्थि, तं^१ पब्बाजेत्वा पेसेतुं वट्ठती” ति । “एवं कत्वा पेसेथ भन्ते” ति । अथ नं पब्बाजेत्वा अड्डमासमत्तं पत्तचीवर-ग्गहणादीनि^२ सिक्खापेत्वा मग्गं आचिक्खत्वा पहिणिसु ।

सो अनुपुब्बेन तं गामं पत्वा गामद्वारे एकं महल्लकं दिस्वा—

5 “इमं गामं निस्साय कोचि आरञ्जको विहारो अत्थी” ति पुच्छि । “अत्थि भन्ते” ति । “को नाम^३ तत्थ वसती” ति ? “पालितत्थेरो नाम भन्ते” ति । “मग्गं मे आचिक्खथा” ति । “कोसि त्वं भन्ते” ति ? “थेरस्स भागिनेय्योम्ही” ति । अथ नं गहेत्वा विहारं नेसि । सो थेरं वन्दित्वा अड्डमासमत्तं वत्तपटिवत्तं कत्वा थेरं

B. 10,
R. 15

10 सम्मा पटिजग्गित्वा—“भन्ते, मातुलकुटुम्बिको^४ मे तुम्हाकं आगमनं पच्चासीसति^५, एथ, गच्छामा” ति आह । “तेन हि इमं मे यट्ठिकोटि^६ गण्हाही” ति । सो यट्ठिकोटि गहेत्वा थेरेन सद्धि अन्तोगामं पाविसि । मनुस्सा थेरं^७ निसीदापेत्वा—“किं भन्ते, गमनाकारो वा पञ्चायती” ति पुच्छिसु । “आम उपासका, गन्त्वा सत्थारं वन्दिस्सामी” ति ।

15 ते नानप्पकारेन याचित्वा अलभन्ता थेरं उय्योजेत्वा^८ उपड्डपथं गन्त्वा रोदित्वा निर्वत्तिषु । सामणेरो थेरं यट्ठिकोटिया आदाय गच्छन्तो अन्तरामग्गे अटवियं कट्टनगरं^९ नाम थेरेन उपनिस्साय वुट्ठपुब्बं गामं सम्पापुणि । सो गामतो^{१०} निक्खमित्वा अरञ्जे गीतं^{११} गायित्वा^{१२}, दारुणि उद्धरन्तिया एकिस्सा इत्थिया गीतसद्दं सुत्वा सरे निमित्तं

20 गण्हि । इत्थिसद्दो विय हि अञ्जो सद्दो पुरिसानं सकलसरीरं फरित्वा ठातुं समत्थो नाम नत्थि । तेनाह भगवा—

“नाहं भिक्खवे, अञ्जं एकसद्दम्पि समनुपस्सामि यं^{१३} एवं पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठति, यथयिदं भिक्खवे, इत्थिसद्दो” ति ।

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. चीवरगहणादीनि—रो० ।

३. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

४. कुटुम्बिको—रो० ।

५. पच्चासीसति—सी०, स्या०, रो० ।

६. यट्ठि—रो० ।

७. ते—रो० ।

८. उय्योजेन्ता—सी०, स्या०, रो० ।

९. सद्धकट्टनगरं—स्या० ।

१०. ततो—सी०, स्या०, रो० ।

११. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

१२. ० गायित्वा—रो० ।

१३. यो—सी०, स्या०, रो० ।

सामणेरो तत्थ निमित्तं गहेत्वा यट्ठिकोटिं विस्सज्जेत्वा—“तिट्ठ
ताव भन्ते, किच्चं मे अत्थी” ति तस्सा सन्तिकं गतो । सा तं दिस्वा
तुण्ही अहोसि । सो ताय सद्धिं सीलविपत्तिं पापुणि । थेरो चिन्तेत्ति,
‘इदानेव एको गीतसद्दो सुय्यित्थु, सो च खो इत्थिया सद्दो’ छिज्जि,
सामणेरोपि चिरायति, सो ताय^२ सद्धिं^३ सीलविपत्तिं पत्तो भविस्सती
ति । सो पि अत्तनो किच्चं निट्ठापेत्वा आगन्त्वा—“गच्छाम भन्ते”
ति आह । अथ नं थेरो पुच्छि—“पापो जातोसि सामणेरा” ति ?
सो तुण्ही हुत्वा थेरेन^४ पुनप्पुनं पुट्ठोपि^५ न किञ्चि कथेसि । अथ नं
थेरो आह—“तादिसेन पापेन मम यट्ठिकोटिगहणकिच्चं नत्थी”
ति । सो संवेगप्पत्तो कासायानि अपनेत्वा गिहिनियामेन परिदहित्वा—
“भन्ते, अहं पुब्बे सामणेरो, इदानि पनम्हि गिही जातो, पब्बजन्तोपि
च^६ स्वाहं^७ न सद्धाय पब्बजितो, मग्गपरिपन्थभयेन पब्बजितो, एथ
गच्छामा” ति आह । “आवुसो, गिहिपापोपि” समणपापोपि पापोयेव,
त्वं समणभावे ठत्वापि सीलमत्तं पूरेतुं नासक्खि, गिही हुत्वा किं
नाम कल्याणं करिस्ससि, तादिसेन पापेन मम^८ यट्ठिकोटिगहण-
किच्चं^९ नत्थी” ति आह । “भन्ते, अमनुस्सुपद्दवो मग्गो, तुम्हे च^{१०}
अन्धा अपरिणायका^{११} कथं इध वसिस्सथा” ति । अथ नं थेरो—
“आवुसो, त्वं मा एवं चिन्तयि, इधेव मे निपज्जित्वा मरन्तस्सापि
अपरापरं परिवत्तन्तस्सापि^{१२} तया सद्धिं गमनं नाम नत्थी” ति वत्वा
इमा गाथा अभासि—

R. 16

5

10

15 B. 11

20

“हन्दाहं हतचक्खुस्मि, कन्तारद्धानमागतो ।

सेय्यमानो^१ न गच्छामि, नत्थि बाले सहायता ॥

“हन्दाहं हतचक्खुस्मि, कन्तारद्धानमागतो ।

मरिस्सामि नो गमिस्सामि, नत्थि बाले सहायता” ति ॥

R. 17

१-१. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

२-२. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

३-३. पुच्छितोपि—सी०, स्या०, रो० ।

४-४. चाहं—सी०, स्या०, रो० ।

५. गिहिपापोपि पापो—सी०, रो० ।

६. मे—सी० ।

७. यट्ठिगहणकिच्चं—रो० ।

८. पि—रो० ।

९. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

१०. पवट्ठेन्तस्सापि—सी०, स्या०, रो० ।

११. सेमानको—सी०, रो० ।

तं सुत्वा इतरो संवेगजातो—‘भारियं वत मे साहसिकं
अननुच्छविकं कम्मं कतं’ ति बाहा पग्गय्ह कन्दन्तो वनसण्डं
पक्खन्दित्वा तथा पक्कन्तो व अहोसि । थेरस्सापि सीलतेजेन
सट्ठियोजनायामं पञ्जासयोजनवित्थतं^१ पन्नरसयोजनबहलं
5 जयसुमनपुप्फवण्णं निसीदनुद्वहनकालेसु ओनमनुन्नमनपकतिकं सक्कस्स
देवरञ्जो^२ पण्डुकम्बलसिलासनं उण्हाकारं दस्सेसि । सक्को, ‘को नु खो
मं ठाना चावेतुकामो’ ति^३ ओलोकेन्तो दिब्बेन चक्खुना थेरं अद्दस ।
तेनाहु पोराणा—

“सहस्सनेत्तो देविन्दो, दिब्बचक्खुं विसोधयि ।
10 पापगरही अयं पालो, आजीवं परिसोधयि ॥
“सहस्सनेत्तो देविन्दो, दिब्बचक्खुं विसोधयि ।
धम्मगरुको अयं पालो, निसिन्नो सासने रतो” ति ॥

अथस्स एतदहोसि, ‘सचाहं एवरूपस्स पापगरहिनो धम्मगरुक्कस्स
अय्यस्स सन्तिकं न गमिस्सामि, मुद्धा मे सत्तधा फलेय्य, गमिस्सामि
15 तस्स सन्तिकं’ ति । ततो—

सहस्सनेत्तो देविन्दो, देवरज्जसिरिन्धरो ।
‘तद्धणेन’^४ आगन्त्वान’^५, चक्खुपालमुपागमि ॥

R. 18 उपगन्त्वा च पन थेरस्स अविदूरे पदसद्दमकासि । अथ नं थेरो
पुच्छि—“को एसो” ति ? “अहं भन्ते, अद्धिको” ति । “कुहिं यासि
B. 12 20 उपासका” ति ? “सावत्थियं भन्ते” ति । “याहि आवुसो” ति । “अय्यो
पन भन्ते, कुहिं गमिस्सती” ति ? “अहम्पि तत्थेव गमिस्सामो” ति ।
“तेन हि एकतोव गच्छाम भन्ते” ति । “अहं आवुसो^६, दुब्बलो, मया
सद्धिं गच्छन्तस्स तव पपञ्चो भविस्सती” ति । “मय्हं अच्चायिकं नत्थि,
अहम्पि अय्येन सद्धिं गच्छन्तो दससु पुञ्जकिरियवत्थूसु एकं लभिस्सामि,

१. पण्णासयोजनवित्थतं—सी०, स्या०, रो० । २. देवराजस्स—स्या० ।

३. ० लोकं—रो० ।

४. खणेनेव—सी०, रो० ।

५. उपागन्त्वा—रो० ।

६. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

भन्ते” ति । थेरो, ‘एसो^१ सप्पुरिसो भविस्सती’ ति चिन्तेत्वा^२, तेन हि सद्धिं गमिस्सामि^३, “यट्ठिकोटिं गण्ह उपासका” ति आह । सक्को तथा कत्वा पथवि^४ सङ्खिपन्तो^५ सायन्हसमये जेतवनं सम्पापेसि । थेरो सङ्खपणवादिसदं सुत्वा—“कत्थेसो सदो” ति पुच्छि । “सावत्थियं भन्तेति” । “पुब्बे^६ मयं गमनकाले चिरेन गमिम्हा” ति । “अहं 5 उजुमगगं^७ जानामि भन्ते” ति । तस्मिं खणो थेरो, ‘नायं मनुस्सो देवता भविस्सती’ ति सल्लक्खेसि ।

सहस्सनेत्तो देविन्दो, देवरज्जसिरिन्धरो ।

सङ्खिपित्वान तं मगगं, खिप्पं सावत्थिमागमी ति ।

सो थेरं नेत्वा^८ थेरस्सेवत्थाय कनिट्ठकुटुम्बिकेन^९ कारितं पण्णसालं 10 R. 19 नेत्वा फलके^{१०} निसीदापेत्वा पियसहायकवण्णेन^{१०} तस्स सन्तिकं गन्त्वा— “सम्म, चूलपाला^{११}” ति पक्कोसि । “किं सम्मा” ति ? “थेरस्सागतभावं जानासी” ति । “न जानामि, किं पन थेरो आगतो” ति ? “आम् सम्म, इदानि अहं विहारं गन्त्वा थेरं तथा कारितपण्णसालाय निसिन्नकं दिस्वा आगतोम्ही” ति वत्वा पक्कामि । कुटुम्बिकोपि^{१२} 15 विहारं गन्त्वा थेरं दिस्वा पादमूले परिवत्तन्तो^{१३} रोदित्वा— “इदं दिस्वा अहं भन्ते तुम्हाकं पब्बजितुं नादासि” ति आदीनि वत्वा द्वे दासदारके भुजिस्से कत्वा थेरस्स सन्तिके पब्बाजेत्वा—“अन्तोगामतो यागुभत्तादीनि आहरित्वा थेरं उपट्ठहथा” ति पटियादेसि^{१४} । सामणोरा वत्तपटिवत्तं कत्वा थेरं उपट्ठहिंसु ।

20

१. एको—सी०, रो० ।

३. पठवि—सी०, स्या०, रो० ।

५. उपासक पुब्बे—सी०, रो० ।

७. रो० नत्थि ।

९. पल्लंके—सी०, रो० ।

११. पाला ति—सी०, स्या०, रो० ।

१३. पवट्टेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

२-२. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. ० संखिपन्तो—सी०, रो० ।

६. उजुमगगं—सी०, स्या०, रो० ।

८. कुटिम्बिकेन—रो० ।

१०. पियसहायवण्णेन—सी०, स्या०, रो० ।

१२. कुटिम्बिकोपि—रो० ।

१४. पटिपादेसि—सी०, स्या०, रो० ।

- अथेकदिवसं दिसावासिनो भिक्खू, 'सत्थारं पस्सिस्सामा' ति जेतवनं
 आगन्त्वा तथागतं^१ वन्दित्वा असोत्तिमहाथेरे च^२ वन्दित्वा^३
 विहारचारिकं चरन्ता चक्खुपालत्थेरस्स वसनट्ठानं पत्वा, 'इदम्पि^४
 पस्सिस्सामा' ति सायं तदभिमुखा अहेसुं । तस्मिं खणे महामेघो उट्ठहि ।
 B. 13 ते, 'इदानीं अतिसायन्हो' मेघो च उट्ठितो^५, पातोव गन्त्वा पस्सिस्सामा'
 5 ति पिर्वत्तिसु । देवो पठमयामं वस्सित्वा मज्झिमयामे विगतो । थेरो
 आरद्धवीरियो आचिण्णचङ्कमनो तस्मा पच्छिमयामे चङ्कमनं ओतरि ।
 R. 20 तदा च^६ पन नववुट्ठाय भूमिया बहू इन्दगोपका उट्ठिंसु । ते थेरे
 चङ्कमन्ते येभ्ययेन विपज्जिसु । अन्तेवासिका^७ थेरस्स चङ्कमनट्ठानं
 10 कालस्सेव न सम्मज्जिसु । इतरे भिक्खू, 'थेरस्स वसनट्ठानं पस्सिस्सामा'
 ति आगन्त्वा चङ्कमने मतपाणके^८ दिस्वा--"को इमस्मिं चङ्कमती" ति
 पुच्छिसु । "अम्हाकं उपज्झायो भन्ते" ति । ते उज्झायिसु--
 "पस्सथावुसो^९ समणस्स कम्मं, सचक्खुककाले निपज्जित्वा निदायन्तो
 किञ्चि अकत्वा इदानीं चक्खुविकलकाले 'चङ्कमामी' ति एत्तके पाणके^{१०}
 15 मारेसि, 'अत्थं करिस्सामी' ति अनत्थं करोती"^{११} ति ।

अथ खो ते गन्त्वा तथागतस्स आरोचेसुं--"भन्ते, चक्खुपालत्थेरो
 'चङ्कमामी' ति बहू पाणके मारेसी" ति । "किं पन सो तुम्हेहि
 मारेन्तो दिट्ठो" ति ? "न दिट्ठो भन्ते" ति । "यथेव तुम्हे तं न पस्सथ
 तथेव^{१२} सोपि ते पाणे न पस्सति, खीणासवानं मरणचेतना नाम
 20 नत्थि भिक्खवे" ति । "भन्ते, अरहत्तस्स उपनिस्सये सति कस्मा
 अन्धो जातो" ति । "अत्तनो^{१३} कतकम्मवसेन भिक्खवे" ति । "किं
 पन भन्ते तेन कतं" ति ? तेन हि भिक्खवे, सुणाथ--

१. सत्थारं—सी०, स्या०, रो० ।
 २. तम्पि—रो० ।
 ३. ततो—रो० ।
 ४. आवासिका—रो० ।
 ५. पस्सथ—सी०, स्या०, रो० ।
 ६. करोति—सी०, स्या०, रो० ।
 ७. अत्तना—सी०, स्या०, रो० ।

- २-२. दिस्वा—सी०, स्या०, रो० ।
 ४. सायञ्च—सी०, स्या०, रो० ।
 ६. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।
 ८. पाणके—स्या०, रो० ।
 १०. पाणे—सी०, स्या०, रो० ।
 १२. तथा—सी०, स्या०, रो० ।

“अतीते बाराणसियं कासिरञ्जो^१ रज्जं कारेन्ते एको वेज्जो गामनि-
गमेसु चरित्वा वेज्जकम्मं करोन्तो एकं चक्खुदुब्बलं इत्थि दिस्वा
पुच्छि—“किं ते अफासुकं” ति ? “अक्खीहि न पस्सामी” ति ।
“भेसज्जं ते करिस्सामी^२” ति । “करोहि सामी” ति । “किं मे दस्ससी”
ति ? “सचे मे अक्खीनि पाकतिकानि कातुं सक्खिस्ससि, अहं ते 5
सद्धि पुत्तधीताहि दासी भविस्सामी” ति । सो, “साधू” ति भेसज्जं
संविदहि । एकभेसज्जेनेव अक्खीनि पाकतिकानि अहेसुं । सा चिन्तेसि,
‘अहमेतस्स सपुत्तधीता^३ दासी भविस्सामीति पटिजानि, न खो
पन मं सण्हेन सम्माचारेण समुदाचारिस्सति, वञ्चेस्सामि नं’
ति । सा वेज्जेनागन्त्वा—“कीदिसं भद्दे” ति पुट्ठा, “पुब्बे मे अक्खीनि 10
थोकं खिंसु, इदानि पन अतिरेकरं खिन्ती” ति आह । वेज्जो,
‘अयं मं वञ्चेत्वा किञ्चि अदातुकामा, न मे एताय दिन्नाय भतिया
अत्थो, इदानेव नं अन्धं करिस्सामी’ ति चिन्तेत्वा, गेहं गन्त्वा
भारियाय एतमत्थं आचिक्खि । सा तुण्ही अहोसी । सो एकं भेसज्जं
योजेत्वा तस्सा सन्तिकं गन्त्वा—“भद्दे, इमं भेसज्जं अञ्जेही^४” ति 15
अञ्जापेसि । अथस्सा^५ द्वे अक्खीनि दीपसिखा विय विज्झायिसु
सो वेज्जो चक्खुपालो अहोसि ।

R. 21

B. 14

“भिक्षवे, तदा मम पुत्तेन कतकम्मं पच्छतो अनुबन्धि ।
पापकम्मं हि नामेतं धुरं वहतो बलिबद्दस्स पदं चक्कं विय अनुगच्छती”
ति । इदं वत्थुं कथेत्वा अनुसन्धि घटेत्वा पतिट्ठापितमत्तिकं सासनं 20
राजमुद्दाय लञ्छन्तो^६ विय धम्मराजा इमं गाथमाह—

१ S. “मनोपुब्बज्झमा धम्मा, मनोसेट्ठा मनोमया ।

मनसा चे पण्डुटेन, भासति वा करोति वा ।

ततो नं कुक्खमन्वेति चक्कं वहतो पदं” ति ॥१॥

१. बाराणसी राजे—रो० ।

२. करोमीति—सी०, रो० ।

३. पुत्तधीता—सी०; पुत्तधीताहि सद्धि—रो० । ४. अञ्जाहि—सी०, स्या०, रो० ।

५. तस्सा - रो० ।

६. लञ्छेन्तो—सी०, रो० ।

- R. 22 तत्थ मनो ति कामावचरकुसलादिभेदं, सब्बम्पि चतुभूमिकचित्तं ।
इमस्मिं पन पदे तदा तस्स वेज्जस्स उप्पन्नचित्तवसेन नियमियमानं
ववत्थापियमानं परिच्छिज्जियमानं दोमनस्ससहगतं पटिघसम्पयुत्त-
चित्तमेव लब्धति । पुब्बङ्गमा ति तेन पठमगामिना हत्वा समन्नागता ।
5 धम्मा ति गुणदेसनापरियत्तिनिस्सत्तनिज्जीवधसेन^१ चत्तारो धम्मा
नाम तेसु—

“न हि धम्मो अधम्मो च, उभो समविपाकिनो ।

अधम्मो निरयं नेति, धम्मो पापेति सग्गा ” ति ॥

- अयं गुणधम्मो नाम । ‘धम्मं वो भिक्खवे, देसेस्सामि
10 आदिकल्याण’ ति, अयं देसना धम्मो नाम । ‘इध पन भिक्खवे,
एकच्चे कुलपुत्ता धम्मं परियापुणन्ति सुत्तं गेय्यं’ ति अयं परियत्ति-
धम्मो नाम । ‘तस्मिं खो पन समये धम्मा होन्ति खन्धा होन्ती’
ति अयं निस्सत्तधम्मो नाम, निज्जीवधम्मोतिपि एसो एवं । तेसु
इमस्मिं ठाने निस्सत्तनिज्जीवधम्मो अधिप्पेतो । सो अत्थतो तयो
15 अरुपिनो खन्धा—वेदनाखन्धो, सञ्जाखन्धो, सङ्खारखन्धो ति ।
एते हि मनोपुब्बङ्गमो एते सन्ति मनोपुब्बङ्गमा नाम ।

- B. 15 कथं पनेतेहि सद्धिं एकवत्थुको एकारम्मणो अपुब्बं अचरिमां
एकक्खणे उप्पज्जमानो मनो पुब्बङ्गमो नाम होती ति ? उप्पादपच्च-
यट्ठेन । यथा हि बहू सु एकतो गामघातादीनि कम्मानी करोन्तेसु—
20 “को एतेवं पुब्बङ्गमो” ति वुत्ते यो नेसं पच्चयो होति, यं निस्साय ते
R. 23 तं कम्मं करोन्ति, सो दत्तो वा मित्तो^२ वा तेसं पुब्बङ्गमोति वुच्चति,
एवं सम्पदमिदं वेदितव्वं । इति उप्पादपच्चयट्ठेन मनो पुब्बङ्गमो
एतेसन्ति मनोपुब्बङ्गमा । न हि ते मने अनुप्पज्जन्ते उप्पज्जितुं
सक्कोन्ति, मनो पन एकच्चेसु चेतसिकेसु अनुप्पज्जन्तेसुपि उप्पज्जतियेव ।
25 अधिपतिवसेन पन मनो सेट्ठो एतेसन्ति मनोसेट्ठा । यथाहि चोरादीनं
चोरजेट्ठकादयो अधिपतिनो सेट्ठा तथा तेसम्पि मनो अधिपति* मनोव

सेट्ठो ?* यथा पन दारुआदीहि निप्फन्नानि तानि तानि भण्डानि दारुमयादीनि नाम होन्ति तथा तेपि मनतो निप्फन्नत्ता मनोमाय नाम ।

पदुट्ठेना ति आगन्तुकेहि अभिज्झादीहि दोसेहि पदुट्ठेन । पकतिमनो हि भवज्जचित्तं, तं अपदुट्ठं । यथा हि पसन्नं उदकं आगन्तुकेहि 5 नीलादीहि उपक्किलिट्ठं नीलोदकादिभेदं होति, न च नवं उदकं नापि पुरिमं पसन्नउदकमेव, तथा^१ तम्पि^१ आगन्तुकेहि अभिज्झादीहि दोसेहि पदुट्ठं होति, न च नवं चित्तं, नापि पुरिमं भवज्जचित्तमेव, तेनाह भगवा—“पभस्सरमिदं भिक्खवे, चित्तं, तच्च खो आगन्तुकेहि उपक्किलेसेहि उपक्किलिट्ठं” ति । एवं मनसा चे पदुट्ठेन भासति 10 वा करोति वा सो भासमानो चतुब्बिधं वचीदुच्चरितमेव भासति, करोन्तो तिविधं कायदुच्चरितमेव करोति, अभासन्तो अकरोन्तो ताय अभिज्झादीहि पदुट्ठमानसताय तिविधं मनोदुच्चरितं पूरेति । एधमस्स दस अकुसलकम्मपथा पारिपूर्णि गच्छन्ति ।

ततो नं दुक्खमन्वेती ति ततो तिविधदुच्चरिततो तं पुग्गलं दुक्खं 15 R. 24 अन्वेति, दुच्चरितानुभावेन चतूसु अपायेसु, मनुस्सेसु वा तमत्तभावं^२ गच्छन्तं कायवत्थुकम्पि इतरम्पीति^३ इमिना परियायेन कायिकचेतसिकं विपाकदुक्खं अनुगच्छति । यथा किं ? चक्कं व वहतो पवं ति धुरे युत्तस्स धुरं वहतो बलिबद्दस्स पदं चक्कं विय । यथा हि सो एकम्पि दिवसं द्वेपि पञ्चपि दसपि अड्डमासम्पि मासम्पि वहन्तो चक्कं निवत्तेतुं 20 B. 16 जहिनुं न सक्कोति, अथ ख्वस्स पुरतो अभिक्कमन्तस्स युगं गीवं बाधति, पच्छतो पटिक्कमन्तस्स चक्कं ऊरुमंसं पटिहनति । इमेहि द्वीहि आकारेहि बाधन्तं चक्कं तस्स पदानुपदिकं होति, तथेव मनसा पदुट्ठेन तीणिदुच्चरितानि पूरेत्वा ठितं पुग्गलं निरयादीसु तत्थ तत्थ गतगतद्धाने

.. मनोति मनो सेट्ठा—रो० ।

१-१. चित्तम्पि—सी०, रो० ।

२. तमभावं—रो० ।

३. इतरावत्थुकम्पीति—स्या० ।

दुच्चरितमूलकं कायिकम्पि चेतसिकम्पि दुक्खमनुबन्धती ति ।

गाथापरियोसाने तिससहस्सा भिक्खू सह पटिसभिदाहि
अरहत्तं पापुणिसु । सम्पत्तपरिसायपि देसना सात्थिका सफला
अहोसी ति ।

चक्खुपालत्थेरवत्थु पठमं

१-२. मट्टकुण्डलीवत्थु

R. 25

१मनोपुब्बङ्गमा धम्मा ति^१ दुतियगाथापि सावत्थियं येव मट्ट-
कुण्डलिं आरब्ध भासिता ।

सावत्थियं किर अदिन्नपुब्बको नाम ब्राह्मणो अहोसि । तेन
कस्सचि किञ्चि न दिन्नपुब्बं, तेन तं 'अदिन्नपुब्बको' त्वेव सञ्जानिंसु । 5
तस्स एकपुत्तको अहोसि पियो मनापो । अथस्स पिलन्धनं कारेतुकामो,
'सचे^२ सुवण्णकारेन करिस्सामि^३ भत्तवेतनं दातब्बं भविस्सती' ति
सयमेव सुवण्णं कोट्टेत्वा मट्टानि कुण्डलानि कत्वा अदासि । तेनस्स
पुत्तो मट्टकुण्डलीवत्थेव पञ्जायित्थ । तस्स सोळसवस्सिककाले^४
पण्डुरोगो उदपादि । तस्स माता पुत्तं ओलोकेत्वा—“ब्राह्मण, पुत्तस्स 10
ते रोगो उप्पन्नो, तिकिच्छापेहि न” ति आह । “भोति, सचे वेज्जं
आनेस्सामि, भत्तवेतनं दातब्बं भविस्सति, किं^५ त्वं मम धनच्छेदं न
ओलोकेस्ससी^६” ति । “अथ नं किं करिस्ससि ब्राह्मणा” ति ? “यथा
मे धनच्छेदो न होति तथा करिस्सामी” ति । सो वेज्जानं सन्तिकं
गन्त्वा—“असुकरोगस्स नाम तुम्हे किं भेसज्जं करोथा” ति पुच्छि^७ । 15
अथस्स ते यं वा तं वा रुक्खतचादिं आचिक्खन्ति । सो तमाहरित्वा
पुत्तस्स भेसज्जं करोति । तं करोन्तस्सेवस्स रोगो बलवा अहोसि,
अतेकिच्छभावं उपागमि । ब्राह्मणो तस्सं दुब्बलभावं जत्वा एकं वेज्जं B. 17
पक्कोसि । सो तं^८ ओलोकेत्वाव^९, अम्हाकं एकं किच्चं अत्थि,
अञ्जं वेज्जं पक्कोसित्वा तिकिच्छापेहा' ति तं पहाय^९ निक्खमि । 20 R. 26
ब्राह्मणो तस्स मरणसमयं जत्वा, 'इमस्स दस्सनत्थाय आगता^९

१-१. रो० नत्थि ।

२-२. सुवण्णकारस्साचिक्खिस्सामि—सी०,

३. सोलसवस्सकाले—सी०, स्या०, रो० ।

स्या०, रो० ।

४. स्या०-रो० न दिस्सति ।

५. ओलोकेसीति—स्या०, रो० ।

६. पुच्छति—सी०, रो० ।

७-७. ओलोकेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

८. पच्चक्खाय—सी०, स्या०, रो० ।

९. आगतागता—सी०, स्या०, रो० ।

अन्तोगेहे सापतेय्यं पस्सिस्सन्ति, बहि नं करिस्सामी' ति पुत्तं नीहरित्वा बहिआळिन्दे निपज्जापेसि ।

- तं दिवसं भगवा बलवपच्चूससमये महाकरुणासमापत्तितो बुढाय पुब्बबुद्धेसु कताधिकारानं उस्सन्नकुसलमूलानं वेनेय्यबन्धवानं दस्सनत्थं
- 5 बुद्धचक्खुना लोकं वोलोकेन्तो दससहस्सचक्कवाळेसु^१ आणजालं पत्थरि । मट्टकुण्डली बहिआळिन्दे निपज्जाकारेनेव तस्स अन्तो पज्जायि । सत्था तं दिस्वा तस्स अन्तोगेहा नीहरित्वा तत्थ निपज्जापितभावं जत्वा, 'अत्थि नु खो मय्हं एत्थ गतपच्चयेन अत्थो' ति उपधारेन्तो इदं अट्ठस- अयं माणवो मयि चित्तं^२ पसादेत्वा कालं कत्वा तावतिसदेवलोके
- 10 तिसयोजनिके कनकविमाने निब्बत्तिस्सति, अच्छरासहस्सपरिवारो भविस्सति, ब्राह्मणोपि तं भापेत्वा रोदन्तो आळाहने विचरिस्सति । देवपुत्तो तिगावुत्तप्पमाणं सट्ठि सकटभारालङ्कारपटिमण्डितं^३ अच्छरासहस्सपरिवारं अत्तभावं ओलोकेत्वा, 'केन नु खो कम्मेन मया अयं सिरिसम्पत्ति लद्धा' ति ओलोकेत्वा^४ मयि चित्तप्पसादेन लद्धभावं
- 15 जत्वा, 'अयं^५ ब्राह्मणो^५ धनच्छेदभयेन मम^६ भेसज्जमकत्वा^७ इदानि आळाहनं गन्त्वा रोदति, विप्पकारप्पत्तं नं करिस्सामी' ति पितरि रोदन्ते^८ मट्टकुण्डलिवण्णेन आगन्त्वा आळाहनस्साविदूरे निपज्जित्वा रोदिस्सति । अथ नं ब्राह्मणो—“कोसि त्वं” ति पुच्छिस्सति^९ । “अहं ते पुत्तो मट्टकुण्डली” ति आचिक्खिस्सति^{१०} । “कुहिं निब्बत्तोसी”
- 20 ति ? “तावतिसभवने” ति । “किं कम्मं कत्वा” ति बुत्ते मयि चित्तप्पसादेन निब्बत्तभावं आचिक्खिस्सति—“ब्राह्मणो, तुम्हेसु चित्तं पसादेत्वा सग्गे निब्बत्तो नाम अत्थी” ति मं पुच्छिस्सति । अथस्साहं “एत्तकानि सतानि वा सहस्सानि वा सतसहस्सानि वाति न सक्का

R. 27

१. दससहस्सचक्कवाळ—सी०, स्या०, रो० । २. मनं—सी०, रो० ।
 ३. ० पटिमण्डितं—सी०, स्या०, रो० । ४. ओलोकेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।
 ५-५. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति । ६. मम पिता—सी० ।
 ७. भेसज्जमकारेत्वा—स्या० । ८. अवखवन्तिया—सी०, स्या०, रो० ।
 ९. पुच्छित्वा—रो० । १०. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

गणना परिच्छिन्दितुं” ति वत्वा धम्मपदे गाथं भासिस्सामि ।
गाथापरियोसाने चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो
भविस्सति, मट्ठकुण्डली सोतापन्नो भविस्सति, तथा अदिघ्नपुब्बको
ब्राह्मणो ।

इति इमं कुलपुत्तं निस्साय महाधम्माभिसमयो^१ भविस्सतीति 5 B. 18
दिस्वा^२ पुनदिवसे कतसरीरपटिजगगतो महाभिक्षुसङ्घपरिवृतो सावत्थिं
पिण्डाय पविसित्वा अनुपुब्बेन ब्राह्मणस्स गेहद्वारं गतो । तस्मिं खणे
मट्ठकुण्डली अन्तोगेहाभिमुखो निपन्नो होति । अथस्स सत्था अत्तनो
अपस्सनभावं ज्ञत्वा एकं रस्मिं विस्सब्बेसि । माणवो, ‘किं ओभासो
नामेसो’ ति परिवत्तेत्वा निपन्नोव सत्थारं दिस्वा, ‘अन्धवालपितरं 10
निस्साय एवरूपं बुद्धं उपसङ्कमित्वा कायवेय्यावटिकं^३ वा कातुं दानं
वा दातुं धम्मं वा सोतुं नालत्थं, इदानी मे हत्थापि अनधिपतेय्या^४,
अञ्जं कत्तब्बं नत्थी’ ति मनमेव पसादेसि । सत्था, ‘अलं एत्तकेन
चित्तप्पसादेन^५ इमस्सो’ ति पक्कामि । सो तथागते चक्खुपथं विजहन्ते
येव^६ पसन्नमनो कालं कत्वा सुत्तप्पबुद्धो विय देवलोके तिसयोजनिके 15 R. 28
कनकविमाने निब्बति ।

ब्राह्मणोपिस्स सरीरं भूषेत्वा आळाहने रोदनपरायणो अहोसि,
देवसिकं आळाहनं गत्वा रोदति—“कहं एकपुत्तक, कहं एकपुत्तका”
ति । देवपुत्तोपि अत्तनो सम्पत्तिं ओलोकेत्वा, ‘केन मे कम्मेन लद्धा’
ति उपधारेन्तो, ‘सत्थरि मनोपसादेना’ ति जत्वा, ‘अयं ब्राह्मणो मम 20
अफासुकाले भेसज्जमकारेत्वा इदानी आळाहनं गत्वा रोदति,
विष्णकारप्पत्तमेव नं कातुं वट्ठती’ ति मट्ठकुण्डलिवण्णेन आगन्त्वा
आळाहनस्साविदूरे बाहा पग्गय्ह रोदन्तो अट्ठासि । ब्राह्मणो तं
दिस्वा, ‘अहं ताव पुत्तसोकेन रोदामि, एस किमत्थं रोदति

१. धम्मयागोमहा—सी० स्या०, रो० ।

२. ज्ञत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. ० वटिकं—सी०, रो० ।

४. अविधेय्या—सी०, स्या०, रो० ।

५. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

६. विजहन्ते०—सी० ।

पुच्छिस्सामि नं' ति पुच्छन्तो इमं गाथमाह—

“अलङ्कृतो मट्टकुण्डली,
मालधारी हरिचन्दनुस्सदो ।

बाहा पग्गय्ह कन्दसि,

5

वनमज्जे किं दुक्खितो तुवं” ति ॥

B. 19

सो माणवो^१ आह—

“सोवण्णमयो पभस्सरो,

उप्पन्नो रथपञ्जरो मम ।

तस्स चक्कयुगं न विन्दामि,

10

तेन दुक्खेन जहामि^२ जीवितं” ति ॥

अथ नं ब्राह्मणो आह—

“सोवण्णमयं मणिमयं,

लोहितकमयं^३ अथ रूपियमयं^४ ।

आचिक्ख मे भद् माणव,

15

चक्कयुगं पटिपादयामि^५ ते” ति ॥

R. 29

तं सुत्वा माणवो, ‘अयं ब्राह्मणो पुत्तस्स भेसज्जमकत्वा पुत्तपति-
रूपकं^६ मे दिस्वा रोदन्तो ‘सुवण्णादिमयं रथचक्कं करोमी’ ति
वदति, होतु, निग्गण्हिस्सामि नं’ ति चिन्तेत्वा—“कीव महन्तं मे^७
चक्कयुगं करिस्ससी” ति वत्वा, “याव महन्तं आकङ्खसि, ताव^८
20 महन्तं करिस्सामी^९” ति बुत्ते—“चन्दिमसूरियेहि मे अत्थो, ते मे देही”
ति याचन्तो^{१०} आह—

“सो माणवो तस्स पावदि,

चन्दसूरिया उभयेत्थ दिस्सरे^{१०} ।

१. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

२. जहिस्सं—सी०, रो०; जहिस्सामि—स्या० ।

३. लोहमयं—सी०, स्या०, रो० ।

४. रूपियमयं—सी०, रो० ।

५. पटिलाभयामि—सी०, स्या०, रो० ।

६. पुत्तपटिरूपकं—रो० ।

७. यव—सी०, रो० ।

८-८. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

९. वाचितो—स्या०; रो० नस्थि ।

१०. भातरो—सी०, स्या०, रो०,

सोवण्णमयो रथो मम,
तेन चक्कयुगेन सोभती” ति ॥

अथ नं ब्राह्मणो आह—

“बालो खो त्वं आसि माणव,
यो त्वं पत्थयसे अपत्थियं ।
मञ्जामि तुवं मरिस्ससि,
न हि त्वं लच्छसि चन्दसूरिये” ति ॥

5

अथ नं माणवो आह^१—“किं पन पञ्जायमानस्सत्थाय रोदन्तो
बालो होति, उदाहु अपञ्जायमानस्सत्थाय^२” ति वत्वा—

B. 20

“गमनागमनम्पि दिस्सति,
वण्णधातु उभयत्थ वीथिया^३ ।
पेतो^४ कालकतो न दिस्सति,
को निध^५ कन्दतं बाल्यतरो^६” ति ॥

10 R. 30

तं सुत्वा ब्राह्मणो, ‘युत्तं एस वदती’ ति सल्लक्खेत्वा^७—

“सच्चं खो वदेसि माणव,
अहमेव कन्दतं बाल्यतरो ।
चन्दं विय दारको रुद,
पेतं कालकताभिपत्थयि^८” ति—

15

वत्वा तस्स कथाय निस्सोको हुत्वा माणवस्स थुतिं करोन्तो इमा
गाथा अभसि—

20

“आदित्तं वत मं सन्तं, घतसित्तं पावकं ।
वारिना विय ओसिञ्च^९, सब्बं निब्बापये दरं ॥

१. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

२. अपञ्जायमानस्सा ति—सी०, स्या०, रो० ।

३. वीथियो—सी०, स्या०, रो० ।

४. पेतो पन—सी०, रो० ।

५. नीध—स्या० ।

६. बालतरो—सी० ।

७. ० आह—रो० ।

८. कालकताभिपत्थयं—सी०, स्या०, रो० ।

९. ओसिञ्च—स्या० ।

अब्बही^१ वत मे सल्लं, सोकं हृदयनिस्सितं ।
 यो मे सोकपरेतस्स, पुत्तसोकं अपानुदि ॥
 स्वाहं अब्बुल्लहसल्लोस्मि सीतिभूतोस्मि निब्बुतो ।
 न सोचामि न रोदामि, तव सुत्त्वान माणवा” ति ॥

R. 31 5

अथ नं—“को नाम त्वं” ति पुच्छन्तो—

“देवतानुसि गन्धब्बो, अदु^२ सक्को पुरिन्ददो ।
 को वा त्वं कस्स वा पुत्तो, कथं जानेमु तं मयं” ति ॥
 —आह ।

अथस्स माणवो—

10

“यञ्च कन्दसि यञ्च रोदसि,
 पुत्तं आळाहने सयं दहित्वा ।
 स्वाहं कुसलं करित्वा^३ कम्मं,
 तिदसानं सहव्यतं गतो^४” ति ॥—आचिक्खि ।

अथ नं ब्राह्मणो आह—

B. 21 15

“अप्पं वा बहं वा नादसाम,
 दानं ददन्तस्स सके अगारे ।
 उपोसथकम्मं वा तादिसं,
 केन कम्मेन गतोसि देवलोकं” ॥ ति ॥

माणवो आह—

20

“आबाधिकोहं दुक्खितो गिलानो^५,
 आतुररूपोमिह सके निवेसने ।
 बुद्धं विगततरजं वितिण्णकङ्खं,
 अदक्खि सुगतं अनोमपञ्चं ॥

१. अब्बुही—स्या० ।

२. अदु—सी०, स्या०, रो० ।

३. करित्वान—स्या० ।

४. पत्तो ति—सी०, स्या०, रो० ।

५. बाल्हगिलानो—रो० ।

स्वाहं मुदितमनो पसन्नचित्तो,
अञ्जलिं अकरिं तथागतस्स ।
ताहं कुसलं करोत्वानं^१ कम्मं^१
तिदसानं सहव्यतं गतो^२” ति ॥

तस्मिं कथेन्तेयेव ब्राह्मणस्स सकलसरीरं पीतिया परिपूरि,
सो तं पीतिं पवेदेन्तो—

5 R. 32

“अच्छरियं वत अब्भुतं वत,
अञ्जलिकम्मस्स अयमीदिसो विपाको ।
अहम्पि पमुदितमनो^३ पसन्नचित्तो,
अज्जेव बुद्धं सरणं वजामी” ति ॥—आह ।

10

अथ नं माणवो—

“अज्जेव बुद्धं सरणं वजाहि,
धम्मञ्च सङ्खञ्च पसन्नचित्तो ।
तथेव सिक्खापदानि पञ्च,
अखण्डफुल्लानि समादियस्सु ॥
पाणातिपाता विरमस्सु खिप्पं,
लोके अदिन्नं परिवज्जयस्सु ।
अमज्जपो मा^४ च मुसा भणाहि ।
सकेन दारेन च होति तुट्ठो” ति ॥—आह ।

15

सो “साधू” ति सम्पटिच्छित्त्वा इमा गाथा अभासि —

20 B. 22

“अथकामोसि मे यक्ख, हितकामोसि देवते ।
करोमि तुय्हं वचनं, त्वंसि आचरियो मम ॥
उपेमि सरणं बुद्धं, धम्मञ्चापि अनुत्तरं ।
सङ्खञ्च नरदेवस्स, गच्छामि सरणं अहं ॥

१-१. कम्मं करित्वा—रो० ।

२. पत्तो—रो० ।

३. मुदितमनो—रो० ।

४. नो—स्या०, रो० ।

पाणातिपाता विरमामि खिप्पं,

लोके अदिन्नं परिवज्जयामि ।

अमज्जपो नो च मुसा भणामि,

सकेन दारेन च होमि तुट्ठो” ति ।

R. 33 5 अथ नं देवपुत्तो—“ब्राह्मण, ते^१ गेहे बहुं धनं अत्थि, सत्थारं उपसङ्कमित्वा दानं देहि, धम्मं सुणाहि, पञ्चं पुच्छाही” ति वत्वा तत्थेव अन्तरधायि ।

ब्राह्मणोपि गेहं गन्त्वा ब्राह्मणि आमन्तेत्वा—“भद्दे, अहं अज्ज^२ समणं गोतमं निमन्तेत्वा पञ्चं पुच्छिस्सामि, सक्कारं करोही” ति
 10 वत्वा विहारं गन्त्वा सत्थारं नेव अभिवादेत्वा न पटिसन्थारं कत्वा एकमन्तं^३ ठितो—“भो गोतम, अधिवासेहि अज्जतनाय भत्तं सद्धि भिक्खुसेद्धेना” ति । सत्था अधिवासेसि । सो सत्थु अधिवासनं विदित्वा वेगेनागन्त्वा सके निवेसने पणीतं खादनीयं भोजनीयञ्च पटियादापेसि । सत्था भिक्खुसङ्घपरिवुतो तस्स गेहं गन्त्वा
 15 पञ्चत्तासने निसीदि । ब्राह्मणो सक्कच्चं परिविसि, महाजनो सन्निपति । मिच्छादिट्ठिकेन किर तथागते निमन्तिते द्वे जनकाया सन्निपतन्ति—मिच्छादिट्ठिका ‘अज्ज समणं गोतमं पञ्चं पुच्छनाय’ विहेठियमानं पस्सिस्सामा’, ति सन्निपतन्ति, सम्मादिट्ठिका ‘अज्ज बुद्धविसयं बुद्धलीळं पस्सिस्सामा’ ति सन्निपतन्ति । अथ
 20 खो ब्राह्मणो कतभत्तकिच्चं तथागतमुपसङ्कमित्वा नीचासने निसिन्नो पञ्चं पुच्छि—“भो गोतम, तुम्हाकं दानं अदत्त्वा, पूजं अकत्त्वा, धम्मं असुत्वा, उपोसथवासं अवसित्वा, केवलं मनोपसादत्तेनेव सग्गे निब्बत्ता नाम होन्ती” ति ? “ब्राह्मण, कस्मा मं पुच्छसि, ननु ते पुत्तेन मट्ठकुण्डलिना मयि मनं पसादेत्वा अत्तनो सग्गे निब्बत्तभावो कथितो”
 B. 23 25 ति । “कदा भो गोतमा” ति ? “ननु त्वं, अज्ज सुसानं गन्त्वा कन्दन्तो

१. तव—स्या० ।

३. एकमन्ते—रो० ।

२. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. पञ्चपुच्छाय—सी०, रो० ।

अविदूरे बाहा पग्गय्ह कन्दन्तं एकं माणवं दिस्वा अलङ्कतो मट्टकुण्डली
मालधारी^१ हरिचन्दनुस्सदो^२ ति । द्वीहि जनेहि कथितकथं पकासेन्तो
सब्बं मट्टकुण्डलिवत्थुं कथेसि । तेनेवेतं बुद्धभासितं नाम जातं ।

R. 34

तं कथेत्वा च पन—“न खो ब्राह्मण, एकसतं वा न द्वेसतं ।
अथ खो मयि मनं पसादेत्वा सग्गे निब्बत्तानं गणना नाम नत्थी” 5
ति आह । अथ महाजनो न निब्बेमतिको होति, अथस्स
अनिब्बेमतिकभावं विदित्वा सत्था, ‘मट्टकुण्डलिदेवपुत्तो विमानेनेव
सद्धि आगच्छतू’ ति अधिट्ठासि । सो तिगावुत्तप्पमाणेनेव
दिब्बाभरणपटिमण्डितेन अत्तभावेन आगन्त्वा विमानतो^२ ओरुय्ह
सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि । अथ नं सत्था—“त्वं इमं सम्पत्ति 10
किं कम्मं कत्वा पटिलभी” ति पुच्छन्तो---

“अभिवक्कन्तेन वण्णेन, या त्वं तिट्ठसि देवते ।

ओभासेन्ती दिसा सब्बा, ओसधी विय तारका ॥

पुच्छामि तं देव महानुभाव, मनुस्सभूतो किमकासि पुञ्ञं” ति ॥

—गाथमाह । 15

देवपुत्तो—“अयं मे भन्ते, सम्पत्ति तुम्हेसु चित्तं^३
पसादेत्वा लद्धा” ति । “मयि चित्तं पसादेत्वा लद्धा ते” ति ? “आम
भन्ते” ति । महाजनो देवपुत्तं ओलोकेत्वा, “अच्छरिया वत भो बुद्धगुणा,
अदिन्नपुब्बकब्राह्मणस्स नाम पुत्तो अञ्ञं किञ्चि पुञ्ञं अकत्वा सत्थरि
चित्तं पसादेत्वा एवरूपं सम्पत्ति पटिलभी” ति तुट्ठि पवेदेसि । 20

R. 35

अथ नेसं कुसलाकुसलकम्मकरणे मनोव पुब्बज्झमो, मनोव सेट्ठो ।
पसन्नेन हि मनेन कतं कम्मं देवलोकं मनुस्सलोकं गच्छन्तं पुगलं
छायाव न विजहती ति, इदं वत्थुं कथेत्वा, अनुसन्धि घटेत्वा,
पतिट्ठापितमत्तिकं सासनं राजमुद्दाय लञ्छन्तो विय धम्मराजा इमं
गाथमाह---

25

१. मालाधारी—रो०, सी० ।

२. विमाना—सी०, स्या०, रो० ।

३. मनं—सी०, स्या०, रो० ।

२.९ “मनोपुब्बङ्गमा धम्मा मनोसेट्ठा मनोमया ।

मनसा चे पसन्नेन भासति वा करोति वा ।

ततो नं सुखमग्गेति छायाव अनपायिनी” ति ॥२॥

B. 24

तत्थ किञ्चापि मनो ति अविसेसेन सब्बम्पि चतुभूमिकचित्तं^१

५ वुच्चति, इमस्मि पन पदे नियमियमानं ववत्थापियमानं परिच्छिज्जिय-
मानं अट्टविधं कामावचरकुसलचित्तं लब्धति । वत्थुवसेन पनाहरियमानं
ततोपि सोमनस्ससहगतं जाणसम्पयुत्तचित्तमेव लब्धति । पुब्बङ्गमा
ति तेन पठमगामिना हुत्वा समन्नागता । धम्मा ति वेदनादयो तयो
खन्धा । एते हि उप्पादपच्चयट्ठेन^२ सोमनस्ससम्पयुत्तमनो^३ पुब्बङ्गमो

१० एतेसन्ति^४ मनोपुब्बङ्गमा नाम । यथा हि बहू सु एकतो हुत्वा
महाभिक्षुसङ्घस्स चीवरदानादीनि^५ वा उल्लारपूजाधम्मस्सवनादीनि^५
वा मालागन्धसक्कारकरणादीनि^५ वा पुञ्जानि करोन्तेसु “को एतेसं
पुब्बङ्गमो” ति वुत्ते यो तेसं पच्चयो होति, यं निस्साय ते तानि
पुञ्जानि करोन्ति, सो तिसो वा फुस्सो वा तेसं पुब्बङ्गमोति वुच्चति,

१५ एवं सम्पदमिदं वेदितव्वं । इति उप्पादपच्चयट्ठेन मनो पुब्बङ्गमो

R. 36

एतेसन्ति मनोपुब्बङ्गमा । न हि ते मने अनुप्पज्जन्ते उप्पज्जितुं
सक्कोन्ति, मनो पन एकच्चेसु चेतसिकेसु अनुप्पज्जन्तेसुपि
उप्पज्जतियेव । एवं अधिपतिवसेन पन मनो सेट्ठो एतेसन्ति
मनोसेट्ठा । यथा हि गणादीनं अधिपति पुरिसो गणसेट्ठो, सेणिसेट्ठोति

२० वुच्चति तथा तेसम्पि मनोव^६ सेट्ठो^७ । यथा पन सुवण्णादीहि
निष्फादितानि^८ भण्डानि^८ सुवण्णमयादीनि नाम होन्ति तथा एतेपि
मनतो निष्फन्नता मनोमया नाम ।

पसन्नेना ति अनभिज्झादीहि गुणेहि पसन्नेन । भासति वा

१. चतुभूमकचित्तं—सी०, रो० ।

२-२. सी०-स्या० न दिस्सति ।

३. तेन—स्या० ।

४. पत्त०—स्या० ।

५-५. उल्लारपूजाधम्मस्सवन दीपमालाकरणादीनि—सी०, रो० ।

६. मनो—सी०; मनोति मनो—रो० ।

७. सेट्ठा—स्या०, रो० ।

८. विष्फन्नानि—सी०, स्या०, रो० ।

९. तानि तानि—रो० ।

करोति वा ति एवरूपेन मनेन भासन्तो चतुर्विधं वचीसुचरितमेव भासति, करोन्तो तिविधं कायसुचरितमेव करोति, अभासन्तो अकरोन्तो तां अनभिज्झादीहि पसन्नमानसताय^१ तिविधं मनोसुचरितं पूरेति । एवमस्स दस कुसलकम्मपथा पारिपूर^२ गच्छन्ति ।

ततो नं सुखमन्वेती ति ततो तिविधसुचरिततो नं पुगलं^३ सुखमन्वेति । इध तेभूमिकम्पि^४ कुसलं अधिप्पेतं, तस्मा तेभूमिक-सुचरितानुभावेन^५; सुगतिभवे निब्बत्तं पुगलं^६, दुग्गतियं^७ वा सुखानुभवनद्वाने ठितं कायवत्थुकम्पि इतरवत्थुकम्पि अवत्थुकम्पो ति कायिकचेतसिकं विपाकसुखं अनुगच्छति, न विजहती ति अत्थो वेदितव्वो । यथा किं ? छायाव अनपायिनी^८ ति यथा हि छाया नाम सरीरप्पटिबद्धा सरीरे गच्छन्ते गच्छति, तिद्वन्ते तिद्वति, निसीदन्ते निसीदति; न सक्कोति “सण्हेन वा फरुसेन वा निवत्ताही” ति वत्वा वा पोथेत्वा वा निवत्तापेतुं । कस्मा ? सरीरप्पटिबद्धत्वा । एवमेव इमेसं दसन्नं कुसलकम्मपथानं आचिण्णसमाचिण्णकुसलमूलिकं^९ कामावचरादिभेदं कायिकचेतसिकसुखं गतगतद्वाने अनपायिनी छाया विय हुत्वा न विजहती ति ।

R. 37

B. 25

गाथापरियोसाने चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो अहोसि, मट्ठकुण्डलीदेवपुत्तो सोतापत्तिफले पतिद्वहि तथा अदिन्नपुण्डको ब्राह्मणो । सो ताव महन्तं विभवं बुद्धसासने विप्पकिरी ति ।

मट्ठकुण्डलीवत्थु दुत्तियं ।

१. पसन्नमानसताय — सी० ।

२. पारिपूरि-रो० ।

३. तेभूमिकम्पि-रो० ।

४. तेभूमिकसुचरितानुभावेन—रो० ।

५-६. सुगतियं स्या० ।

६. अनुपायिनी ति—सी० ।

७. आचिण्णसमाचिण्णमूलक—सी०, स्या०, रो० । ८. अनुपायिनी—सी० ।

१-३. तिस्सत्थेरवत्थु?

अक्कोच्छि^२ मं ति^३ इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो तिस्सत्थेरं आरब्ध कथेसि ।

सो किरायस्मा तिस्सत्थेरो^३ भगवतो पितुच्छापुत्तो अहोसि, महल्लककाले पब्बजित्वा^४ बुद्धानं उप्पन्नलाभसक्कारं परिभुञ्जन्तो
 5 थूलसरीरो^५ आकोटितपच्चाकोटितेहि चीवरेहि निवासेत्वा येभुय्येन विहारमज्जे उपट्ठानसालायं निसीदति । तथागतं^६ दस्सनत्थाय^६ आगता आगन्तुकभिक्षू तं दिस्वा, 'एको^७ महाथेरो भविस्सती' ति सञ्जाय, तस्स सन्तिकं गन्त्वा वत्तं आपुच्छन्ति, पादसम्बाहनादीनि आपुच्छन्ति ।
 10 सो तुण्ही अहोसि^८ । अथ नं एको दहरभिक्षु—“कतिवस्सा तुम्हे” ति पुच्छित्वा; “वस्सं नत्थि, महल्लककाले पब्बजिता मयं” ति वुत्ते, “आवुसो दुबिन्नीत महल्लक अत्तनो पमाणं न जानासि, एत्तके महाथेरे^९ दिस्वा सामीचिकम्ममत्तम्पि^{१०} न करोसि, वत्ते आपुच्छियमाने तुण्ही होसि, कुक्कुच्चमत्तम्पि ते नत्थी” ति अच्छरं पहरि । सो खत्तियमानं जनेत्वा, “तुम्हे कस्स सन्तिकं आगता” ति पुच्छित्वा,
 15 “सत्थु सन्तिक”न्ति वुत्ते, “मं पन 'को एसो' ति सल्लक्खेथ, मूलमेव वो छिन्दस्सामा” ति वत्वा, रुदन्तो दुक्खी दुम्मनो सत्थु सन्तिकं अगमासि । अथ नं सत्था—“किं नु त्वं तिस्स दुक्खो दुम्मनो अस्सुमुखो रोदमानो आगतोसी” ति पुच्छि । तेपि भिक्षू, 'एस गन्त्वा किञ्चि आलोळं करेय्या' ति तेनेव सद्धि गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं
 B. 26 20 निसीदिसु । सो सत्थारा पुच्छितो—“इमे मं भन्ते, भिक्षू अक्कोसन्ती”

१. थूलतिस्सत्थेरवत्थु—रो० ।

२-२. अक्कोच्छि मं अवधि मन्ति—स्या० ।

३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. पब्बजितो—सी०, स्या०, रो० ।

५. थूलसरीरो—म० ।

६-६. ० दस्सनाय—सी०, रो०;

७. एसो—स्या० ।

तथागतस्स०-स्या० ।

८. होति—सी०, स्या०, रो० ।

९. महल्लकत्थेरे—स्या० ।

१०. सामीचिमत्तम्पि—सी०, स्या०, रो० ।

ति आह । “कहं पन त्वं निसिन्नोसी” ति ? “विहारमज्झे
उपट्ठानसालायं भन्ते” ति । “इमे ते भिक्खू आगच्छन्ता^१ दिट्ठा” ति ?
“आम दिट्ठा भन्ते” ति । “किं^२ उट्ठाय ते पच्चुग्गमनं कतन्ति” ?
“न कतं भन्ते” ति । “परिक्खारग्गहणं आपुच्छितन्ति^३” ? “नापुच्छितं
भन्ते” ति । “वत्तं वा पानीयं वा आपुच्छितन्ति” ? “नापुच्छितं भन्ते” 5
ति । “आसनं नीहरित्वा^४ अभिवादेत्वा पादसम्बाहनं कतन्ति” ? “न
कतं भन्ते” ति । “तिस्स, महल्लकभिक्खूनं सब्बं एतं वत्तं कातब्बं,
एतं वत्तं^५ अकरोन्तेन विहारमज्झे निसीदितुं न वट्ठति, तवेव दोसो,
एते भिक्खु खमापेही” ति । “एते मं^६ भन्ते, अक्कोसिसु, नाहं एते
खमापेमी” ति । “तिस्स, मा एवं करि, तवेव दोसो, खमापेहि ने” 10
ति । “न खमापेमि भन्ते” ति । अत्थ सत्था ‘दुब्बचो एस भन्ते’ ति^७
भिक्खूहि वुत्ते — “न भिक्खवे, इदानेव दुब्बचो^८ एस,^९ पुब्बेपि एस
दुब्बचोयेवा” ति वत्वा, “इदानी तावस्स भन्ते, दुब्बचभावो अम्हेहि
जातो, अतीते एस^{१०} किं अकासी” ति वुत्ते — “तेन हि भिक्खवे सुणाथा”
ति वत्वा अतीतमाहरि । अतीते बाराणसियं बाराणसिरञ्जो^{११} रज्जं 15
कारेन्ते देविलो^{१२} नाम तापसो अट्ठ मासे हिमवन्ते वसित्वा लोणम्बिल-
सेवनत्थाय चत्तारो मासे नगरमुपनिस्साय वसितुकामो हिमवन्ततो
आगन्त्वा नगरद्वारे दारके^{१३} दिस्वा पुच्छि — “इमं नगरं सम्पत्तपब्बजिता
कत्थ वसन्ती” ति ? “कुम्भकारसालायं भन्ते” ति । तापसो^{१४}
कुम्भकारसालं गन्त्वा द्वारे ठत्वा — “सचे ते भग्गव^{१५}, अगह, वसेय्याम
एकरत्तिं सालायं^{१६}” ति आह । कुम्भकारो — “मय्हं रत्तिं^{१७} सालायं^{१७}

R. 39

10

15

१. आगच्छन्तो—रो० ।

२. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

३. ते आपुच्छितन्ति—स्या० ।

४. अभिहारित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

५. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

६. नं—रो० ।

७. ० तेहि—रो० ।

८-९. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

९. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

१०. बाराणसिराजे—सी०, स्या०, रो० ।

११. देवलो—सी०, स्या० रो० ।

१२. नगरद्वारपालके—स्या० ।

एवं सब्बत्थ दिस्सति ।

१३. सो—स्या०; रो० नत्थि ।

१४. स्या० न दिस्सति ।

१५. सालाया ति—रो० ।

१६. रत्तियं—सी०, रो० ।

१७. सालाय—सी०, रो० ।

- किञ्चं नत्थि, महती साला यथासुखं वसथ भन्ते” ति सालं निर्यादेसि । तस्मिं पविसित्वा निसिन्ने अपरोपि नारदो नाम तापसो हिमवन्ततो आगन्त्वा कुम्भकारं एकरत्तिवासं याचि । कुम्भकारो, ‘पठमं आगतो इमिना सद्धि एकतो वसितुकामो भवेय्य वा नो वा, अत्तानं परिमोचेस्सामी’ ति चिन्तेत्वा—‘सचे भन्ते, पठमं उपगतो रोचेस्सति तस्स रुचिया वसथा’ ति आह । सो तमुपसङ्कमित्वा—‘सचे ते आचरिय, अगरु, मयञ्चेत्थ^१ एकरत्ति वसेय्यामा” ति याचि । “महती-
 R. 40 5 साला, पविसित्वा एकमन्ते वसाही”^२ ति वुत्ते, पविसित्वा पुरेतं पविट्ठस्स देविलस्स^३ अपरभागे निसीदि । उभोपि सारणोयकथं कथेत्वा
 B. 27 10 निपज्जिसु^४ ।

- सयनकाले नारदो देविलस्स निपज्जनट्टानञ्च द्वारञ्च सत्तलक्खेत्वा निपज्जि । सो पन देविलो^५ निपज्जमानो अत्तनो निपज्जनट्टाने^६ अनिपज्जित्वा द्वारमज्जे तिरियं निपज्जि । नारदो रत्ति निक्खमन्तो^७ तस्स जटासु अक्कमि । “को मं अक्कमी” ति च वुत्ते,
 15 “आचरिय अहं” ति आह । “कूटजटिल, अरञ्जतो आगन्त्वा मम जटासु अक्कमसी” ति । “आचरिय, तुम्हाकं इध निपन्नभावं न जानामि, खमथ मे” ति वत्वा तस्स कन्दन्तस्सेव बहि निक्खमि । इतरो, ‘अयं पविसन्तो पि मं अक्कमेय्या’ ति परिवत्तेत्वा पादट्टाने सीसं कत्वा निपज्जि । नारदो पविसन्तो, ‘पठमं पाहं आचरिये अपरिज्झं, इदानिस्स पादपस्सेन
 20 पविसिस्सामी’ ति चिन्तेत्वा आगच्छन्तो गीवाय अक्कमि । “को एसो” ति च वुत्ते, “अहं आचरिया” ति वत्वा—“कूटजटिल, पठमं मम^८ जटासु अक्कमित्वा इदानि गीवाय अक्कमसि, अभिसपिस्सामि तं” ति वुत्ते “आचरिय, मय्हं दोसो नत्थि, अहं तुम्हाकं एवं निपन्नभावं

१. मयम्पेत्य—सी०, रो० ।

३. देवलस्स—सी०, स्या०, रो० ।

५. देवलो—सी०, स्या०, रो० ।

७. निक्कमन्तो—रो० ।

२. वसाति—सी०, स्या०, रो० ।

४. स्या० न दिस्सति ।

६. निसिन्नट्टाने—सी०, स्या०, रो० ।

८. सी०-स्या-रो० दिस्सति ।

न जानामि, 'पठमम्पि मे^१ अपरद्धं^२, इदानी पादपस्सेन पविसिस्सामी' ति पविट्ठोम्हि, खमथ मे" ति आह । "कूटजटिल, अभिसपिस्सामि तं" ति । "मा एवं करित्थ आचरिया" ति । सो तस्स वचनं अनादियित्वा—

R. 41

"सहस्सरंसी सततेजो, सूरियो^३ तमविनोदनो ।

5

पातोदयन्ते सूरिये,^३ मुद्धा ते फलतु सत्तधा" ति ॥

तं अभिसपि एव । नारदो—"आचरिय, मय्हं दोसो नत्थी ति, मम वदन्तस्सेव तुम्हे अभिसपथ, यस्स दोसो अत्थि तस्स मुद्धा^४ फलतु, मा निट्ठोसस्सा" ति वत्वा—

"सहस्सरंसी सततेजो, सूरियो^३ तमविनोदनो ।

10

पातोदयन्ते सूरिये^३, मुद्धा ते^५ फलतु सत्तधा" ति । अभिसपि ।

सो पन महानुभावो अतीते चत्तालीस, अनागते चत्तालीसाति असीतिकप्पे अनुस्सरति । तस्मा, 'कस्स नु खो उपरि अभिसपो^६ पतिस्सती' ति उपधारेन्तो, 'आचरियस्सा' ति वत्वा तस्मिं अनुकम्पं पटिच्च इद्विबलेन अरुणुग्गमनं निवारेति ।

15

नागरा अरुणे अनुगच्छन्ते राजद्वारं गन्त्वा "देव, तयि रज्जं कारेन्ते अरुणो न उट्ठहति,^७ अरुणं नो उट्ठापेही" ति कन्दिस्सु ।

B. 28

राजा अत्तनो कायकम्मादीनि ओलोकेन्तो किञ्चि अयुत्तं अदिस्वा, 'किं नु खो कारणं' ति चिन्तेत्वा, 'पब्बजितानं विवादेन भवितब्बं' ति परिसङ्कमानो—"कच्चि इमस्मिं नगरे पब्बजिता अत्थी" ति पुच्छि । "हिय्यो सायं कुम्भकारसालायं^८ आगता अत्थि देवा" ति वुत्ते तंखणञ्जेव राजा उक्काहि धारियमानाहि तत्थ गन्त्वा नारदं वन्दित्वा एकमन्तं निसिन्नो आह—

20

R. 42

१-१. आचरिय अपरिज्झं—सी०, रो०; मे अपराधं—स्या० ।

२. सूरियो—सी०, स्या०, रो० । ३. सूरिये—सी०, स्या०, रो० ।

४. रो० नत्थि । ५. सी० न दिस्सति ।

६. सापो—सी०, स्या०, रो० । ७. उट्ठाति—स्या० ।

८. कुम्भकारसालाय—सी०, रो०; कुम्भकारसालं—स्या० ।

“कम्मन्ता नप्पवत्तन्ति, जम्बुदीपस्स नारद ।

केन लोको तमोभूतो, तं मे अक्खाहि पुच्छितो” ति ॥

नारदो सब्बं तं पवत्ति आचिक्खित्वा^१ इमिना कारणेन अहं
इमिना अभिसपितो, अथाहं, “मय्हं दोसो नत्थि । यस्स दोसो अत्थि,
५ तस्सेव उपरि अभिसपो^२ पतत्तु” ति वत्वा अभिसपिं । अभिसपित्वा च
पन “कस्स नु खो उपरि अभिसपो पतिस्सती” ति उपधारेन्तो “सूरि-
युग्गमनवेलाय^३ आचरियस्स मुद्धा सत्तधा फलिस्सती” ति दिस्वा
एतस्मिं अनुकम्पं पटिच्च अरुणस्स उग्गमनं^४ न देमी” ति । “कथं पन
अस्स भन्ते अन्तरायो न भवेय्या” ति ? “सच्चे मं खमापेय्य, न भवे-
१० य्या” ति । “तेन हि खमापेही” ति वुत्ते,^५ “एसो महाराज^६ मं जटासु
व गीवाय^७ व अक्कमि, नाहं एतं कूटजटिलं खमापेमी” ति । “खमा-
पेहि भन्ते, मा एवं करित्था”^८ ति । “न^९ खमापेमी” ति । “मुद्धा ते
सत्तधा फलिस्सती” ति वुत्तेपि न खमापेति^{१०} येव । अथ नं राजा—“न त्वं
अत्तनो रुचिया खमापेस्ससो” ति हत्थपादकुच्छिगीवासु^{११} गाहापेत्वा
१५ नारदस्स पादमूले ओनमापेसि । नारदोपि—“उट्ठेहि आचरिय, खमामि
ते” ति वत्वा “महाराज, नायं यथामानेन खमापेति, नगरस्स अविदूरे
एको सरो अत्थि, तत्थ^{१२} नं सीसे मत्तिकापिण्डं कत्वा गलपमाने उदके
ठपापेही” ति आह । राजा तथा कारेसि । नारदो देविलं^{१३} आमन्तेत्वा-
“आचरिय, मया इद्धिया विस्सट्ठाय सूरियसन्तापे^{१४} उट्ठहन्ते^{१५} उदके
२० निमुज्जित्वा अञ्ज्जेन ठानेन उत्तरित्वा गच्छेय्यासी” ति आह । तस्स

R. 43

१. आचिक्खि—रो० ।	२. सापो—सी०, स्या०, रो० ।
३. सूरियुग्गमनवेलायं—सी०, स्या०, रो० ।	
४. उग्गन्तुं—रो० ।	५. वुत्तो—सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
६. स्या० न दिस्सति ।	७. गीवायं सी०, रो० ।
८. एकमकरोति—सी०, स्या०, रो० ।	९. महाराज—सी०, रो० ।
१०. खमापेसि—सी०, स्या०, रो० ।	११. तं—सी०, स्या० ।
१२. तत्र—रो० ।	१३. देवलो—सी०, स्या०, रो० ।
१४. सूरियसन्तापे—सी०, स्या०, रो० ।	१५. उट्ठहन्ते त्वं—स्या० ।

सूरियरंसीहि^१ संफुट्टमतोव^२ मत्तिकापिण्डो सत्तधा फलि । सो निमु-
ज्जित्वा अञ्जेन ठानेन पलायीति । सत्था इमं धम्मदेसनं आहरित्वा—
“तदा भिक्खवे, राजा आनन्दो अहोसि, देविलो^३ तिस्सो, नारदो
अहमेवाति^४; एवं तदापेस दुब्बचोयेवा” ति वत्वा तिस्सत्थेरं आमन्तेत्वा
—“तिस्स, भिक्खुनो^५ नाम^६ ‘असुकेनाहं अक्कुट्ठो, असुकेन पढटो 5
असुकेन जितो, असुको खो^६ मे भण्डं अहासी, ति चिन्तेन्तस्स वेरं नाम
न वूपसम्मति, एवं पन अनुपनय्हन्तस्सेव उपसम्मती” ति वत्वा इमा
गाथा अभासि—

B. 29

“अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनि मं अहासि मे ।

ये च^७ तं उपनय्हन्ति, वेरं तेसं न सम्मति ॥३॥ 10

अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनि मं अहासि मे ।

ये च^७ तं नुपनय्हन्ति, वेरं तेसूपसम्मती” ति ॥४॥

तत्थ अक्कोच्छी ति अक्कोसि । अवधी ति पहरी । अजिनी
ति कूटसक्खिओतारणेन वा वादपट्टिवादेन वा करणुत्तरियकरणेन वा 15
अजेसि । अहासि मे ति मम सन्तकं पत्तादीसु किञ्चिदेव अवहरि ।
ये च^७ तं ति ये कोचि देवता^८ वा मनुस्सा वा गहट्टा वा पब्बजिता
वा तं । अक्कोच्छि मं ति आदिवत्थुकं कोधं सकटधुरं विय नद्धिना,
पूतिमच्छादीनि विय व कुसादीहि पुनप्पुनं वेठेत्वा^९ उपनय्हन्ति, तेसं
सकिं उप्पन्नं वेरं न सम्मती ति^{१०} न वूपसम्मति । ये च^{११} तं नुपनय्हन्ती 20
ति असतिया अमनसिकारवसेन वा कम्म पच्चवेक्खणादिवसेन^{१२} वा ये
तं अक्कोसादिवत्थुकं कोधं तयापि कोचि निद्दोसो पुरिमभवे अक्कुट्ठो
भविस्सति, पढटो भविस्सति, कूटसक्खि ओतारेत्वा^{१३} जितो भविस्सति,

R. 44

१. सूरियरस्मीहि—रो०, सी०

सूरियरंसीहि-स्या० ।

४. अहमेव—सी०, स्या०, रो० ।

६. स्या० न दिस्सति ।

८. देवा—सी०, स्या०, रो० ।

१०. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

१२. कम्मपच्चवेक्खणवसेन—सी०, स्या०, रो० ।

२. सम्फुट्टमतोव—रो०, सी० ।

३. देवलो—सी०, स्या०, रो० ।

५-५. भिक्खुनो हि—सी० स्या०, रो० ।

७. रो०-सी० न दिस्सति ।

९. वेठेन्ता—सी०, स्या०, रो० ।

११. सी० न दिस्सति ।

१३. ओकारेत्वा—रो० ।

कस्सचि ते^१ पसय्ह किञ्चि अच्छिन्नं भविस्सति, तस्मा निहोसो
हुत्वापि अक्कोसादीनि पापुणासीति एवं न उपनय्हन्ति । तेसु^२ पमादेन
उप्पन्नम्पि वेरं इमिना अनुपनय्हनेन निरिन्धनो विय जातवेदो
वृपसम्मती ति ।

R. 45 5

देसनापरियोसाने सतसहस्सभिकखू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिंसु ।
धम्मदेसना महाजनस्स सात्थिका अहोसि । दुब्बचोपि सुब्बचोयेव
जातोति ।

(तिस्सत्थेरवत्थु^३ ततियं)

१. सो० न दिस्सति ।

२. तेसं—स्या० ।

३. थुल्लतिस्सत्थेरवत्थु—सो०, री० ।

१-४ काठयक्खिनीवत्थु^१

न हि वेरेना ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो अञ्जतरं वञ्चियत्थिं आरब्ध कथेसि ।

B. 30

एको किर कुटुम्बिकपुत्तो पितरि कालकते खेत्ते च घरे च सब्बकम्मानि अत्तनाव करोन्तो मातरं पटिजग्गि^२ । अथस्स माता—
 “कुमारिकं ते तात, आनेस्सामी” ति आह । “अम्म, मा एवं वदेथ, अहं 5
 यावजीवं तुम्हे पटिजग्गिस्सामी” ति । “तात, खेत्ते च^३ घरे च^४
 किच्चं त्वमेव करोसि, तेन मय्हं चित्तसुखं नाम न होति, आनेस्सामी
 ति^५ । सो पुनप्पुनं पटिक्खपित्वा^६ तुण्ही अहोसि । सा एकं कुलं
 गन्तुकामा^७ गेहा निक्खमि । अथ नं पुत्तो—“कतरं कुलं गच्छथा”
 ति पुच्छित्वा, “असुककुलं^८ नामा” ति बुत्ते, तत्थ गमनं पटिसेधेत्वा 10
 अत्तनो अभिरुचितं कुलं आचिक्खि । सा तत्थ गन्त्वा कुमारिकं वारेत्वा
 दिवसं ववत्थपेत्वा^९ तं^{१०} आनेत्वा तस्स^{१०} घरे अकासि । सा वञ्छा
 अहोसि । अथ नं माता—“पुत्त, त्वं अत्तनो रुचिया कुमारिकं आणा-
 पेसि, सा इदानीं वञ्छा जाता, अपुत्तकञ्च नाम कुलं विनस्सति,
 पवेणी न घटीयति, तेन अञ्जं ते कुमारिकं आनेमी^{११}” ति । तेन, “अलं 15
 अम्मा” ति बुच्चमानापि पुनप्पुनं कथेसि । वञ्चियत्थी तं कथं सुत्वा
 ‘पुत्ता नाम मातापितूनं वचनं अतिक्रमितुं न सक्कोन्ति, इदानीं अञ्जं
 विजार्यिनि इत्थिं आनेत्वा मं दासिभोगेन भुज्जिस्सति^{१२}, यन्नूनाहं सय-
 मेव एकं कुमारिकं आनेय्यं’ ति चिन्तेत्वा एकं कुलं गन्त्वा तस्सत्थाय

R. 46

१. काठयक्खिनीवत्थु—रो० ।

२. पटिजग्गति—सी०, रो० ।

३. वा—रो० ।

४. वा०—रो० ।

५. आनेस्सामि तेति—स्या० ।

६. पटिक्खपित्वा पि—स्या० ।

७. गन्तुं—स्या० ।

८. असुकं—सी०, स्या०, रो० ।

९. ठपेत्वा—सी०, रो० ।

१०-१०. तं इतरस्स—सी०, रो० ।

११. आनेस्सामि ति—सी०, स्या०, रो० । १२. परिभुज्जिस्सन्ति—सी०, रो० ।

कुमारिकं वारेत्वा “किं नामेतं अम्म वदेसी” ति तेहि पटिक्खत्ता,
 “अहं वञ्छा, अपुत्तकं नाम कुलं विनस्सति, तुम्हाकं पन धीता पुत्तं
 वा धीतरं वा लभित्वा^१ कुटुम्बकस्स^२ सामिनी भविस्सति, मय्हं सामि-
 कस्स नं देथा” ति याचित्वा सम्पटिच्छापेत्वा आनेत्वा सामिकस्स घरे
 5 अकासि ।

अथस्सा एतदहोसि, ‘सचायं पुत्तं वा धीतरं वा लभिस्सति, अयमेव
 कुटुम्बस्स सामिनी भविस्सति । यथा दारकं न लभति^३, तथेव नं
 कातु^४ वट्ठती” ति । अथ नं सा^५ आह—“अम्म^६, यदा ते कुच्छियं
 गब्भो पतिट्ठाति, अथ^७ मे आरोचेय्यासी” ति । सा “साधु” ति पटिस्सु-
 10 णित्वा^८ गब्भे पतिट्ठिते तस्सा आरोचेसि । इतरिस्सा^९ पन सा सय-
 मेव निच्चं यागुभत्तं देति, अथस्सा आहारेनेव सद्धिं गब्भपातनभेसज्ज-
 मदासि । गब्भो पति । दुतियम्पि गब्भे पतिट्ठिते^{१०} आरोचेसि, इतरा
 दुतियम्पि तथेव पातेसि । अथ नं पटिविस्सकित्थियो पुच्छिंसु—“कच्चि
 ते सपत्ति अन्तरायं करोती” ति ? सा तमत्थं आरोचेत्वा—“अन्धवाले
 15 कस्मा एवमकासि, अयं तव इस्सरियभयेन गब्भस्स पातनभेसज्जं^{११}
 योजेत्वा देति, तेन ते गब्भो पतति, मा^{१२} पुन एवमकत्था” ति वुत्ता
 ततियवारे न कथेसि । अथ^{१३} सा इतरिस्सा^{१४} उदरं दिस्वा—“कस्मा
 मय्हं गब्भस्स पतिट्ठितभावं न कथेसी” ति वत्वा, “त्वं मं आनेत्वा
 वञ्चेत्वा^{१५} द्वे वारे गब्भं पातेसि, किमत्थं तुय्हं कथेमो” ति वुत्ते, ‘नट्ठा
 20 दानिम्ही’ ति चिन्तेत्वा तस्सा पमादं ओलोकेन्ती परिणते गब्भे ओकासं
 लभित्वा भेसज्जं योजेत्वा अदासि । गब्भो परिणतत्ता पतितुं असक्को-
 न्तो तिरियं निपति, ^{१६} खरा^{१६} वेदना उप्पज्जि, जीवितसंसयं पापुणि ।
 सा—“नासितम्हि तया, त्वमेव मं आनेत्वा त्वमेव^{१७} तयोपि वारे^{१७}

१. पटिलभित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. लभिस्सति—सी०, रो० ।

५. रो०-सी०-स्या० न दिस्सति ।

७. तदा—स्या० ।

९. तस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

१०. ० तस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

१२. मास्सु—सी०, रो० ।

१४. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

१६. तिन्ना खरा—स्या० ।

२. कुटुम्बस्स—सी०, स्या०, रो० ।

४. कारेतु—सी०, रो० ।

६. रो० नत्थि ।

८. सम्पटिच्छित्वा—सी०, रो०;

पटिसुत्वा—स्या० ।

११. गब्भपातनं—रो०, सी० ।

१३-१३. अथस्सा—सी०, स्या०; इतस्सा—रो० ।

१५. निप्पति—सी०; विपज्जि—रो० ।

१७-१७. तयो—रो० ।

दारके नासेसि, इदानीं अहम्पि नस्सामि, इतो दानि चुता यक्खिनी
हुत्वा तव दारके खादितुं समत्था हुत्वा निब्बत्तेय्यं” ति पत्थनं पट्टपेत्वा
कालं कत्वा तस्मिं येव गेहे मज्जारी हुत्वा निब्बत्ति । इतरम्पि सामिको
गहेत्वा “तया मे कुलूपच्छेदो कतो” ति कप्परजण्णुकादीहि सुपोथितं
पोथेसि । सा तेनेवावाधेन कालं कत्वा तथेव कुक्कुटी हुत्वा 5
निब्बत्ता^१ ।

R. 48

कुक्कुटी^२ न चिरस्सेव अण्डानि^३ विजायि, मज्जारी आगन्त्वा
तानि अण्डानि^३ खादि । दुतियम्पि ततियम्पि खादियेव । कुक्कुटी
चिन्तेसि,^४ ‘तयो वारे मम अण्डानि खादित्वा इदानीं मम्पि खादितु-
कामासी’ ति । “इतो चुता सपुत्तकं^५ तं खादितुं लभेय्यं” ति पत्थनं 10
कत्वा ततो चुता अरञ्जे^६ दीपिनी हुत्वा निब्बत्ति, इतरा मिगी हुत्वा
निब्बत्ति । तस्सा विजातकाले दीपिनी आगन्त्वा तयो वारे पुत्तके
खादि । मिगी मरणकाले, “अयं^७ मे तिवत्तुं पुत्तके^८ खादित्वा^८
इदानीं मम्पि खादिस्सति, इतो दानि चुता एतं सपुत्तकं^५ खादितुं
लभेय्यं” ति पत्थनं कत्वा^९ इतो चुता^९ यक्खिनी हुत्वा निब्बत्ति । 15
दीपिनीपि तथेव^{१०} ततो चुता सावत्थियं कुलधीता हुत्वा निब्बत्ति, सा
बुद्धिप्पत्ता द्वारगामके पतिकुलं अगमासि, अपरभागे च पुत्तं विजायि ।
यक्खिनीपि तस्सा पियसहायिकावण्णेन आगन्त्वा — “कुहिं मे
सहायिका” ति^{११}, “अन्तो गम्भे विजाता” ति वुत्ते^{१२} — “पुत्तं नु खो विजाता
उदाहु धीतरन्ति, पस्सिस्सामि नं” ति गम्भं^{१३} पविसित्वा पस्सन्ती विय 20
दारकं गहेत्वा खादित्वा गता । पुन दुतियवारेपि^{१४} तथेव खादि ।

B. 32

१. निब्बत्ति—स्या० ।	२. कुक्कुटण्डानि—सी०, रो० ।
३. रो० च दिस्सति ।	४. सी०-स्या०-रो० च दिस्सति ।
५. सपुत्तं—सी०, रो० ।	६. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।
७. इमाय—स्या०, रो० ।	८-८. पुत्तका खादि रो० ।
९-९. रो० नत्थि ।	१०. रो० नत्थि ।
११. ति पुच्छि—स्या० ।	१२. आहुंसु—स्या०-रो० नत्थि ।
१३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।	१४. वारेपि—सी०, रो० ।

R. 49

ततियवारे इतरा गरुभारा^१ हुत्वा सामिकं आमन्तेत्वा—“सामि, इमस्मि ठाने एका यक्खिनी मम द्वे पुत्ते खादित्वा गता, इदानी मम^२ कुलगेहं गन्त्वा विजायिस्सामी’ ति कुलगेहं गन्त्वा विजायि ।

तदा सा यक्खिनी उदकवारं गता होति । वेस्सवणस्स हि
 ५ यक्खिनियो वारेन अनोतत्तदहतो सीसपरम्पराय उदकमाहरन्ति ।^३
 ता^३ चतुमासच्चयेनपि^४ पञ्चमासच्चयेनपि मुच्चन्ति । अपरा
 यक्खिनियो^५ किलन्तकाया जीवितक्खयम्पि पापुणन्ति । सा पन
 उदकवारतो मुत्तमत्ताव वेगेन तं घरं गन्त्वा—“कुहिं मे सहायिका” ति
 पुच्छि । “कुहिं नं पस्सिस्ससि, तस्सा इमस्मि ठाने जातजातदारके
 १० यक्खिनी आगन्त्वा खादति, तस्मा कुलगेहं गता” ति । सा, ‘यत्थ वा
 तत्थ वा गच्छतु, न मे मुच्चिस्सती’ ति वेरवेगसमुस्साहितमानसा^६
 नगराभिमुखी पक्खन्दि । इतरापि नामग्गहणदिवसे नं^७ दारकं न्हापेत्वा^८
 नामं कत्वा—“सामि, इदानी सकघरं गच्छामा’ ति पुत्तमादाय
 सामिकेन सद्धिं विहारमज्जे गतमग्गेन^९ गच्छन्ती पुत्तं सामिकस्स दत्त्वा
 १५ विहारपोक्खरणि^{१०} न्हात्वा सामिके न्हायन्ते उत्तरित्वा पुत्तस्स^{११}
 थञ्जं^{१२} पायमाना ठिता यक्खिनि आगच्छन्तिं दिस्वा सञ्जानित्वा—
 “सामि,^{१२} वेगेन एहि^{१३} अयं सा यक्खिनी, वेगेन एहि अयं सा यक्खिनी”
 ति उच्चासद्दं कत्वा याव तस्स आगमनं सण्ठातु असक्कोन्ती
 R. 50 निवत्तेत्वा अन्तो विहाराभिमुखी पक्खन्दि ।

२० तस्मिं समये सत्था परिसमज्जे धम्मं देसेसि । सा पुत्तं तथागतस्स
 पादपिट्ठे निपज्जापेत्वा—“तुम्हाकं मया एस दिन्नो, पुत्तस्स मे जीवितं
 देथा’ ति आह । द्वारकोट्टके अधिवत्थो सुमनदेवो नाम यक्खिनिया

१. गरुग्गभा—स्या० ।

२. रो० नत्थि ।

३-३. उदकं आहरन्तियो—स्या०; उदकं आरोपेन्ति ता—रो० ।

४. चतुमासच्चयेन—सी० ।

५. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

६. वेरवेगसमुस्साहिता—स्या० ।

७. सी०-रो० न दिस्सति; तं-स्या० ।

८. न्हापेत्वा—रो० ।

९. मग्गेन—रो० ।

१०. विहारपोक्खरणि—स्या० । ११-११. पुत्तं—सी०, स्या०, रो० ।

१२. ० सामि—रो० ।

१३. ० वेगेन एहि—रो० ।

अन्तो पविसितुं नादासि । सत्था आनन्दत्थेरं आमन्तेत्वा—“अच्छ आनन्द, तं यक्खिनि पक्कोसाही” ति आह । थेरो पक्कोसि । इतरा—“अयं भन्ते, आगच्छती” ति आह । सत्था—“एतु, मा सदमकासी” ति वत्वा त आगन्त्वा ठितं—“कस्मा एवं करोसि, सचे तुम्हे मादिसस्स बुद्धस्स सम्मुखीभावं नागमिस्सथ, अहिनकुलानं^१ विय^२ अच्छफन्दनानं^३ विय काकोलूकानं विय च कप्पट्टितिकं वो वेरं अभविस्स, कस्मा वेरं पटिवेरं करोथ । वेरं हि अवेरेन उपसम्मति, नो वेरेना” ति वत्वा इमं गाथमाह—

B. 33

“न हि वेरेन वेरानि, सम्मन्तीध कुदाचनं ।

अवेरेन च सम्मन्ति, एस धम्मो सनन्तनो” ति ॥५॥

10

तत्थ न हि वेरेना ति यथा हि खेळसिद्धाणिकादीहि असुचीहि मक्खितं ठानं तेहेव असुचीहि धोवन्ता^४ सुद्धं निगगन्धं कातुं न सक्कोन्ति^५, अथ खो तं ठानं भिय्योसोमत्ताय असुद्धतरञ्चेव दुग्गन्धतरञ्च होति, एवमेव^६ अक्कोसन्तं पच्चक्कोसन्तो पहरन्तं पटिपहरन्तो वेरेन वेरं वूपसमेतुं न सक्कोति, अथ खो भिय्योभिय्यो^७ वेरमेव करोति । इति वेरानि नाम वेरेन किस्मिञ्चि^८ काले न सम्मन्ति, अथ खो वड्डन्तियेव । अवेरेन च सम्मन्ती ति यथा पन तानि खेळादीनि असुचीनि विप्पसन्नेन उदकेन धोवियमानानि नस्सन्ति, तं ठानं सुद्धं होति निगगन्धं^९, एवमेव अवेरेन खन्तिमेत्तोदकेन योनिसो मनसिकारेन पच्चवेक्खणेन वेरानि वूपसम्मन्ति, पटिप्पस्सम्मन्ति, अभावं गच्छन्ति । एस धम्मो सनन्तनो ति एस अवेरेन वेरूपसमनसङ्घातो पोराणको धम्मो सब्बेसं बुद्धपच्चेक्खबुद्धखीणासवानं गतमग्गो ति । गाथापरियोसाने यक्खिनी सोतापत्तिफले पतिट्ठहि । सम्पत्तपरिसायपि धम्मदेसना सात्थिका अहोसि ।

R. 51

15

20

१. इस्सफन्दनानं—सी०, रो० ।

२. वियं वेर—स्या० ।

३. सी०-रो० न दिस्सति ।

४. धोवन्तो पि—स्या०; धोवन्तो—सी०, रो० ।

५. सक्कोति—स्या०; असक्कोन्ति—रो० । ६. एवमेवं—सी०, रो० ।

७. भिय्यो—सी०, रो० ।

८. किस्मिञ्चिपि—सी०, स्या०, रो० ।

९. सुगन्धं—म० ।

- सत्था तं इत्थि आह—“एतिस्सा तव पुत्तं देही” ति ।
 “भायामि भन्ते”ति । “मा भायि, नत्थि ते एतं निस्साय
 परिपन्थो” ति आह । सा तस्सा पुत्तमदासि^१ । सा तं^२ चुम्बित्वा
 आलिङ्गित्वा पुन मातुयेव दत्त्वा रोदितुं आरभि । अथ नं सत्था—
 5 “किमेतं” ति पुच्छि । “भन्ते, अहं पुब्बे यथा^३ वा तथा वा^३ जीविकं
 कप्पेन्तीपि कुच्छिपूरं नालत्थं, इदानि कथं जीविस्सामी” ति । अथ नं
 R. 52 सत्था, “मा चिन्तयी” ति समस्सासेत्वा तं इत्थिमाह—“इमं नेत्वा
 अत्तनो गेहे निवासापेत्वा^४ अग्गयागुभत्तेहि पटिजग्गाही” ति । सा तं
 नेत्वा पिट्ठिवसे पतिट्ठापेत्वा अग्गयागुभत्तेहि पटिजग्गि, तस्सा वीहि-
 10 पहरणकाले मुसलग्गेन मुद्धं पहरन्तं विय उपट्ठासि^५ । सा सहायिकं
 आमन्तेत्वा—“इमस्मि ठाने वसितुं न सक्कामि,^६ अञ्जात्थ मं
 पतिट्ठापेही” ति वत्वा मुसलसालाय उदकचाटियं उद्धने निम्बकोसे^७
 B. 34 सङ्कारकूटे गामद्वारे चाति^८ एतेसु ठानेसु पतिट्ठापितापि ‘इध मे
 मुसलेन^९ सीसं भिन्दन्तं विय उपट्ठाति, इध दारका उच्छिट्ठोदकं^{१०}
 15 ओतारेन्ति, इध सुनखा निपज्जन्ति, इध दारका असुचिं करोन्ति, इध
 कचवरं छुट्ठेन्ति, इध गामदारका लक्खयोग्गं करोन्ती’ति सब्बानि तानि
 पटिक्खपि । अथ नं बहिगामे विवित्तोकासे पतिट्ठापेत्वा तत्थ तस्सा
 अग्गयागुभत्तादीनि हरित्वा^{११} पटिजग्गि^{१२} । सा यक्खिनी एवं चिन्तेसि
 ‘अयं मे सहायिका इदानि बहूपकारा, हन्दाहं किञ्चि पटिगुणं करोमी^{१३}’
 20 ति । सा^{१४}, ‘इमस्मि संवच्छरे सुब्बुट्ठिका भविस्सति, थलट्ठाने सस्सं
 करोही, इमस्मि संवच्छरे दुब्बुट्ठिका भविस्सति, निन्नट्ठानेयेव सस्सं करोही,
 ति सहायिकाय^{१५} आरोचेति^{१५} । सेसजनेहि कतसस्सं अतिउदकेन वा

१. अदासि—रो० ।

३-३. यथा तथा—स्या० ।

५. उपट्ठाति—सी०, स्या०, रो० ।

७. निम्बकोसे—म० ।

९. मुसल—सी०, स्या०, रो० ।

११. हरि—सी०; हरिसु—रो० ।

१३. स्या० न दिस्सति ।

१५. आरोचेसि—स्या० ।

२. ० गहेत्वा—स्या० ।

४. निवेसेत्वा—सी०, रो० ।

६. न साक्खिस्सामि—सी०, स्या०, रो० ।

८. ति—सी०, स्या०, रो० ।

१०. उच्छिट्ठजलं—सी०, रो० ।

१२-२२. सी०-रो० न दिस्सति ।

१४. सहायिकस्सा—रो० ।

अनोदकेन वा नस्सति, तस्सा^१ अतिविय सम्पज्जति । अथ नं सेसजना^२—
 “अम्म^३ तया कतसस्सं नेव अच्चोदकेन, न अनुदकेन नस्सति, सुब्बुट्ठि-
 दुब्बुट्ठिभावं जत्वा कम्मं करोसि, किं नु खो एतं” ति पुच्छंसु । “अम्हाकं
 सहायिका यक्खिनी सुब्बुट्ठिदुब्बुट्ठिभावं आचिक्खति, मयं तस्सा
 वचनेन थलेसु निन्नेसु सस्सानि करोम, तेन नो^४ सम्पज्जति । किं न^५ 5
 पस्सथ निबद्धं अम्हाकं गेहतो यागुभत्तादीनि हरियमानानि तानि
 एतिस्सा हरीयन्ति, तुम्हेपि एतिस्सा अग्गयागुभत्तादीनि हरथ, तुम्हा-
 कम्पि कम्मन्ते ओलोकेस्सती” ति । अथस्सा सकलनगरवासिनो
 सक्कारं करिंसु । सापि ततो पट्ठाय सब्बेसं कम्मन्ते ओलोकेन्ती 10
 लाभगप्पत्ता अहोसि महापरिवारा । सा अपरभागे अट्ठ सलाकभत्तानि
 पट्ठपेसि । तानि यावज्जकाला दीयन्तियेवा ति ।

R. 53

] काव्ठयक्खिनीवत्थु चतुत्थं]

१. तस्सा सस्सं—स्या० ।

३. सम्म—रो० ।

५. तं—रो० ।

२. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. नो सस्सं—स्या० ।

१-५. कोसम्बकवत्थु

- B. 35 5 कोसम्बके^१ भिक्खू आरब्भ कथेसि । कोसम्बियं हि घोसितारामे पञ्चसतपञ्चसतपरिवारा द्वे भिक्खू विहरिंसु विनयधरो च धम्म-
R. 54 कथिको च^२ । तेसु धम्मकथिको एकदिवसं सरीरवलज्जं कत्वा उदक-
कोट्टके आचमनउदकावसेसं भाजने ठपेत्वा^३ व निक्खमि । पच्छा
विनयधरो तत्थ पविट्ठो तं उदकं दिस्वा निक्खमित्वा इतरं पुच्छि—
“आवुसो, तया उदकं ठपितं” ति ? “आम आवुसो” ति । “किं पनेत्थ
आपत्तिभावं न जानासी” ति । “आम, न जानामी” ति । “होति
आवुसो एत्थ आपत्ती” ति । “तेन हि पट्टिकरिस्सामि न” ति । “सचे
01 पन ते आवुसो, असञ्चिच्च अस्सतिया^४ कतं, नत्थि आपत्ती” ति ।
सो तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि अहोसि । विनयधरोपि अत्तनो
निस्सितकानं—“अयं धम्मकथिको आपत्ति आपज्जमानोपि न जानाती” ति
आरोचेसि । ते तस्स निस्सितके दिस्वा—“तुम्हाकं उपज्झायो आपत्ति
आपज्जित्वापि आपत्तिभावं न जानाती” ति आहंसु । ते गत्वा अत्तनो
15 उपज्झायस्स आरोचेसु । सो एवमाह—“अयं विनयधरो पुब्बे अना-
पत्तीति वत्वा इदानीं आपत्तीति वदति, मुसावादी एसो” ति । ते
गत्वा— “तुम्हाकं उपज्झायो मुसावादी” ति आहंसु^५ ।
ते^६ एवं अञ्जमञ्जं कलहं वड्डयिंसु । ततो विनयधरो ओकासं लभित्वा
धम्मकथिक्कस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्ममकासि । ततो पट्ठा-
20 तेसं पच्चयदायका उपट्ठाकापि द्वे कोट्ठासा अहेसु । ओवादपटिग्गाहका^७
भिक्खुनियोपि आरक्खदेवतापि तासं सन्दिट्ठसम्भत्ता आकासट्ठदेवतापीति

१. कोसम्बके—स्या० ।

३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

५. कथयिंसु—स्या० ।

७. ओवादपटिग्गाहिका—स्या० ।

२. चाति—सी० ।

४. असतिया—सी०-स्या०-रो० ।

६. सी०-रो० न दिस्सति ।

८. सी०-रो० न दिस्सति ।

याव ब्रह्मलोका सब्बेपि^१ पुथुज्जना द्वे पक्खा अहेसुं^२ । चातुमहाराजिकं
आदिं कत्वा याव^३ अकनिट्ठभवना^३ पन एकनिच्चादं^४ कोलाहलं
अगमासि ।

अथेको अञ्जतरो भिक्खु तथागतमुपसङ्कमित्वा उक्खेपकानं^५
विनयधरअन्तेवासिकानं^५ “धम्मिकेनेवायं विनय^६ कम्मेन उक्खित्तो” 5
ति^७ लद्धिं च^७, उक्खित्तानुवत्तकानं “धम्मकथिकअन्ते वासिकानं पन^८
“अधम्मिकेनेव कम्मेन उक्खित्तो” ति^९ लद्धिं च^९, उक्खेपकेहि वारिय-
मानानम्पि च तेसं तं अनुपरिवारेत्वा विचरणभावं च^{१०} आरोचेसि ।
भगवा—“समग्गा किर होन्तू” ति द्वे वारे पेसेत्वा, ‘न इच्छन्ति भन्ते
समग्गा भवितुं’ ति सुत्वा, ततियवारे—“भिन्नो भिक्खुसंघो, भिन्नो भिक्खु- 10
संघो” ति तेसं सन्तिकं गन्त्वा उक्खेपकानं उक्खेपने, इतरेसञ्च आपत्तिया
अदस्सने आदीनवं कथेत्वा पुन तेसं तत्थेव एकसीमायं^{११} उपोसथादीनि
अनुजानित्वा भतग्गादीसु भण्डनजातानं ‘आसनन्तरिकाय निसीदितब्बं’
ति भत्तग्गे वत्तं पञ्चापेत्वा, “इदानीपि^{१२} भण्डनजाताव^{१३} विहरन्ती” ति
सुत्वा तत्थ गन्त्वा—“अलं भिक्खवे, मा भण्डनं” ति आदीनि वत्वा — 15
भिक्खवे, भण्डनकलहविग्गहविवादा नामेते अनत्थकारका । कलहं
निस्साय हि लट्ठकिकापि सकुणिका हत्थिनागं जीवितक्खयं पापेसी” ति
लट्ठकिकजातकं कथेत्वा, “भिक्खवे समग्गा होथ, मा विवदथ । विवादं
निस्साय हि अनेकसतसहस्सा वट्ठकापि जीवितक्खयं पत्ता” ति
वट्ठकजातकं कथेसि । एवम्पि तेसु भगवतो^{१४} वचनं अनादियन्तेसु 20
अञ्जतरेन धम्मवादिना तथागतस्स विहेसं अनिच्छन्तेन “आगमेतु
भन्ते भगवा धम्मसामि, अप्पोस्सुक्को भन्ते भगवा, दिट्ठधम्मसुखविहार-

R. 55

B. 36

१ सव्वे रो०, सी०, स्या० ।

३. अकनिट्ठभवना—सी० ।

५-५. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

७-७. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

९-९. सी०-रो० न दिस्सति ।

११. सीमाय—सी०, रो० ।

१३. भण्डनजाता—सी०-स्या०-रो० ।

२-२. स्या० न दिस्सति ।

४. सी० न दिस्सति ।

६. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

८-८. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

१०. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

१२. इदानी—सी०, रो० ।

१४. स्या०-रो० न दिस्सति ।

R. 56

मनुयुत्तो विहरतु, मयमेव^१ तेन भण्डनेन कलहेन विग्गहेन विवादेन पञ्जायिस्सामा” ति वुत्ते अतीतं^२ आहरि^३

भूतपुब्बं भिक्खवे, बाराणसियं ब्रह्मदत्तो नाम कासिराजा अहोसि ।^३ ब्रह्मदत्तेन दीघीतिस्स कोसलरज्जो रज्जं अच्छिन्दित्वा
 5 अञ्जातकवेसेन वसन्तस्स पितुनो^४ मारितभावञ्चेव दीघावुकुमारेन अत्तनो जीविते दिन्ने ततो पट्टाय तेसं समग्गभावञ्च कथेत्वा ‘तेसं हि नाम भिक्खवे राज्ञं आदिन्नदण्डानं आदिन्नसत्थानं एवरूपं खन्ति सोरच्चं भविस्सति । इध खो तं भिक्खवे, सोभेथ यं तुम्हे एवं स्वाखाते धम्मविनये पब्बजिता समाना खमा च भवेय्याथ सोरता चा’ ति
 10 ओवदित्वापि नेव ते समग्गे कातुं असक्खि^५ । सो ताय आकिण्ण-विहारताय उक्कण्ठितो, ‘अहं खो इदानि आकिण्णो दुक्खं विहरामि, इमे च भिक्खू मम वचनं न करोन्ति । यन्नूनाहं एककोव^६ गणम्हा वूपकट्ठो विहरेय्यं’ ति चिन्तेत्वा कोसम्बियं पिण्डाय चरित्वा अनपलोकेत्वा भिक्खुसङ्घं एककोव अत्तनो पत्तचीवरमादाय
 15 बालकलोनकगामं^७ गन्त्वा तत्थ भगुत्थेरस्स एकचारिकवत्तं कथेत्वा पाचीनवंसमिगदाये तिण्णं कुलपुत्तानं सामग्गियानिसंसं^८ कथेत्वा येन पालिलेय्यकं अत्थि^९ तदवसरि । तत्र सुदं भगवा पालिलेय्यकं उपनिस्साय रक्खितवनसण्डे भद्दसालमूले पालिलेय्यकेन हत्थिना उपट्ठियमानो फासुकं वस्सावासं वसि ।

B. 37

R. 57

20 कोसम्बिवासिनोपि खो उपासका विहारं गन्त्वा सत्थारं अपस्सन्ता, “कुहिं भन्ते सत्था” ति पुच्छित्वा,^{१०} “पालिलेय्यकवनसण्डं गतो” ति । “किं कारणा” ति^{११} ? “अम्हे समग्गे कातुं वायामि, मयं

१. मयमेतेव—सी०, स्या०, रो० ।

२-२. स्या० न दिस्सति ।

३. अहोसी ति—रो० ।

४. स्या० न दिस्सति ।

५. सक्खि—रो० ।

६. एको—स्या०, रो० ।

७. बालकलोनकारामं—सी०, स्या०, रो० ।

८. सामग्गिरसानिसंसं—सी०, स्या० ।

९. स्या० न दिस्सति ।

१०. पुच्छिसु, ते भिक्खु आहंसु—स्या० ।

११. किं कारणा भन्ते ति—स्या० ।

पन न समग्गा अहुम्हा” ति । “किं^१ भन्ते, तुम्हे सत्थु सन्तिके पव्वजित्वा तस्मिं सामग्गिं करोन्ते^२ समग्गा नाहुवत्था” ति ? “एवमावुसो” ति । मनुस्सा, ‘इमे सत्थु सन्तिके पव्वजित्वा तस्मिं सामग्गिं करोन्तेपि समग्गा न जाता; मयं इमे निस्साय सत्थारं दट्ठुं न लभिम्हा, इमेसं नेव आसनं दस्साम, न अभिवादनादीनि 5 करिस्सामा’ ति,^३ दतो पट्ठाय तेसं सामीचिमत्तम्पि^४ न करिंसु । ते अप्पाहारताय सुस्समाना कतिपाहेनेव उजुका हुत्वा अञ्जामञ्जं अच्चयं देसेत्वा खमापेत्वा—“उपासका, मयं समग्गा जाता, तुम्हेपि नो पुरिमसदिसा होथा” ति आहंसु । “खमापितो पन वो भन्ते सत्था” ति । “न खमापितो आवुसो” ति । “तेनहि सत्थारं खमापेथ, सत्थु 10 खमापितकाले मयम्पि तुम्हाकं पुरिमसदिसा भविस्सामा” ति । ते अन्तोवस्सभावेन सत्थु सन्तिकं गन्तुं अविसहन्ता दुक्खेन तं अन्तोवस्सं वीतिनामेसुं । सत्था पन तेन हत्थिना उपट्ठियमानो^५ सुखं वसि । सोपि हि हत्थिनागो गणं पहाय फासुविहारत्थायेव तं वनसण्डं पाविसि ।

R. 58

15

यथाह, “अहं खो आकिण्णो विहरामि हत्थोहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि हत्थिच्छापेहि, छिन्नागानि चैव तिणानि खादामि, ओभग्गो भग्गञ्च मे साखाभङ्गं खादन्ति, आविलानि व पानीयानि पिवामि, ओगाहा^६ चस्स मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिधंसन्तियो गच्छन्ति, यन्नूनाहं एकोव गणम्हा वूपकट्ठो विहरेय्यं” ति । अथ खो सो 20 हत्थिनागो यूथा अपक्कम्म येन पालिलेय्यकं रक्खितवनसण्डं^७ भद्दसालमूलं येन भपवा तेनुपसङ्कमि । उपसङ्कमित्वा पन भगवन्तं वन्दित्वा ओलोकेन्तो अञ्जं किञ्चि अदिस्वा भद्दसालमूलं पादेनेव पहरन्तो तच्छेत्वा सोण्डाय साखं गहेत्वा समज्जि । ततो पट्ठाय

१. खो वत्थि ।

२. ० ते—सी० ।

३. उपट्ठहियमानो—सी० ।

७. रक्खितवनसण्डो—स्या० ।

२. करोन्ते पि—स्या० ।

४. सामीचिमत्तकम्पि—सी०, स्या० ।

६. ओगाहन्तस्स—स्या० ।

B. 38

सोण्डाय घटं गहेत्वा पानीयं परिभोजनीयं उपट्टापेति, उण्होदकेन
अत्थे सति उण्होदकं पट्टियादेति । कथं ? हत्थेन कट्टानि घंसित्वा
अग्गिं सम्पादेति,^१ तत्थ^२ दारुणि पक्खिपन्तो अग्गिं^३ जालेत्वा तत्थ^४
पासाणे पक्खिपित्वा^५ पच्चित्वा दारुदण्डकेन^६ पवट्टेत्वा परिच्छिन्नाय

5 खुट्ठकसोण्डिकाय^७ खिपति । ततो हत्थं ओतारेत्वा उदकस्स तत्तभावं
जानित्वा गन्त्वा सत्थारं वन्दति । सत्था, “उदकं ते तापितं
पालिलेय्यका” ति वत्वा तत्थ गन्त्वा न्हायति^८ । अथस्स नानाविधानि

R. 59

फलानि आहरित्वा देति । यदा पन सत्था गामं पिण्डाय पविसति,
तदा सत्थु पत्तचीवरमादाय कुम्भे पतिट्ठपेत्वा^९ सत्थारा सद्धिं येव
10 गच्छति । सत्था गामूपचारं पत्वा, “पालिलेय्यक, इतो पट्टाय तथा
गन्तुं न सक्का, आहर मे पत्तचीवरं” ति आहरापेत्वा गामं पिण्डाय^{१०}

0
0
2

पाविसि । सोपि याव सत्थु निक्खमना तत्थेव ठत्वा^{११} आगमनकाले
पच्चुग्गमनं कत्वा पुरिमनयेनेव पत्तचीवरं गहेत्वा वसनट्टाने ओतारेत्वा
वत्तं दस्सेत्वा साखाय बीजति, रत्तिं वाळ्ळमिगपरिपन्थ निवारणत्थं
15 महन्तं दण्डं सोण्डाय गहेत्वा, ‘सत्थारं रक्खिस्सामी’ ति याव
अरुणुग्गमना वनसण्डस्स अन्तरन्तरेन विचरति । ततो पट्टाय्येव किर
सो वनसण्डो पालिलेय्यकरक्खितवनसण्डो^{१२} नाम जातो । अरुणे उग्गते
मुखोदकदानं आदिं कत्वा तेनेवुपायेन सब्बवत्तानि करोति ।

अथेको मक्कटो तं हत्थिं उट्टाय समुट्टाय दिवसे^{१३} दिवसे^{१३} तथा-
20 गतस्स अभिसमाचारिकं करोन्तं दिस्वा, ‘अहम्पि किञ्छिदेव करिस्सामी’
ति विचरन्तो एकदिवसं निम्मक्खिकं दण्डकमधु^{१४} दिस्वा दण्डकं

१. पातेति—सी०, रो० ।

२. तं—स्या० ।

३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. तत्थ—रो०, सी० ।

५. सी०-रो० न दिस्सति ।

६. दारुदण्डकेन—सी०, रो० ।

७. खुट्ठकसोण्डिकं—सी०, स्या०, रो० ।

८. न्हायति—रो० ।

९. पतिट्ठपेत्वा—रो०, सी०, स्या० ।

१०. पविसति—सी०, स्या०, रो० ।

११. सत्थु—सी०, स्या०, रो० ।

१२. रक्खितवनसण्डो—सी०, स्या०, रो० ।

१३-१३. दिवसे—स्या० ।

१४. दण्डकमधुपट्टनं—स्या० ।

भञ्जित्वा दण्डकेनेव सद्धिं मधुपटलं सत्थु सन्तिकं आहरित्वा
कदलिपत्तं छिन्दित्वा तत्थ ठपेत्वा अदासि । सत्था गगिह । मक्कटो,
'करिस्सति नु खो परिभोगं, न करिस्सती' ति ओलोकेन्तो गहेत्वा
निसिन्नं दिस्वा 'किं नु खो' ति चिन्तेत्वा दण्डकोटियं गहेत्वा
परिवत्तेत्वा उपधारेन्तो अण्डकानि दिस्वा तानि सणिकं अपनेत्वा पुन 5
अदासि । सत्था परिभोगमकासि । सो तुट्ठमानसो तं तं साखं गहेत्वा
नच्चन्तोव अट्ठासि । अथस्स गहितसाखापि अक्कन्तसाखापि भिज्जिंमुं^१
सो एकस्मिं खाणुमत्थके^२ पतित्वा निविट्ठगत्तो^३ सत्थरि पसन्नेनेव
चित्तेन कालं कत्वा तावतिसभवने तिसयोजनिके कनकविमाने
निब्वत्ति, अच्छरासहस्सपरिवारो^४ मक्कटदेपुत्तो नाम^५ अहोसि ।

R. 60

B. 39

10

तथागतस्स तत्थ हत्थिनागेन उपट्ठियमानस्स वसनभावो
सकलजम्बुदीपे पाकटो अहोसि । सावत्थिनगरतो अनाथपिण्डिको
विसाखा च^६ महाउपासिका ति एवमादीनि महाकुलानि आनन्दत्थेरस्स
सासनं पहिणिसु, "सत्थारं नो भन्ते दस्सेथा" ति^७ । दिसावासिनोपि
पञ्चसता भिक्खू वुट्ठवस्सा^८ आनन्दत्थेरं उपसङ्कमित्वा, "चिरस्सुता 15
नो आवुसो^९ आनन्द, भगवतो सम्मुखा धम्मी कथा । साधु मयं
आवुसो आनन्द, लभेय्याम भगवतो सम्मुखा धम्मिं कथं सवनाया"
ति याचिसु । थेरो, 'ते भिक्खू आदाय तत्थ गन्त्वा तेमासं एकविहारिनो
तथागतस्स सन्तिकं एत्तकेहि भिक्खूहि सद्धिं उपसङ्कमितुं अयुत्तं' ति
चिन्तेत्वा ते भिक्खू बहि ठपेत्वा एककोव^{१०} सत्थारं उपसङ्कमि ।
पालिलेय्यको तं दिस्वा दण्डमादाय पक्खन्दि । सत्था ओलोकेत्वा—
"अपेहि अपेहि^{१०} पालिलेय्यक, मा निवारयि^{११}, बुद्धुपट्ठाको एसो" ति

R. 61

20

१. भिज्जि—रो० ।	२. खाणुकमत्थके—सी०, रो० ।
३. निब्विट्ठगत्तो—रो० ।	४-४. रो० नत्थि ।
५. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।	६. सावत्थिवासिनोपि-रो० ।
७. वुट्ठवस्सा—सी०, रो० ।	८. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।
९. एकको—सी० ।	१०. सी०-स्या०-रो० व दिस्सति ।
११. वारेहि—रो० ।	

आह । सो तत्थेव दण्डं छड्ढेत्वा पत्तचीवरपटिग्गहणं आपुच्छि । थेरो
नादासि । नागो, 'सचे उग्गहितवत्तो भविस्सति, सत्थु
निसीदनपासाणफलके अत्तनो^१ परिकखारं न ठपेस्सती' ति चिन्तेसि ।
थेरो पत्तचीवरं भूमियं ठपेसि । वत्तसम्पन्ना हि गल्लनं आसने वा सयने
5 वा अत्तनो परिकखारं न ठपेन्ति^२ ।

थेरो सत्थारं उपसङ्कमित्वा^३ वन्दित्वा एकमन्तं निसीदि । सत्था—
“आनन्द^४, एकोव^५ आगतोसी” ति पुच्छित्वा पञ्चसतेहि भिक्खूहि
सद्धि आगतभावं सुत्वा, “कहं पनेते” ति वत्वा, “तुम्हाकं चित्तं
अजानन्तो बहि ठपेत्वा आगतोम्ही” ति वुत्ते “पक्कोसाहि ने” ति
10 आह^६ । थेरो तथा अकासि । ते भिक्खू आगन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा
एकमन्तं निसीदिसु । सत्था तेहि सद्धि पटिसन्थारं कत्वा तेहि भिक्खूहि,
“भन्ते भगवा हि^७ बुद्धसुखुमालो चेव खत्तियसुखुमालो च, तुम्हेहि
तेमासं एक्केहि तिट्ठन्तेहि निसीदन्तेहि च दुक्करं कत्तं
वत्तपटिवत्तकारकोपि मुखोदकादिदायकोपि नाहोसि मञ्जे” ति वुत्ते,
15 “भिक्खवे पालिलेय्यकहत्थिनो मम सब्बकिच्चानि कतानि । एवरूपं हि
सहाय^८ लभन्तेन एकतोव^९ वसितुं युत्तं, अलभन्तस्स एकचारिकभावोव
सेय्यो” ति वत्वा इमा नागवग्गे तिस्सो गाथा^{१०} अभासि—

सचे^{१०} लभेथ निपकं सहायं,
सद्धि चरं साधुविहारि धीरं ।
अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि,
चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा ॥
20

१. सी०-रो० न दिस्सति ।

२. ० सो तं दिस्वा पस्सन्नचित्तो
अहोसि—स्या० पोत्थके अयं अधिको
पाठो ।

३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

४-४. एकोव—सी०, रो० ।

५. रो० नत्थि ।

६. स्या०-रो० न दिस्सति ।

७. सहायकं—रो० ।

८. एकतो—सी०, स्या०, रो० ।

९. गाथायो—स्या० ।

१०. धम्मपद गाथा सं० ३२८, ३२९, ३३० ।

नो चे लभेथ निपकं सहायं,
सद्धिं चरं साधुविहारि धीरं ।
राजाव रट्ठं विजितं पहाय,
एको चरे मातङ्गरञ्जेव नागो ॥
एकस्स चरितं सेय्यो,
नत्थि बाले सहायता ।
एको चरे न च पापानि कयिरा,
अप्पोस्सुक्को मातङ्गरञ्जेव नागो ति ॥

5

गाथापरियोसाने पञ्चसतापि ते भिक्खू अरहत्ते पतिट्ठहिंसु ।
आनन्दत्थेरोपि^१ अनाथपिण्डिकादीहि पेसितसासनं आरोचेत्वा—“भन्ते, 10
अनाथपिण्डिकप्पमुखा ते^२ पञ्च अरियसावककोटियो तुम्हाकं आगमनं
पञ्चासीसन्ती^३” ति आह । सत्था—“तेनहि गण्हाहि पत्तचीवरं” ति;
पत्तचीवरं गाहापेत्वा निक्खमि । नागो गन्त्वा गतमग्गे^४ तिरियं
अट्ठासि । “किं करोति भन्ते नागो” ति ? “तुम्हाकं भिक्खवे, भिक्खं
दानुं पञ्चासीसति,^५ दीघरत्तं खो पनायं मय्हं उपकारको, नास्स चित्तं 15
कोपेतुं वट्ठति, निवत्तथ भिक्खवे” ति सत्था भिक्खू गहेत्वा निवत्ति ।
हत्थीपि वनसण्डं पविसित्वा पनसकदलिफलादीनि नानाफलानि
संहरित्वा रासिं कत्वा पुनदिवसे भिक्खूनं अदासि । पञ्चसता भिक्खू
सब्बानि खेपेतुं नासक्खिसु । भत्तकिच्चपरियोसाने सत्था पत्तचीवरं
गाहेत्वा निक्खमि । नागो भिक्खूनं अन्तरन्तरेण गन्त्वा सत्थु पुरतो 20
तिरियं अट्ठासि^६ । “किं करोति भन्ते, नागो^७” ति ? “अयं हि
भिक्खवे, तुम्हे पेसेत्वा मं निवत्तेतुकामो^७” ति । अथ नं सत्था —

R. 63

१. आनन्दत्थेरो—सी०, स्या०, रो० ।

२. रो० नत्थि ।

३. पञ्चासिसति—सी०, स्या०, रो० ।

४. मग्गे—सी०, स्या०, रो० ।

५. ० भिक्खू तं दिस्वा भगवन्तं पुंच्छिसु—
स्या० अयं अधिको पाठो ।

६. स्या० न दिस्सति ।

७. निवत्तेती ति—सी०, स्या०, रो०;

० एवं भन्ते ति । आम भिक्खवेति—
स्या० पोत्थके अयं अधिको पाठो ।

B. 41

“पालिलेय्यक^१, इदं पन मम अनिवत्तगमनं तव इमिना अत्तभावेन भानं वा विपस्सनं वा मग्गफलं वा नत्थि, तिट्ठ त्वं” ति आह । तं सुत्वा नागो मुखे सोण्डं पक्खिपित्वा रोदन्तो पच्छतो पच्छतो अगमासि । सो हि सत्थारं निवत्तेतुं लभन्तो तेनेव नियामेन यावजीवं
 ५ पटिजग्गेय्य, सत्था पन तं गामूपचारं पत्वा—“पालिलेय्यक, इतो पट्ठाय तव अभूमि, मनुस्सावासो सपरिपन्थो, तिट्ठ त्वं” ति आह । सो रोदमानो तत्थेव ठत्वा सत्थरि चक्खुपथं विजहन्ते^२ हृदयेन फलितेन कालं कत्वा सत्थरि पसादेन तावतिसभवने तिसयोजनिके कनकविमाने अच्छरासहस्समञ्जे निब्बत्ति, पालिलेय्यकदेवपुत्तोयेवस्स नामं अहोसि ।

R. 64 10

सत्थापि अनुपुब्बेन जेतवनं अगमासि । कोसम्बका^३ भिक्खू, “सत्था किर सावत्थि आगतो” ति सुत्वा सत्थारं खमापेतुं तत्थ अगमंसु । कोसलराजा, “ते किर कोसम्बका^४ भण्डनकारका भिक्खू आगच्छन्ती” ति सुत्वा सत्थारं उपसङ्कमित्वा—“अहं भन्ते, तेसं मम विजितं पविसितुं न दस्सामी” ति आह । “महाराज, सीलवन्ता एते^५
 15 भिक्खू, केवलं अञ्जमञ्जं विवादेन मम वचनं न गण्हिसु, इदानीं मं खमापेतुं आगच्छन्ति, आगच्छन्तु महाराजा” ति । अनाथपिण्डकोपि—“अहं भन्ते^६, तेसं विहारं पविसितुं न दस्सामी” ति वत्वा तथेव भगवता पटिक्खित्तो तुण्ही अहोसि । सावत्थियं अनुप्पत्तानं पन तेसं भगवा एकमन्ते विवित्तं कारापेत्वा सेनासनं दापेसि । अञ्जे भिक्खू
 20 तेहि सद्धि नेव^७ एकतो निसीदन्ति न तिट्ठन्ति । आगतागता सत्थारं पुच्छन्ति—“कतमेते भन्ते, भण्डनकारका कोसम्बका^४ भिक्खू” ति ? सत्था—“एते” ति दस्सेति । “एते^८ किर ते, एते किर ते” ति आगतागतेहि अंगुलिया दस्सियमाना लब्बाय सीसं उक्खिपितुं

१. पालिलेय्य—रो० ।

२. विजहन्ते—सी०-रो० ।

३. कोसम्बिका—स्या०, रो० ।

४-४. कोसम्बिका—स्या० ।

५. ते—सी०, स्या०, रो० ।

६. सी०-रो० च दस्सति ।

७. च—रो० ।

८-८. ते एते च एते किराति—सी०, रो० ।

असक्कोन्ता भगवतो पादमूले निपज्जित्वा भगवन्तं खमापेसुं । सत्था—
 “भारियं वो भिक्खवे, कतं, तुम्हे हि^१ नाम मादिसस्स बुद्धस्स सन्तिके
 पब्बजित्वा^२ मयि सामग्गिं करोन्ते मम वचनं करित्थं ।
 पोराणकपण्डितापि वज्झप्पत्तानं मातापितॄनं ओवादं सुत्वा तेसु जीविता
 वोरोपियमानेसुपि तं अनतिक्रमित्वा पच्छा द्वीसु रट्ठेसु रज्जं कारयिंसू” ति 5
 वत्वा पुनदेव कोसम्बिकजातकं कथेत्वा—“एवं भिक्खवे, दीघावुकुमारो
 मातापितॄसु जीविता वोरोपियमानेसुपि तेसं ओवादं अनतिक्रमित्वा
 पच्छा ब्रह्मदत्तस्स धीतरं लभित्वा द्वीसु कासिकोसलरट्ठेसु रज्जं कारेसि ।
 तुम्हेहि पन मम वचनं अकरोन्तेहि भारियं कतं” ति वत्वा इमं
 गाथमाह—

R. 65

B. 42

10

“परे च न विजानन्ति, मयमेत्थ यमामसे ।

ये च तत्थ विजानन्ति, ततो सम्मन्ति मेधगा” ति ॥६॥

तत्थ परे ति पण्डिते ठपेत्वा ततो अञ्जे भण्डनकारका परे नाम ।
 ते तत्थ संघमज्जे कोलाहलं करोन्ता “मयं यमामसे उपरमाम
 विनस्साम^३ सततं समितं मच्चुसन्तिकं गच्छामा” ति न विजानन्ति^४ । 15
 ये च तत्थ विजानन्ती ति ये तत्थ पण्डिता “मयं मच्चुसन्तिकं^५
 गच्छामा” ति विजानन्ति । ततो सम्मन्ति मेधगा ति एवं हि ते
 जानन्ता योनिसोमनसिकारं उप्पादेत्वा मेधगानं कलहानं वृषसमाय
 पटिपज्जन्ति । अथ नेसं ताय पटिपत्तिया ते मेधगा सम्मन्तीति । अथ
 वा परे चा ति पुब्बे मया “मा भिक्खवे भण्डनं” ति आदीनि वत्वा,
 “ओवदियमानापि मम ओवादस्स अपटिग्गहणेन अतिक्रमनेन^६ अमामका
 परे नाम । मयं छन्दादिवसेन मिच्छागाहं^७ गहेत्वा एत्थ सङ्घमज्जे
 यमामसे भण्डनादीनं बुद्धिया वायमामा” ति न विजानन्ति । इदानी

20

R. 66

१. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

३. नस्साम—सी०-स्या०-रो० ।

५. मच्चुसमीपं—सी०-स्या०-रो० ।

७. मिच्छागहणं—सी०, रो० ।

२. पब्बजित्वा पि—स्या० ।

४. जानन्ति—रो० ।

६. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

पन योनिसो पञ्चवेकखमाणा तत्थ तुम्हाकं अन्तरे ये च^१ पण्डितपुरिसा
 “पुब्बे मयं छन्दादिवसेन वायमन्ता अयोनिसो पटिपन्ना”ति विजानन्ति ।
 ततो तेसं सन्तिका ते^२ पण्डितपुरिसे निस्साय इमे दानि कलहसङ्घाता
 मेघगा सम्मन्तीति अयमेत्थ अत्थोति । गाथापरियोसाने सम्पत्तभिक्खू
 5 सोतापत्तिफलादीसु पतिट्ठहिंसूति ।

(कोसम्बकवत्थु पञ्चमं)

१-६ महाकाळत्थेरवत्थु^१

सुभानुपस्सिं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सेतव्यनगरं उपनिस्साय
सिसपावने^२ विहरन्तो चूळकाळमहाकाळो^३ आरब्भ कथेसि ।

सेतव्यनगरवासिनो हि चूळकाळो मज्झिमकाळो महाकाळोति
तयो भातरो कुटुम्बिका^४ । तेसु जेटुकनिट्ठा दिसासु विचरित्वा पञ्चहि^५ 5
सकटसतेहि^६ भण्डं आहरन्ति । मज्झिमकाळो आभतं विक्किणाति ।
अथेकस्मिं समये ते उभोपि भातरो पञ्चहि सकटसतेहि नानाभण्डं
गहेत्वा सावत्थि गन्त्वा सावत्थिया च जेतवनस्स च अन्तरे सकटानि
मोचयिंसु । तेसु महाकाळो सायन्हसमये मालागन्धादिहत्थे
सावत्थिवासिनो अरियसावके धम्मस्सवनाय^७ गच्छन्ते दिस्वा—“कुहि 10
इमे गच्छन्ती” ति पुच्छित्वा, तमत्थं सुत्वा, ‘अहम्पि गमिस्सामी’ ति
चिन्तेत्वा कनिट्ठं आमन्तेत्वा —“तात, तेसु सकटेषु अप्पमत्तो होहि,
अहं धम्मं सोतुं गच्छामी” ति वत्वा गन्त्वा तथागतं^८ वन्दित्वा
परिसपरियन्ते निसीदि । सत्था तं दिस्वा^९ तस्स अज्झासयवसेन
अनुपुब्बि^{११} कथं कथेन्तो दुक्खक्खन्धसुत्तादिवसेन^{१२} अनेकपरियायेन 15
कामानं आदीनवं ओकारं संकिलेसञ्च कथेसि । तं सुत्वा महाकाळो,
‘सब्बं किर पहाय गन्तब्बं, परलोकं गच्छन्तं नेव भोगा, न जातका^{१३}
च^{१४} अनुगच्छन्ति, किं मे घरावासेन पब्बजिस्सामी’ ति चिन्तेत्वा महाजने
सत्थारं^{१५} वन्दित्वा पक्कन्ते सत्थारं पब्बज्जं याचित्वा, सत्थारा^{१६} “नत्थि

B. 43

R. 67

10

15

१. चुल्लकालमहाकालवत्थु—स्या०, रो० ।

३. चुल्ल ००—स्या० ।

५. सी०-रो० नत्थि ।

७. धम्मसवन्तथाय—सी०, रो० ।

९. ० दिस्वा—रो० ।

११. आनुपुब्बि—सी०, रो० ।

१३. जातयो—स्या०, रो० ।

१५. भगवन्तं—सी०; रो०, स्या० नत्थि ।

२. रो० नत्थि ।

४. कुटुम्बिका—रो० ।

६. सकटेहि—सी०-रो० ।

८. गच्छिस्सामी—रो० ।

१०. दिवसं—रो० ।

१२. मज्झिमनिकाय—१-१३

१४. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

१६. रो० नत्थि ।

R. 68

ते कोच्चि अपलोकेतब्बो' ति वुत्ते "कनिट्ठो मे भन्ते, अत्थी" ति वत्वा^१
 'तेन हि^२ अपलोकेहि नं' ति वुत्ते "साधु भन्ते" ति वत्वा^३ गन्त्वा^३
 कनिट्ठं पक्कोसापेत्वा^४—"तात इमं सब्बं सापतेय्यं पटिपज्जाहि^५" ति
 आह । "तुम्हे पन किं^६ करिस्सथ^६ भातिका" ति ? "अहं सत्थु
 5 सन्तिके पब्बजिस्सामी" ति । सो तं नानप्पकारेहि याचित्वा निवत्तेतुं
 असक्कोन्तो—"साधु सामि, यथाअज्झासयं करोथा" ति आह ।
 महाकाळो गन्त्वा सत्थु सन्तिके पब्बजि । 'अहं भातिकं गहेत्वा व
 उप्पब्बजिस्सामी' ति चूळकाळोपि पब्बजि । अपर भागे महाकाळो
 उपसम्पदं लभित्वा सत्थारं उपसङ्कमित्वा सासने धुरानि^७ पुच्छित्वा
 10 सत्थारा द्वीसु^८ धुरेसु कथितेसु, "अहं भन्ते, महल्लककाले पब्बजितत्ता
 गन्थधुरं पूरेतुं न सक्खिस्सामि विपस्सनाधुरं पन पूरेस्सामी" ति
 याव अरहत्ता कम्मट्ठानं^९ कथापेत्वा^९ सोसानिकधुतङ्ग^{१०} समादाय
 पठमयामातिक्कन्ते^{११} सब्बेसु निद्दं ओक्कन्तेसु सुसानं गन्त्वा पच्चूसकाले
 सब्बेसु अनुट्ठितेसुयेव विहारं आगच्छति ।

B. 44 15

अथेका सुसानगोपिका काली नाम छवडाहिका थेरस्स ठितट्ठानं
 निसिन्नट्ठानं चङ्कमितट्ठानञ्च दिस्वा, 'को नु खो इधागच्छति,
 परिग्गण्हिस्सामि नं' ति परिग्गण्हितुं असक्कोन्ति एकदिवसं
 सुसानकुटिकायमेव^{१२} दीपं जालेत्वा पुत्तधीतरो आदाय गन्त्वा एकमन्ते
 निलीयमाना^{१३} मज्झिमयामे थेरं आगच्छन्तं दिस्वा गन्त्वा वन्दित्वा—
 20 "अय्यो नो भन्ते, इमस्मि ठाने विहरती" ति आह । "आम,
 R. 69 उपासिके" ति । "भन्ते, सुसाने विहरन्तेहि नाम वत्तं उग्गण्हितुं
 वट्ठती" ति । थेरो, 'किं पन मयं तथा कथितवत्ते वत्तिस्सामा' ति

१-१. सी०-रो० न दिस्सति ।

३. आगन्त्वा—स्या० ।

५. पटिपज्जति—सी०, स्या०, रो० ।

७. कति धुरानि—सी०, रो० ।

९-९. स्या० न दिस्सति ।

११. पठमयामातिक्कमे—सी०, स्या०, रो० ।

१२. सुसानकुटिकाय—स्या० ।

२. सी०-रो० न दिस्सति ।

४. एतदवोच—या०; रो० नत्थि ।

६-६. —सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

८. द्वीसु पि—सी०, रो० ।

१०. सोसानिकधुतङ्ग कथापेत्वा—

स्या० रो० ।

१२. निलीना—सी०, स्या०, रो० ।

अवत्वा “किं कातुं वट्ठति उपासिके” ति आह । “भन्ते, सोसानिकेहि नाम सुसाने वसनभावो सुसानगोपकानं च^१ विहारे महाथेरस्स च^२ गामभोजकस्स च कथेतुं वट्ठती” ति । थेरो^३—“किं कारणा” ति ? “कतकम्मा चोरो धनसामिकेहि^४ पदानुपदं अनुबद्धा सुसाने भण्डकं छट्ठेत्वा पलायन्ति, अथ मनुस्सा सोसानिकानं परिपन्थं करोन्ति, एतेसं 5 पन कथिते, “मयं इमस्स भदन्तस्स एत्तकं नाम कालं एत्थ वसनभावं जानाम, अचोरो एसो” ति, उपह्वं निवारेन्ति, तस्मा एतेसं कथेतुं वट्ठती” ति ।

थेरो^२—“अञ्जं किं कातब्बे” ति ? “भन्ते, सुसाने वसन्तेन नाम अय्येन मच्छमंसतिलपिट्ठतेलगुळादीनि^५ वज्जेतब्बानि, दिवा न 10 निदायितब्बं, कुसीतेन न भवितब्बं, आरद्धविरियेन भवितब्बं^६, असठेन अमायाविना हुत्वा कल्याणज्झासयेन भवितब्बं^७, सायं सब्बेसु सुत्तेसु विहारतो आगन्तब्बं, पच्चूसकाले सब्बेसु अनुट्ठितेसुयेव विहारं गन्तब्बं । सचे भन्ते, अय्यो इमस्मि ठाने एवं विहरन्तो पब्बजितकिच्चं मत्थकं पापेतुं सक्खिस्सति; सचे मतसरोरं आनेत्वा छट्ठेन्ति, अहं^८ 15 कम्बलकूटागारं आरोपेत्वा गन्धमालादीहि सक्कारं कत्वा सरीरकिच्चं करिस्सामि । नो चे सक्खिस्सति, चित्तकं आरोपेत्वा^९ अग्गिं^९ जालेत्वा संकुना आकट्ठित्वा बहि खिपित्वा^९ फरसुना कोट्ठेत्वा खण्डाखण्डिकं छिन्दित्वा अग्गिम्हि पक्खिपित्वा भापेस्सामी” ति आह । अथ नं थेरो—“साधु भद्दे, एकं पन रूपारम्मणं दिस्वा मय्हं कथेय्यासी”^{१०} ति 20 आह । सा—“साधु” ति पच्चस्सोसि^{११} । थेरो यथाज्झासयेन सुसाने समणधम्मं करोति । चूळकाळत्थेरो पन उट्ठाय समुट्ठाय B. 43

R. 70

20

B. 43

१. स्या० न दिस्सति ।

२. सामिकेहि—रो० ।

३. स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. वसितब्बं—सी०, रो० ।

५-८. सी०-रो० न दिस्सति ।

१०. कथेही ति—स्या० ।

२. सी०-स्या०-रो० दिस्सति ।

४. मच्छपिट्ठकपल्लादीनि—सी०;
मंसपिट्ठकपल्लादीनि—रो० ।

७. सी० नत्थि ।

९. ठपेत्वा—स्या० ।

११. सम्पटिच्छि—सी०, रो० ।

घरावासं^१ चिन्तेति^२, पुत्तदारं अनुस्सरति, 'भातिको^३ मे अतिभारियं कम्मं करोती' ति चिन्तेति ।

अथेका कुलधीता तं मुहुत्तसमुद्धितेन व्याधिना सायन्हसमये अमिलाता अकिलन्ता कालमकासि । तमेनं जातकादयो दाखतेलादीहि
 5 सद्धि सायं सुसानं नेत्वा सुसानगोपिकाय—“इमं भापेही” ति भत्ति दत्वा निर्यादेत्वा पक्कमिसु । सा तस्सा पारुतवत्थं अपनेत्वा तं मुहुत्तमतं पीणितपीणितं^४ सुवण्णवण्णं सरीरं दिस्वा, ‘इमं अय्यस्स दस्सेतुं पतिरूपं आरम्मणं’ ति चिन्तेत्वा गत्वा थेरं वन्दित्वा—“भन्ते^५, एवरूपं नाम आरम्मणं अत्थि, ओलोकेथ अय्या” ति आह । थेरो—“साधू” ति
 10 वत्वा^६ पारूपनं नीहरापेत्वा^७ पादतलतो याव केसग्गा ओलोकेत्वा “अतिपीणितमेतं^८ रूपं सुवण्णवण्णं, अग्गिम्मिह नं पक्खिपित्वा महाजालाहि गहितमत्तकाले^९ मय्हं आरोचेय्यासी” ति वत्वा सकट्टानमेव गत्वा निसीदि । सा तथा कत्वा थेरस्स आरोचेसि । थेरो गत्वा ओलोकेसि । जालाय प्पहट्पहट्टानं^{१०} कवरगाविया विय
 15 सरीरवण्णं अहोसि, पादा नमित्वा ओलम्बिसु, हत्था पटिकुटिसु^{११}, ऊरुनलाटं^{१२} निच्चम्मं अहोसि । थेरो, ‘इदं सरीरं इदानेव ओलोकेन्तानं अपरियन्तकरं^{१३} हुत्वा इदानेव खयं पत्तं वयं पत्तं’ ति रत्तिट्टानं गत्वा निसीदित्वा खयवयं सम्पस्समानो—

“अनिच्चा वत सङ्खारा, उप्पादवयधम्मिनो ।

20

उप्पज्जित्वा निरुज्झन्ति, तेसं वूपसमो सुखो” ति ॥

१. घरद्वारं—सी०, रो० ।

३. अयं मे भातिको—स्या० ।

५. रो० नत्थि ।

७. हरापेत्वा—सी०, रो०; वत्थं नीहरापेत्वा—स्या० ।

१०. प्पहट्पहट्टाने—स्या० ।

१२. नलाटं—सी०, रो०; ललाटं—स्या० । १३. अपरियन्तीकरं—सी०, स्या०;

२. चिन्तेत्वा—रो० ।

४. पीणितपीणितं—स्या० ।

६. गत्वा—सी०, स्या०, रो०, ।

८. अतिपीणितमेतं—स्या० ।

९. गहितकाले—स्या० ।

११. पटिकुज्जिसु—स्या० ।

अपपरियन्तीकरं—रो० ।

गाथं वत्वा विपस्सनं वड्ढेत्वा सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि ।
तस्मिं अरहत्तं पत्ते सत्था भिक्खुसङ्घपरिवुतो चारिकं चरमानो सेतव्यं
गन्त्वा सिंसपावनं^१ पाविसि । चूळकाळस्स भरियायो 'सत्था किर
अनुप्पत्तो सिंसपावनं'^२ ति सुत्वा 'अम्हाकं सामिकं गण्हिस्सामा' ति
पेसेत्वा सत्थारं निमन्तापेसुं । बुद्धानं पन अपरिचिण्णद्वाने^३ 5
आसनपञ्जत्ति आचिकखन्तेन^४ एकेन भिक्खुना पठमतारं गन्तुं वट्टति ।
बुद्धानम्हि मज्झिमद्वाने आसनं पञ्जापेत्वा तस्स दक्खिणतो R. 72
सारिपुत्तत्थेरस्स, वामतो महामोग्गल्लानत्थेरस्स^५, ततो पट्टाय उभोसु^६ B. 46
पस्सेसु^६ भिक्खुसङ्घस्स आसनं पञ्जापेतब्बं होति । तस्मा महाकाळत्थेरो
चीवरपारुपनद्वाने ठत्वा—"चूळकाळ^७ त्वं पुरतो गन्त्वा आसनपञ्जत्ति 10
आचिकखा" ति चूळकाळं पेसेसि । तस्स दिट्ठकालतो पट्टाय गेहजना
तेन सद्धिं परिहासं^८ करोन्ता नीचासनानि सङ्घत्थेरस्स कोटियं
अत्थरन्ति, उच्चासनानि सङ्घनवकस्स कोटियं । इतरो—"मा एवं
करोथ, नीचासनानि उपरि मा पञ्जापेथ, उच्चासनानि उपरि^९
पञ्जापेथ, नीचासनानि^९ हेट्ठा" ति आह । इत्थियो तस्स वचनं 15
असुणन्तियो विय—"त्वं किं करोन्तो विचरसि, किं तव आसनानि
पञ्जापेतुं न वट्टति, त्वं कं आपुच्छित्वा पब्बजितो, केन पब्बजितोसि,
कस्मा इधागतोसी" ति वत्वा निवासनपारुपनं अच्छिन्दित्वा सेतकानि
निवासेत्वा सीसे च^{१०} मालाचुम्बुटकं ठपेत्वा—"गच्छ सत्थारं आनेहि,
मयं आसनानि पञ्जापेस्सामा" ति पहिणिसु । न^{११} चिरं भिक्खुभावे 20
ठत्वा अवस्सिकोव^{१२} उप्पब्बजितत्ता लब्धितुं न जानाति^{१३}, तस्मा सो
तेन आकप्पेन निरासङ्कोव गन्त्वा सत्थारं^{१४} वन्दित्वा बुद्धप्पमुखं

१. सिंसपावनं—स्या० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. अपरिचितद्वाने—सी०, स्या०, रो० ।

४. आचिकखकेन—रो० ।

५. ० च—सी०, रो० ।

६-६. उभोहि पस्सेहि—रो० ।

७. सी०- स्या०-रो० न दिस्सति ।

८. परिभासं—रो० ।

९-९. रो० नत्थि ।

१०. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

११. सो न—स्या० ।

१२. अवस्सिकाव—सी०, रो० ।

१३. जानन्ति—सी०, रो० ।

१४. रो०-सी० न दिस्सति ।

R. 73

- भिक्षुसङ्घं आदाय आगतो । भिक्षुसङ्घस्स पन भत्तकिच्चावसाने
महाकाळस्स भरियायो 'इमाहि अत्तनो सामिको गहितो, मयम्पि
अम्हाकं सामिकं गण्हिस्सामा' ति चिन्तेत्वा पुनदिवसे^१ सत्थारं^२
निमन्तयिंसु । तदा पन आसनपञ्जापनत्थं अञ्जो भिक्षु अगमासि ।
5 ता तस्मिं खणे ओकासं अलभित्वा बुद्धप्पमुखं भिक्षुसङ्घं
निसीदापेत्वा भिक्षुं अदंसु । चूळकाळस्स पन द्वे भरियायो,
मज्झिमकाळस्स चतस्सो, महाकाळस्स पन अट्ठ । भिक्षूपि^३ भत्तकिच्चं
कातुकामा निसीदित्वा भत्तकिच्चमकंसु, बहि गन्तुकामा उट्ठाय अगमंसु ।
सत्था पन निसीदित्वा भत्तकिच्चं करि । तस्स भत्तकिच्चपरियोसाने
10 ता इत्थियो—“भन्ते, महाकाळो अम्हाकं अनुमोदनं कत्वा
आगच्छिस्सति^४, तुम्हे पुरतो गच्छथा” ति वदिंसु । सत्था—“साधू” ति
वत्वा पुरतो अगमासि । गामद्वारं पत्वा भिक्षू^५ उज्झायिंसु—“किं
नामेतं सत्थारा कतं, अत्वा नु खो कतं उदाहु अजानित्वा । हिय्यो
चूळकाळस्स पुरतो गतत्ता पब्बज्जन्तरायो जातो, अज्ज अञ्जस्स पुरतो
15 गतत्ता अन्तरायो नाहोसि; इदानि^६ महाकाळं उपेत्वा^७ आगतो
सीलवा खो पन भिक्षु आचारसम्पन्नो, करिस्सति^८ नु खो तस्स
पब्बज्जन्तरायं” ति । सत्था तेसं वचनं सुत्वा निवत्तित्वा^९ ठितो—
B. 47 “किं कथेथ भिक्षवे” ति पुच्छि । ते तमत्थं आरोचेसु । “किं पन
तुम्हे भिक्षवे, चूळकाळं विय महाकाळं सत्तलक्खेथा ” ति ? “आम
20 भन्ते । तस्स हि द्वे पजापत्तियो, इमस्स अट्ठ; अट्ठहि परिक्खपित्वा
गहितो किं करिस्सति भन्ते” ति । सत्था—“मा भिक्षवे, एवं अवचुत्थ,
चूळकाळो उट्ठाय समुट्ठाय सुभारम्मणवहुलो विहरति पपाते^९ ठितो
दुब्बलक्खसदिसो । मय्हं पन पुत्तो महाकाळो असुभानुपस्सी

R. 74

१-२. पुनदिवसत्थाय—सी०, रो०, स्या० ।

३. गमिस्सति—स्या० ।

४. सत्था—सी०, रो०; इदानि सत्था—
स्या० ।

५. सी०-रो० न दिस्सति ।

२. भिक्षुसङ्घे हि—सी०, रो० ।

४. भिक्षुसङ्घो उज्झायि—सी०, रो० ।

६. निवत्तेत्वा—रो० ।

७. करिस्सन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

९. पापतट्टे—सी०, स्या० ।

विहरति^१, घनसेलपब्बतो विय अचलो^२ ति वत्वा इमा गाथा^३
अभासि---

सुभानुपस्सि विहरन्तं, इन्द्रियेषु असंवृतं,
भोजनमिह चामत्तञ्जुं, कुसीतं हीनवीरियं ।
तं वे पसहति मारो वातो रुक्खं व दुब्बलं ॥७॥

5

असुभानुपस्सिं विहरन्तं, इन्द्रियेषु सुसंवृतं ।
भोजनमिह च मत्तञ्जुं, सद्धं आरद्धवीरियं ।
तं वे नप्पसहति मारो, वातो सेलं व पब्बतं^४ ति ॥८॥

तत्थ सुभानुपस्सि विहरन्तं ति सुभं अनुपस्सन्तं, इट्ठारम्मणे
मानसं विस्सज्जेत्वा विहरन्तं ति अत्थो । यो हि पुग्गलो निमित्तग्गाहं 10
अनुव्यञ्जनग्गाहं गणहन्तो “नखा सोभना” ति गण्हाति, “अङ्गुलियो
सोभना” ति गण्हाति, “हत्थपादा, जङ्घा, ऊरु, कटि, उदरं, थना,
गीवा, ओट्ठा, दन्ता, मुखं, नासा, अक्खीनि, कण्णा, भमुका, नलाटं^४,
केसा, सोभना” ति गण्हाति, “केसा, लोमा, नखा, दन्ता, तचो
सोभना^५” ति गण्हाति, वण्णो सुभो, सण्ठानं सुभं ति, अयं सुभानुपस्सी 15 R. 75
नाम । एवं तं सुभानुपस्सि विहरन्तं । इन्द्रियेषु ति चक्खादीसु छसु
इन्द्रियेषु । असंवृतं ति चक्खुद्वारादीनि अरक्खन्तं । परियेसनमत्ता
पटिग्गहणमत्ता परिभोगमत्ता ति इमिस्सा मत्ताय अजाननतो
भोजनमिह च मत्तञ्जुं । अपि च पच्चवेक्खणमत्ता विस्सज्जनमत्ताति
इमिस्सापि मत्ताय अजाननतो अमत्तञ्जुं, इदं भोजनं धम्मिकं, इदं 20
अधम्मिकन्तिपि अजानन्तं । कामच्छन्दव्यापादविहिंसावितककवसिताय^६
कुसीतं । हीनवीरियं ति निब्बीरियं चतूसु इरियापथेषु वीरियकरण-
रहितं । पसहती ति अभिभवति, अज्झोत्थरति । वातो रुक्खं व

१. असुभविहारी—सी०, रो० ।

२. अचलो वा—स्या० ।

३. गाथायो—स्या० ।

४. ललाटं—स्या० ।

५. सोभनो—स्या० ।

६. ०कुसीतं ति—स्या० अधिको पाठो; कामव्यापादविहिंसा०—सी०, स्या०, रो० ।

- दुब्बलं ति बलववातो छिन्नपपाते^१ जातं दुब्बलरुक्खं विय । यथा हि सो वातो तस्स दुब्बलरुक्खस्स ^२पुप्फफलपल्लवादीनिपि पातेति^३,
 B. 48 खुद्दकसाखापि भञ्जति, महासाखापि भञ्जति, समूलकम्पि तं रुक्खं उप्पाटेत्वा^३ उद्धंमूलं अधोसाखं कत्वा गच्छति, एवमेव एवरूपं पुग्गलं
 R. 76 5 अन्तो उप्पन्नो किलेसमारो पसहति, बलववातो दुब्बलरुक्खस्स पुप्फफलपल्लवादिपातनं^४ विय खुदानुखुद्दकापत्तिआपज्जनम्पि करोति, खुद्दकसाखाभञ्जनं विय निस्सग्गियादिआपत्तिआपज्जनम्पि करोति, महासाखाभञ्जनं विय तेरससङ्घादिसेसापत्तिआपज्जनम्पि करोति, उप्पाटेत्वा^३ उद्धंमूलकं हेट्ठासाखं कत्वा पातनं विय पाराजिकापत्ति^५
 10 आपज्जनम्पि करोति, स्वाक्खातसासना नीहरित्वा कतिपाहेनेव गिहिभावं पापेती ति एवं एवरूपं पुग्गलं किलेसमारो अत्तनो वसे वत्तेती ति अत्थो ।

- असुभानुपस्सिं ति दससु असुभेसु अञ्जतरं असुभं पस्सन्तं पटिकूल-
 मनसिकारे युत्तं केसे असुभतो पस्सन्तं, लोमे, नखे, दन्ते, तचं, वण्णं,
 15 सण्ठानं असुभतो पस्सन्तं । इन्द्रियेसु ति छसु इन्द्रियेसु । सुसंवुत्तं ति निमित्तादिग्गाहरहितं पिहितद्वारं । अमत्तञ्जुतापटिक्खेपेन^६
 भोजनम्हि च मत्तञ्जुं सद्धं ति कम्मस्स चैव फलस्स च सद्दहनलक्खणाय लोकिकाय सद्दाय चैव^७ तीसु वत्थूसु अवेच्चप्पसादसङ्घाताय लोकुत्तरसद्दाय च समन्नागतं । आरद्धवीरियं ति पग्गहितविरियं
 20 परिपुण्णविरियं । तं वे ति एवरूपं तं पुग्गलं यथा दुब्बलवातो सणिकं पहरन्तो एकघनं^८ सेलं चालेतुं न सक्कोति, तथा अब्भन्तरे उप्पज्जमानोपि दुब्बलकिलेसमारो नप्पसहति, खोभेतुं^९ वा^{१०} चालेतुं वा^{१०}
 R. 77

१. छिन्नतटे—सी०, स्या०, रो० ।

३. उब्बत्तेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

४. पुप्फफलासादिसादनं—सी०, रो० ।

६. अमत्तञ्जुतापटिक्खेन—सी०, स्या०, रो० ।

९. कम्पेतुं—स्या० ।

२-२. पुप्फफलासादिम्पि सादेति विनासेति—सी० रो० ।

५. पाराजिका—सी० ।

७. रो० नत्थि ।

८. एकघनं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

न सककोती ति अत्थो ।

तापि खो तस्स पुराणदुतियिकायो थेरं परिवारेत्वा—“त्वं कं
आपुच्छित्वा पब्बजितो, इदानीं गिही भविस्ससि न भविस्ससी” ति
आदीनि वत्वा कासावं नीहरितुकामा अहेसुं । थेरो तासं आकारं
सल्लक्खेत्वा निसिन्नासना वुठ्ठाय इद्धिया उप्पतित्वा कूटागारकण्णिकं 5
द्विधा भिन्दित्वा आकासेनागन्त्वा सत्थरि गाथा परियोसापेन्तेयेव^१
सत्थु सुवण्णवण्णं शरीरं अभित्थवन्तो आकासतो^२ ओतरित्वा
तथागतस्स पादे वन्दि ।

गाथापरियोसाने सम्पत्तभिव्खू सोतापत्ति कलादीसु पतिट्ठहिंसू ति ।

[महाकाष्ठत्थेरवत्थु छट्ठं]

१-७ देवदत्तवत्थु

B. 49

अनिक्कसावो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो राजगहे
देवदत्तस्स कासावलाभं^१ आरब्भ कथेसि ।

R. 78

एकस्मिं हि समये द्वे अग्गसावका पञ्चसते पञ्चसते अत्तनो अत्तनो^२
5 परिवारे आदाय सत्थारं आपुच्छित्वा वन्दित्वा जेतवनतो राजगहं
अगमंसु । राजगहवासिनो द्वेपि तयोपि बहूपि एकतो हुत्वा आगन्तुक-
दानं अदंसु । अथेकदिवसं आयस्मा सारिपुत्तो अनुमोदनं करोन्तो—
“उपासका, एको सयं दानं देति परं न समादपेति, सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने
भोगसम्पदं लभति नो परिवारसम्पदं । एको सयं न देति परं
10 समादपेति, सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने परिवारसम्पदं लभति नो भोगसम्पदं ।
एको सयम्पि न देति परम्पि न समादपेति, सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने
कञ्जिकमत्तम्पि कुच्छिपूरं न लभति, अनाथो होति निप्पच्चयो । एको
सयम्पि देति परम्पि समादपेति, सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने अत्तभावसतेपि
अत्तभावसहस्सेपि अत्तभावसतसहस्सेपि भोगसम्पदं चेव परिवारसम्पदं
15 च लभती” ति एवं धम्मं देसेसि ।

तमेको पण्डिततुरिसो धम्मं^३ सुत्वा, ‘अच्छरिया वत भो, अब्भुता
वत भो धम्मदेसना सुकारणं कथितं, मया इमासं द्विन्नं सम्पत्तीनं
निप्फादकं कम्मं कातुं वट्टति’ ति चिन्तेत्वा—“भन्ते, स्वे मय्हं भिक्खं
गण्हथा” ति थेरं निमन्तेसि । “कित्थकेहि ते भिक्खूहि अत्थो उपासका”
20 ति ? “कित्थका पन वो भन्ते परिवारा” ति ? “सहस्समत्ता^४
उपासका” ति । “सब्बेहि सद्धिं^५ येव^६ स्वे^७ भिक्खं गण्हथ भन्ते” ति ।
थेरो अधिवासेसि । उपासको नगरवीथियं चरन्तो—“अम्मा, ताता^८,

१. गन्धारकासावलाभं—सी० ।

३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

५. सब्बेहेव—सी०, रो० ।

७. स्या० न दिस्सति ।

२. सी०-स्या० न दिस्सति ।

४. सहस्सं—रो० ।

६. सी०, रो० न दिस्सति ।

८. तात—सी०, रो० ।

मया भिक्खुसहस्रं निमन्तितुं तुम्हे कित्तकानं भिक्खूनं भिक्खं दातुं सक्खिस्सथ, तुम्हे कित्तकानं” ति समादपेसि । मनुस्सा अत्तनो अत्तनो प्होनकनियामेन—“मयं दसन्नं दस्साम, मयं वीसतिया, मयं सतस्सा” ति आहंसु । उपासको—“तेन हि एकस्मि ठाने समागमं कत्वा एकतोव परिविसिस्साम^१; सब्बे तिलतण्डुलसप्पिमधुफणितादीनि समाहरथा” 5 ति एकस्मि ठाने समाहरापेसि ।

R. 79

अथस्स एको कुटुम्बिको^२ सतसहस्रगघनिकं^३ गन्धकासाववत्थं^४ दत्त्वा “सचे ते दानवत्तं नप्पहोति, इदं विस्सज्जेत्वा यं ऊनं, तं पूरेय्यासि, सचे प्होति, यस्सिच्छसि, तस्स भिक्खुनो ददेय्यासी” ति आह । तदा^५ तस्स सब्बं दानवत्तं प्होसि, किञ्चि 10 ऊनं नाम नाहोसि । सो मनुस्से पुच्छि—“इदं अय्या, कासाव^६ एकेन कुटुम्बिकेन एवं नाम वत्वा दिन्नं^७ अतिरेकं जातं कस्स न^८ देमा” ति । एकच्चे—“सारिपुत्तथेरस्सा” ति आहंसु । एकच्चे—“थेरो सस्सपाकसमये^९ आगन्त्वा गमनसीलो देवदत्तो अम्हाकं मङ्गलामङ्गलेसु सहायो उदकमणिको विय निच्चं पतिट्ठितो, तस्स तं^{१०} देमा” ति 15 आहंसु । सम्बहुलिकाय^{११} कथापि “देवदत्तस्स दातब्बं” ति वत्तारो^{१२} बहुतरा अहेसु । अथ नं देवदत्तस्स अदंसु । सो तं छिन्दित्वा सिब्बित्वा^{१३} रजित्वा निवासेत्वा पारुपित्वा विचरति । तं दिस्वा मनुस्सा—“नयिदं देवदत्तस्स अनुच्छविकं, सारिपुत्तथेरस्स अनुच्छविकं, देवदत्तो अत्तनो अननुच्छविकं निवासेत्वा पारुपित्वा विचरती” ति 20 वदंसु । अथेको दिसावासिको भिक्खु राजगहा सावत्थि गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा कतपटिसन्थारो सत्थारा द्विन्नं अगगसावकानं फासुविहारं

B. 50

R. 80

१. पचिस्साम—स्या०, रो० ।

२. कुटुम्बिको—रो० ।

३. गघनिकं—रो० ।

४. गन्धारकासाववत्थं—स्या० ।

५. सी०-रो० न दिस्सति ।

६. अनगघकासाव—स्या० ।

७. दिन्नं दानवत्तं—स्या० ।

८. कस्सिदं—स्या० ।

९. सस्सपरिपाकसमये—स्या० ।

१०. रो० नत्थि ।

११. सम्बहुलिकाय—सी०, रो० ।

१२. वत्तारो—रो० ।

१३. सम्बिदहित्वा—सी०, रो० ।

पुच्छितो आदितो पट्टाय सब्बं तं पवत्ति आरोचेसि । सत्था—“न खो भिक्खु, इदानीवेसो अत्तनो अननुच्छविकं वत्थं धारेति, पुब्बेपि धारेसियेवा” ति वत्वा अतीतं आहरि—

- अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बाराणसिवासी एको
 5 हत्थिमारको हत्थि मारेत्वा मारेत्वा^१ दन्ते च नखे^२ च अन्तानि च वनमंसञ्च आहरित्वा विक्किणन्तो जीविकं कप्पेति । अथेकस्मि अरञ्जे अनेकसहस्सा हत्थिनो^३ गोचरं गहेत्वा गच्छन्ता पच्चेकबुद्धे दिस्वा ततो पट्टाय गच्छमाना गमनागमनकाले जण्णुकेहि निपतित्वा वन्दित्वा पक्कमन्ति एकदिवसम्हि^४ हत्थिमारको तं किरियं दिस्वा, ‘अहं इमे
 10 किच्छेन मारेमि, इमे च गमनागमनकाले पच्चेकबुद्धे वन्दन्ति, किं नु खो दिस्वा वन्दन्ती’ ति चिन्तेन्तो; ‘कासावं’ ति सल्लकखेत्वा ‘मयापि इदानि कासावं लद्धुं वट्ठी’ ति चिन्तेत्वा एकस्स पक्केकबुद्धस्स जातस्सरं ओरुह न्हायन्तस्स तीरे ठपितेसु कासावेसु चीवरं थेनेत्वा तेसं हत्थीनं गमनागमनमग्गे सत्ति गहेत्वा ससीसं पारुपित्वा निसीदति ।
 15 हत्थिनो^५ तं दिस्वा, ‘पच्चेकबुद्धो’ ति सञ्जाय वन्दित्वा पक्कमन्ति । सो तेसं सब्बपच्छतो गच्छन्तं सत्तिया पहरित्वा मारेत्वा दन्तादीनि गहेत्वा सेसं भूमियं निखणित्वा गच्छति । अगरभागे बोधिसत्तो हत्थियोनियं पटिसन्धि गहेत्वा हत्थिजेट्टको युथपनि अहोसि । तदापि सो तथेव करोति । महापुरिसो अत्तनो परिसाय परिहानिं जत्वा —
 R. 81 “कुहिं इमे हत्थी गता, मन्दा जाता” ति पुच्छित्वा—“न जानाम सामी” ति बुत्ते—“कुहिञ्चि गच्छन्ता मं अनापुच्छित्वा^६ न गमिस्सन्ति, परिपन्तेन भवितब्बं” ति वत्वा^७, ‘एकस्मि ठाने कासावं पारुपित्वा निसिन्नस्स सन्तिका परिपन्तेन भवितब्बं’ ति परिसङ्कित्वा, ‘तं परिगगणितुं वट्ठी’ ति सब्बे हत्थी पुरतो पेसेत्वा सयं पच्छतो
 20

१. स्या० स्थि ।

३. हत्थी—सी०, स्या०, रो० ।

५. हत्थी—रो० ।

७. चिन्तेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

२. तचे—स्या० ।

४. एकदिवसं—स्या०, रो० ।

६. अनापुच्छा—सी०, स्या०, रो० ।

८. स्था० नत्थि ।

विलम्बमानो आगच्छति । सो सेसहत्थीसु वन्दित्वा गतेसु महापुरिसं
आगच्छन्तं दिस्वा चीवरं संहरित्वा सत्तिं विस्सज्जि । महापुरिसो सत्तिं
उपट्टपेत्वा^१ आगच्छन्तो पच्छतो पटिक्कमित्वा सत्तिं विवज्जेसि^२ । अथ
नं, 'इमिना इमे^३ हत्थी नासिता' ति गण्हितुं पक्खन्दि । इतरो एकं
रुक्खं पुरतो कत्वा निलीयि । अथ, 'नं रुक्खेन सद्धिं सोण्डाय 5
परिक्खिप्पित्वा गहेत्वा भूमियं पोथेस्सामी' ति तेन नीहरित्वा दस्सितं
कासावं दिस्वा, 'सचाहं इमस्मि दुब्बिस्सामि', अनेकसहस्सेसु मे
बुद्धपच्चेकबुद्धखीणासवेसु लज्जा^४ नाम भिन्ना भविस्सती' ति
अधिवासेत्वा—"तया मे एत्तका^५ जातका नासिता" ति पुच्छि । "आम
सामी" ति । "कस्मा एवं भारियकम्ममकासि, अत्तनो अननुच्छविकं 10
वीतरागानं अनुच्छविकं वत्थं परिदेहित्वा एवरूपं कम्मं^६ करोन्तेन
भारियं तया कतं" ति ? एवञ्च पन वत्वा उत्तरिपि नं निगगण्हन्तो—
"अनिक्कसावो कासावं स वे कासावमरहती" ति गाथं^७ वत्वा—"अयुत्तं
ते कतं" ति वत्वा^८ तं विस्सज्जेसि^९ ।

R. 82

सत्था इमं धम्मदेसनं आहरित्वा—"तदा हत्थिमारको देवदत्तो 15
अहोसि, तस्स निग्गाहको हत्थिनागो अहमेवा" ति जातकं समोधानेत्वा
—"न भिक्खवे^{१०} इनानेव, पुब्बेपि देवदत्तो अत्तनो अननुक्कविकं वत्थं
धारेसियेवा" ति वत्वा इमा गाथा अभसि

अनिक्कसावो कासावं, यो वत्थं परिदेहिससति ।

B. 52

अपेतो दमसच्चेन, न सो कासावमरहति ॥६॥

20

यो च वन्तकसाव'स्स, सीलेसु सुसमाहितो ।

उपेतो दमसच्चेन, स वे कासावमरहती ति ॥१०॥

छद्दन्तजातकेनापि च अयमत्थो दीपेतब्बो ।

१. उपट्टपेन्तो—सी०, रो० ।

२. मे—स्या०, रो० ।

३. इमे—सी०, रो० ।

४. पापकम्मं—स्या० ।

५-९. आह—सी०, रो० ।

२. वज्जेसि—सी०, स्या०, रो० ।

४. दुस्सिस्सामि—सी०, स्या०, रो० ।

६. इमे जातका—सी० ।

७. सी०, रो० नत्थि ।

१०. न खो भिक्खू—स्या० ।

- तत्थ अनिककसावो ति रागादीहि^१ कसावेहि सकसावो ।
 परिदहिस्सती ति निवासनपारुपन अत्थरणवसेन परिभुञ्जिस्सति;
 परिधस्सतीतिपि^२ पाठो । अपेतो दमसच्चेना ति इन्द्रियदमेन चेव
 परमत्थसच्चपक्खिकेन वचीसच्चेन च अपेतो, वियुत्तो, परिच्चत्तो^३ ति
 5 अत्थो । न सो ति सो एवरूपो पुग्गलो कासावं परिदहितुं नारहति ।
 वन्तकसाव'स्सा ति चतूहि मग्गेहि वन्तकसावो छट्ठितकसावो,
 पहीनकसावो अस्स । सीलेसू ति चतुपारिसुद्धिसीलेसु । सुसमाहितो
 ति सुट्ठु समाहितो, सुट्ठितो । उपेतो ति इन्द्रियदमेन चेव वुत्तप्पकारेन
 च सच्चेन^४ उपगतो । स वे ति सो एवरूपो पुग्गलो तं
 10 गन्धकासाववत्थं^५ अरहतीति ।

R. 83

गाथापरियोसाने सो दिसावासिको भिक्खु सोतापन्नो अहोसि,
 अञ्जेपि बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु । देसना महाजनस्स
 सात्थिका अहोसी ति ।

[देवदत्तवत्थु सत्तमं]

१. कामरागादीहि—स्या० ।

३. स्या० नत्थि ।

४. वचीसच्चेन—स्या०; सच्चेन च—सी० ।

२. परिदहिस्सतीतिपि—सी०, स्या०,
रो० ।

५. कासाववत्थं—स्या० ।

१-८ सारिपुत्तत्थेरवत्थुः

असारे सारमतिनो ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
अगगसावकेहि^१ निवेदितं सञ्जयस्स^२ अनागमनं आरब्भ कथेसि ।

तत्रायं अनुपुब्बिकथा—अम्हाकम्हि सत्था इतो कप्पसतसहस्सा-
धिकानं चतुन्नं असङ्खय्यानं मत्थके अमरवतिया^४ नाम^५ नगरे सुमेधो 5
नाम ब्राह्मणकुमारो हुत्वा सब्बसिप्पेसु^६ निष्फत्ति पत्वा^६ मातापितूनं^७
अच्चयेन अनेककोटिसङ्खयं धनं परिच्चजित्वा इसिपब्बज्जं पब्बजित्वा
हिमवन्ते वसन्तो झानाभिञ्जा^८ निब्बत्तेत्वा आकासेन गच्छन्तो
दीपङ्कुरदसबलस्स सुदस्सनविहारतो रम्मवतीनगरं^९ पविसनत्थाय
मगगं सोधयमानं^{१०} जनं दिस्वा सयम्पि एकं पदेसं गहेत्वा^{११} मगगं 10
सोधेति^{११} । तस्मिं असोधितेयेव^{१२} आगतस्स सत्थुनो अत्तानं सेतुं कत्वा
कलले अजिनचम्मं^{१३} अत्थरित्वा, 'सत्था ससावकसङ्घो कललं
अनक्कमित्वा मं अक्कमन्तो गच्छतू' ति निपन्नो । सत्थारा तं^{१४}
दिस्वाव, 'बुद्धं कुरो एस अनागते कप्पसतसहस्साधिकानं चतुन्नं
असङ्खय्यानं परियोसाने गोतमो नाम बुद्धो भविस्सती' ति व्याकतो; 15
तस्स सत्थुनो अपरभागे, 'कोण्डञ्जो, मङ्गलो, सुमनो, रेवतो, सोभितो,
अनोमदस्सी, पदुमो, नारदो, पदुमुत्तरो, सुमेधो, सुजातो, पियदस्सी,
अत्थदस्सी, धम्मदस्सी, सिद्धत्थो, तिस्सो, फुस्सो, विपस्सी, सिखी,
वेस्सभू, ककुसन्धो कोणागमनो, कस्सपो' ति^{१५} लोकं ओभासेत्वा

B. 53

R. 84

१. सञ्जयवत्थु—स्या०; अगगसावकवत्थु—रो० । २. द्वीहि अगगसावकेहि—स्या० ।

३. सञ्चयस्स—म० ।

४-४. अमरवती—सी०, स्या० रो० ।

५. सिप्पानं—स्या० ।

६. पत्तो—स्या० ।

७. मातापितुन्नं—सी०, रो० ।

८. झानाभिञ्जा—सी०;

९. रम्मनगरं—सी० रो०, अमरवतीनगरं—स्या० । झानाभिञ्जायो—स्या० ।

१०. सोधयमानं—रो० ।

११-११. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

१२. अनिट्ठितेयेव—स्या० ।

१३. सी०-रो० नत्थि ।

१४. स्या० नत्थि ।

१५. चाति—स्या० ।

उप्पन्नानं इमेसम्पि तेवीसतिया बुद्धानं सन्तिके लद्धव्याकरणो 'दस पारमियो दस उपपारमियो दस परमत्थपारमियो' ति समत्तिस-
पारमियो पूरेत्वा वेस्सन्तरत्तभावे ठितो पथविकम्पनानि^१ महादानानि
दत्त्वा पुत्तदारं परिच्चजित्वा आयुपरियोसाने तुसितपुरे निब्बत्तित्वा

५ तत्थ यावतायुकं ठत्वा दससहस्सचक्कवाळदेवताहि सन्निपत्तित्वा—

“कालो देव^२ महावीर, उप्पज्ज मातुकुच्छियं ।

सदेवकं तारयन्तो, बुज्झस्सु अमतं पदं” ति ॥—

वुत्ते—

^३कालं देसञ्च दीपञ्च, कुलं मातरमेव च ।

10

इमे पञ्च विलोकेत्वा, उप्पज्जति महायसो ति^३—

पञ्च महाविलोकनानि विलोकेत्वा ततो चुतो सक्कराजकुले
पटिसिन्धिं गहेत्वा^४ दसमासच्चयेन मातुकुच्छितो विजायि ।
सोळसवस्सकाले^५ तत्थ महासम्पत्तिया परिहरियमानो^५ अनुक्कमेन
भद्दयोब्बनं पत्वा तिण्णं उत्तूनं अनुच्छविकेसु तीसु पासादेसु
B. 54 15 देवलोकसिरिं विय रज्जसिरिं अनुभवन्तो उय्यानकीळाय गमनसमये
R. 85 अनुक्कमेन जिण्णव्याधिमत्तसङ्खाते तयो देवदूते दिस्वा सञ्जातसंवेगो
निवत्तित्वा चतुत्थवारे पब्बजितं दिस्वा 'साधु पब्बज्जा' ति पब्बज्जाय
रुच्चिं उप्पादेत्वा उय्यानं गन्त्वा तत्थ दिवसं खेपेत्वा मङ्गलपोकखरणीतीरे
निसिन्नो कप्पकवेसं गहेत्वा आगतेन विस्सकम्मेन^६ देवपुत्तेन
20 अलङ्कृतपटियत्तो राहुलकुमारस्स जातसासनं सुत्वा पुत्तसिनेहस्स
बलवभावं अत्वा, 'याव इदं बन्धनं न वड्ढति, तावदेव नं^७ छिन्दिस्सामी'
ति चिन्तेत्वा सायं नगरं पविसन्तो—

“निब्बुता नून सा माता, निब्बुतो नून सो पिता ।

निब्बुता नून सा नारी, यस्सायं ईदिस्सो पती” ति ॥—

१. पठविकम्पनानि—रो० सी० ;

सत्तक्खत्तुं पठवीकम्पनानि—स्या० ।

४-४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. विस्सुकम्मुता—स्या० ।

२. यं ते—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

५. परिचारियमानो—स्या० ।

७. स्या० नत्थि ।

किसागोतमिया नाम पितुच्छाधीताय भासितं इमं गाथं सुत्वा,
 'अहं इमाय निब्बुतपदं सावितो' ति मुत्ताहारं^१ ओमुञ्चित्वा तस्सा
 पेसेत्वा अत्तनो भवनं पविसित्वा सिरिसयने निसिन्नो^२ निदोपगतानं
 नाटकित्थीनं विप्पकारं दिस्वा निब्बिन्नहृदयो छन्नं उट्ठापेत्वा कन्थकं^३
 आहरापेत्वा तं^४ आरुह्य छन्नसहायो दससहस्रचक्रकवाळदेवताहि 5
 परिवृतो महाभिनिकखमनं निक्खमित्वा अनोमानदीतीरे पव्वजित्वा
 अनुक्कमेन राजगहं गन्त्वा तत्थ पिण्डाय चरित्वा पण्डवपव्वतपम्भारे
 निसिन्नो मगधरञ्जा रज्जेन निमन्तियमानो तं पटिक्खपित्वा
 सब्बञ्जुतं पत्वा अत्तनो विजितं आगमनत्थाय तेन गहितपटिञ्जो
 आळारञ्च उदकञ्च^५ उपसङ्गमित्वा तेसं सन्तिके अधिगतविसेसं^६ 10
 अनलङ्कुरित्वा छव्वस्सानि महापधानं पदहित्वा विसाखपुण्णमदिवसे^७
 पातोव सुजाताय दिन्नपायसं परिभुञ्जित्वा नेरञ्जराय नदिया
 सुवण्णपातिं पवाहेत्वा नेरञ्जराय नदिया तीरे महावनसण्डे
 नानासमापत्तीहि दिवसभागं वीतिनामेत्वा सायन्हसमये सोत्तियेन^८
 दिन्नं तिणं गहेत्वा काळेन नागराजेन अभित्थुतगुणो बोधिमण्डं 15
 आरुह्य तिणानि सन्थरित्वा, 'न ताविमं' पल्लङ्कं भिन्दिस्सामि याव मे
 अनुपादाय आसवेहि चित्तं न^९ विमुच्चिस्सती^{१०}, ति पटिञ्जं कत्वा
 पुरत्थाभिमुखो निसीदित्वा सुरिये अनत्थज्जमितेयेव^{११} मारबलं
 विधमित्वा पठमयामे पुब्बेनिवासजाणं, मज्झिमयामे चुत्तपपातजाणं
 पत्वा पच्छिमयामावसाने पच्चयाकारे जाणं ओतारेत्वा अरुणुग्गमने^{१२} 20
 दसबलचतुवसारज्जादिसव्वगुणपटिमण्डितं सब्बञ्जुतञ्जाणं
 पटिविज्झित्वा सत्तसत्ताहं बोधिमण्डे वीतिनामेत्वा अट्ठमे सत्ताहे
 अजपालनिग्रोधमूले निसिन्नो धम्मगम्भीरतापच्चवेक्खणेन अप्पोस्सुक्कतं

R. 86

B. 55

१. गीवतो मुत्ताहारं—स्या० ।
३. कण्डकं—म० ।
५. उदकञ्च—म० ।
७. विसाखपुण्णमीदिवसे—स्या० ।
९. सी०-रो० नत्थि ।
११. अनत्थमितेयेव—सी०, रो० ।

२. निपन्नो—सी० ।
४. कन्थकं—सी०, स्या० रो० ।
६. ० अदिस्वा—रो० ।
८. सोत्तियेन—रो० ।
१०. विमुच्चती—रो० ।
१२. सी०-रो० नत्थि ।

- आपज्जमानो दससहस्सचक्कवाळमहाब्रह्मपरिवारेन^१ सहम्पतिब्रह्मना
 आयाचितधम्मदेसना बुद्धचक्खुना लोकं वोलोकेत्वा ब्रह्मनो^२ अज्जेसनं
 अधिवासेत्वा, 'कस्स नु खो अहं पठमं धम्मं देसेय्यं' ति ओलोकेन्तो
 आळारुद्दकानं^३ कालकतभावं जत्वा पञ्चवग्गियानं भिक्खूनां बहूपकारतं
 R. 87 5 अनुस्सरित्वा उट्ठायासना कासिपुरं गच्छन्तो अन्तरामग्गे उपकेन^४ सद्धि
 मन्तेत्वा आसाळ्हपुण्णमदिवसे^५ इसिपतने मिगदाये पञ्चवग्गियानं
 वसनट्ठानं पत्वा ते अननुच्छविकेन समुदाचारेन समुदाचरन्ते सञ्जा-
 पेत्वा अञ्जातकोण्डञ्जप्पमुखे^६ अट्टारस ब्रह्मकोटियो अमत्तपानं पायेन्तो
 धम्मचक्कं पवत्तेत्वा पवत्तितवरधम्मचक्को^७ पञ्चमियं पक्खस्स
 10 सब्बेपि ते भिक्खू अरहत्ते पतिट्ठापेत्वा तं दिवसमेव यसकुलपुत्तस्स
 उपनिस्सयसम्पत्तिं दिस्वा तं रत्तिभागे निब्बिन्दित्वा^८ गेहं पहाय
 निक्खन्तं दिस्वा "एहि यसा" ति पक्कोसित्वा तस्मिं येव रत्तिभागे
 सोतापत्तिफलं पापेत्वा^९ पुनदिवसे अरहत्तं पापेत्वा अपरेपि तस्स
 सहायके चतुपण्णास जने 'एहिभिक्खुपब्बज्जाय' पब्बाजेत्वा अरहत्तं
 15 पापेसि ।

- एवं लोके एकसट्ठिया अरहन्तेसु जातेसु बुद्धवस्सो^{१०} पवारेत्वा—
 "चरथ भिक्खवे चारिकं" ति सट्ठि भिक्खू दिसासु पेसेत्वा सयं उरुवेलं
 गच्छन्तो अन्तरामग्गे कप्पासिकवनसण्डे तिस जने भद्दवग्गियकुमारे
 विनेसि । तेसु सब्बपच्छिमको सोतापन्नो, सब्बुत्तमो अनागामी
 20 अहोसि । ते सब्बेपि 'एहिभिक्खु भावेनेव' पब्बाजेत्वा दिसासु पेसेत्वा
 R. 88 सयं उरुवेलं गन्त्वा अड्डुड्डानि पाटिहारियसहस्सानि दस्सेत्वा
 उरुवेलकस्सपादयो सहस्सजटिलपरिवारे तेभातिकजटिले विनेत्वा

१. दससहस्समहाब्रह्मपरिवारेन—स्या० ।

२. ० च-रो० ।

३. आळारुद्दकानं—म० ।

४. उपकेन आजीवकेन—स्या० ।

५. आसाळ्हपुण्णमदिवसे—रो०, सी० ।

६. अञ्जातकोण्डञ्जप्पमुखे—सी०,

आसाळ्हपुण्णमीदिवसे—स्या० ।

स्या०, रो० ।

७. पवत्तितवरधम्मचक्को—सी०, रो० ;

८. निब्बिज्जित्वा—सी०, रो० ।

पवत्तितवरधम्मचक्को—स्या० ।

९. पत्वा—रो० ।

१०. बुद्ध वस्सो—सी०, स्या०, रो० ।

‘एहिभिक्षुभावेनेव’ पब्बाजेत्वा गयासीसे निसीदापेत्वा
आदित्तपरियायदेसनाय अरहत्ते पतिट्ठापेत्वा तेन अरहन्तसहस्सेन
परिवृतो ‘बिम्बिसाररञ्जो दिन्नं पटिञ्जं मोचेस्सामी’ ति
राजगहनगरुपचारे लट्ठिवनुय्यानं गन्त्वा ‘सत्था किर आगतो’ ति सुत्वा
द्वादसनहुतेहि ब्राह्मणगहपतिकेहि सद्धि आगतस्स रञ्जो मधुरधम्मकथं 5
कथेन्तो राजानं एकादसहि नहुतेहि सद्धि सोतापत्तिफले पतिट्ठापेत्वा
एकनहुतं सरणेषु पतिट्ठापेत्वा पुनदिवसे सङ्केन देवराजेन^१ माणवकवण्णं
गहेत्वा अभित्थुतगुणो राजगहनगरं पविसित्वा ^२राजनिवेसने
कतभत्तकिच्चो वेळ्ळुवनारामं पटिग्गहेत्वा तत्थेव^३ वासं कप्पेसि । तत्थ
नं सारिपुत्तमोग्गल्लाना उपसङ्कमिषु ।

10

तत्रायं अनुपुब्बिकथा—अनुपपन्नेयेव हि बुद्धे राजगहतो अविदूरे
उपतिस्सगामो^३ कोलितगामोति^३ द्वेब्राह्मणगामा अहेसुं । तेसु
उपतिस्सगामे सारिया^४ नाम बाह्मणिया गब्भस्स पतिट्ठितदिवसेयेव
कोलितगामे मोग्गलिया नाम बाह्मणियापि गब्भो पतिट्ठासि^५ । तानि
किर द्वेपि कुलानि याव सत्तमा कुलपरिवट्ठा आबद्धपटिबद्धसहायकानेव 15
अहेसुं^६, तासं द्विन्नम्पि एकदिवसमेव गब्भपरिहारं अदंसु । ता उभोपि
दसमासच्चयेन पुत्ते विजायिषु । नामगहणदिवसे^७ सारिया^४ बाह्मणिया
पुत्तस्स उपतिस्सगामके जेट्टकुलस्स पुत्तत्ता उपतिस्सो ति नामं करिषु ।
इतरस्स कोलितगामे जेट्टकुलस्स पुत्तत्ता कोलितो ति नामं करिषु । ते
उभोपि बुद्धिमन्वाय^८ सब्बसिप्पानं पारं अगमंसु । उपतिस्समाणवस्स 20
कीळनत्थाय नदिं वा उय्यानं वा गमनकाले पञ्चसुवण्णसिक्खिसतानि
परिवारानि होन्ति, कोलितमाणवस्स पञ्च आजञ्जयुत्तरथसतानि^९ ।
द्वेपि जना पञ्चपञ्चमाणवकसतपरिवारा होन्ति । राजगहे च

R. 89

१. देवरञ्जा—सी०, रो०, स्या० ।

२-३. सी० च दिस्सति ।

३-३. ० च—स्या० अधिको पाठो ।

४. रुपसारिया—सी०, रो० ।

५. पतिट्ठहि—सी०, स्या०, रो० ।

६. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

७. नामगहणदिवसे—सी०, रो० ।

८. बुद्धिमन्वाय—सी० ।

९. आजञ्जरथसतानि—सी०, स्या०, रो० ।

- अनुसंवच्छरं^१ गिरग्गसमज्जो नाम अहोसि^२ । तेसं द्विन्नम्पि एकट्टानेयेव मञ्च^३ बन्धन्ति । द्वेपि एकतो^४ निसीदित्वा समज्जं पस्सन्ता हसितब्बट्टाने हसन्ति, संवेगट्टाने संवेजेन्ति^५, दायं दातुं युत्तट्टाने दायं देन्ति । तेसं इमिनाव नियामेन एकदिवसं समज्जं पस्सन्तानं
- 5 परिपाकगतत्ता ञ्णस्स पुरिमदिवसेसु विय हसितब्बट्टाने हासो वा संवेगट्टाने संवेगो^६ वा दातुं^७ युत्तट्टाने दानं वा नाहोसि । द्वेपि पन जना एवं चिन्तयिंसु, 'किमेत्थ ओलोकेतब्बं अत्थि, सब्बेपिमे अप्पत्ते वस्ससते अप्पणत्तिकभावं गमिस्सन्ति, अम्हेहि पन एकं मोक्खधम्मं परियेसितुं वट्टती' ति आरम्मणं गहेत्वा निसीदिंसु । ततो कोलितो
- 10 उपतिस्सं आह—“सम्म, उपतिस्स, न त्वं अञ्जेसु दिवसेसु विय हट्ठपहट्ठो, इदानीं^८ अनत्तमनधातुकोसि, किं ते सल्लक्खितं” ति ? “सम्म कोलित^९, ‘एतेसं वोलोकने सारो^{१०} नत्थि, निरत्थकमेतं, अत्तनो मोक्खधम्मं गवेसितुं वट्टती’ ति इदं चिन्तयन्तो निसिन्नोम्हि, त्वं पन कस्मा अनत्तमनोसी” ति^{११} ? सोपि तथेव आह । अथस्स अत्तना सद्धि
- R, 90
- 15 एकज्झासयनं अत्वा उपतिस्सो आह—“अम्हाकं^{१२} उभिन्नम्पि सुचिन्तितं मोक्खधम्मं पन गवेसन्तेहि^{१३} एका^{१४} पब्बज्जा लद्धुं वट्टति^{१४} कस्स सन्तिके पब्बजामा” ति ?

- तेन खो पन समयेन सञ्चयो^{१५} नाम परिब्बाजको राजगहे पटिवसति महत्तिया परिब्बाजकपरिसाय सद्धि । ते, ‘तस्स सन्तिके पब्बजिस्सामा’
- 20 ति पञ्चमाणवकसतानि—“सिक्विकायो^{१६} च रथे च गहेत्वा गच्छथा” ति

१. अनुसंवच्छरे—स्या० ।	२. होति—सी०, स्या०, रो० ।
३. मञ्चातिमञ्चं—स्या० ।	४. एकतोव—सी०, स्या० ।
५. संवेगं आपज्जन्ति—स्या०; संबिज्जन्ति—सी०; संवेगं जनयन्ति—रो० ।	६. संवेगजननं—सी०, रो० ।
७. दायं दातुं—स्या० ।	८. सो आह सम्मकोलित—स्या० ।
९. सी०-रो० नत्थि ।	१०. अनत्तमनोति—सी०, रो० ।
१०. सारो नाम—सी०, रो० ।	११. गवेसितुं वट्टति—सी०, स्या० ।
११. सम्म अम्हाकं—सी०, स्या० ।	१२. सञ्चयो—म० ।
१४-१४. सी० न दिस्सति ।	
१६. सिक्विका—सी० ।	

उय्योजेत्वा^१ एकाय सिविकाय एकेन रथेन गन्त्वा^२ सन्तिके पब्बजिसु । तेसं पब्बजितकालतो पट्टाय सञ्जयो^३ अतिरेकलाभगगयसगपत्तो अहोसि । ते कतिपाहेनेव सब्बं सञ्जयस्स^४ समयं परिमद्वित्वा—“आचरिय, तुम्हाकं जाननसमयो एत्तकोव, उदाहु उत्तरिम्पि अत्थी” ति पुच्छिसु । “एत्तकोव; सब्बं तुम्हेहि जातं” ति 5 वुत्ते^५ चिन्तयिसु, ‘एवं सति इमस्स सन्तिके ब्रह्मचरियवासो निरत्थको, मयं यं मोक्खधम्मं गवेसितुं निक्खन्ता सो^६ इमस्स सन्तिके उप्पादेतुं न सक्का^७, महा खो पन जम्बुदीपो, गामनिगमराजधानियो^८ चरन्ता अद्धा मोक्खधम्मदेसकं कच्चि आचरियं लभिस्सामा’ ति । ततो पट्टाय यत्थ यत्थ पण्डिता समणब्राह्मणा अत्थी ति वदन्ति तत्थ तत्थ गन्त्वा 10 साकच्छं करोन्ति । तेहि पुट्ठं पञ्चं अञ्जे कथेतुं न सक्कोन्ति, ते पन तेसं पञ्चं विस्सज्जेन्ति । एवं सकलजम्बुदीपं परिगण्हित्वा निवत्तित्वा सकट्टानमेव आगन्त्वा—“सम्म कोलित, अम्हेसु यो पठमं अमतं अधिगच्छति सो इतरस्स^९ आरोचेतु” ति कतिकं अकंसु ।

R. 91

एवं तेसु कतिकं कत्वा विहरन्तेसु सत्था वुत्तानुक्कमेन राजगहं 15 पत्वा वेळुवनं पटिग्गहेत्वा वेळुवने विहरति । तदा “चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजनहिताय” ति रतनत्तयगुणपकासनत्थं उय्योजितानं एकसट्ठिया अरहन्तानं अन्तरे पञ्चवग्गियानं अब्भन्तरो अस्सजित्थेरो^{१०} पटिनिवत्तित्वा राजगहं आगतो पुनदिवसे पातोव पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय पाविसि । तस्मिं समये उपतिस्सपरिब्बाजकोपि^{११} 20 पातोव भत्तकिच्चं कत्वा परिब्बाजकारामं गच्छन्तो थेरं दिस्वा चिन्तेसि, ‘मया एवरूपो पब्बजितो नाम न दिट्ठपुब्बोयेव, ये लोके

B. 58

१-१. पञ्चहि पि सत्तेहि सद्धि—सी० ।

२. सञ्जयस्स - म० ।

३. सञ्जयो—म० ।

४. सञ्जयस्स—म० ।

५. वुत्ते ते—स्या० ।

६. तं—सी०-रो० ।

७. सक्कोम—सी०, रो० ।

८. गामनिगमजनपदराजधानियो—स्या० ।

९. स्या० नत्थि ।

१०. अस्सजिमहाथेरो—सी०, रो० ।

११. उपतिस्सपरिब्बाजको—सी०, स्या०, रो० ।

R. 92

- अरहन्तो वा अरहत्तमगं वा समापन्ना अयं तेसं भिक्खुनं अञ्जतरो,
 यन्नूनाहं इमं भिक्खुं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्यं, 'कंसि त्वं आवुसो उद्दिस्स
 पब्बजितो, को वा ते सत्था, कस्स वा त्वं रोचेसी' ति । अथस्स
 एतदहोसि, 'अकालो खो इमं भिक्खुं पञ्चं पुच्छितुं, अन्तरघरं पविट्ठो
 5 पिण्डाय चरति, यन्नूनाहं इमं भिक्खुं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धेय्यं,
 अत्थिकेहि उपञ्जातं मगं' ति । सो थेरं लद्धपिण्डपातं अञ्जतरं
 ओकासं गच्छन्तं दिस्वा निसीदितुकामतञ्चस्स जत्वा अत्तनो
 परिब्बाजकपीठकं पञ्जापेत्वा अदासि, सो भत्तकिच्चपरियोसानेपिस्स
 अत्तनो कुण्डिकाय उदकं अदासि ।
- 10 एवं आचरियवत्तं कत्वा कतभत्तकिच्चेन थेरेन सद्धि
 मधुरपटिसन्थारं कत्वा एवमाह—“विप्पसन्नानि खो पन ते आवुसो
 इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो, कंसि त्वं आवुसो उद्दिस्स
 पब्बजितो, को वा ते सत्था, कस्स वा त्वं धम्मं रोचेसी” ति पुच्छि ।
 थेरो चिन्तेसि, 'इमे परिब्बाजका नाम सासनस्स पटिपक्खभूता, इमस्स
 15 सासनस्स^१ गम्भीरतं दस्सेस्सामी' ति । अत्तनो नवकभावं दस्सेन्तो
 आह—“आहं खो आवुसो, नवो अचिरपब्बजितो, अधुनागतो इमं
 धम्मविनयं, न तावाहं सक्खिस्सामि वित्थारेन धम्मं देसेतु” ति ।
 परिब्बाजको, 'अहं उपतिस्सो नाम, त्वं यथासत्तिया अप्पं वा बहुं वा
 वद^२, एतं नयसतेन नयसहस्सेन पटिविज्झितुं मय्हं भारो' ति
 20 चिन्तेत्वा^३ आह—

“अप्पं वा बहुं वा भासस्सु, अत्थंयेव मे ब्रूहि ।
 अत्थेनेव मे अत्थो, किं काहसि व्यञ्जनं बहु” ति ॥

B. 59

एवं वुत्ते थेरो—“ये धम्मा हेतुप्पभवा” ति गाथमाह । परिब्बाजको
 पठमपदद्वयमेव सुत्वा सहस्सनयपटिमण्डिते^४ सोतापत्तिफले पतिट्ठहि,

१. रो०-सी०-स्या० नत्थि ।

२. सासने—सी०-स्या०-रो० ।

३. वदतु—सी०, रो० ।

४. वत्वा—स्या० ।

५. सहस्सनयसम्पन्ने सी०, स्या०, रो० ।

इतरं पदद्वयं सोतापन्नकाले निट्ठापेसि । सो^१ सोतापन्नो हुत्वा
 उपरिविसेसे अप्पवत्तन्ते, 'भविस्सति एत्थ कारणं' ति सत्त्वक्खेत्वा थेरं
 आह—“भन्ते, मा उपरि धम्मदेसनं वड्डयित्थ, एत्तकमेव होतु, कुहिं
 अम्हाकं सत्था वसती” ति । “वेळ्ळुवने आवुसो” ति । “तेन हि भन्ते,
 तुम्हे पुरतो याथ, मय्हं एको सहायको अत्थि, अम्हेहि च अञ्जमञ्जं 5
 कतिका कता, 'अम्हेसु^२ यो अमतं पठमं अधिगच्छति, सो इतरस्स^३
 आरोचेत्तु' ति, अहं तं पटिञ्जं मोचेत्वा^३ सहायकं गहेत्वा तुम्हाकं
 गतमग्गेनेव सत्थु सन्तिकं आगमिस्सामी” ति पञ्चपटिट्ठितेन थेरस्स
 पादेसु निपतित्वा तिक्खत्तुं पदक्खिणं कत्वा थेरं उय्योजेत्वा
 परिब्बाजकारामाभिमुखो अगमासि । अथ^४ खो^४ कोलितपरिब्बाजको 10
 तं दूरतोव आगच्छन्तं दिस्वा, 'अज्ज मय्हं सहायकस्स मुखवण्णो न
 अञ्जदिवसेसु विय, अद्धा तेन अमतं अधिगतं भविस्सती' ति
 अमताधिगमं पुच्छि । सोपिस्स—“आमावुसो अमतं अधिगतं” ति
 पटिजानित्वा तमेव गाथं अभासि । गाथापरियोसाने कोलितो
 सोतापत्तिफले पतिट्ठित्वा आह—“कुहिं किर सम्म, अम्हाकं सत्था 15
 वसती” ति ? “वेळ्ळुवने किर सम्म, एवं नो आचरियेन अस्सजित्थेरेन
 कथितं ति, तेन हि सम्म, आयाम, सत्थारं पस्सिस्सामा” ति ।
 सारिपुत्तत्थेरो च नामेस सदापि आचरियपूजकोव, तस्मा सहायं
 एवमाह—“सम्म, अम्हेहि अधिगतं अमतं, अम्हाकं आचरियस्स
 सञ्जयपरिब्बाजकस्सापि^५ कथेस्साम, बुज्झमानो पटिविज्झिस्सति, 20 R. 94
 अप्पटिविज्झन्तो अम्हाकं सद्वहित्वा सत्थु सन्तिकं गमिस्सति, बुद्धानं
 देसनं सुत्वा मग्गफलपटिवेधं करिस्सती” ति । ततो द्वेपि जना
 सञ्जयस्स^६ सन्तिकं अगमंसु ।

सञ्जयो^७ ते दिस्वाव—“किं ताता, कोचि वो अमतमग्गदेसको लद्धो”

१. सोपि—सी०, रो० ।

२. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

३. ० मम—रो० ।

४-४. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

५. सञ्जयपरिब्बाजकस्सापि—म० ।

६. सञ्जयस्स—म० ।

७. सञ्जयो—म० ।

- ति पुच्छि । “आम आचरिय लद्धो, बुद्धो लोके उप्पन्नो, धम्मो लोके^१
उप्पन्नो, सङ्खो लोके^२ उप्पन्नो, तुम्हे तुच्छे असारे विचरथ, तस्मा^३
एथ, सत्थु सन्तिकं गमिस्सामा” ति । “गच्छथ तुम्हे, नाहं
B 60 सक्खिस्सामी” ति । “किं कारणा” ति ? “अहं महाजनस्स आचरियो
5 हुत्वा विचरिं,^३ विचरन्तस्स^३ मे अन्तेवासिकवासो^४ चाटिया
उदञ्चनभावप्पत्ति^५ विय होति^५, न सक्खिस्सामहं अन्तेवासिकवासं
वसितु” ति । “मा एवं करित्थ आचरिया” ति । “होतु ताता, गच्छथ
तुम्हे, नाहं सक्खिस्सामी” ति । “आचरिय, लोके बुद्धस्स
उप्पन्नकालतो पट्ठाय महाजनो गन्धमालादिहत्थो गन्त्वा तमेव
10 पूजेस्सति, मयम्पि तत्थेव गमिस्साम, तुम्हे किं करिस्सथा” ति ?
“ताता, किं नु खो इमस्मिं लोके दन्धा बहू, उदाहु पण्डिता” ति ।
“दन्धा आचरिय, बहू, पण्डिता च^६ नाम कतिपया एव होन्ती” ति ।
“तेन हि ताता, पण्डिता पण्डितस्स समणस्स गोतमस्स सन्तिकं गमिस्सन्ति,
R. 95 दन्धा दन्धस्स^७ मम सन्तिकं आगमिस्सन्ति; गच्छथ तुम्हे, नाहं
15 गमिस्सामी” ति । ते—“पञ्जायिस्सथ तुम्हे आचरिया” ति पक्कमिं सु ।
तेसु गच्छन्तेसु सञ्जयस्स^८ परिंसा भिज्जि; तस्मिं खणे आरामो तुच्छो
अहोसि । सो तुच्छं आरामं दिस्वा उण्हं लोहितं छड्ढेसि । तेहिपि
सद्धिं गच्छन्तेसु पञ्चसु परिब्बाजकसतेसु सञ्जयस्स^८ अड्डुतेय्यसतानि
निवत्तिं सु, अथ^९ खो ते^९ अत्तनो अन्तेवासिकेहि अड्डुतेय्येहि
20 परिब्बाजकसतेहि सद्धिं वेळुवनं अगमं सु ।

सत्था चतुपरिसमज्जेनिसिन्नो धम्मं देसेन्तो ते दूरतोव दिस्वा
भिक्षू आमन्तेसि — “एते भिक्षवे, द्वे सहायका आगच्छन्ति कोलितो
च उपतिस्सो च, एतं मे सावकयुगं भविस्सति अगं भद्दयुगं” ति । ते

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

३-३. विचरिं तस्स—सी०, स्या०, रो० ।

४. अन्तेवासीभावो—रो० ।

५-५. उदकचलनभावप्पत्ति सदिसो—स्या० ।

६. रो० नत्थि ।

७. दन्धा—स्या० ।

८. सञ्जयस्स—म० ।

९-९. स्या० न दिस्सति; ते—सी० ।

सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं निशीदिसु, निसीदित्वा^१ च पन^१ भगवन्तं
एतदवोचुं—“लभेय्याम मयं भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्याम
उपसम्पदं” ति । “एथ भिक्खवो” ति भगवा अवोच “स्वाक्खातो
धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया” ति ।
सब्बेपि^२ इद्धिमयपत्तचीवरधरा सट्ठिवस्सिकत्थेरा^३ विय अहेसुं । 5

अथ नेसं परिसाय चरितवसेन सत्था धम्मदेसनं वड्डेसि । ठपेट्वा
द्वे अग्गसावके अवसेसा अरहत्तं पापुणिसु, अग्गसावकानं पन
उपरिमग्गत्तयकिच्च^४ न निट्ठासि । किं कारणा ? सावकपारमिजाणस्स
महन्तताय । अथायस्मा महामोग्गल्लानो पब्बजितदिवसतो सत्तमे दिवसे
मगधरट्ठे कल्लवालगामकं उपनिस्साय विहरन्तो थीनमिद्धे^५ ओक्कमन्ते 10
सत्थारा संवेजितो थीनमिद्धं^६ विनोदेत्वा तथागतेन दिन्नं धातुकम्मट्ठानं
सुणन्तोव उपरिमग्गत्तयकिच्चं निट्ठापेट्वा सावकपारमिजाणस्स मत्थकं
पत्तो । सारिपुत्तत्थेरोपि पब्बजितदिवसतो अड्डमासं^७ अतिक्रमित्वा
सत्थारा सद्धि तमेव राजगहं उपनिस्साय सूकरखतलेणे विहरन्तो
अत्तनो भागिनेय्यस्स दीघनखपरिब्बाजकस्स वेदनापरिग्गहसुत्तन्ते 15
देसियमाने सुत्तानुसारेण जाणं पेसेत्वा परस्स वड्डितभत्तं परिभुञ्जन्तो^८
विय सावकपारमिजाणस्स मत्थकं पत्तो । ननु चायस्मा महापञ्जो,
अथ कस्मा महामोग्गल्लानतो चिरत्तरेण सावकपारमिजाणं पापुणी ति ?
परिकम्ममहन्तताय । यथा हि दुग्गतमनुस्सा यत्थं^९ कत्थचि
गन्तुकामा खिप्पमेव निक्खमन्ति, राजूनं पन हत्थिवाहनकप्पनादि 20
महन्तं परिकम्मं लद्धुं वट्ठति, एवं सम्पदमिदं वेदितब्बं ।

तं दिवसञ्जैव पन सत्था वड्डमानकच्छायाय वेळ्ळुवने
सावकसन्निपातं कत्वा द्विन्नं थेरानं अग्गसावकट्ठानं दत्वा पातिमोक्खं

१-१. ते—रो०, सी०, स्या० ।

३. वस्तसतिकत्थेरा—सी०, स्या०, रो० ।

५. थीनमिद्धे—म० ।

७. अड्डमासं—सी०, स्या०, रो० ।

९. स्या०=रो० नत्थि ।

२. सब्बे—सी०; सब्बेति—रो० ।

४. उपरिमग्गकिच्चं—स्या० ।

६. थीनमिद्धं—म० ।

८. भुञ्जन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

R. 97

- उद्दिशि । भिक्खू उज्झायिसु—“सत्था मुखोलोकेनेन भिक्खं^१ देति, अग्गसावकट्टानं ददन्तेन^२ नाम पठमं पब्बजितानं पञ्चवग्नियानं दातुं वट्ठति, एते अनोलोकेन्तेन यसत्थेरप्पमुखानं पञ्चपण्णासभिक्खूनं दातुं वट्ठति, एते अनोलोकेन्तेन भद्दवग्नियानं तिसजनानं^३, एते अनोलोकेन्तेन
- 5 उरुवेलकस्सपादीनं तेभातिकानं^४, एते पन एत्तके महात्थेरे^५ पहाय सब्बपच्छा पब्बजितानं अग्गसावकट्टानं ददन्तेन^६ मुखं ओलोकेत्वा दिन्नं” ति^७ । सत्था—“किं कथेथ भिक्खवे” ति पुच्छित्वा “इदं नामा” ति बुत्ते “नाहं भिक्खवे, मुखं ओलोकेत्वा भिक्खं^८ देमि, एतेसं पन अत्तना अत्तना पत्थितपत्थितमेव देमि । अञ्जातकोण्डञ्जो^९ हि
- 10 एकस्मि सस्से नववारे^{१०} अग्गसस्सदानं ददन्तो^{११} अग्गसावकट्टानं पत्थेत्वा नादासि^{१२}, अग्गधम्मं पन अरहत्तं सब्बपठमं पटिविज्झितुं पत्थेत्वा अदासी” ति । “कदा पन^{१३} भगवा” ति । “सुणिस्सथ भिक्खवे” ति । “आम भन्ते” ति । भगवा^{१४} अतीतं आहरि^{१५}—

B. 62

- भिक्खवे, इतो एकनबुतिकप्पे विपस्सी नाम^{१५} भगवा लोके
- 15 उदपादि । तदा महाकाळो चूळकाळोति द्वेभातिका कुटुम्बिका महन्तं सालिक्खेत्तं वपापेसुं । अथेकदिवसं चूळकालो सालिक्खेत्तं गन्त्वा एकं सालिगब्भं फालेत्वा खादि, तं^{१६} अतिमधुरं अहोसि । सो बुद्धप्पमुखस्स सङ्खस्स सालिगब्भदानं दातुकामो हुत्वा जेट्टभातिकं उपसङ्कमित्वा —
- “भातिक, सालिगब्भं फालेत्वा बुद्धानं अनुच्छविकं कत्वा पचापेत्वा
- 20 दानं देमा” ति आह । “किं वदेसि तात^{१६}, सालिगब्भं फालेत्वा दानं

१. भिक्खूनं—स्या० ।

२. देन्तेन—सी०, स्या०, रो०, ।

३. सी०-स्या०-रो०—नत्थि ।

४. ० दातुं वट्ठति—अयं अधिको—सी०, रो० ।

५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

६. देन्तेन—सी०, स्या०, रो० ।

७. दिन्नन्ति वदिंसु—सी०, स्या०, रो० । ८. भिक्खूनं—स्या० ।

९. अञ्जाकोण्डञ्जो—सी०, स्या०, रो० । १०. स्या० नत्थि ।

११. अग्गसस्सदानावि देन्तो न—सी०,

१२. अदासि—सी०, स्या०, रो० ।

स्या०, रो० ।

१३. स्या०-रो० नत्थि ।

१४-१५. स्या० नत्थि ।

१५. सी० स्या०-रो० नत्थि ।

१६. स्या० नत्थि ।

नाम नेव अतीते भूतपुब्बं, न अनागतेपि^१ भविस्सति, मा सस्सं
नासयी' ति वुत्तोपि^२ सो पुनप्पुनं याचियेव । अथ नं भाता—“तेन हि
सालिक्खेत्तं^३ द्वे कोट्टासे कत्वा मम कोट्टासं अनामसित्वा अत्तनो
कोट्टासे खेत्ते^४ यं इच्छसि तं करोही” ति आह । सो—“साधू” ति खेत्तं
विभजित्वा, बहु मनुस्से हत्थकम्मं याचित्वा, सालिगम्भं फालेत्वा, ५
निरुदकेन खीरेन^५ पचापेत्वा, सप्पिमधुसक्खरादीहि^६ योजेत्वा
बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दानं दत्वा भत्तकिच्चपरियोसाने—“इदं
भन्ते, मम अग्गदानं अग्गधम्मस्स सब्बपठमं पटिवेधाय संवत्ततू” ति
आह । सत्था—“एवं होतू” ति अनुमोदनमकासि । सो^७ खेत्तं गन्त्वा
ओलोकेन्तो सकलक्खेत्तं^८ कण्णिकबद्धेहि^९ विय सालिसीसेहि सञ्छन्नं 10
दिस्वा पञ्चविधपीति पटिलभित्वा, ‘लाभा वत मे’ ति चिन्तेत्वा
पुथुककाले पुथुकगं नाम अदासि, गामवासीहि सद्धि अग्गसस्सदानं नाम
अदासि, लायने लायनगं^{१०}, वेणिकरणे वेणगं^{११}, कलापादिसु कलापगं,
खलगं, खलभण्डगं, कोट्टगन्ति । एवं एकसस्से नववारे अग्गदानं
अदासि । तस्स सब्बवारेसु^{१२} गहितगहितट्टानं परिपूरि, सस्सं अतिरेकं 15
उट्टानसम्पन्नं अहोसि । धम्मो हि नामेस अत्तानं रक्खन्तं रक्खति ।
तेनाह^{१३} भगवा^{१३}—

R. 98

“धम्मो हवे रक्खति धम्मचारिं,
धम्मो सुचिण्णो सुखमावहाति ।
एसानिसंसो धम्मे सुचिण्णे,
न दुग्गतिं गच्छति धम्मचारी” ति ॥

R. 99

20

१. अनागते—सी०, स्या०, रो० ।	२. स्या० नत्थि ।
३. खेत्तं—सी०, स्या०, रो० ।	४. खेत्तकोट्टासे—सी०, स्या०, रो० ।
५. निरुदके खीरे—सी०, स्या०, रो० ।	६. सप्पिमधुसक्खराहि—सी०, स्या०, रो० ।
७. सो पच्छा—सी०, रो० ।	८. सकलक्खेत्ते—सी०, स्या०, रो० ।
९. कण्णिकाबद्धेहि—स्या०, रो० ।	१०. दायने दायनगं—रो०,
११. वेणिगं—स्या० ।	दायने दायनगं—सी० ।
१२. सब्बवारे—सी०, रो० ।	१३. स्या० नत्थि ।

B. 63

एवमेस^१ विपस्सीसम्मासम्बुद्धकाले अग्गधम्मं पठमं पटिविज्झितुं पत्थेन्तो नववारे^२ अग्गदानानि अदासि । इतो सतसहस्सकप्पमत्थके पन हंसवतीनगरे पदुमुत्तरसम्बुद्धकालेपि^३ सत्ताहं महादानं दत्त्वा तस्स भगवतो पादमूले निपज्जित्वा अग्गधम्मस्स पठमं पटिविज्झनत्थमेव
 5 पत्थनं ठपेसि । इति इमिना पत्थितमेव मया दिन्नं, नाहं भिक्खवे^४ मुखं ओलोकेत्वा देमी” ति ।

“यसकुलपुत्तप्पमुखा पञ्चपञ्चास जना किं कम्मं करिंसु भन्ते” ति ? “एतेपि एकस्स बुद्धस्स सन्तिके अरहत्तं पत्थेन्ता बहुं पुञ्चकम्मं कत्वा अपरभागे अनुप्पन्ने बुद्धे सहायका हुत्वा वग्गबन्धनेन^५ पुञ्चानि
 10 करोन्ता अनाथमतसरीरानि^६ पटिजग्गन्ता विचरिंसु । ते एकदिवसं सगब्भं इत्थि कालकतं दिस्वा, ‘भापेस्सामा’ ति सुसानं हरिंसु । तेषु पञ्च जने “तुम्हे भापेथा” ति सुसाने ठपेत्वा सेसा गामं पविट्ठा । यसदारको तं मतसरीरं^७ सूलेहि विज्झित्वा परिवत्तेत्वा परिवत्तेत्वा
 15 भापेन्तो असुभसञ्जं पटिलभि, इतरसेम्पि चतुन्नं जनानं—“पस्सथ भो, इमं सरीरं तत्थ तत्थ विद्धसितचम्मं^८, कबरगोरूपं विय असुचि दुग्गन्धं पटिकूलं” ति दस्सेसि । तेपि तत्थ असुभसञ्जं पटिलभिंसु । ते पञ्चपि^९ जना गामं गन्त्वा सेससहायकानं कथयिंसु । यसो पन दारको गेहं गन्त्वा मातापितूनञ्च भरियाय च कथेसि । ते सब्बेपि असुभं भावयिंसु । इदमेतेसं पुब्बकम्मं । तेनेव यसस्स इत्थागारे सुसानसञ्जा
 20 उप्पज्जि, ताय च उपनिस्सयसम्पत्तिया सब्बेसम्पि विसेसाधिगमो^{१०} निब्बत्ति । एवं इमेपि अत्तना पत्थितमेव लभिंसु । नाहं मुखं ओलोकेत्वा दम्मी” ति ।

R. 100

“भद्दवग्गियसहायका पन किं कम्मं^{११} करिंसु भन्ते” ति ? “एतेपि^{१२}

१. एवमेव—स्या० ।

२. स्या० नत्थि ।

३. पदुमुत्तरबुद्धकालेपि—सी०-स्या०-रो० ।

४. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

५. वग्गबद्धेन—स्या० ।

६. अनाथसरीरानि—स्या०, रो० ।

७. सरीरं—सी०, स्या० रो०, ।

८. विद्धस्तचम्मं—सी०, स्या०, रो० ।

९. पञ्च—स्या० ।

१०. विसेसाधिगमो—सी०, रो० ।

११. स्या० नत्थि ।

१२. एतेपि भिक्खवे—स्या० ।

पुंनबुद्धानं सन्तिके अरहत्तं पत्थेत्वा पुञ्ञानि कत्वा अपरभागे अनुप्पत्ते
 बुद्धे तिस धुत्ता हुत्वा तुण्डलोवादं^१ सुत्वा सट्ठिवस्ससहस्सानि पञ्च
 सीलानि रक्खिसु । एवं इमेपि अत्तना पत्थितमेव लभिसु । नाहं मुखं
 ओलोकेत्वा दम्मी” ति । “उरुवेलकस्सपादयो पन किं कम्मं^२ करिसु
 भन्ते” ति ? “तेपि^३ अरहत्तमेव पत्थेत्वा पुञ्ञानि करिसु । इतो हि 5
 द्वेनवुतिकप्पे तिससो फुस्सोति द्वे बुद्धा उप्पजिसु । फुस्सबुद्धस्स महिन्दो
 नाम राजा पिता अहोसि । तस्मिं पन सम्बोधि पत्ते रञ्ञो कनिट्ठपुत्तो
 पठमअग्गसावको^४, पुरोहितपुत्तो दुतियअग्गसावको^५ अहोसि । राजा
 सत्थु सन्तिकं गन्त्वा, जेट्ठपुत्तो मे बुद्धो, कनिट्ठपुत्तो पठमअग्गसावको^६,
 पुरोहितपुत्तो दुतियअग्गसावको^७” ति ते ओलोकेत्वा—“ममेव बुद्धो, 10
 ममेव धम्मो, ममेव सङ्घो, नमो तस्स भगवतो अरहतो
 सम्मासम्बुद्धस्सा” ति तिक्खत्तुं उदानं उदानेत्वा सत्थु पादमूले
 निपज्जित्वा—“भन्ते, इदानि मे नवुतिवस्ससहस्सपरिमाणस्स आयुनो
 कोटियं निसीदित्वा निदायनकालो विय अञ्ञेसं गेहद्वारं अगन्त्वा
 यावाहं जीवामि, ताव मे चत्तारा पच्चये अधिवासेथा” ति पटिञ्ञं 15
 गहेत्वा निबद्धं बुद्धुपट्टानं करोति । रञ्ञो पन अपरेपि तयो पुत्ता
 अहेसुं । तेसु जेट्ठस्स पञ्चयोधसतानि परिवारानि^८, मज्झिमस्स तीणि,
 कनिट्ठस्स द्वे । ते—“मयम्पि भातिकं भोजेस्सामा” ति पितरं ओकासं
 याचित्वा अलभमाना^९ पुनप्पुनं याचन्तापि अलभित्वा पच्चन्ते कुपिते
 तस्स वूपसमनत्थाय पेसितो पच्चन्तं वूपसमेत्वा पितु सन्तिकं आगमिसु । 20
 अथ ने पिता आलिङ्गित्वा सीसे चुम्बित्वा—“वरं वो ताता दम्मी” ति
 आह । ते—“साधु देवा” ति वरं गहितकं कत्वा पुन कतिपाहच्चेन
 पितरा—“गण्हथ ताता वरं” ति वुत्ता—“देव अम्हाकं अञ्ञेन केनचि
 अत्थो नत्थि, इतो पट्टाय मयं भातिकं भोजेस्साम, इमं नो वरं देहि”

B. 64

R. 101

१. तुण्डलोवादं स्या० ।

२. रो०-स्या० नत्थि ।

३. दुतियसावको—सी०, स्या०, रो० ।

४. स्या० नत्थि ।

५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

६. अग्गसावको—सी०, स्या०, रो० ।

७. परिवारो—स्या०, परिवारा —

सी०, रो० ।

ति आहंसु । “न देमि ताता” ति । “निच्चकालं अदेन्तो^१ सत्त संवच्छरानि देथ देवा” ति^२ । “न देमि ताता” ति । “तेन हि छ पञ्च चत्तारि तीणि द्वे एकं संवच्छरं देथ देवा” ति^३ । “न देमि ताता” ति । “तेन हि^३ देव सत्त मासे देथा ति; छ मासे पञ्च मासे चत्तारो मासे तयो मासे देथ देवा” ति । “न देमि ताता” ति^३ । “होतु देव, एकेकस्स नो एकेकं मासं कत्वा तयो मासे देथा” ति । “साधु ताता, तेन हि तयो मासे भोजेथा” ति आह^४ । ते^३ तुट्ठा राजानं वन्दित्वा सकट्टानमेव गता^३ तेसं पन तिण्णम्पि एकोव कोट्टागारिको, एकोव^५ आयुत्तको, तस्स^६ द्वादसनहुता पुरिसपरिवारा । ते ते पक्कोसापेत्वा—“मयं इमं तेमासं दस सीलानि गहेत्वा द्वे कासावानि निवासेत्वा सत्थारा सहवासं वसिस्साम तुम्हे एत्तकं नाम दानवत्तं गहेत्वा देवसिकं नवुतिसहस्सानं भिक्खूनं योधसहस्सस्स च^७ सब्बं खादनीयभोजनीयं पवत्तेय्याथ^८ । मयं हि इतो पट्ठाय न किञ्चि वक्खामा” ति वदिसु ।

R. 102

B. 65 10

ते तयोपि जना परिवारसहस्सं^९ गहेत्वा दससीलानि समादाय
 15 कासायवत्थानि निवासेत्वा विहारे येव वसिसु । कोट्टागारिको व आयुत्तको व एकतो हुत्वा तिण्णं भातिकानं कोट्टागारेहि वारेन वारेन दानवत्तं^{१०} गहेत्वा दानं देन्ति, कम्मकारानं पन पुत्ता यागुभत्तादीनं अत्थाय^{११} रोदन्ति । ते तेसं भिक्खुसङ्घे अनागतेयेव यागुभत्तादीनि देन्ति । भिक्खुसङ्घस्स भत्तकिञ्चावसाने किञ्चि अतिरेकं न भूतपुब्बं । ते,
 20 ‘अपरभागे दारकानं देमा’ ति अत्तनापि गहेत्वा खादिसु । मनुञ्जं^{१२} आहारं दिस्वा अधिवासेतुं नासक्खिसु । ते पन चतुरासीतिसहस्सा अहेसु । ते सङ्घस्स दिन्नदानवत्तं^{१३} खादित्वा कायस्स भेदा परंमरणा^{१४}

१. अदेन्ता - सी०, स्या० ।

२. देथाति—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

५. एको—सी०, रो० ।

६. ते—स्या० ।

७. च नो—सी०, स्या०, रो० ।

८. संवत्तेय्याथ—सी०, स्या०, रो० ।

९. परिवारक पुरिससहस्सं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. वट्टं—स्या०, दानवट्टं—सी०, रो० ।

११. पन अत्थाय—सी० ।

१२. मनुञ्जम्पि—स्या०, रो० ।

१३. दिन्नदानवट्टं—सी०, रो०; दिन्नं वट्टं । १४. स्या० नत्थि ।

पेत्तिविसये निब्बत्तिषु । तेभातिका पन परिससहस्सेन सद्धि कालं कत्वा देवलोके निब्बत्तित्वा देवलोका मनुस्सलोकं, मनुस्सलोका देवलोकं संसरन्ता द्वेनवुतिकप्पे खेपेसु । एवं ते तयो भातरो अरहत्तं पत्थेन्ता तदा कल्याणकम्मं करिषु । ते अत्तना पत्थितमेव लभिषु । नाहं मुखं ओलोकेत्वा दम्मी” ति ।

5

तदा पन तेसं आयुत्तको बिम्बिसारो राजा^१ अहोसि, कोट्टा-
गारिको विसाखो उपासको । तयो^२ राजकुमारा तयो जटिला
अहेसु^३ । तेसं कम्मकारा तदा पेतेसु निब्बत्तित्वा सुगतिदुग्गतिसेन
संसरन्ता इमस्मि कप्पे चत्तारि बुद्धन्तरानि पेतलोकेयेव निब्बत्तिषु । ते
इमस्मि कप्पे सब्बपठमं उप्पन्नं चत्तालीसवस्ससहस्सायुकं ककुसन्धं 10
भगवन्तं उपसङ्कमित्वा—“अम्हाकं आहारं लभनकालं आचिक्खथा”
ति पुच्छिषु । सो^४—“मम ताव काले न लभिस्सथ, मम पच्छतो
महापठविया^५ योजनमत्तं अभिरुळ्हाय कोणागमनो नाम बुद्धो
उप्पज्जिस्सति, तं पुच्छेय्याथा” ति आह । ते तत्तकं कालं खेपेत्वा तस्मि
उप्पन्ने तं पुच्छिषु । सोपि^६—“मम^६ काले न लभिस्सथ, मम^७ पच्छतो 15
महापथविया योजनमत्तं अभिरुळ्हाय कस्सपो नाम^८ बुद्धो
उप्पज्जिस्सति, तं पुच्छेय्याथा” ति आह । ते तत्तकं कालं खेपेत्वा तस्मि
उप्पन्ने तं पुच्छिषु । सोपि—“मम^६ काले न लभिस्सथ, मम पन पच्छतो
महापठविया योजनमत्तं अभिरुळ्हाय गोतमो नाम बुद्धो
उप्पज्जिस्सति, तदा तुम्हाकं जातको बिम्बिसारो नाम राजा भविस्सति, 20
सो सत्थु दानं दत्वा तुम्हाकं पत्तिं^९ पापेस्सति, तदा लभिस्सथा” ति
आह । तेसं एकं बुद्धन्तरं स्वेदिवससदिसं^{१०} अहोसि । ते तथागते उप्पन्ने

R. 103

B. 66

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२-३. स्या० न दिस्सति ।

३. सोपि—सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

४. महापथविया—म० । एवं सब्बत्थ
दिस्सति ।

५. सोपि च—सी० ।

७. मम पन—रो०, सी० ।

६. मम ताव—सी०-रो० ।

८. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

९. स्या० नत्थि ।

१०. स्वेदिवसं विय—स्या० ।

R. 104

बिम्बिसाररञ्जा पठमदिवसं दाने दिन्ने पत्तिं^१ अलभित्वा^१ रत्तिभागे
भेरवसद्दं कत्वा रञ्जो अत्तानं दस्सेयिषु । सो पुनदिवसे वेळुवनं
गन्त्वा^२ तथागतस्स तं पवत्ति आरोचेसि ।

- सत्था—“महाराज इतो द्वे नवुतिकप्पमत्थके फुस्सबुद्धकाले एते तव
५ जातका, भिक्खुसङ्घस्स दिन्नदानवत्तं^३ खादित्वा पेतलोके निब्बत्तित्वा
संसरन्ता ककुसन्धादयो बुद्धे^४ पुच्छित्वा तेहि इदञ्चिदञ्च वुत्ता एत्तकं
कालं तव दानं पञ्चासीसमाना हिंय्यो तथा दाने दिन्ने पत्तिं अलभमाना
एवमकंसू” ति आह^५ । “किं पन भन्ते, इदानीपि दिन्ने लभिस्सन्ती”
ति । “आम महाराजा” ति । राजा बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा
१० पुनदिवसे महादानं दत्त्वा—“भन्ते, इतो तेसं पेतानं दिब्बअन्नपानं
सम्पब्बतू” ति पत्तिं अदासि, तेसं तथेव निब्बत्ति । पुन दिवसे नग्गा
हुत्वा अत्तानं दस्सेसुं । राजा—“अब्ब भन्ते, नग्गा हुत्वा अत्तानं
दस्सेसुं” ति आरोचेसि^६ । “वत्थानि ते न दिन्नानि महाराजा” ति ।
राजापि^७ पुनदिवसे बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स^८ चीवरदानं^९ दत्त्वा—
१५ “इतो तेसं पेतानं^{१०} दिब्बवत्थानि होन्तू” ति पापेसि । तंखणञ्जेव तेसं
दिब्बवत्थानि उप्पच्चिषु । ते^{११} पेतत्तभावं विजहित्वा दिब्बत्तभावे^{१२}
सण्ठहिंसु” सत्था अनुमोदनं करोन्तो ‘तिरोकुट्टेसु^{१३} तिट्ठन्ती’ ति
आदिना^{१४} तिरोकुट्टानुमोदनं^{१५} अकासि । अनुमोदनावसाने
चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो अहोसि । इति सत्था
२० तेभात्तिकजटिलानं वत्थुं कथेत्वा इमम्पि धम्मदेसनं आहरि ।

“अग्गसावका पन भन्ते, किं करिंसू” ति ? “अग्गसावकभावाय

१-१. स्या० नत्थि ।

२. आगन्त्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. दिन्नदानवट्टं—सी०, रो०; दिन्नं वट्टं
—स्या० ।

४. बुद्धे उप्पन्ने—स्या० ।

५. पुच्छि—सा०, रो० ।

५. स्या० नत्थि ।

६. संघस्स—सी०, रो० ।

७. स्या० वत्थि ।

१०. सी०-स्या०- रो० नत्थि ।

९. चीवरादि—सी०, स्या०, रो० ।

१२. दिब्बत्तभावेन—स्या० ।

११. सी०-रो० नत्थि ।

१४. रो०-स्या० नत्थि ।

१३. तिरोकुट्टेसु—म० ।

१५. तिरोकुट्टानुमोदनं—म० ।

पत्थनं करिंसु । इतो कप्पसत्तसहस्साधिकस्स हि कप्पानं असङ्ख्येयस्स
 मत्थके सारिपुत्तो ब्राह्मणमहासालकुले निब्बत्ति, नामेन सरदमाणवो
 नाम अहोसि । मोग्गल्लानो गहपतिमहासालकुले निब्बत्ति, नामेन
 सिरिवड्डनकुटुम्बिको^१ नाम अहोसि । ते उभोपि सहपंसुकीळका^२
 सहायका अहेसुं । तेसु^३ सरदमाणवो पितु अच्चयेन कुलसन्तकं महाघनं
 पटिपज्जित्वा एकदिवसं रहोगतो चिन्तेसि, 'अहं इधलोकत्तभावमेव
 जानामि, नो परलोकत्तभावं । जातसत्तानञ्च मरणं नाम ध्रुवं, मया एकं
 पब्बज्जं पब्बजित्वा मोक्खधम्मगवेसनं कातुं वट्टती' ति । सो सहायकं
 उपसङ्गमित्वा आह—“सम्म सिरिवड्डन”, अहं पब्बजित्वा मोक्खधम्मं
 गवेसिस्सामि, त्वं मया सद्धिं पब्बजितुं सक्खिस्ससि न सक्खिस्ससी”
 ति । “न सक्खिस्सामि सम्म, त्वं येव पब्बजाही” ति । सो चिन्तेसि,
 'परलोकं गच्छन्तो सहाये वा जातिमित्ते वा गहेत्वा गतो नाम नत्थि,
 अत्तना कतं अत्तनोव होती' ति । ततो रतनकोट्टागारं विवरापेत्वा
 कपणद्धिकवणिग्बकयाचकानं महादानं दत्वा पब्बतपादं पविसित्वा
 इसिपब्बज्जं पब्बजि । तस्स एको द्वे तयोति एवं अनुपब्बज्जं
 पब्बजिता^४ चतुसत्ततिसहस्समत्ता जटिला अहेसुं । सो पञ्च अभिञ्जा
 अट्ठ च समापत्तियो निब्बत्तेत्वा तेसं जटिलानं कसिणपरिकम्मं
 आचिक्खि । तेपि^५ सब्बे पञ्च अभिञ्जा अट्ठ च^६ समापत्तियो
 निब्बत्तेसुं” ।

तेन समयेन अनोमदस्सी नाम सम्मासम्बुद्धो^७ लोके उदपादि । नगरं
 चन्दवती^८ नाम अहोसि, पिता यसवा^९ नाम खत्तियो, माता यसोधरा
 नाम देवी, बोधि अज्जुनरुक्खो, निसभो च अनोमो च द्वे अग्गसावका,

१. सिरिवड्डकुटुम्बिको—सी०, स्या०, रो० । २. सहपंसुकीळकाय—सी० ;

३. स्या० नत्थि ।

सहपंसुकीळका—रो० ।

४. सिरिवड्ड—स्या० ; सिरिवड्डक—
 सी०, रो० ।

५. पब्बजित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

६. ते—सी० ।

७. सी०-रो० नत्थि ।

८. बुद्धो—सी०, स्या०, रो० ।

९. यसवती—सी०, रो० ।

१०. यसवन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

R. 106

वरुणो नाम उपट्ठाको, सुन्दरा च सुमना च द्वे अगगसाविका अहेसुं^१ ।
 आयु वस्ससतसहस्सं अहोसि, सरीरं अट्ठपञ्जासहत्थुब्बेधं, सरीरप्पभा
 द्वादस योजनं फरि, भिक्खुसतसहस्सपरिवारो अहोसि । सो एकदिवसं
 पच्चूसकाले महाकरुणासमापत्तितो बुद्धाय लोकं वोलोकेन्तो सरदतापसं
 5 दिस्वा, 'अज्ज मय्हं सरदतापसस्स सन्तिकं गतपच्चयेन धम्मदेसना च
 महती भविस्सति, सो च अगगसावकट्ठानं पत्थेस्सति, तस्स सहायको
 सिरिवड्ढनकुटुम्बिको^२ दुतियसावकट्ठानं^३, देसनापरियोसाने^४ चस्स
 परिवारा चतुसत्ततिसहस्समत्ता^५ जटिला अरहत्तं पापुणिससन्ति, मया
 तत्थ गन्तुं वट्ठती' ति अत्तनो पत्तचीवरमादाय अज्जं कच्चि^६
 10 अनामन्तेत्वा सीहो विय एकचरो हुत्वा सरदतापसस्स अन्तेवासिकेसु
 फलाफलत्थाय गतेसु, 'बुद्धभावं मे जानातु' ति अधिट्ठहि^७
 पस्सन्तस्सेव सरदतापसस्स आकासतो ओतरित्वा पठवियं पतिट्ठासि ।
 सरदतापसो बुद्धानुभावञ्चेव सरीरनिप्फत्तिं चस्स^८ दिस्वा लक्खणमन्ते
 सम्मसित्वा, 'इमेहि लक्खणेहि समन्नागतो नाम अगारमज्जे वसन्तो
 15 राजा होति चक्रवत्ती, पब्बजन्तो लोके विवट्ठच्छदो^९ सब्बञ्जुबुद्धो होति,
 अयं पुरिसो निस्संसयं बुद्धो' ति जानित्वा पच्चुग्गमनं कत्वा
 पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा अगगासनं^{१०} पञ्जापेत्वा अदासि । निसीदि
 भगवा पञ्जते अगगासने^{११} । सरदतापसोपि अत्तनो अनुच्छविकं आसनं
 गहेत्वा एकमन्तं निसीदि ।

B. 68

-20 तस्मिं समये चतुसत्ततिसहस्सजटिला पणीतपणितानि ओजवन्तानि
 फलाफलानि गहेत्वा आचरियस्स सन्तिकं सम्पत्ता बुद्धानञ्चेव

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

३. दुतियसावकट्ठानं पत्थेस्सति—
सी०, स्या०, रो० ।

५. चतुसत्ततिसहस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

७. स्या० नत्थि ।

९. विवट्ठच्छदो—सी० ।

११. आसने—सी०, स्या०, रो० ।

२. सिरिवड्ढकसेट्टिकुटुम्बिको—सी०,
रो०; सिरिवड्ढकुटुम्बिको—स्या० ।

४. देसनापरियोसानेव—सी० ।

६. किञ्चि—सी०, रो० ।

८. च—रो०, स्या० ।

१०. आसनं—सी०, स्या०, रो० ।

आचरियस्स च निसिन्नासनं ओलोकेत्वा आहं सु—“आचरिय, मयं
इमस्मि लोके तुम्हेहि महन्ततरो नत्थी ति विचराम, अयं पन पुरिसो
तुम्हेहि महन्ततरो मञ्जे” ति । “ताता, किं वदेथ, सासपेन सद्धि
अट्ठसट्ठियो जनसतसहस्सुब्बेधं सिनेहं समं कातुं इच्छथ, सब्बञ्जुबुद्धेन
सद्धि मम^१ उपमं मा करित्थ पुत्तका” ति । अथ ते तापसा, ‘सचायं^२ 5
इत्तरसत्तो अभविस्स, अम्हाकं आचरियो न एवरूपं उपमं आहरिस्स,
याव महा वतायं पुरिसो’ ति सब्बेव पादेसु निपतित्वा सिस्सा
वन्दिसु । अथ ते आचरियो आह—“ताता, अम्हाकं बुद्धानं
अनुच्छविको देय्यधम्मो नत्थि, सत्था च भिक्खाचारवेलायं इधागतो,
मयं यथासत्ति^३ यथाबलं देय्यधम्मं दस्साम, तुम्हे यं यं पणीतं फलाफलं, 10
तं तं आहरथा” ति आहरापेत्वा, हत्थे धोवित्वा, सयं तथागतस्स पत्ते
पतिट्ठापेसि । सत्थारा फलाफले^४ पटिग्गहितमत्ते^५ देवता दिब्बोजं
पक्खिप्पिसु । सो तापसो उदकम्पि सयमेव परिस्सावेत्वा अदासि ।
ततो^६ भत्तकिच्चं कत्वा निसिन्ने सत्थरि सब्बे अन्तेवासिके पक्कोसित्वा
सत्थु सन्तिके सारणीयकथं कथेन्तो निसीदि । सत्था, ‘द्वे अगगसावका 15
मिक्खुसङ्घेन सद्धि आगच्छन्तू’ ति चिन्तेसि । ते सत्थु चित्तं जत्वा
सतसहस्सखीणासवपरिवारा आगन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं
अट्ठंसु ।

ततो सरदतापसो अन्तेवासिके आमन्तेसि—“ताता, बुद्धानं
निसिन्नासनम्पि नीचं समणसतसहस्सानम्पि^७ आसनं नत्थि, अज्ज 20
तुम्हेहि उज्जारं बुद्धसङ्कारं कातुं वट्ठति, पब्बतपादतो वण्णगन्धसम्पन्नानि
पुष्फानि आहरथा” ति । कथनकालो पपञ्चोविय होति, इद्धिमतो पन
इद्धिविसयो अचिन्तेय्योति मुहुत्तमत्तेनेव^८ ते तापसा वण्णगन्धसम्पन्नानि
पुष्फानि आहरित्वा बुद्धानं योजनप्पमाणं पुष्पासनं पञ्जापेसुं ।

१. मम—स्या० ।

३. सी०-रो० नत्थि ।

५. पटिग्गहितमत्तेयेव—सी०, रो० ।

७. समणसतसहस्सापि—स्या० ।

२. सचायं पुरिसो—रो०, स्या० ।

४. फलाफलं—सी०, रो० ।

६. सो ततो—सी०, रो० ।

८. मुहुत्तेनेव रो०,—सी० ।

उभिन्नं अगगसावकानं तिगावुतं, सेसभिकखूनं अड्डयोजनिकादिभेदं,
सङ्घनवकस्स उसभमत्तं अहोसि । 'कथं एकस्मि अस्समपदे ताव
महन्तानि आसनानि पञ्जात्तानी' ति न चिन्तेतब्बं । इद्विविसयो हेस ।
एवं पञ्जात्तेसु आसनेसु सरदतापसो तथागतस्स पुरतो अञ्जलिं पग्गय्ह
5 ठितो—“भन्ते, मय्हं दीघरत्तं हिताय सुखाय इमं पुप्फासनं अभिरुहथा”
ति आह । तेन वुत्तं—

नानापुप्फञ्च गन्धञ्च, सम्पदेत्वानं^१ एकतो ।
पुप्फासनं पञ्जापेत्वा, इदं वचनमब्रवि ॥
“इदं मे आसनं वीर, पञ्जत्तं तवनुच्छविं ।
10 मम चित्तं पसादेत्तो, निसीद पुप्फमासने” ॥
सत्तरत्तिन्दिवं बुद्धो, निसीदि पुप्फमासने ।
मम चित्तं पसादेत्वा, हासयित्वा सदेवके ति ॥

R. 109

एव निसिन्ने सत्थरि द्वे अगगसावका सेसभिकखू च अत्तनो अत्तनां
पत्तासने निसीदिंसु । सरदतापसो महन्तं पुप्फच्छत्तं गहेत्वा तथागतस्स
15 मत्थके धारेन्तो अट्ठासि । सत्था, 'जटिलानं अयं सक्कारो महप्फलो होतू'
ति निरोधसमापत्तिं समापज्जि । सत्थु समापत्तिं समापन्नभावं जत्वा द्वे
अगगसावकापि सेसभिकखूपि समापत्तिं समापज्जिसु । तथागते सत्ताहं
निरोधसमापत्तिं समापज्जित्वा निसिन्ने अन्तेवासिका भिक्खाचारकाले
सम्पत्ते वनमूलफलाफलं परिभुञ्जित्वा सेसकाले बुद्धानं अञ्जलिं पग्गय्ह
20 तिट्ठन्ति । सरदतापसो पन भिक्खाचारम्पि अगन्त्वा पुप्फच्छत्तं
धारयमानोव सत्ताहं पीतिसुखेन वीतिनामेसि । सत्था निरोधतो^२ बुद्धाय
दक्खिणपस्से निसिन्नं पठमअगगसावकं^३ निसभत्थेरं आमन्तेसि—'निसभ,
सक्कारकारकानं तापसानं पुप्फासनानुमोदनं करोही" ति । थेरो
चक्कवत्तिरञ्जो सन्तिका पटिलद्धमहालाभो महायोधो विय तुट्ठमानसो
सावकपारमिज्जाणे ठत्वा पुप्फासनानुमोदनं आरभि । तस्स देसनावसाने

B. 70

१. सन्निपातेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

२. निरोधा—सी०, रो० ।

३. अगगसावकं—सी०, स्या०, रो० ।

दुतियसावकं आमन्तेसि—“त्वम्पि भिक्खु, धम्मं देसेही” ति ।
 अनोमत्थेरो तेपिटकं बुद्धवचनं सम्मसित्वा धम्मं कथेसि, द्वित्रं
 अगगसावकानं^१ देसनाय एकस्सापि अभिसमयो नाहोसि । अथ सत्था
 अपरिमाणे बुद्धविसये ठत्वा धम्मदेसनं आरभि । देसनापरियोसाने^२ ठपेत्वा
 सरदतापसं सब्बेपि चतुसत्ततिसहस्सजटिला अरहत्तं पापुणिसु । सत्था,^५
 “एथ भिक्खवो” ति हत्थं पसारेसि । तेसं तावदेव केसमस्सुनि
 अन्तरधार्यिसु, अट्टपरिक्खारा काये पटिमुक्काव^३ अहेसुं ।

सरदतापसो कस्मा अरहत्तं न पत्तोति ? विक्खित्तचित्तत्ता ।
 सो^४ किर बुद्धानं दुतियासने निसीदित्वा सावकपारमिजाणे ठत्वा धम्मं R. 110
 देसयतो अगगसावकस्स धम्मदेसनं सोतुं आरद्धकालतो पट्ठाय, ‘अहो 10
 वताहम्पि अनागते उप्पब्बनकबुद्धस्स सासने इमिना सावकेन पटिलद्धधुरं
 लभेय्यं’ ति चित्तं उप्पादेसि । सो तेन परिवितक्केन मग्गफलपटिवेधं
 कातुं नासक्खि । तथागतं पन वन्दित्वा सम्मुखे ठत्वा आह—“भन्ते,
 तुम्हाकं अनन्तरासने निसिन्नो भिक्खु तुम्हाकं सासने को नाम होती”
 ति ? “मया पवत्तितं धम्मचक्कं अनुपवत्तेन्तो सावकपारमिजाणस्स 15
 कोटिप्पत्तो सोळ्ढस पञ्जा पटिविज्झित्वा ठितो मय्हं सासने अगगसावको
 निसभो नाम एसो” ति । “भन्ते, य्वायं मया सत्ताहं पुप्फच्छत्तं
 धारेन्तेन सक्कारो कतो, अहं इमस्स फलेन अञ्जं सकत्तं वा ब्रह्मत्तं वा
 न पत्थेमि, अनागते पन अयं निसभत्थेरो विय एकस्स बुद्धस्स
 अगगसावको भवेय्यं” ति पत्थनं अकासि ति । सत्था, ‘समज्झिस्सति 20
 नु खो इमस्स पुरिसस्स पत्थेना’ ति अनागतसंजाणं पेसेत्वा ओलोकेन्तो
 कप्पसतसहस्साधिकं एकं असङ्खेय्यं अतिक्रमित्वा समिज्झनभावं
 अद्दस । दिस्वान सरदतापसं आह—“न ते अयं पत्थेना मोघा भविस्सति,
 अनागते पन कप्पसतसहस्साधिकं एकं असङ्खेय्यं अतिक्रमित्वा गोतमो
 नाम बुद्धो^५ उप्पज्जिस्सति, तस्स माता महामाया नाम देवी भविस्सति, 25 B. 71

१. सावकानं—सी०, रो० ।

२. देसनावसाने—सी०, रो० ।

३. पटिमुक्का च—सी० ।

४. तस्स—सी०, स्या०, रो० ।

५. बुद्धो लोके—सी०, स्या०, रो० ।

R. 111

पिता सुद्धोदनो नाम महाराजा, पुत्तो राहुलो नाम, उपट्ठाको आनन्दो नाम, दुतियअग्गसावको मोग्गल्लानो नाम, त्वं पनस्स पठमअग्गसावको^१ धम्मसेनापति सारिपुत्तो नाम भविस्ससी” ति । एवं तापसं व्याकरित्वा धम्मकथं कथेत्वा भिक्खुसङ्घपरिवुत्तो आकासं

5 पक्खन्दि ।

सरदतापसोपि अन्तेवासिकत्थेरानं सन्तिकं गन्त्वा सहायकस्स सिरिवड्डुनकुट्टुम्बिकस्स सासनं पेसेसि — “भन्ते मम^२ सहायकस्स वदेथ ‘सहायकेन ते सरदतापसेन अनोमदस्सी बुद्धस्स पादमूले अनागते उप्पज्जनकस्स गोतमबुद्धस्स सासने पठमअग्गसावकट्ठानं^३ पत्थितं त्वं

10 दुतियअग्गसावकट्ठानं पत्थेही’ ति” । एवञ्च पन वत्वा थेरेहि पुरेतरमेव एकपस्सेन गन्त्वा सिरिवड्डुनस्स^४ निवेसनद्वारे अट्ठासि । सिरिवड्डुनो^५, ‘चिरस्सं वत मे अय्यो आगतो’ ति आसने निसीदापेत्वा अत्तना नीचासने^६ निसिन्नो—“अन्तेवासिकपरिसा पन वो भन्ते न पञ्जायती” ति पुच्छि । “आम सम्म अम्हाकं अस्समं अनोमदस्सी बुद्धो आगतो,

15 भयं तस्स अत्तनो बलेन सक्कारं^७ अकरिम्हा^८, सत्था सब्बेसं धम्मं देसेसि, देसनापरियोसाने ठपेत्वा मं सेसा अरहत्तां पत्वा^९ पब्बजिसु । अहं सत्थु पठमअग्गसावकं^{१०} निसभत्थेरं दिस्वा अनागते उप्पज्जकस्स गोतमबुद्धस्स नाम सासने पठमअग्गसावकट्ठानं^{११} पत्थेसि, त्वम्पि तस्स सासने दुतियअग्गसावकट्ठानं^{१२} पत्थेही’ ति । “मय्हं बुद्धेहि सद्धिं

20 परिचयो नत्थि भन्ते’ ति “बुद्धेहि सद्धिं कथनं मय्हं भारो होतु त्वं महन्तं सक्कारं^{१३} सज्जेही” ति । सिरिवड्डुनो^{१४} तस्स वचनं सुत्वा अत्तनो

१. अग्गसावको—सी०, स्या०, रो० ।

२. मय्हं—सी०, रो० ।

३. अग्गसावकट्ठानं—सी०, स्या०, रो० ।

४. सिरिवड्डकस्स—सी०, रो०;

५. सिरिवड्डको—सी०, रो०;

सिरिवड्डस्स—स्या० ।

सिरिवड्डो—स्या० ।

६. नीचतरे आसने—सी०, स्या०, रो० ।

७. सक्कारे—सी०, स्या० ।

८. करिम्हा—स्या० ।

९. पत्ता—स्या० ।

१०. अग्गसावकं—सी०, स्या०, रो० ।

११. अग्गसावकट्ठानं—सी०, स्या०, रो० ।

१२. दुतियसावकट्ठानं—सी०, स्या०, रो० ।

१३. अभिसक्कारं—स्या०; अधिकारं—सी०, रो० ।

१४. सिरिवड्डो—सी०, स्या०, रो० ।

निवेसनद्वारे राजमानेन अटुकरीसमत्तं ठानं समतलं कारेत्वा वालुकं
ओकिरापेत्वा^१ लाजपञ्चमानिपुष्फानि विकिरापेत्वा^२ नीलुप्पलच्छदनं
मण्डपं कारेत्वा^३ बुद्धासनं पञ्चापेत्वा सेसभिक्षूनम्पि आसनानि
पटियादेत्वा महन्तं सक्कारसम्मानं सज्जेत्वा बुद्धानं निमन्तनत्थाय
सरदतापसस्स सञ्जं अदासि । तापसो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं गहेत्वा^४
तस्स निवेसनं अगमासि । सिरिवड्डुनोपि^५ पच्चुग्गमनं कत्वा तथागतस्स
हत्थतो पत्तं गहेत्वा मण्डपं पवेसेत्वा पञ्चात्तासनेसु निसिन्नस्स
बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दक्खिणोदकं दत्वा पणीतेन भोजनेन
परिविसित्वा भत्तकिञ्चपरियोसाने बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं महारहेहि
वत्थेहि अच्छादेत्वा—“भन्ते, नायं आरम्भो अप्पमत्तकट्टानत्थाय
इमिनाव^६ नियामेन सत्ताहं अनुकम्पं करोथा” ति आह । सत्था
अधिवासेसि । सो तेनेव नियामेन सत्ताहं महादानं पवत्तेत्वा भगवन्तं
वन्दित्वा अञ्जलिं पग्गय्ह ठितो आह—“भन्ते, मम सहायो सरदतापसो
यस्स सत्थुस्स पठमअग्गसावको^७ भवेय्यं ति पत्थेसि, अहम्पि^८ तस्सेव
दुतियअग्गसावको भवेय्यं ति पत्थेमी”^९ ति ।

सत्था अनागतं ओलोकेत्वा तस्स पत्थनाय समिज्झनभावं दिस्वा
ब्याकासि—“त्वं इतो कप्पसतसहस्साधिकं असङ्खय्यं अतिक्रमित्वा
गोतमबुद्धस्स दुतियअग्गसावको^६ भविस्सती” ति । बुद्धानं ब्याकरणं
सुत्वा सिरिवड्डुनोहट्ठपहट्ठो^{१०} अहोसि । सत्थापि^{१०} भत्तानुमोदनं कत्वा
सपरिवारो विहारमेव गतो । अयं भिक्खवे मम पुत्तेहि तदा
पत्थितपत्थना । ते यथापत्थितमेव लभिसु । नाहं मुखं ओलोकेत्वा
देमी” ति ।

१. ओकिरित्वा—स्या० ।	२. विकिरित्वा—स्या० ।
३. कारापेत्वा—स्या० ।	४. सिरिवड्डो—सी०, स्या०, रो० ।
५. इमिना च-रो० ।	६. अग्गसावको—सी०, स्या०, रो० ।
७. अहं—सी०, रो०, स्या० ।	८. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।
९. दुतियसावको—सी०, स्या०, रो० ।	१०. सिरिवड्डो—स्या०; सिरिवड्डो—
११. सत्था—सी०, रो० ।	सी०, रो० ।

R. 113

एवं वुत्ते द्वे अगगसावका भगवन्तं वन्दित्वा—“भन्ते, मयं
 अगारियभूता समाना गिरग्गसमज्जं दस्सनाय गता ति याव
 अस्सजित्थेरस्स सन्तिका सोतापत्तिफलपटिवेधा सब्बं पच्चुप्पन्नवत्थुं
 कथेत्वा; ते मयं भन्ते, आचरियस्स सञ्चयस्स^१ सन्तिकं गन्त्वा तं तुम्हाकं
 5 पादमूले^२ आनेतुकामा तस्स लद्धिया निस्सारभावं कथेत्वा इधागमने
 आनिसंसं कथयिम्हा; सो इदानि मय्हं अन्तेवासिकवासो^३ नाम चाटिया
 उदञ्चनभावप्पत्तिसदिसो “न सक्खिस्सामि अन्तेवासिवासं वसितु” ति
 वत्वा; “आचरिय, इदानि महाजनो गन्धमालादिहत्थो गन्त्वा
 सत्थारमेव पूजेस्सति, तुम्हे कथं भविस्सथा” ति वुत्ते “किं पन इमस्मि
 10 लोके पण्डिता बहू, उदाहु दन्धाति” ? “दन्धा” ति कथिते, “तेन हि
 पण्डिता पण्डितस्स^४ समणस्स गोतमस्स सन्तिकं गमिस्सन्ति, दन्धा
 दन्धस्स^५ मम सन्तिकं आगमिस्सन्ति, गच्छथ तुम्हे” ति वत्वा, आगन्तुं
 न इच्छि भन्ते” ति । तं सुत्वा सत्था—“भिक्षवे, सञ्चयो^६ अत्तनो
 मिच्छादिट्ठिताय असारं सारोति, सारञ्च असारोति गण्हि । तुम्हे पन
 15 अत्तनो पण्डितताय सारञ्च^७ सारतो, असारञ्च असारतो जत्वा असारं
 पहाय सारमेव गण्हित्था” ति वत्वा इमा गाथा अभासि—

B. 73

“असारे सारमतिनो, सारे चासारवस्सिनो ।

ते सारं नाधिगच्छन्ति, मिच्छासङ्कप्पगोचरा ॥११॥

R. 114

“सारञ्च सारतो जत्वा, असारञ्च असारतो ।

20

ते सारं अधिगच्छन्ति, सम्मासङ्कप्पगोचरा” ति ॥१२॥

तत्थ असारे सारमतिनो ति चत्तारो पच्चया, दसवत्थुका
 मिच्छादिट्ठि, तस्सा उपनिस्सयभूता धम्मदेसना ति अयं असारो नाम,
 तस्मि सारदिट्ठिनो ति अत्थो । सारे चासारवस्सिनो ति दसवत्थुका
 सम्मादिट्ठि, तस्सा उपनिस्सयभूता धम्मदेसना ति अयं सारो नाम,

१. सञ्चयस्स—म०; सी०-रो० वत्थि ।

२. पादमूलं—सी०, स्या०, रो० ।

३. अन्तेवासिवासो—सी०, स्या०, रो० ।

४. पण्डिता—स्या० ।

५. दन्धा—स्या० ।

६. सञ्चयो—म० ।

७. सारं—सी०, स्या०, रो० ।

तस्मिं 'नायं सारो' ति असारदस्सिनो । ते सारं ति ते पन^१ तं
मिच्छादिद्विगहणं गहेत्वा ठिता कामवितक्कादीनं वसेन
मिच्छासङ्कप्पगोचरा हुत्वा सीलसारं, समाधिसारं, पञ्चासारं,
विमुत्तिसारं, विमुत्तिगणदस्सनसारं, परमत्थसारं, निब्बानञ्च
नाधिगच्छन्ति । सारञ्चा ति तमेव सीलसारादिसारं 'सारो नामायं' ५
ति, वुत्तप्पकारञ्च असारं 'असारो अयं' ति जत्वा । ते सारं ति ते
पण्डिता एवं सम्मादस्सनं गहेत्वा ठिता नेक्खम्मसङ्कप्पादीनं वसेन
सम्मासङ्कप्पगोचरा हुत्वा तं वुत्तप्पकारं सारं अधिगच्छन्ती ति ।

गाथापरियोसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु । सन्निपतितानं
सात्थिका धम्मदेसना अहोसी ति ।

10

(सादिपुत्तत्थेरवत्थु^२ अटुमं)

यथा अगारं ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो आयस्मन्तं
नन्दं आरब्ध कथेसि ।

- सत्था हि पवत्तितवरधम्मचक्को^१ राजगहं गन्त्वा वेळ्ळुवने विहरन्तो,
5 “पुत्तं मे आनेत्वा दस्सेथा” ति सुद्धोदनमहाराजेन पेसितानं
सहस्ससहस्सपरिवारानं दसन्नं दूतानं सब्बपच्छतो गन्त्वा अरहत्तप्पत्तेन
काळुदायित्थेरेन गमनकालं^२ अत्वा^३ मग्गवण्णं^४ वण्णत्वा
B. 74 वीसतिसहस्सखीणासवपरिवुतो कपिलपुरं नीतो आतिसमागमे
पोक्खरवस्सं अत्थुप्पत्तिं कत्वा वेस्सन्तरजातकं^५ कथेत्वा पुनदिवसे
10 पिण्डाय पविट्ठो, ‘उत्तिट्ठे नप्पमज्जेय्या’ ति गाथाय पितरं सोतापत्तिफले
पतिट्ठापेत्वा, ‘धम्मञ्चरे’^६ ति गाथाय महापजापत्तिं सोतापत्तिफले,
राजानञ्च सकदागामिफले पतिट्ठापेसि । भत्तकिच्चावसाने^७ पन
राहुलमातुगुणकथं निस्साय चन्दकिन्नरीजातकं^८ कथेत्वा ततो
ततियदिवसे नन्दकुमारस्स अभिसेकगेहप्पवेसनविवाहमङ्गलेसु
15 पवत्तमानेसु^९ पिण्डाय पविसित्वा नन्दकुमारस्स हत्थे पत्तं दत्वा मङ्गलं
वत्त्वा उट्ठायासना पक्कमन्तो नन्दकुमारस्स^{१०} हत्थतो पत्तं न गण्हि ।
सोपि तथागतगारवेन “पत्तं वो भन्ते गण्हथा” ति वत्तुं नासक्खि, एवं
पन चिन्तेसि, ‘सोपानसीसे पत्तं गण्हस्सती’ ति । सत्था तस्मिम्पि ठाने
न गण्हि । इतरो, ‘सोपानपादमूले गण्हस्सती’ ति चिन्तेसि । सत्था
20 तथापि न गण्हि । इतरो, ‘राजङ्गणे गण्हस्सती’ ति चिन्तेसि । सत्था
तथापि न गण्हि । कुमारो निवत्तितुकामो अरुचिया गच्छन्तो

१. पवत्तितवरधम्मचक्को—स्या० ।

२. आगमनकालं—स्या० ।

३. ० सट्ठिमत्ताय गाथाय—स्या० अयं अधिको ।

४. मग्गवण्णनं—सी० ।

५. महावेस्सन्तरजातकं—स्या० ।

६. धम्मञ्चरे सुचरितन्ति—स्या० ।

७. भत्तकिच्चपरियोसाने—स्या० ।

८. चन्दकिन्नरीजातकं—सी०, स्या०, रो० ।

९. वत्तमानेसु—सी०, स्या०, रो० ।

१०. कुमारस्स—सी०, रो० ।

सत्थुगारवेन^१ “पत्तं गण्हथा” ति वत्तुं न सक्कोति । ‘इध गण्हिस्सति, एत्थ गण्हिस्सती’ ति चिन्तेन्तो गच्छति ।

तस्मिं खणे ^२अञ्जा इत्थियो तं दिस्वा^२ जनपदकल्याणिया आचिक्खिसु—“अय्ये, भगवा नन्दकुमारं^३ गहेत्वा गतो, तुम्हेहितं विना करिस्सती” ति । सा^४ उदकबिन्दूहि पग्घरन्तेहेव अड्डुल्लिखितेहि 5
केसेहि वेगेन गत्वा—“तुवटं खो अय्यपुत्त आगच्छेय्यासी” ति आह । तं तस्सा वचनं तस्स हृदये तिरियं पतित्वा विय ठितं । सत्थापिस्स^५ हत्थतो पत्तं अग्गण्हित्वाव तं विहारं नेत्वा—“पब्बजिस्ससि नन्दा” ति आह । सो बुद्धगारवेन, ‘न पब्बजिस्सामी’ ति अवत्वा—“आम पब्बजिस्सामी” ति आह । सत्था—“तेन हि नन्दं पब्बाजेथा” ति 10
आह । सत्था कपिलपुरं गत्वा ततियदिवसे नन्दं पब्बाजेसि ।

सत्तमे दिवसे राहुलमाता कुमारं अलङ्कुरित्वा भगवतो सन्तिकं पेसेसि—“पस्स, तात, एतं वीसतिसहस्ससमणपरिवुतं सुवण्णवण्णं ब्रह्मरूपिवण्णं समणं, अयं ते पिता, एतस्स^६ महन्ता निधिकुम्भियो^७ अहेसुं । त्यास्स निक्खमनतो पट्ठाया न पस्सामि^८, गच्छ नं दायज्जं 15
याचस्सु^९, ‘अहं तात कुमारो अभिसेकं पत्वा चक्कवत्ती भविस्सामि, धनेन मे अत्थो, धनं मे देहि, सामिको हि पुत्तो पितुसन्तकस्सा’ ति” । कुमारो भगवतो सन्तिकं गत्वाव^{१०} पितुसिनेहं पटिलभित्वा हट्ठचित्तो—“सुखा ते समण छाया” ति वत्वा अञ्जम्पि बहुं अत्तनो अनुरूपं वदन्तो
अट्ठासि । भगवा कतभत्तकिच्चो अनुमोदनं कत्वा उट्ठायासना पक्कामि । 20
कुमारोपि—“दायज्जं मे समण देहि, दायज्जं मे समण देही” ति भगवन्तं अनुबन्धि । भगवापि कुमारं न निवत्तापेसि, परिजनोपि

B. 75

R. 117

१. तथागतगारवेन—स्या० ।

२-२ सी०-रो० न दिस्सति ।

३. नन्दराजानं—सी०, रो० ।

४. सापि तं सुत्वा—स्या० ।

५. सत्थापि तस्स सी०, रो० ।

६. एतस्स तव पितुनो जातकाले—स्या० ।

७. महन्तो निधयो—सी०, रो० ।

८. पस्सामि—स्या० ।

९. याच सी०, रो०; याचाहि—स्या० । १०. गत्वा वन्दित्वा—स्या० ।

भगवता सद्धिं गच्छन्तं निवत्तेतुं नासक्खि । इति सौ भगवता सद्धिं
आराममेव अगमासि ।

ततो भगवा चिन्तेसि, 'यं अयं पितुसन्तकं धनं इच्छति तं
वट्टानुगतं सविघातं, हन्दस्स बोधितले^१ पटिलद्धं सत्तविधं अरियधनं देमि,
5 लोकुत्तरदायज्जस्स नं सामिकं करोमी' ति । अथ^२ खो भगवा^३
आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि—“तेन हि त्वं सारिपुत्त, राहुलकुमारं
पब्बाजेही” ति । थेरो कुमारं^४ पब्बाजेसि । पब्बजिते च^५ पन कुमारे
रञ्जो^६ अधिमत्तं दुक्खं उप्पज्जि, तं अधिवासेतुं असक्कोन्तो भगवतो^७
निवेदेत्वा^८—“साधु भन्ते, अय्या मातापितृहि अननुञ्जातं पुत्तं न
10 पब्बाजेय्युं” ति वरं याचि । भगवा तस्स तं वरं दत्त्वा पुनेकदिवसं
राजनिवेसने कतपातरासो एकमन्तं निसिन्नेन रञ्जा—“भन्ते, तुम्हाकं
दुक्करकारिककाले एका देवता मं उपसङ्कमित्वा 'पुत्तो ते कालकतो' ति
आह । अहं तस्सा वचनं असद्वहन्तो 'न मय्हं पुत्तो बोधिं अप्पत्वा कालं
करोती' ति पटिक्खपिं”^९ ति वुत्ते “इदानीं^{१०} किं सद्वहिस्सथ, पुब्बेपि
15 अट्टिकानि^{११} दस्सेत्वा 'पुत्तो ते मतो' ति वुत्ते न सद्वहित्था” ति इमिस्सा
अत्थुप्पत्तिया महाधम्मपालजातकं कथेसि । कथापरियोसाने^{१०} राजा
अनागामिफले पतिट्ठहि । इति भगवा पितरं तीसु फलेसु पतिट्ठापेत्वा
भिक्षुसङ्घपरिवुतो पुनदेव राजगहं गन्त्वा ततो अनाथपिण्डकेन सावत्थि
आगमनत्थाय गहितपटिञ्जो निट्ठिते जेतवने विहारे^{११} तत्थ गन्त्वा वासं
20 कप्पेसि ।

R. 118

B. 76

एवं सत्थरि जेतवने विहरन्ते आयस्मा नन्दो उक्कण्ठित्वा भिक्षूनं
एतमत्थं आरोचेसि—“अनभिरतो अहं आवुसो बह्वचरियं चरामि, न

१. बोधिमूले मया—स्या० ।

२. तं—स्या० ।

३. रञ्जो तं सुत्वा—स्या० ।

४. तं पटिक्खपि न्ति—स्या० ।

५. इदानीं महाराज—स्या० ।

१०. गाथापरियोसाने—म० ।

२-२. सी०-रो० नत्थि ।

४. स्या० नत्थि ।

६-६. भगवतो सन्तिकं गन्त्वा पटिनिवेदेत्वा
—स्या० ।

९. अट्टिकानि तुय्हं—स्या० ।

११. जेतवनमहाविहारे—सी०, स्या०, रो० ।

सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं^१ भिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी”
ति । भगवा तं पवत्ति सुत्वा आयस्मन्तं नन्दं पक्कोसापेत्वा एतदवोच—
“सच्चं किर त्वं नन्द सम्बहुलानं भिक्खूनं एवं आरोचेसि ‘अनभिरतो^२
आवुसो ब्रह्मचरियं चरामि, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं^३ सिक्खं
पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी’ ति” । “एवं भन्ते” ति । “किस्स पन 5
त्वं नन्द अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरसि, न सक्कोसि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं^३
सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्ससी” ति । “साकियानी मं^४ भन्ते
जनपदकल्याणी, घरा निक्खमन्तस्स अड्डुल्लिखितेहि केसेहि अपलोकेत्वा
मं^५ एतदवोच—“तुवटं खो अय्यपुत्त आगच्छेय्यासी” ति, सो खो अहं
भन्ते तं अनुस्सरमानो अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरामि, न सक्कोमि 10
ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं^६ सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामी” ति ।

अथ खो भगवा आयस्मन्तं नन्दं बाहाय^७ गहेत्वा इद्धिबलेन
तावत्तिसदेवलोकं आनेन्तो^८ अन्तरामग्गे एकस्मि भामक्खेत्ते भामखाणुके
निसिन्नं छिन्नकण्णनासनङ्गुट्ठा^९ एकं पलुट्टमक्कटिं दस्सेत्वा तावत्तिसभवने
सक्कस्स देवरञ्जो उपट्ठानं आगतानि ककुटपादानि पञ्च अच्छरासतानि 15
दस्सेसि । (६ ककुटपादानीति रत्तवण्णताय पारेवतपादसदिसपादानि^६ ।)
दस्सेत्वा च पनाह—“तं किं मञ्जसि नन्द, कतमा नु खो अभिरूपतरा
वा^{१०} दस्सनीयतरा वा^{१०} पासादिकतरा वा^{१०} साकियानी वा
जनपदकल्याणी, इमानि वा पञ्च अच्छरासतानि ककुटपादानी” ति ।
तं सुत्वा आह—“सेय्यथापि सा भन्ते छिन्नकण्णनासनङ्गुट्ठा पलुट्टमक्कटी, 20
एवमेव खो भन्ते, साकियानी जनपदकल्याणी । इमेसं पञ्चन्नं
अच्छरासतानं उपनिधाय संख्यम्पि न उपेति, कलम्पि न उपेति,
कलभागम्पि^{११} न उपेति, अथ खो इमानेव पञ्चाच्छरासतानि

R. 119

१. सन्तारेतुं—सी० ; सन्तानेतुं—रो० । २. अनभिरतो अहं—सी०, रो०, स्या० ।
३. सन्तारेतुं—सी० ; सन्तानेतुं—रो० । ४. मे—स्या० ।
५. सी०-रो० नत्थि । ६. सन्तारेतुं—सी०, रो० ।
७. बाहायं—म० । ८. नेत्तो—सी०, स्या०, रो० ।
९-९. स्या० नत्थि । १०. च—स्या० ।
११. भागम्पि—स्या० ।

अभिरूपतरानि चैव दस्सनीयतरानि च पासादिकतरानि चा” ति ।
 “अभिरम नन्द, अभिरम नन्द, अहं ते पाटिभोगो पञ्चन्नं
 अच्छरासतानं पटिलाभाय ककुटपादानं” ति^१ । “सचे मे भन्ते भगवा,
 पाटिभोगो पञ्चन्नं अच्छरासतानं पटिलाभाय ककुटपादानं”,
 5 अभिरमिस्सामहं भन्ते भगवति^२ ब्रह्मचरिये” ति ।

B. 77

अथ खो भगवा आयस्मन्तं नन्दं गहेत्वा तत्थ अन्तरहितो
 जेतवनेयेव पातुरहोसि । अस्सोसुं खो भिक्खू—“आयस्मा किर नन्दो
 भगवतो भाता मातुच्छापुत्तो अच्छरानं हेतु ब्रह्मचरियं चरति, भगवा
 किरस्स पाटिभोगो पञ्चन्नं अच्छरासतानं पटिलाभाय ककुटपादानं”^२
 10 ति । अथ खो आयस्मतो नन्दस्स सहायका भिक्खू आयस्मन्तं नन्दं
 भतकवादेन च उपक्कितकवादेन च समुदाचरन्ति—“भतको किरायस्मा
 नन्दो, उपक्कितको किरायस्मा नन्दो, अच्छरानं हेतु ब्रह्मचरियं चरति ।
 भगवा किरस्स पाटिभोगो पञ्चन्नं अच्छरासतानं पटिलाभाय
 ककुटपादानं”^२ ति । अथ खो आयस्मा नन्दो सहायकानं
 R. 120 15 भिक्खूनां भतकवादेन च उपक्कितकवादेन च अट्ठियमानो
 हरायमानो जिगुच्छमानो एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो
 विहरन्तो न चिरस्सेव यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा
 अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मे सयं
 अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि, ‘खोणा जाति, वुसितं
 20 ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया’ ति अब्भञ्जासि । अञ्ज-
 तरो च खो^४ पनायस्मा नन्दो अरहतं अहोसि ।

अथेका देवता रत्तिभागे सकलं जेतवनं ओभासेत्वा सन्थारं उप-
 सङ्कमित्वा वन्दित्वा आरोचेसि—“आयस्मा भन्ते, नन्दो भगवतो
 भाता^४ मातुच्छापुत्तो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जा-
 25 विमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती”

१. ककुटपादीनन्ति—सी०, रो० ।

२. ककुटपादीनं—सी०, रो० ।

३. भगवा—स्या० ।

४. स्या० नत्थि ।

५. सी०-रो० नत्थि ।

ति । भगवतोपि खो जाणं उदपादि 'नन्दो आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरती' ति । सोपायस्मा नन्दो^१ तस्सा रत्तिया अच्चयेन
भगवन्तं उपसङ्गमित्वा वन्दित्वा एतदवोच—“यं मे भन्ते भगवा,
पटिभोगो पञ्चन्नं अच्छरासतानं पटिलाभाय ककुटपादानं,^२ मुञ्चामहं 5
भन्ते भगवन्तं एतस्मा पटिस्सवा” ति । “मयापि खो ते नन्द
चेतसा चेतो परिच्च विदितो 'नन्दो आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरती' ति । देवतापि मे एतमत्थं आरोचेसि—“आयस्मा
भन्ते, नन्दो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति 10
दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरती' ति ।
यदेव खो ते नन्द अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं, अथाहं मुत्तो
एतस्मा पटिस्सवा” ति । अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तां
वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

R. 121

B. 78

“यस्स नित्तिण्णो^३ पङ्को^४, मद्दितो कामकण्ठको । × 15

मोहक्खयं अनुप्पत्तो, सुखदुक्खेसु^५ न वेधती^६ स भिक्खू^६” ति ॥

अथेकदिवसं भिक्खू तं^७ आयस्मन्तं नन्दं पुच्छिंसु—“आवुसो नन्द,
पुब्बे त्वं 'उक्कण्ठितोम्ही' ति वदेसि, इदानी ते कथं” ति । “नत्थि
मे आवुसो गिहिभावाय आलयो” ति । तं सुत्वा भिक्खू—“अभूतं
आयस्मा नन्दो कथेति, अञ्जं व्याकरोति, अतीतदिवसेसु 20
'उक्कण्ठितोम्ही' ति वत्वा इदानी 'नत्थि मे गिहिभावाय आलयो'
ति कथेती” ति गत्वा^८ भगवतो एतमत्थं^९ आरोचेसुं । भगवा—
“भिक्खवे, अतीतदिवसेसु नन्दस्स अत्तभावो दुच्छन्नगेहसदिसो
अहोसि; इदानी सुच्छन्नगेहसदिसो जातो । अयं हि दिव्वच्छरानं

१. स्या०—रो० नत्थि ।

२. ककुटपादीनं—सी० ।

३. तिण्णो—स्या० ।

४. कामपङ्को—स्या०; पङ्को च—रो० ।

५. सुखदुक्खेन—सी०, रो०, स्या० ।

६-६. सी०—स्या०—रो० न दिस्सति ।

× उदानं—पोत्यके आगच्छति ।

७. स्या० नत्थि ।

८. वत्वा गत्वा—स्या० ।

९. तमत्थं—सी०, रो० ।

R. 122

दिदुकालतो पट्टाय पब्बजितकिच्चस्स मत्थकं पापेतुं वायमन्तो तं किच्चं पत्तो” ति वत्वा इमा गाथा अभासि—

“यथा अगारं वुच्छन्नं, वुट्ठी समतिविज्झति ।

एवं अभावितं चित्तं, रागो समतिविज्झति ॥१३॥

5

“यथा अगारं सुच्छन्नं, वुट्ठी न समतिविज्झति ।

एवं सुभावितं चित्तं, रागो न समतिविज्झती” ति ॥१४॥

तत्थ अगारं ति यंकिञ्चि गेहं । वुच्छन्नं ति विरळच्छन्नं छिद्दावच्छिद्दं । समतिविज्झती ति वस्सवुट्ठी विनिविज्झति । अभावितं ति तं अगारं वुट्ठी विय भावनाय रहितत्ता अभावितं चित्तं रागो समतिविज्झति । न केवलं रागोव, दोसमोहमानादयो सब्बकिलेसा तथारूपं चित्तं अतिविय^१ विज्झन्तियेव । सुभावितं ति समथविपस्सनाभावनाहि सुभावितं । एवरूपं चित्तं सुच्छन्नं गेहं वुट्ठी विय रागादयो किलेसा अतिविज्झितुं न सक्कोन्ती ति । गाथापरियोसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु । महाजनस्स

15 देसना सात्थिका अहोसि ।

अथ खो^२ भिक्खू धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं—“आवुसो बुद्धा^३ नाम अच्छरिया, जनपदकल्याणि निस्साय उक्कण्ठितो नामायस्मा नन्दो सत्थारा देवच्छरा आमिसं कत्वा विनीतो” ति । सत्था आगन्त्वा --“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, B. 79 “इमाय नामा” ति बुत्ते, “न भिक्खवे इदानीव, पुब्बेपेस मया मातुगामेन पलोभेत्वा विनीतोयेवा” ति वत्वा^४ अतीतं आहरि—अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बाराणसिवासी कप्पटो^५ नाम वाणिजो अहोसि । तस्सेको गद्रभो कुम्भभारं वहति, एकदिवसेन^६ सत्त योजनानि गच्छति । सो एकस्मि समये गद्रभभारकेहि सद्धि तक्कसिलं गन्त्वा

R. 123 20

१. अति—स्या० ।

२. बुद्धा च—स्या० ।

३. कप्पको—स्या० ।

४. सी०-रो०-स्या० नत्थि ।

५. वत्ता तेहि याचितो—स्या० ।

६. दिवसे दिवसे—स्या० ।

याव भण्डस्स विस्सज्जनं^१, ताव^२ गद्वभं चरितुं विस्सज्जेसि । अथस्स सो गद्वभो परिखापिट्ठे चरमानो एकं गद्वभिं दिस्वा उपसङ्कमि, सा तेन सद्धि पटिसन्थारं करोन्तो आह—“कुतो आगतोसी” ति । “बाराणसितो” ति । “केन कम्मेना” ति । “वाणिज्जकम्मेना” ति । “कित्तकं भारं वहसी” ति । “कुम्भभारं” ति^३ । 5
“एत्तकं भारं वहन्तो कति योजनानि गच्छसी” ति । “सत्त योजनानी” ति । “गतगतद्वाने ते काचि^४ पादपरिकम्मपिट्ठिपरिकम्मकरा^५ अत्थी” ति । “नत्थी” ति^६ । “एवं सन्ते महादुक्खं नाम^७ अनुभोसी” ति । किञ्चापि हि तिरच्छारगतानं पादपरिकम्मादिकारको^८ नाम नत्थि, कामसंयोजनघट्टनत्थाय^९ पन^{१०} एवरूपं कथं 10
कथेसि^{११} । सो तस्सा कथाय उक्कण्ठि । कप्पटोपि^{१२} भण्डं विस्सज्जेत्वा तस्स सन्तिकं आगन्त्वा^{१३}—“एहि तात गमिस्सामी” ति आह । “गच्छथ तुम्हे, नाहं गमिस्सामी” ति । अथ नं पुनप्पुनं याचित्वा, ‘अनिच्छन्तं परिभासेत्वा^{१४} नं नेस्सामी’ ति चिन्तेत्वा इमं गाथमाह—

R. 124

“पतोदं ते करिस्सामि, सोळसङ्गुलिकण्टकं । 15

सञ्छिन्दिस्सामि ते कायं, एवं जानाहि गद्वभा” ति ॥

तं सुत्वा गद्वभो—“एवं सन्ते अहम्पि ते कत्तब्बं जानिस्सामी” ति वत्वा इमं गाथमाह—

“पतोदं मे करिस्ससि, सोळसङ्गुलिकण्टकं ।

पुरतो पतिट्ठित्वान, उद्धरित्वान पच्छतो ।

20

१. विस्सज्जना—स्या० ।

२. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

३. कुम्भभारं वहामी ति—रो० ।

४. काचि ते—सी०; कोचि ते—रो० ।

५. पादपरिकम्मं वा पिट्ठिपरिकम्मं वा करोन्ती—स्या० ।

६. नत्थि भद्दे ति—स्या० ।

७. स्या० नत्थि ।

८. पादपरिकम्मादिकारका—म० ।

९. कामसंयोजनघट्टनत्थं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

११. कथेति—सी०, रो० ।

१२. कप्पटोपि—स्या० ।

१३. गन्त्वा—स्या० ।

१४. भायेत्वा—सी०, स्या०; भासेत्वा—रो० ।

दन्तं^१ ते पातयिस्सामि^२, एवं जानाहि कप्पटा^३” ति ॥

B. 80

तं सुत्वा वाणिजो, ‘केन नु खो कारणेन एस एवं वदती’ ति चिन्तेत्वा इतो चितो च ओलोकेन्तो तं गद्रभिं दिस्वा ‘इमायेस एवं सिक्खापितो भविस्सति, ‘एवरूपिं नाम ते गद्रभिं आनेस्सामी’ ति

5 मातुगामेन नं पलोभेत्वा नेस्सामी’ ति इमं^४ गाथमाह—

“चतुप्पदिं सङ्खमुखिं, नारिं सब्बङ्गसोभिनि ।

भरियं ते आनयिस्सामि, एवं जानाहि गद्रभा” ति ॥

तं सुत्वा तुट्ठचित्तो गद्रभो इमं गाथमाह—

“चतुप्पदिं सङ्खमुखिं, नारिं सब्बङ्गसोभिनि ।

10

भरियं मे आनयिस्ससि, एवं जानाहि कप्पट^५ ।

कप्पट^५ भिय्यो गमिस्सामि, योजनानि चतुद्दसा” ति ॥

R. 125

अथ नं कप्पटो^६—“तेन हि एही” ति गहेत्वा सकट्टानं अगमासि ।

सो कतिपाहच्चयेन नं आह—“ननु मं तुम्हे ‘भरियं ते आनयिस्सामी’ ति अवोचुत्था” ति । “आम वुत्तं, नाहं अत्तनो कथं भिन्दिस्सामि,

15

भरियं ते आनेस्सामि, वेतनं^७ पन तुय्हं एककस्सेव दस्सामि, तुय्हं वेतनं^८ दुतियस्स^९ प्होतु वा मा वा, त्वमेव जानेय्यासि । उभिन्नं पन^{१०}

वो संवासमन्वाय पुत्ता विजायिस्सन्ति, तेहिपि बहूहि सद्धिं तुय्हं तं^{११} प्होतु वा मा वा, त्वमेव जानेय्यासी” ति । गद्रभो तस्मिं कथेन्तेयेव^{१२} अनपेक्खो अहोसि ।

20

सत्था इमं धम्मदेसनं आहरित्वा—“तदा भिक्खवे, गद्रभी जनपद-कल्याणी अहोसि, गद्रभो नन्दो, वाणिजो अहमेव । एवं पुब्बेपेस मया मातुगामेन पलोभेत्वा विनीतो” ति जातकं निट्ठपेसीति ।

(नन्दत्थेरवत्थु नवमं)

१. भण्डं— स्या० ।

२. कप्पका ति—स्या० ।

५. कप्पक—स्या० ।

७. वत्तं—स्या०, रो०; वट्टं—सी० ।

९. दुतियस्स तं—स्या० ।

११. स्या० नत्थि ।

२. सावयिस्सामि—सी० ।

४. चिन्तेत्वा इमं—स्या० ।

६. कप्पको—स्या० ।

८. पन अत्त—सी० रो०; अत्तवो—स्या० ।

१०. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

१२. कथेन्ते कथेन्ते येव—सी०, रो० ।

१-१० चुन्दसूकरिकवत्थु

इध सोचती ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
चुन्दसूकरिकं नाम पुरिसं आरब्भ कथेसि ।

सो किर पञ्चपण्णासवस्सानि सूकरे वधित्वा खादन्तो B. 81
च विक्किणन्तो च जीविकं कप्पेसि । घातकाले^१ सकटेन 5
वीहि आदाय जनपदं गन्त्वा एकनाळिद्वेनाळिमत्तेन^२
गामसूकरपोतके किणित्वा सकटं पूरेत्वा आगन्त्वा पच्छानिवेसने R. 126
वजं विय एकं ठानं परिकिखपित्वा^३ तत्थेव तेसं निवापं रोपेत्वा
तेसु^४ नानागच्छे च सरीरमलञ्च खादित्वा वड्डितेसु यं यं मारेतुकामो
होति, तं तं आळाने निच्चलं बन्धित्वा सरीरमंसस्स उद्धुमायित्वा 10
बहलभावत्थं चतुरस्समुग्गरेण पोथेत्वा 'बहलमंसो जातो' ति जत्वा
मुखं विवरित्वा अन्तरे दण्डकं दत्वा लोहथालिया पक्कुथितं उण्होदकं
मुखे आसिञ्चति । तं कुच्छि पविसित्वा पक्कुथितं^५ करीसं आदाय
अधोभोगेन निक्खमति^६, याव थोकम्पि करीसं अत्थि ताव आविलं
हुत्वा निक्खमति, सुद्धे उदरे अच्छं अनाविलं हुत्वा^७ निक्खमति । 15
अथस्स अवसेसं उदकं पिट्ठियं आसिञ्चति । तं काळचम्मं उप्पाटेत्वा
गच्छति । ततो तिणुक्काय लोमानि भापेत्वा तिखिणेन^८ असिना
सीसं छिन्दति । पग्घरणकं लोहितं भाजनेन पटिग्गहेत्वा मंसं
लोहितेन मद्दित्वा पचित्वा पुत्तदारामज्जे निसिन्नो खादित्वा सेसं
विकिक्काति । तस्स इमिनाव नियामेन जीविकं कप्पेन्तस्स 20
पञ्चपण्णासवस्सानि अतिककन्तानि । तथागते धुरविहारे वसन्ते
एकदिवसम्पि पुप्फमुट्ठिमत्तेन पूजा वा कटच्छुमत्तं भिक्खदानं^९ वा

१. छातकाले—स्या० ।

२. नाळि द्वे नाळिमत्तेन—सी०, रो० ।

३. परिच्छिन्दित्वा—सी० ।

४. रो० नत्थि ।

५. पक्कुटितं—सी०, रो०; पक्कुटितं—स्या० ।

६. निक्खमित्वा—स्या० ।

७. स्या०—रो० नत्थि ।

८. तिण्हेन—सी०, स्या०, रो० ।

९. भिक्खादानं—सी०, स्या०, रो० ।

R 127

अञ्जं वा किञ्चि पुञ्जं नाम नाहोसि । अथस्स सरीरे रोगो
उप्पज्जि, जीवन्तस्सेव अवीचिमहानिरयसन्तापो उपट्ठहि ।
अवीचिसन्तापो नाम योजनसते ठत्वा ओलोकेन्तस्स अक्खीनं
भिज्जनसमत्थो परिळाहो होति^१ । वुत्तम्पि चेत्तं—

5 २“तस्स अयोमया भूमि, जलिता तेजसायुता^२ ।

समन्ता योजनसतं फरित्वा तिट्ठति सब्बदा” ति ॥ ३

B. 82

नागसेनत्थेरेन पनस्स पाकतिकग्गिसन्तापतो अधिमत्तताय
अयं उपमा वुत्ता, ‘यथा महारोज कूटागारमत्तो पासाणोपि
10 नेरयिकग्गिम्हि पक्खित्तो^३ खणेन विलयं गच्छति, निब्बत्तसत्ता
पनेत्थ कम्मबलेन मातुकुच्छिगता विय न विलीयन्ती’^४ ति । तस्स
तस्मि सन्तापे उपट्ठिते कम्मसरिक्खको आकारो उप्पज्जि । गेहमज्जेयेव
सूकररवं रवित्वा जण्णुकेहि विचरन्तो पुरत्थिमवत्थुम्पि पच्छिम-
वत्थुम्पि गच्छति । अथस्स गेहमानुसका तं दळ्हं गहेत्वा मुखं पिदहन्ति ।
15 कम्मविपाको नाम न सक्का केनचि पटिबाहितुं । सो विरवन्तोव^५
इतो^६ चित्तो^६ च विचरति । समन्ता सत्तसु घरेसु मनुस्सा निद्दं
न लभन्ति । मरणभयेन तज्जितस्स पन^७ बहिनिक्खमनं निवारेतुं
असक्कोन्तो सब्बो गेहजनो यथा अन्तो ठितो बहि विचरितुं न
सक्कोति तथा गेहद्वारानि थकेत्वा^८ बहि गेहं परिवारेत्वा रक्खन्तो
20 अच्छति । इतरो^९ अन्तो गेहेयेव निरयसन्तापेन विरवन्तो इतो
चित्तो च विचरति । एवं सत्तदिवसानि विचरित्वा अट्ठमे दिवसे
कालं कत्वा अवीचिमहानिरये निब्बत्ति । अवीचिमहानिरयो
देवदूतसुत्तेन^{१०} वण्णेतब्बो^{११} ति ।

१. सी०—रो० नत्थि ।

२-२. सी०—रो०—स्या० न दिस्सति ।

+ म० नि०, अं० नि० देवदूतसुत्ते आगता ।

३. सी०—रो० नत्थि ।

४. मिलिन्दपञ्चे आगच्छति ।

५. विवरन्तो—स्या०; विरवन्तेव—सी०;

६. सी० न दिस्सति ।

विवरन्तेव—रो० ।

७. पनस्स—स्या० ।

८. पिदहित्वा—स्या० ।

९. इतरोपि—स्या० ।

१०. देवदूतसुत्तेन—सी०, स्या०, रो० ।

११. वण्णेतब्बो—सी०, स्या०, रो० ।

म० नि०, अं० नि० दिस्सति ।

भिक्षू तस्स घरद्वारेण गच्छन्ता तं सहं सुत्वा, 'सूकरसदो' ति सञ्जिनो हुत्वा विहारं गत्वा सत्थु सन्तिके निसिन्ना एवमाहं सु—
 “भन्ते, चुन्दसूकरिकस्स गेहद्वारं पिदहित्वा सूकरानं मारियमानानं
 अज्जसत्तमो दिवसो, गेहे काचि मङ्गलकिरिया भविस्सति मञ्जे ।
 एत्तके नाम भन्ते, सूकरे मारेन्तस्स एकम्पि मेत्तचित्तं वा कारुञ्जं 5
 वा नत्थि, न^१ वत नो एवरूपो कक्खळो फरुसो सत्तो दिट्ठपुब्बो’ ति ।
 सत्था—“न भिक्षवे, सो इमे सत्तदिवसे सूकरे मारेति, कम्मसरिक्खकं
 पनस्स विपाकं^२ उदपादि, जीवन्तस्सेव अवीचिमहानिरयसन्तापो
 उपट्ठासि । सो तेन सन्तापेन सत्त दिवसानि सूकरवं रवन्तो
 अन्तोनिवेसने विचरित्वा अज्ज कालं कत्वा अवीचिम्हि निब्बत्तो’ ति 10
 वत्वा; “भन्ते, इध लोके एवं सोचित्वा पुन गत्वा सोचनट्ठानेयेव
 निब्बत्तो’ ति वुत्ते; “आम भिक्षवे, पमत्ता^३ नाम गहट्ठा वा होन्तु
 पब्बजिता वा उभयत्थ सोचन्तियेवा^४” ति वत्वा इमं गाथमाह—

“इध सोचति पेच्च सोचति, पापकारी उभयत्थ सोचति ।

सो सोचति सो विहञ्जति, विस्वा कम्मकिलिट्ठमत्तनो” ति ॥१५॥ 15

तत्थ पापकारी ति नानप्पकारस्स पापकम्मस्स कारको पुग्गलो,
 ‘अकतं वत मे कल्याणं, कतं पापं’ ति एकसेनेव मरणसमये इध
 सोचति इदमस्स कम्मसोचनं । विपाकं अनुभवन्तो पन पेच्च सोचति,
 इदमस्स परलोके विपाकसोचनं । एवं सो उभयत्थ सोचति येव ।
 तेनेव कारणेन जीवमानोयेव सो चुन्दसूकरिकोपि सोचति । दिस्वा 20
 कम्मकिलिट्ठं ति अत्तनो किलिट्ठकम्मं पस्सित्वा^५ नानप्पकारकं
 विलपन्तो विहञ्जती ति^५ ।

गाथापरियोसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं । महाजनस्स सात्थिका
 धम्मदेसना जाता ति ।

[चुन्दसूकरिकवत्थु दसमं]

१. न च—स्या० ।

२. स्या०-दो० नत्थि ।

३-३. पमत्तो नाम गहट्ठो वा होतु पब्बजितो वा ४. पस्सित्वा सोचति—सो०, दो० ।

उभयत्थ सोचतियेवा ति—सो०, स्या०, दो० । ५. विहञ्जति किलमती ति—स्या० ।

१-११ धम्मिकउपासकवत्थु

इध मोदती ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
धम्मिकउपासकं आरब्भ कथेसि ।

- सावत्थियं किर पञ्चसता धम्मिकउपासका नाम अहेसुं । तेसु
5 एकेकस्स पञ्च पञ्च उपासकसतानि परिवारा^१ । यो तेसं जेट्ठको,
तस्स सत्त पुत्ता सत्त धीतरो । तेसु एकेकस्स एकेका सलाकयागु
सलाकभत्तं पक्खिकभत्तं निमन्तनभत्तं^२ उपोसधिकभत्तं^३ आगन्तुकभत्तं^४
सङ्घभत्तं^५ वस्सावासिकं अहोसि । तेपि सब्बेव अनुजातपुत्ता नाम
अहेसुं । इति चुद्दसन्नं पुत्तानं भरियाय उपासकस्साति सोळस सलाक-
10 यागुआदीनि पवत्तन्ति । इति सो सपुत्तदारो सीलवा कल्याणधम्मो
दानसंविभागरतो अहोसि । अथस्स अपरभागे रोगो उप्पज्जि, आयुसङ्कारो
परिहायि । सो धम्मं सोतुकामो—“अट्ठ वा मे^६ सोळस वा भिक्खू पेसेथा”
ति सत्थु सन्तिकं पहिणि । सत्था पेसेसि । ते गन्त्वा तस्स मञ्चं
परिवारेत्वा पञ्चत्तेसु आसनेसु निसिन्ना; “भन्ते, अय्यानं मे दस्सनं
15 दुल्लभं भविस्सति, दुब्बलोम्हि, एकं मे सुत्तं सज्झायथा” ति बुत्ते^७,
“कतरं सुत्तं सोतुकामो उपासका” ति । “सब्बबुद्धानं अविजहितं
सत्तिपट्टानसुत्तं” ति बुत्ते; ‘एकायनो अयं भिक्खवे, मग्गो सत्तानं
विसुद्धिया’ ति सुत्तन्तं पट्टपेसुं । तस्मिं खणे छहि देवलोकेहि
B. 84 सब्बालङ्कारपटिमण्डिता सहस्ससिन्धवयुत्ता दियड्डयोजनसतिका छ रथा
20 आगमिसु । तेसु ठिता देवता—“अम्हाकं देव^८लोकं नेस्साम^९, अम्हाकं^९,
देवलोकं नेस्साम^९ अम्भो^{१०} मत्तिकभाजनं भिन्दित्वा सुवण्णभाजनं

१. परिवारो—स्या० ।

३. वस्सावासिकं—सी०, रो० ।

५. सी०-रो० नत्थि ।

७. अम्हाकं अम्हाकं—रो० ।

९-९. रो० न दिस्सति ।

२. नवचन्दभत्तं—सी०, रो०; सङ्घभत्तं—स्या० ।

४-४. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

६. बुत्ता—स्या० ।

८. नेस्सामाति—रो० ।

१०. ति अम्भो—सी० ।

गणहन्तो विय अम्हाकं देवलोके अभिरमितुं इध निब्बत्ताहि^१, अम्हाकं देवलोके अभिरमितुं इध निब्बत्ताही” ति^२ वदिंसु । उपासको धम्मस्सवनन्तरायं अनिच्छन्तो—“आगमेथा” ति आह । भिक्खू—“अम्हे वारेती” ति सञ्जाय तुण्ही अहेसुं ।

अथस्स पुत्तधीतरो—“अम्हाकं पिता पुब्बे धम्मस्सवनेन अतित्तो 5
अहोसि, इदानि पन भिक्खू पक्कोसापेत्वा सञ्जायं कारेत्वा सयमेव वारेति, मरणस्स अभायनकसत्तो^३ नाम नत्थी” ति विरविंसु । भिक्खू—
“इदानि अनोकासो” ति उट्ठायासना पक्कमिंसु । उपासको थोकं वीतिनामेत्वा सति पटिलभित्वा^४ पुत्ते पुच्छि—“कस्मा कन्दथा” ति ?
“तात, तुम्हे भिक्खू पक्कोसापेत्वा धम्मं सुणन्ता^५ सयमेव वारयित्थ, 10
अथ मयं मरणस्स अभायनकसत्तो नाम नत्थी ति कन्दिम्हा” ति । R. 130
“अय्या पन कुहि” ति ? “अनोकासो” ति उट्ठायासना पक्कन्ता^६ ताता” ति ।
“नाहं अय्येहि सद्धि कथेमी” ति वुत्ते^७; “अथ केन सद्धि कथेथा” ति ।
“छहि देवलोकेहि देवता छ रथे अलङ्कुरित्वा आदाय आकासे ठत्वा—“अम्हाकं देवलोके अभिराम, अम्हाकं देवलोके 15
अभिरमा” ति सद्दं करोन्ति, ताहि सद्धि कथेमी” ति । “कुहि तात, रथा; न मयं पस्सामा^८” ति । “अत्थि पन मय्हं गन्तितानि पुप्फानी” ति ?
“अत्थि ताता” ति । “कतरो देवलोको रमणीयो” ति ?
“सब्बबोधिसत्तानं बुद्धमातापितूनञ्च^९ वसितट्ठानं तुसितभवनं रमणीयं ताता” ति ।
तेन हि, “तुसितभवनतो आगतरथे लग्गत्तु ति, पुप्फदामं 20
खिपथा” ति । ते खिपिंसु । तं रथधुरे लग्गित्वा आकासे ओलम्बि । महाजनो तदेव पस्सति, रथं न पस्सति । उपासको—“पस्सथेतं पुप्फदामं” ति वत्वा; “आम पस्सामा” ति वुत्ते; “एतं तुसितभवनतो आगतरथे ओलम्बति, अहं तुसितभवनं गच्छामि, तुम्हे मा चिन्तयित्थ,

१. निब्बत्ताति—रो; निब्बत्तति—स्या० । २. निब्बत्ताहि—सी० ।

३. अभायन्तो—रो० ।

४. लभित्वा—रो० ।

५. सुणन्तो—रो०, सी० ।

६. पक्कन्ताति ताता—सी०, रो० ।

७. सी०-स्या०-रो०-नत्थि ।

८. पस्सामाति वुत्ते—सी०, रो० ।

९. मातापितुन्नं—सी०, रो० ।

मम सन्तिके निब्बत्तितुकामा हुत्वा मया कतनियामेनेव पुञ्ञानि करोथा” ति वत्वा कालं कत्वा रथे पतिट्ठासि ।

B. 85

तावदेवस्स तिगावुत्तप्पमाणो सद्विक्कटभारालङ्कारपटिमण्डितो अत्तभावो निब्बत्ति, अच्छरासहस्सं परिवारेसि, पञ्चवीसतियोजनिकं

5 कनकविमानं पातुरहोसि । तेपि भिक्खू विहारं अनुप्पत्ते सत्था पुच्छि--
“सुता भिक्खवे, उपासकै न धम्मदेसना” ति । “आम भन्ते, अन्तरा-

R. 131

येव पन “आगमेथा” ति वारेसि । अथस्स पुत्तधीतरो कन्दिंसु । मयं,
‘इदानी अनोकासो’ ति उट्ठायासना निक्खन्ता” ति । “न सो भिक्खवे,

10

आहरित्वा तं उपासकं पक्कोत्तिंसु । सो धम्मदेसनाय अन्तरायं
अनिच्छन्तो ताहि सद्धि कथेसी” ति । “एवं भन्ते” ति । “एवं भिक्खवे”

ति । “इदानी^१ कुहि निब्बत्तो” ति ? “तुसितभवने भिक्खवे” ति ।
“भन्ते, इदानी इध जातिमज्जे मोदमानो विचरित्वा इदानी^२ गन्त्वा

पुन मोदनट्ठानेयेव निब्बत्तो” ति । “आम भिक्खवे, अप्पमत्ता हि^३

15

गहट्ठा वा पब्बजिता वा सब्बत्थ मोदन्तियेवा” ति वत्वा इमं
गाथमाह—

“इध मोदति पेच्च मोदति, कतपुञ्ञो उभयत्थ मोदति ।

सो मोदति सो पमोदति, दिस्वा कम्मविसुद्धिमत्तनो” ति ॥ १६

तत्थ कतपुञ्ञो ति नानप्पकारस्स कुसलस्स कारको पुगगलो,

20 “अकतं वत मे पापं, कत^४ मे^५ कल्याणं” ति इध कम्ममोदनेन, पेच्च
विपाकमोदनेन मोदति । एवं उभयत्थ मोदति नाम । कम्मविसुद्धि ति

धम्मिकउपासकोपि अत्तनो कम्मविसुद्धिं पुञ्ञकम्मसम्पत्तिं दिस्वा
कालकिरियतो पुब्बे इधलोकेपि मोदति, कालं कत्वा इदानी परलोकेपि

अतिमोदतियेवा ति । गाथापरियोसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं ।

25 **महाजनस्स सात्थिका धम्मदेसना जाता ति ।**

[धम्मिकउपासकवत्थु एकादसमं]

१. छहि पन—सी०, स्या०, रो० ।

३. स्या० नत्थि ।

४. कतं वत—स्या० ।

२. इदानी भन्ते सो—सी०, रो० ।

४. पि—रो० ।

५. रो०, स्या० ।

१-१२ देवदत्तवत्थु

B. 86
R. 132

इध तप्पती ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो देवदत्तं
आरब्भ कथेसि ।

देवदत्तस्स वत्थु पब्बजितकालतो पट्टाय याव पठविप्पवेसना
देवदत्तं आरब्भ भासितानि सब्बानि जातकानि वित्थारेत्वा कथितं । 5
अयं पनेत्थ सङ्खेपो—सत्थरि अनुपियं नाम मल्लानं निगमो अत्थि^१ ।
तं निस्साय अनुपियम्बवने विहरन्तेयेव तथागतस्स लक्खणपटिग्गहणदिव-
सेयेव असीतिसहस्सेहि जातिकुलेहि; “राजा वा होसु, बुद्धो वा,
खत्तियपरिवारोव^२ विचरिस्सती” ति असीतिसहस्सपुत्ता पटिञ्जाता ।
तेसु येभ्ययेन पब्बजितेसु भद्दियं नाम^३ राजानं, अनुरुद्धं, आनन्दं, 10
भगुं, किमिलं, देवदत्तं, ति इमे छ सक्के अपब्बजन्ते दिस्वा “मयं
अत्तनो पुत्ते पब्बाजेम, इमे छ सक्का न जातका मञ्जे, तस्मा^४ न
पब्बजन्ती” ति कथं समुट्ठापेसुं । अथ खो महानामो सक्को^५ अनुरुद्धं
उपसङ्कमित्वा—“तात, अम्हाकं कुला पब्बजितो नत्थि, त्वं वा पब्बज^६,
अहं वा पब्बजिस्सामी” ति आह । सो पन सुखुमालो होति सम्पन्नभोगो, 15
“नत्थि” ति वचनम्पि तेन न सुतपुब्बं । एकदिवसञ्च तेसु छसु
खत्तियेसु गुळकीळं कीळन्तेसु अनुरुद्धो पूवेन पराजितो पूवत्थाय
पहिणि, अथस्स माता पूवे सज्जेत्वा पहिणि । ते खादित्वा पुन
कीळिंसु । पुनप्पुनं तस्सेव पराजयो होति । माता पनस्स पहिते पहिते^७
तिक्खत्तुं पूवे पहिणित्वा चतुत्थवारं “पूवा^८ नत्थी” ति पहिणि । सो, 20
‘नत्थी’ ति वचनस्स असुतपुब्बत्ता, ‘एसापेका पूवविकति भविस्सती’
ति मञ्जमानो, “नत्थिपूवं मे आहरथा” ति पेसेसि । माता पनस्स

R. 133

१. सी०-रो०-स्या० नत्थि ।

२. खत्तियपरिवारो—रो०, स्या० ।

३. सी०-रो०-स्या० नत्थि ।

४. कस्मा—म० ।

५. सक्को—सी०, स्या०, रो० ।

६. पब्बजिस्ससि—सी० ।

७. सी०-रो० नत्थि ।

८. पूवं—सी०, स्या०, रो० ।

“नत्थि पूर्वं, किर अय्ये देथा” ति बुत्ते, “मम पुत्तेन ‘नत्थि’ ति पदं न सुतपुब्बं, इमिना पन उपायेन नं^१ एतमत्थं जानापेस्सामी” ति तुच्छं सुवण्णपातिं अञ्जाय सुवण्णपातिया पटिकुज्जित्वा पेसेसि । नगरपरिग्गाहिका देवता चिन्तेसुं, ‘अनुरुद्धसक्येन^२ अन्नभारकाले अत्तनो

5 भागभत्तं उपरिट्ठपच्चेकबुद्धस्स दत्त्वा ‘नत्थीति मे वचनस्स सवन्नं मा होतु^३, ‘भोजनुप्पत्तिट्ठानजाननं^४ मा होतू’ ति पत्थना कता, सचायं तुच्छपातिं पस्सिस्सति, देवसमागमं पविसितुं न लभिस्साम, सीसम्पि नो सत्तथा फलेय्या” ति । अथ नं पातिं दिव्वपूर्वेहि पुण्णं अकंसु । तस्सा गुळमण्डले ठपेत्वा उग्घाटितमताय पूर्वगन्धो सकलनगरे छादेत्वा

B. 87

10 ठितो पूर्वखण्डं मुखे ठपितमत्तमेव सत्तरसहरणीसहस्सानि अनुफरि ।

R. 134

सो चिन्तेसि, ‘नाहं मातु पियो, एत्तकं मे कालं इमं नत्थिपूर्वं नाम न पचि, इतो पट्ठाय अञ्जं पूर्वं नाम न खादिस्सामी’ ति । सो^५ गेहं गन्त्वाव मातरं पुच्छि—“अम्म, तुम्हाकं अहं पियो, अप्पियो” ति ? “तात एकक्खिनो अक्खि विय च हृदयं विय च अतिविय पियो मे 15 अहोसी^६” ति । “अथ कस्मा एत्तकं कालं मय्हं नत्थिपूर्वं न पचित्थ अम्मा” ति ? सा चुळपट्ठाकं^७ पुच्छि—“अत्थि किञ्चि पातियं ताता” ति । “परिपुण्णा अय्ये पाति पूर्वेहि, एवरूपा पूवा नाम मे न दिट्ठपुब्बा” ति आरोचेसि^८ । सा चिन्तेसि, ‘मय्हं पुत्तो पुञ्जावा कताभिनीहारो भविस्सति, देवताहि पाति पूरेत्वा पूवा पहिता भविस्सन्ती’ ति । अथ नं 20 पुत्तो,—“अम्म इतो पट्ठायार्हं अञ्जं पूर्वं नाम न खादिस्सामि, नत्थिपूर्वमेव पचेय्यासी” ति । सापिस्स ततो पट्ठाय “पूर्वं खादितुकामोम्ही” ति बुत्ते तुच्छपातिमेव अञ्जाय पातिया पटिकुज्जित्वा पेसेसि^९ । याव अगारमज्जे वसि, तावस्स देशताव पूवे पहिणिसु ।

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. अनुरुद्धसक्येन-सी०, स्या०, रो० ।

३. होतूति-सी०, स्या०, रो० ।

४-४. भोजनुप्पत्तिया जाननं-सी०, स्या०, रो० ।

५. सी०-रो०-स्या० वत्थि ।

६. मे ति-सी०, स्या०, रो० ।

७. चुळपट्ठाकं-सी० ।

८. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

९. पेसेति-सी०, रो० ।

सो एतकम्पि अजानन्तो पब्बज्जं नाम किं जानिस्सति । तस्मा
 “का एसा पब्बज्जा नामा” ति भातरं पुच्छित्वा ओहारितकेसमस्सुना
 कासायनिवत्थेन^१ कट्ठत्थरके वा विदलमञ्चके वा निपज्जित्वा पिण्डाय
 चरन्तेन विहरितव्वं^२ । “एसा पब्बज्जा नामा” ति वुत्ते, “भातिक,
 अहं सुखमालो, नाहं सक्खिस्समामि पब्बजितुं” ति आह । “तेन हि तात,
 कम्मन्तं उग्गहेत्वा घरावासं वस । न हि^३ सक्का अम्हेसु एकेन
 अपब्बजितुं” ति । अथ नं—“को एस कम्मन्तो नामा” ति पुच्छि ।
 भत्तुट्ठानट्ठानम्पि अजानन्तो कुलपुत्तो कम्मन्तं नाम किं जानिस्सती ति ।
 एकदिवसंहि तिण्णं खत्तियानं कथा उदपादि, “भत्तं नाम कुहिं उट्ठहती”
 ति । किमिलो आह—“कोट्ठे उट्ठहती” ति । अथ नं भद्दियो—“त्वं
 भत्तस्स उट्ठानट्ठानं न जानासि, भत्तं नाम उक्खलियं उट्ठहती” ति
 आह । अनुद्धो—“तुम्हे द्वेपि न जानाथ, भत्तं नाम रतनमकुळाय
 सुवण्णपातियं उट्ठहति” ति आह ।

5 R. 135

10

तेसु किर एकदिवसं किमिलो कोट्ठतो वीही ओत्तारियमाने दिस्वा,
 ‘एते कोट्ठेयेव^४ जाता’ ति सञ्जी अहोसि । भद्दियो^५ एकदिवसं उक्खलितो
 भत्तं वड्डियमानं दिस्वा, ‘उक्खलियञ्जेव उप्पन्नं’ ति सञ्जी अहोसि ।
 अनुद्धेन पन नेव वीही कोट्ठेन्ता, न भत्तं पचन्ता, न वड्डेन्ता दिट्ठपुब्बा,
 वड्डत्वा पन पुरतो ठपितमेव पस्सति । सो भुज्जितुकामकाले, ‘भत्तं
 पातियं उट्ठहती’ ति सञ्जमकासि । एवं तयोपि ते^६ भत्तुट्ठानं न
 जानन्ति । तेनायं, “को एस कम्मन्तो नामा” ति पुच्छित्वा, “पठमं
 खेतं कसापेतव्वं” ति आदिकं संवच्छरे संवच्छरे कत्तव्वं किच्चं सुत्वा,
 “कदा कम्मन्तानं अन्तो पज्जायिस्सति, कदा मयं अप्पोस्सुक्का भोगे
 भुज्जिस्सामा” ति वत्वा कम्मन्तानं अपरियन्तताय अक्खाताय तेन हि
 त्वञ्जेव घरावासं वस, न मय्हं एतेनत्थो” ति मातरं उपसङ्गमित्वा,
 “अनुजानाहि मं अम्म, पब्बजिस्सामी” ति वत्वा ताय नानप्पकारेहि^७

B. 88

15

20

R. 136

25

१. कासायनिवत्थेन—सी०, रो० ।

३. पि—रो० ।

५. भद्दियो पि—स्था० ।

७. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. विहातव्वं—सी० ।

४. कोट्ठकेयेव—सी०, स्या० ।

६. रो०-सी० वत्थि ।

तिक्खत्तुं पटिक्खपित्वा, “सचे ते सहायको भद्दियराजा पब्बजिस्सति, तेन सद्धिं पब्बजाही” ति वुत्ते तं उपसङ्कमित्वा, “मम खो सम्म, पब्बज्जा वा पटिबद्धा” ति वत्वा तं नानप्पकारेहि सञ्जापेत्वासत्तमे दिवसे अत्तना सद्धिं पब्बजनत्थाय पटिञ्जं गण्हि ।

- 5 ततो भद्दियो सक्कयराजा, अनुरुद्धो, आनन्दो, भग्गु, किमिलो, देवदत्तो ति इमे छ खत्तिया उपालिकप्पकसत्तमा देवा विय दिब्बसम्पत्तिं सत्ताहं सम्पत्तिं^१ अनुभवित्वा उय्यानं गच्छन्ता विय चतुरङ्गिनिया सेनाय निक्खमित्वा परविसयं पत्वा राजाणाय सेनं निवत्तापेत्वा परविसयं ओक्कमिसु^२ । तत्थ छ खत्तिया
- 10 अत्तनो अत्तनो^३ आभरणानि ओमुञ्चित्वा भण्डिकं कत्वा—“हन्द भणे उपालि, निवत्तस्सु, अलं ते एत्तकं जीविकाया” ति तस्स अदंसु । सो तेसं पादमूले परिवत्तित्वा^४ परिदेवित्वा तेसं^५ आणं अतिक्कमितुं असक्कोन्तो उट्ठाय तं^६ गहेत्वा^६ निवत्ति । तेसं द्विधा जातकाले वनं आरोदनप्पत्तं विय पठवीकम्पमानाकारप्पत्ता विय
- 15 अहोसि । उपालि कप्पकोपि^७ थोकं गन्त्वा^७ निवत्तित्वा,—“चण्डा खो साकिया, ‘इमिना कुमारा निप्पातिता’ ति घातेय्युम्पि मं । इमे हि नाम सक्ककुमारा एवरूपं सम्पत्तिं पहाय इमानि अनग्धानि आभरणानि खेळपिण्डं विय छुट्टेत्वा पब्बजिस्सन्ति, किमङ्ग पनाहं” ति भण्डिकं ओमुञ्चित्वा तानि आभरणानि रुक्खे लग्गेत्वा, “अत्थिका
- 20 गण्हन्तू” ति वत्वा तेसं सन्तिकं गन्त्वा तेहि, “कस्मा निवत्तोसी” ति पुट्ठो तमत्थं आरोचेसि । अथ नं ते आदाय सत्थु सन्तिकं गन्त्वा—“मयं भन्ते, साकिया नाम माननिस्सिता, अयं अम्हाकं दीघरत्तं परिचारको, इमं पठमतरं पब्बाजेथ, मयमस्स अभिवादनादीनि करिस्साम, एवं नो मानो निम्मानायिस्सती” ति

B. 89
R. 137

१. महासम्पत्ति-स्या०; रो० न दिस्सति ।

२. पक्कमिसुं—रो० ।

३. स्या० नत्थि ।

४. पक्कट्टेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

५. रो० न दिस्सति ।

६-६. सी०—रो० नत्थि ।

७-७. सी०—रो० न दिस्सति ।

वत्वा तं पठमतरं पब्बाजेत्वा पच्छा सयं पब्बजिसु । तेसु आयस्मा
भद्वियो तेनेव अन्तरवस्सेन तेविज्जो अहोसि । आयस्मा अनुरुद्धो
दिब्बचक्खुको हुत्वा पच्छा महावितक्कसुत्तं सुत्वा अरहत्तं पापुणि ।
आयस्मा आनन्दो सोतापत्तिफले पतिट्ठहि । भगुत्थेरो च किमिलत्थेरो
च अपरभागे विपस्सनं वड्ढेत्वा अरहत्तं पापुणिसु । देवदत्तो 5
पोथुज्जनिकं इद्धि पत्तो ।

अपरभागे सत्थरि कोसम्बियं विहरन्ते ससावकसङ्घस्स
तथागतस्स महन्तो लाभसक्कारो निब्बत्ति । वत्थभेसज्जादिहत्था
मनुस्सा विहारं पविसित्वा—“कुहि सत्था, कुहि सारिपुत्तत्थेरो,
कुहि महामोग्गल्लानत्थेरो, कुहि महाकस्सपत्थेरो, कुहि भद्वियत्थेरो, 10
कुहि अनुरुद्धत्थेरो, कुहि आनन्दत्थेरो, कुहि भगुत्थेरो कुहि किमिलत्थेरो”
ति असीतिमहासावकानं निसिन्नट्टानं ओलोकेन्ता^१ विचरन्ति ।
“देवदत्तत्थेरो कुहि निसिन्नो वा ठितो वा” ति पुच्छन्तो^२ नाम^३
नत्थि । सो चिन्तेसि, “अहम्पि^४ एतेहि सद्धिञ्जेप पब्बजितो, एतेपि
खत्तियपब्बजिता, अहम्पि खत्तियपब्बजितो लाभसक्कारहत्था 15 R. 138
मनुस्सा एतेयेव^५ परियेसन्ति, मम नामं गहेतापि नत्थि । केन नु
खो सद्धि एकतो हुत्वा कं पसादेत्वा मम लाभसक्कारं निब्बत्तेय्य”
ति । अथस्स एतदहोसि, अयं खो^६ राजा बिम्बिसारो
पठमदस्सनेनेव एकादसहि नहुतेहि सद्धि सोतापत्तिफले पतिट्ठितो, न
सक्का एतेन सद्धि एकतो भवितुं, कोसलरज्जापि^७ सद्धि न सक्का 20
भवितुं^८ । अयं खो पन रज्जो पुत्तो अजातसत्तु कुमारो कस्सचि
गुणदोसे^९ न जानाति, एतेन सद्धि एकतो भविस्सामी” ति । सो
कोसम्बितो राजगहं गन्त्वा कुमारकवण्णं अभिनिम्मिनित्वा चत्तारो
आसीविसे चतूसु हत्थपादेसु एकं गीवाय पिलन्धित्वा एकं सीसे

B. 90

१. ओलोकेत्वा—रो० ।

२-२. वत्तापि—सी०, रो० ।

३. अहं—रो०, स्या० ।

४. एते—सी०, रो०, स्या० ।

५. स्या०—रो० नत्थि ।

६. कोसलरज्जा च—सी०; रो० ।

७. एकतो भवितुं—स्या०; सी०-रो० न दिस्सति । ८. गुणदोसं—स्या० ।

चुम्बटकं कत्वा एकं एकंसं करित्वा इमाय अहिमेखलाय आकासतो
 ओरुय्ह अजातसत्तुस्स उच्छङ्गे निसीदित्वा तेन भीतेन, “कोसि
 त्वं” ति वुत्ते, “अहं देवदत्तो” ति वत्वा तस्स भयविनोदनत्थं
 अत्तभावं पटिसंहरित्वा सङ्घाटिपत्तचीवरधरो पुरतो ठत्वा तं पसादेत्वा
 5 लाभसक्कारं निब्बत्तेसि । सो लाभसक्काराभिभूतो, “अहं भिक्खुसङ्घं
 परिहरिस्सामी” ति पापकं चित्तं उप्पादेत्वा सह चित्तुप्पादेन
 इद्धितो परिहायित्वा सत्थारं वेढुवनविहारे सराजिकाय परिसाय धम्मं
 देसेन्तं वन्दित्वा उट्ठायासना अञ्जलिं पग्गय्ह—“भगवा भन्ते, एतरहि
 जिण्णो वुद्धो महल्लको, अप्पोस्सुक्को दिट्ठधम्मसुखविहारं अनुयुञ्जतु,
 अहं भिक्खुसङ्घं परिहरिस्सामि, नित्थ्यादेथ मे भिक्खुसङ्घं” ति
 R. 139 10 वत्वा सत्थारा खेळासकवादेन अपसादेत्वा पटिविखत्तो अनत्तमनो
 इमं पठमं तथागते आघातं वन्दित्वा पक्कामि ।

अथस्स भगवा राजगहे पकासनीयकम्मं कारेसि । सो, ‘परिच्चत्तो
 दानि अहं समणेन गोतमेन, इदानिस्स अनत्थं करिस्सामी’ ति
 15 अजातसत्तुं उपसङ्कमित्वा^१—“पुब्बे खो कुमार, मनुस्सा दीघायुका,
 एतरहि अप्पयुका । ठानं खो पनेतं विज्जति यं त्वं कुमारोव समानो
 कालं करेय्यासि, तेन हि त्वं कुमार पितरं हन्त्वा राजा होहि, अहं
 भगवन्तं हन्त्वा वुद्धो भविस्सामी” ति वत्वा तस्मिं रज्जे पतिट्ठिते
 तथागतस्स वधाय पुरिसे पयोजेत्वा तेसु सोतापत्तिफलं पत्वा निवत्तेसु
 20 सयं गिज्झकूटपब्बतं^२ अभिरुहित्वा, ‘अहमेव समणं गोतमं जीविता
 वोरोपेस्सामी’ ति सिलं पविज्झित्वा रुहिरुप्पादककम्मं कत्वा इमिनापि
 उपायेन मारेतुं असक्कोन्तो पुन नाळगिरिं विस्सज्जापेसि । तस्मिं
 आगच्छन्ते आनन्दत्थेरो अत्तनो जीवितं सत्थु परिच्चजित्वा पुरतो
 अट्ठासि । सत्था नागं दमेत्वा नगरा निक्खमित्वा विहारं गन्त्वा^३
 25 अनेकसहस्सेहि उपासकेहि अभिहटं महादानं परिभुजित्वा तस्मिं दिवसे

१. उपसङ्कमित्वा आह—रो०, सी० ।

२. गिज्झकूट—सी०, रो० स्या० ।

३. आगन्त्वा—सी०, स्या०, रो० ।

सन्निपतितानं अट्टारसकोटिसङ्घातेन^१ राजगह्वासीनं अनुपुण्ड्रि^२ कथं
कथेत्वा^३ चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमये जाते^४, “अहो
आयस्मा आनन्दो महागुणो, तथारूपे नाम हत्थिनागे आगच्छन्ते श्रतनो
जीवितं परिञ्चजित्वा सत्थु पुरतोव अट्टासी” ति थेरस्स गुणकथं सुत्वा—
“न भिक्खवे इदानीव पुब्बेपेस ममत्थाय जीवितं परिञ्चजियेवा” ति 5
वत्वा भिक्खूहि याचितो चूळहंस-महाहंस-कक्कटकजातकानि कथेसि ।
देवदत्तस्सापि कम्मं नेव पाकटं, तथा रञ्जो मारापितत्ता, न वधकानं
पयोजितत्ता, न सिलाय पविद्धता पाकटं अहोसि, यथा
नाळागिरिहत्थिनो विस्सज्जितत्ता । तदा हि महाजनो—“राजापि
देवदत्तेनेव मारापितो, वधकोपि^५ पयोजितो^५, सिलापि अपविद्धा, 10
इदानीं पन तेन नाळागिरि विस्सज्जापितो एवरूपं नाम पापकं गहेत्वा
राजा विचरती” ति कोलाहलमकासि ।

R. 140
B. 91

राजा महाजनस्स कथं सुत्वा पञ्च थालिपाकसत्तानि नीहरापेत्वा
न पुन तस्सूपट्ठानं अगमासि, नागरापिस्स कुलं उपगतस्स भिक्खामत्तम्पि
न अदंसु । सो परिहीनलाभसक्कारो कोहञ्जेन जीवितुकामो सत्थारं 15
उपसङ्कमित्वा पञ्च वत्थूनि याचित्वा भगवता—“अलं देवदत्त, यो
इच्छति सो आरञ्जको होतू” ति पटिक्खित्तो,—“कस्सावुसो वचनं
सोभनं, किं तथागतस्स उदाहु मम; अहञ्चिह^६ उक्कट्टवसेन एवं वदामि,
“साधु भन्ते भिक्खू यावजीवं आरञ्जका अस्सु, पिण्डपातिका, पंसुकूलिका,
रुक्खमूलिका, मच्छमंसं न खादेय्यु” ति; यो दुक्खा मुच्चितुकामो, सो 20
मया सद्धि आगच्छतू” ति वत्वा पक्कामि । तस्स वचनं सुत्वा एकच्चे नवक-
पब्बजिता मन्दबुद्धिनो, “कल्याणं देवदत्तो आह, एतेन सद्धि विचरिस्सामा”
ति तेन सद्धि एकतो^७ अहेसुं । इति सो पञ्चसतेहि भिक्खूहि सद्धि तेहि
पञ्चहि वत्थूहि लूखणसन्नं जनं सञ्जापेन्तो कुलेसु विञ्जापेत्वा विञ्जापेत्वा

R. 141

१. अट्टारसकोटिसङ्घातानं सी०, स्या०; २. आनुपुण्ड्रि—सी०, रो० ।

अट्टारसकोटिसङ्घानं—रो० ।

३. कथेसि—स्या० ।

४. जातो—स्या० ।

५-५. वधकापि पयोजिता—सी०, स्या०, रो० ।

६. वाति—सी०, रो० ।

७. एकतोव—स्या० ।

भुञ्जन्तो सङ्खभेदायपरक्कमि । सो भगवता, “सच्चं किर त्वं देवदत्त, सङ्खभेदाय परक्कमसि चक्खभेदाया” ति पुट्ठो, “सच्चं भगवा^१” ति वत्वा, “गरुको खो देवदत्त, सङ्खभेदो” ति आदीहि ओवदितोपि सत्थु वचनं अनादियित्वा पक्कन्तो आयस्मन्तं आनन्दं राजगहे पिण्डाय चरन्तं
 5 दिस्वा—“अच्चतग्गे दानाहं आवुसो आनन्द, अञ्जत्रेव भगवता अञ्जत्र भिक्खुसङ्घा^२ उपोसथं करिस्सामि, सङ्खकम्मं करिस्सामी” ति आह । धेरो तमत्थं भगवतो आरोचेसि । तं विदित्वा सत्था उप्पन्नधम्मसंवेगो हुत्वा, “देवदत्तो सदेवकस्स लोकस्स अनत्थनिस्सितं अत्तनो अब्बोचिम्मिह पच्चनककम्मं करोति” ति वितक्केत्वा^३—

B. 92

10

“सुकरानि असाधूनि, अत्तनो अहितानि च ।

यं वे हितञ्च साधुञ्च, तं वे परमदुक्करं” ति ॥—

इमं गाथं वत्वा पुन इमं उदानं उदानेसि—

“सुकरं साधुना साधु, साधु पापेन दुक्करं ।

पापं पापेन सुकरं, पापमरियेहि दुक्करं” ति ॥

15

R. 142

अथ खो देवदत्तो उपोसथदिवसे अत्तनो परिसाय सद्धि एकमन्तं निसीदित्वा, “यस्सिमानि पञ्च वत्थूनि खमन्ति, सो सलाकं गण्हतू” ति वत्वा पञ्चसतेहि वज्जिपुत्तकेहि नवकेहि अप्पकतञ्जूहि सलाकाय गहिताय सङ्खं भिन्दित्वा ते भिक्खू आदाय गयासीसं अगमासि । तस्स तत्थ गतभावं सुत्वा सत्था तेसं भिक्खूनं आनयनत्थाय द्वे अगगसावके
 20 पेसेसि । ते तत्थ गन्त्वा आदेसनापाटिहारियानुसासनिया चेव^४ इद्धिपाटिहारियानुसासनिया च अनुसासन्ता ते अमतं पायेत्वा आदाय आकासेन आगमिमु । कोकालिकोपि खो—“उट्ठेहि आवुसो देवदत्त, नीता ते भिक्खू सारिपुत्तमोग्गल्लानेहि, ननु त्वं मया बुत्तो ‘मा आवुसो सारिपुत्तमोग्गल्लाने विस्सासी’ ति^५; पापिच्छा सारिपुत्तमोग्गल्लाना,

१. सो०-सो० नत्थि ।

२. परिचित्तकेत्वा—सो० ।

३. स्या० वत्थि ।

४. भिक्खुसङ्घेन—सी० ।

५. च—सो०, स्या० ।

पापिकानं इच्छानं वसं गता' ति वत्वा जण्णुकेन हृदयमज्जे पहरि,
तस्स तत्थेव उण्हं लोहितं मुखतो उगञ्छि । आयस्मन्तं पन सारिपुत्तं
भिक्षुसङ्घपरिवुत्तं आकासेन आगच्छन्तं दिस्वा भिक्षू आहंसु—“भन्ते,
आयस्मा सारिपुत्तो गमनकाले अत्तदुतियो^१ गतो, इदानी महापरिवारो
आगच्छन्तो सोभती” ति । सत्था—“न भिक्षवे इदानीव सारिपुत्तो^२ 5
सोभति^३, पुब्बे^४ तिरच्छानयोनिनं निब्बत्तकालेपि मय्हं पुत्तो मम
सन्तिकं आगच्छन्तो सोभियेवा”^५ ति वत्वा—

“होति सीलवतं अत्थो पटिसन्थारवुत्तिनं ।

लक्खणं पस्स आयन्तं, जातिसङ्घपुरक्खतं ।

अथ पस्ससि' मं कालं, सुविहीनं व जातिभी” ति ॥—

इदं जातकं* कथेसि । पुन भिक्षूहि, “भन्ते देवदत्तो किर द्वे
अगसावके उभोसु पस्सेसु निसीदापेत्वा 'बुद्धलीळाया धम्मं देसेस्सामी'
ति तुम्हाकं अनुकिरियं करोती”^६ ति वुत्ते, “न भिक्षवे इदानीव,
पुब्बेपेस मम अनुकिरियं कातुं वायमि, न पन सक्खी” ति वत्वा—

“अपि वीरक पस्सेसि, सकुणं मञ्जुभाणकं ।

मयूरगीवसङ्कासं, पतिं मय्हं सविट्ठकं ॥

उदकथलचरस्स पक्खिनो, तिच्चं आमकमच्छभोजिनो ।

तस्सानुकरं सविट्ठको, सेवाले^७ पलिगुण्ठितो मतो” ति ॥

आदिना^८ जातकं वत्वा^९ अपरापरेसुपि^{१०} दिवसेसु तथानुरूपमेव
कथं आरब्ध—

अचारि वतायं वितुदं वनादि, कट्ठङ्गखेसु असारकेसु ।

अथा' सदा खदिरं जातसारं, यत्थं विभदा गरुळो उत्तमङ्ग” ति^{१०} ॥

‘लसी च ते निप्पलिता, मत्थको च पदालितो^{११} ।

१. अत्तदुतियोव—स्या०, रो० ।

३. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

* लक्खणजातकं ।

६. सेवालेहि—स्या० ।

८. कथेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

१०. न्ति च—स्या० ।

२-२. स्या०-रो० न दिस्सति ।

४. सोभति येवाति—सी०, स्या०, रो० ।

५. कथेति—सी०, स्या०, रो० ।

७. नदीचरकाक—स्या० ।

९. अपरेसु—स्या० ।

११. विदालितो—सी०, स्या०, रो० ।

सब्बा ते फासुका भग्गा, अब्ब^१ खो त्वं^१ विरोचसी” ति ॥—

एवमादीनि जातकानि कथेसि । पुन “अकतञ्जू देवदत्तो” ति
कथं आरब्ध—

5 “अकरम्हस^२ ते किच्चं, यं बलं अहुवम्हसे ।
मिगराज नमो त्यत्थु, अपि किञ्चि लभामसे ॥
मम लोहितभक्खस्स, निच्चं लुद्धानि कुब्बतो ।
दन्तन्तरगतो सन्तो, तं बहुं यम्पि जीवसी” ति ॥—

आदीनि जातकानि* कथेसि, पुन वधाय परिसक्कनमस्स
आरब्ध—

10 “जातमेतं कुरुङ्गस्स, यं त्वं सेपणि सिग्यसि^३ ।
अञ्जं सेपणि गच्छामि, न मे ते रुच्चते फलं” ति ॥—

B. 94 आदीनि जातकानि^४ कथेसि । पुनदिवसे, “उभतो परिहीनो
देवदत्तो लाभसक्कारतो च सामञ्जतो चा” ति कथासु पवत्तमानासु,
“न भिक्खवे इदानीव देवदत्तो^५ परिहीनो, पुब्बेपेस^५ परिहीनोयेवा” ति

15 वत्वा—

R. 145 “अक्खी भिन्ना पटो नट्टो, सखिगेहे च भण्डनं ।
उभतो पटुट्ठा कम्मन्ता, उदकम्हि थलम्हि चा” ति ॥

आदीनि जातकानि* कथेसि ।

20 एवं राजगहे विहरन्तोव देवदत्तं आरब्ध बहूनि जातकानि कथेत्वा
राजगहतो सावत्थि गन्त्वा जेतवने विहारे वासं कप्पेसि । देवदत्तोपि
खो नव मासे गिलानो पच्छिमे काले सत्थारं दट्टुकामो हुत्वा अत्तनो
सावके आह—“अहं सत्थारं दट्टुकामो, तं मे दस्सेथा” ति^६ । “त्वं

१-१. दानि सम्म—स्या० ।

* यवसकुणजातकं ।

§ कुरुंगमिगजातकं ।

५. पुब्बेपि—स्या० ।

६. ति वत्वा तेहि—स्या०; एवं वृत्ते—सी०; ति वृत्ते—रो० ।

२. अकरम्हाव—स्या० ।

३. सेग्यसि—सी०, स्या०, रो० ।

४. स्या०सी०-रो० नत्थि ।

* उभतोभट्टजातकं ।

समत्थकाले सत्थारा सद्धि वेरी हुत्वा अचरि, न मयं तत्थ नेस्सामा”
ति वुत्ते, “मा मं नासेथ, मया सत्थरि आघातो कतो, सत्थु पन मयि
केसग्गमत्तोपि आघातो नत्थि^१ । सो हि भगवा—

“वधके देवदत्तम्हि, चोरे अङ्गुलिमालके ।

धनपाले राहुले च^२, सब्बत्थ सममानसो” ति ॥—

5

“दस्सेथ मे^३ भगवन्तं” ति पुनप्पुनं याचि । अथ नं ते मञ्चकेना-
दाय निक्खमिषु । तस्स आगमनं सुत्वा भिक्खू सत्थु आरोचेसुं—

“भन्ते देवदत्तो किर तुम्हाकं दस्सनत्थाय आगच्छती” ति । “न

भिक्खवे, सो तेनत्तभावेन मं पस्सितुं लभिस्सती” ति । देवदत्तो^४ किर

पच्चन्नं वत्थूनं आयाचितकालतो पट्ठाय पुन बुद्धं^५ दट्ठुं न लभति^६,

10 R. 146

अयं धम्मता । “असुकट्टानञ्च असुकट्टानञ्च आगतो भन्ते” ति ।

“यं इच्छति, तं करोतु, न सो मं पस्सितुं लभिस्सती” ति । “भन्ते,

इतो योजनमत्तं आगतो, अड्डयोजनं, गावुतं जेतवनपोक्खरणीसमीपं^७

आगतो^८ भन्ते” ति । “सचेपि अन्तो जेतवनं पविसति, नेव मं पस्सितुं

लभिस्सती” ति । देवदत्तं गहेत्वा आगता जेतवनपोक्खरणीतीरे

15

मञ्चं ओतारेत्वा पोक्खरणिं न्हायितुं^९ ओतरिषु । देवदत्तोपि खो

मञ्चतो बुट्ठाय उभो पादे भूमियं ठपेत्वा निसीदि । पादा पठविं^{१०}

पविसिषु । सो अनुक्कमेन याव गोप्फका, याव जण्णुका, याव कट्ठितो,

B. 95

याव थनतो, याव गीवतो पविसित्वा हनुकट्टिकस्स भूमियं

पविट्टकाले^{११}—

20

“इमेहि अट्ठीहि तमग्गपुग्गलं, देवातिदेवं नरदम्मसारथि ।

समन्तचक्खुं सतपुञ्जलक्खणं, पाणेहि बुद्धं सरणं उपेमी^{१२}” ति ॥—

१. नत्थीति—स्या० ।

२. चैव—रो०, सी० ।

३. मे तं—सी०, रो० ।

४. भिक्खू—स्या०, रो०, सी० ।

५. बुद्धे—सी०, स्या०, रो० ।

६. लभन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

७. पोक्खरणीसमीपं—स्या०, रो० ।

८-८. आगतो ति—सी० ।

९. न्हायितुं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. ते पठविं—स्या०, रो०, सी० ।

११. पतिट्ठितकाले—सी०, रो०; पतिट्ठितकाले गायमाह—स्या० ।

१२. गतोस्मी ति—सी०, स्या०, रो० ।

R. 147

- इमं^१ गाथमाह^१ । इदं किर ठानं दिस्वा तथागतो देतदत्तं पब्बाजेसि ।
 सचे हि न सो पब्बजिस्स, गिही हुत्वा कम्मञ्च^२ भारियं अकरिस्स,
 आयति भवनिस्सरणपच्चयं^३ कातुं न सक्खिस्स, पब्बजित्वा च पन
 किञ्चापि कम्मं भारियं करिस्सति, आयति भवनिस्सरणपच्चयं^४
 ५ कातुं सक्खिस्सती ति तं^५ सत्था पब्बाजेसि । सो हि इतो सतसहस्स-
 कप्पमत्थके अट्ठिस्सरो नाम पच्चेकबुद्धो भविस्सति, सो पठविं
 पविसित्वा अवीचिम्ह निब्बत्ति । निच्चले बुद्धे अपरज्झभावेन पन
 निच्चलोव हुत्वा पच्चतूति^६ योजनसतिके अन्तोअवीचिम्हि योजन-
 सतुब्बेधमेवस्स सरीरं निब्बत्ति । सीसं याव कण्णसवखलितो उपरि
 १० अयकपल्लं^७ पाविसि, पादा याव गोप्फका हेट्ठा अयपठवियं^८ पविट्ठा,
 महातालकखन्धपरिमाणं अयसूलं पच्छिमभित्तितो निक्खमित्वा
 पिट्ठिमज्झं भिन्दित्वा उरेन निक्खमित्वा पुरिमभित्तिं^९ पाविसि । अपरं
 दक्खिणभित्तितो निक्खमित्वा दक्खिणपस्सं भिन्दित्वा वामपस्सेन
 निक्खमित्वा उत्तरभित्तिं पाविसि, अपरं उपरि कपल्लतो निक्खमित्वा
 १५ मत्थकं भिन्दित्वा अधोभागेन निक्खमित्वा अयपठविं पाविसि । एवं
 सो तत्थ निच्चलोव पच्चि^{१०} ।

- भिक्षू, “एत्तकं ठानं देवदत्तो^{१०} आगच्छन्तो^{१०} सत्थारं दट्ठुं
 अलभित्वाव पठविं पविट्ठो” ति कथं समुट्ठापेसुं । सत्था—“न
 भिक्षवे, देवदत्तो इदानीव मयि अपरज्झित्वा पठविं पाविसि, पुब्बेपि
 २० पविट्ठोयेवा” ति वत्वा हत्थिराजकाले मग्गमूळ्हं पुरिसं समस्सासेत्वा
 अत्तनो पिट्ठि आरोपेत्वा खेमन्तं पापितस्स^{११} पुन तिक्खत्तुं आगन्त्वा
 अग्गट्ठाने मज्झिमट्ठाने मूले ति एवं दन्ते छिन्दित्वा ततियंवारो

B. 96

१-१. स्या० च दिस्सति ।

२. कम्मं—स्या० ।

३. आयतिभवस्स च पच्चयं—सी०, स्या०, रो० । ४. तेन तं—सी०, रो०; नं—स्या० ।

५. पच्चति—स्या० ।

६. अयकपालं—सी०, रो० ।

७. अयपठविं—स्या० ।

८. पुरत्थिमभित्ति—सी०, स्या०, रो० ।

९. पच्चति—सी०, स्या०, रो० ।

१०-११. आगन्त्वा देवदत्तो—सी०, रो०;

११. पापितस्स तेन—स्या०; पापितेन—सी०, रो० । गन्त्वा देवदत्तो—स्या० ।

महापुरिसस्स चक्खुपथं अतिक्कमन्तस्स तस्स पठविं पविट्ठभावं दीपेतुं—

“अकतञ्जुस्स पोसस्स, निच्चं विवरदस्सिनो ।
सब्बं चे पठविं दज्जा नेव नं अभिराधये” ति ॥ —

R. 148

इदं^१ जातकं* कथेत्वा पुनपि तथेव कथाय समुट्ठिताय खन्तिवादिभूते^२ 5
अत्तनि अपरज्झित्वा कलावुराजभूतस्स तस्स पठविं पविट्ठभावं दीपेतुं
खन्तिवादिजातकञ्च^३ चुल्लधम्मपालभूते^४ अत्तनि अपरज्झित्वा
महापतापराजभूतस्स तस्स पठविं पविट्ठभावं दीपेतुं
चुल्लधम्मपालजातकञ्च^५ कथेसि । पठविं पविट्ठे पन देवदत्ते महाजनो
हट्ठतुट्ठो धजपटाककदलियो^६ उस्सापेत्वा पुण्णघटे ठपेत्वा, “लाभा 10
वत नो” ति महन्तं छणं अनुभोति । तमत्थं भगवतो आरोचेसुं ।
भगवा “न धिक्खवे, इदानीव देवदत्ते मते महाजनो तुस्सति, पुब्बेपि
तुस्सियेवा” ति वत्वा सब्बजनस्स अप्पिये चण्डे फरुसे बाराणसियं
पिङ्गलरञ्जे^७ नाम मते महाजनस्स तुट्ठभावं दीपेतुं—

“सब्बो जनो हिंसितो पिङ्गलेन,
तस्मिं मते पच्चया^८ वेदयन्ति^९ ।
पियो नु ते आसि अकण्हनेत्तो,
कस्मा तुवं रोदसि द्वारपाल” ॥
“न मे पियो आसि अकण्हनेत्तो,
भायामि पच्चागमनाय तस्स ।
इतो गतो हिसेप्य मच्चुराजं,
सो हिंसितो आनेय्य^९ पुन इधा” ति ॥ —

15

R. 149

१. इमं—रो०, स्या० ।

* सीलवनागजातकं ।

२. खन्तिवादिजातकं—सी०, स्या०, रो० ।

३. चुल्लधम्मपालभूते—सी०, स्या०, रो० ।

४. चुल्लधम्मपालजातकञ्च—सी०, स्या०, रो० ।

५. धजपटाककदलियो—स्या०, रो० ।

६. पिङ्गलराजे—सी०, स्या०, रो० ।

७. पच्चयं—स्या० ।

८. वेदियन्ति—सी० ।

९. आनय नं—स्या०; आनयेय्य—

सी०, रो० ।

इदं^१ पिङ्गलजातकं कथेसि । भिक्खू सत्थारं पुच्छिषु—“इदानीं भन्ते, देवदत्तो कुहिं निब्बत्तो” ति । “अवीचिमहानिरये भिक्खवे” ति । “भन्ते, इध तप्पन्तो विचरित्वा पुन गन्त्वा तप्पनट्टानेयेव सिब्बत्तो” ति ? “आम भिक्खवे, पब्बजिता वा होन्तु गहट्ठा वा पमादविहारिनो

5 उभयत्थ तप्पन्ति येवा” ति वत्वा इमं गाथमाह—

B. 97

“इध तप्पति पेच्च तप्पति, पापकारी उभयत्थ तप्पति ।

पापं मे कतं ति तप्पति, भिय्यो तप्पति दुग्गतिं गतो” ति ॥१७॥

तत्थ इध तप्पती ति इध कम्मतप्पनेन दोमनस्समत्तेन तप्पति ।

पेच्चा ति परलोके पन विपाकतप्पनेन श्रतिदारुणेन अपायदुक्खेन

10 तप्पति । पापकारी ति नानप्पकारस्स पापस्स कत्ता । उभयत्था ति

इमिना वुत्तप्पकारेण तप्पनेन उभयत्थ तप्पति नाम । पापं मे ति सो

हि कम्मतप्पनेन तप्पन्तो, “पापं मे कतं” ति तप्पति । तं अप्पमत्तकं

तप्पनं, विपाकतप्पनेन पन तप्पन्तो भिय्यो तप्पति दुग्गतिं गतो

अतिफरुस्सेन तप्पनेन अतिविय तप्पती ति ।

15

गाथापरियोसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं । देसना महाजनस्स सात्थिका जाताति ।

[देवदत्तवत्थु द्वादसमं]

इध नन्दती ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो सुमनदेवि^१
आरब्भ कथेसि ।

सावत्थियं हि देवसिकं अनाथपिण्डकस्स गेहे द्वे भिक्खुसहस्सानि
भुञ्जन्ति, तथा विसाखाय महाउपासिकाय । सावत्थियं^२ यो यो दानं ५
दातुकामो होति, सो सो तेसं उभिन्नं ओकासं लभित्वाव करोति । किं
कारणा^३ ? “तुम्हाकं दानगं अनाथपिण्डको वा विसाखा वा
आगता” ति पुच्छित्वा, “नागता” ति वुत्ते, सतसहस्सं विस्सज्जेत्वा
कतदानम्पि, “किं दानं नामेत” ति गरहन्ति । उभोपि हि ते
भिक्खुसंङ्घस्स रुचिञ्च अनुच्छविककिच्चानि च अतिविय^४ जानन्ति, तेसु 10
विचारेन्तेसु^५ भिक्खू चित्तरूपं^६ भुञ्जन्ति । तस्मा सब्बे दानं दातुकामा
ते गहेत्वाव गच्छन्ति । इति ते अत्तनो अत्तनो^७ घरे भिक्खू परिविसितुं
न लभन्ति । ततो विसाखा, “को नु खो मम ठाने ठत्वा भिक्खुसङ्घं
परिविसिस्सती^८” ति उपधारेन्ती पुत्तस्स धीतरं दिस्वा तं अत्तनो ठाने
ठपेसि । सा तस्सा निवेसने भिक्खुसङ्घं परिविसति । अनाथपिण्डकोपि 15
महासुभद्दं नाम जेट्ठधीतरं ठपेसि । सा^९ भिक्खूनं वेय्यावच्चं करोन्ती
धम्मं सुणन्ती सोतापन्ना हुत्वा पतिकुलं अगमासि । ततो चूळसुभद्दं^{१०}
ठपेसि । सापि तथेव करोन्ती सोतापन्ना हुत्वा पतिकुलं गता । अथ
सुमनदेवि^{११} नाम कनिट्ठधीतरं ठपेसि । सा पन धम्मं सुत्वा
सकदागामिफलं पत्वा कुमारिकाव हुत्वा तथारूपेण अफासुकेन आतुरा 20 R. 151

B. 98

१. सुमनादेवि—सी०, स्या०, रो० ।

२. सावत्थियं च—स्या०, सी०, रो० ।

३. कारणाति—स्या० ।

४. स्या० नत्थि ।

५. विहरन्तेसु—स्या० ।

६. चित्तानुरूपमेव—स्या० ।

७. स्या०—रो० नत्थि ।

८. परिविस्सती—रो० ।

९. सा हि स्या० ।

१०. चूलसुभद्दं—सी०, स्या० ।

११. सुमनादेवि—सी०, स्या०, रो० ।

- आहारूपच्छेदं कत्वा पितरं ददृकामा हुत्वा पक्खोसापेसि । सो एकस्मि
दानग्गे तस्सा सासनं सुत्वाव आगत्वा—“किं अम्म सुमने” ति आह ।
सापि नं^१ आह—“किं तात, कनिट्ठभातिका” ति । “विलपसि अम्मा”
ति । “न विलपामि, कनिट्ठभातिका” ति । “भायसि अम्मा” ति । “न
५ भायामि, कनिट्ठभातिका” ति । एत्तकं वत्वायेव पन सा कालमकासि ।
सो सोतापन्नोपि समानो सेट्ठिधीतरि उप्पन्नसोकं अधिवासेतुं असक्कोन्तो
धीतु सरीरकिञ्चं कारेत्वा रोदन्तो सत्थु सन्तिकं गत्वा—“किं गहपति
दुक्खी दुम्मनो अस्सुमुखो रोदमानो^२ आगतोती^३” ति वुत्ते, “धीता मे
भन्ते सुमनदेवी^४ कालकता” ति आह । “अथ कस्मा सोचसि, ननु
१० सब्बेसं एकंसिकं मरणं” ति । “जानामेतं भन्ते, एवरूपा नाम मे
हिरिओत्तप्पसम्पन्ना धीता, सा मरणकाले सति पच्चुपट्ठापेतुं असक्कोन्ती
विलपमाना^५ मता^६, तेन^६ मे अनप्पकं दोमनस्सं उप्पज्जती” ति । “किं
पन ताय कथितं महासेट्ठी” ति ? “अहं तं भन्ते, ‘अम्म^७ सुमने’ ति
आमन्तेसि, अथ मं आह, ‘किं तात^८ कनिट्ठभातिका’ ति, ‘विलपसि^९
१५ अम्मा’ ति । “न विलपामि^{१०} कनिट्ठभातिका” ति, “भायसि अम्मा”
ति, “न भायामि कनिट्ठभातिका” ति, एत्तकं वत्वा कालमकासी”
ति । अथ नं भगवा आह—“न^{११} ते महासेट्ठि, धीता विलपता”^{१२} ति ।
“अथ कस्मा भन्ते एवमाह” ति^{१३} ? “कनिट्ठत्ता येव । धीता हि ते
गहपति मग्गफलेहि तया महल्लिका । त्वञ्चिह सोतापन्नो, धीता पन ते
२० सकदागामिनी । सा मग्गफलेहि तया^{१४} महल्लिकत्ता तं एवमाहा” ति ।
“एवं भन्ते” ति ? “एवं गहपती” ति । “इदानीं कुहि निब्बत्ता

R. 152

१. पितरं—स्या० ।

३. आगतोसी ति—रो० स्या; उपागतोसी
ति—सी० ।

६-६. मता ति—रो० ।

८. स्या० न दिस्सति ।

१०. विप्पलपामि—सी०, स्या०, रो० ।

१२. विप्पलपति—सी०, स्या०, रो० ।

१४. सी०-रो०-स्या० चत्थि ।

१. इदमानो—सी०, स्या०, रो० ।

४. सुमनादेवी—सी०, स्या०, रो० ।

५. विप्पलपमाना—सी०, स्या०, रो० ।

७. किं अम्म—स्या० ।

९. ततो विप्पलपसि—सी०, स्या०, रो० ।

११. न हि—स्या० ।

१३. स्या० न दिस्सति ।

भन्ते' ति ? "तुसितभवने गहपती" ति^१ । "भन्ते, मम धीता इध जातकानं अन्तरे नन्दमाना विचरित्वा इतो गत्वापि नन्दनट्टानेयेव निब्बत्ता" ति । अथ नं सत्था—"आम गहपति, अप्पमत्ता नाम गहट्टा वा पब्बजिता वा इध लोके च परलोले च नन्दन्तियेवा" ति क्त्वा इमं गाथमाह—

5

"इध नन्दति पेच्च नन्दति, क्तपुञ्जो उभयत्थ नन्दति ।
पुञ्जं मे क्तं ति नन्दति, मिय्यो नन्दति सुगतिं गतो" ति ॥१८॥

B. 99

तत्थ इधा ति इध लोके कम्मनन्दनेन नन्दति । पेच्चा ति परलोके विपाकनन्दनेन नन्दति । क्तपुञ्जो ति नानप्पकारस्स पुञ्जस्स कत्ता । उभयत्था ति इध, "क्तं मे कुसलं अक्तं मे^२ पापं" ति नन्दति, परत्थ विपाकं अनुभवन्तो नन्दति । पुञ्जं मे ति इध नन्दन्तो पन, "पुञ्जं मे क्तं" ति सोमनस्समत्तेनेव^३ कम्मनन्दनं उपादाय नन्दति । मिय्यो ति विपाकनन्दनेन पन सुगतिं गतो सत्तपञ्जासवस्सकोटियो सट्ठिवस्ससत्तसहस्सानि^४ दिब्बसम्पत्तिं अनुभवन्तो तुसितपुरे अतिविय मन्दती ति ।

10

गाथापरियोसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं । महाजनस्स सात्थिका धम्मदेसना जाताति ।

R. 153

[सुमनादेवीवत्थु तेरसमं]

१. गहपतीति वृत्ते—सी०, स्या०, रो० । २. सी०-रो० नत्थि ।

३. सोमनस्समत्तकेन वा—सी०, रो०; सोमनस्समत्तकेवेव—स्या० ।

४. सट्ठिञ्च०—सी०, रो०, स्या० ।

१-१४ द्वे सहायकभिक्षुवत्थु

बहुम्पि चे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो द्वे सहायके आरब्ध कथेसि ।

सावत्थिवासिनो हि द्वे कुलपुत्ता सहायका विहारं गन्त्वा सत्थु
 5 धम्मदेसनं सुत्वा कामे पहाय सासने उरं दत्वा पब्बजित्वा पञ्च
 वस्सानि आचरियुपज्झायानं सन्तिके वसित्वा सत्थारं उपसङ्कमित्वा
 सासने धुरं पुच्छित्वा विपस्सनाधुरञ्च गन्थधुरञ्च वित्थारतो सुत्वा
 एको ताव—“अहं भन्ते, महल्लककाले पब्बजितो न सक्खिस्सामि
 गन्थधुरं पूरेतुं; विपस्सनाधुरं पन पूरेस्सामी” ति याव अरहत्ता
 10 विपस्सनाधुरं^१ कथापेत्वा घटेन्तो वायमन्तो सह पटिसम्भदाहि
 अरहत्तं पापुणि । इतरो पन—“अहं गन्थधुरं पूरेस्सामी” ति अनुक्कमेन
 तेपिटकं बुद्धवचनं उगगण्हित्वा गतगतट्टाने धम्मं कथेति^२, सरभञ्जं
 भणति, पञ्चन्नं भिक्षुसत्तानं धम्मं वाचेन्तो विचरति । अट्टारसन्नं
 B. 100 महागणानं आचरियो अहोसि । भिक्षू सत्थु सन्तिके कम्मट्टानं गहेत्वा
 15 इतरस्स थेरस्स वसनट्टानं गन्त्वा तस्स ओवादे ठत्वा अरहत्तं पत्वा थेरं
 R. 154 वन्दित्वा—“सत्थारं दट्ठुकामम्हा” ति वदन्ति । थेरो—“गच्छथ
 आवुसो, मम वचनेन सत्थारं वन्दित्वा असीति महाथेरे वन्दथ,
 सहायकत्थेरम्पि मे, “अम्हाकं आचरियो तुम्हे वन्दतीति वदथा^३”
 ति पेसेति । ते भिक्षू विहारं गन्त्वा सत्थारञ्चेव असीति^४ महाथेरे
 20 च वन्दित्वा गन्थिकत्थेरस्स सन्तिकं गन्त्वा—“भन्ते, अम्हाकं आचरियो
 तुम्हे वन्दती” ति वदन्ति^५ । इतरेन च—“को नाम सो^७” ति वुत्ते,
 “तुम्हाकं सहायकभिक्षु भन्ते” ति वदन्ति । एवं थेरे पुनप्पुनं सासनं

१. विपस्सनं—सी०, स्या० रो० ।

३. वदेयाति—स्या० ।

५. सी०-रो० चत्थि ।

७. एसो - सी०, स्या०, रो० ।

२. देसेति—सी० ।

४. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

६. वन्दती ति वुत्ते—सी०, रो० ।

पहिणन्ते सो भिक्खु थोकं कालं सहित्वा अपरभागे सहितुं असक्कौन्तो
—“अम्हाकं आचरियो तुम्हे वन्दती” ति वुत्ते, “को एसो” ति वत्वा,
“तुम्हाकं सहायकभिक्खू” ति^१ वुत्ते, “किं पन तुम्हेहि तस्स सन्तिके
उग्गहितं, किं दीघनिकायादीसु अञ्जतरो निकायो, किं तीसु पिटकेसु
एकं पिटकं” ति वत्वा, ‘चतुप्पदिकम्पि गाथं न जानाति, पंसुकूलं 5
गहेत्वा पब्बजितकालेयेव अरञ्जं पविट्ठो, बहू वत अन्तेवासिके लभि,
तस्स आगतकाले मया पञ्चं पुच्छितुं वट्ठती’ ति चिन्तेसि ।

अथ अपरभागे थेरो सत्थारं दट्ठुं आगतो । सहायकस्स थेरस्स
सन्तिके पत्तचीवरं ठपेत्वा गत्वा सत्थारञ्चेव असीति महाथेरे च
वन्दित्वा सहायकस्स^२ वसनट्ठानं पच्चागमि । अथस्स सो वत्तं कारेत्वा 10
समप्पमाणं आसनं गहेत्वा, ‘पञ्चं पुच्छिस्सामी’ ति निसीदि । तस्मि
खणे सत्था, ‘एस एवरूपं मम पुत्तं विहेठेत्वा निरये निब्बत्तेय्या’ ति,
तस्मि अनुकम्पाय विहारचारिकं चरन्तो विय तेसं निसिन्नट्ठानं गत्वा
पञ्जत्तवरबुद्धासने^३ निसीदि । तत्थ तत्थ निसीदन्ता हि भिक्खू
बुद्धासनं पञ्जापेत्वा व निसीदन्ति । तेन सत्था पकतिपञ्जत्तेयेव आसने 15 R. 155
निसीदि । निसज्जे खो पन गन्धिकभिक्खुं पठमज्झाने पञ्चं पुच्छित्वा
तस्मि अकथिते दुतियज्झानं आदि कत्वा अट्ठसुपि समापत्तीसु रूपारूपेसु
च पञ्चं पुच्छि । (‘गन्तिकत्थेरो एकम्पि कथेतुं नासक्खि’^४) इतरो
तं^५ सब्बं कथेसि । अथ नं सोतापत्तिमग्गे पञ्चं पुच्छि । गन्तिकत्थेरो
कथेतुं नासक्खि । ततो खीणासवत्थेरं पुच्छि । थेरो कथेसि । सत्था— 20
“साधु साधु भिक्खू” ति अभिनन्दित्वा सेसमग्गेसुपि पटिपाटिया पञ्चं
पुच्छि । गन्तिको^६ एकम्पि कथेतुं नासक्खि, खीणासवो पुच्छितं
पुच्छितं कथेसि । सत्था चतूसूपि^७ ठानेसु तस्स साधुकारं अदासि । तं
सुत्वा भुम्मदेवे आदि कत्वा याव ब्रह्मलोका सब्बा देवता चेव

१. भन्ते ति—स्या० ।

२. सहायकथेरस्स—स्या० ।

३. पञ्जत्ते बुद्धासने—स्या०, सी०, रो० । ४-४. सी०-रो० न दिस्सति ।

५. सी०-रो० नत्थि ।

६. स्या० नत्थि ।

७. गन्धिकत्थेरो—स्या० ।

८. चतुसु—सी०, रो० ।

नागसुपण्णा च साधुकारं अदंसु । तं साधुकारं सुत्वा तस्स अन्तेवासिका
 चेव सद्धिविहारिनो च सत्थारं उज्झायिसु—“किं नामेतं सत्थारा कतं,
 किञ्चि अजानन्तस्स महल्लकत्थेरस चतूसु ठानेसु साधुकारं अदासि,
 अम्हाकं पनाचरियस्स सब्बपरियत्तिधरस्स पञ्चन्नं भिक्खुसत्तानं
 5 पामोक्खस्स पसंसामत्तम्पि न करी” ति । अथ ने सत्था—“किं नामेतं
 भिक्खवे, कथेथा” ति पुच्छित्वा तस्मि अत्थे आरोचिते—“भिक्खवे,
 तुम्हाकं आचरियो मम सासने भतिया गावो रक्खणसदिसो, मय्हं
 पुन पुत्तो यथारुचिया पञ्च गोरसे परिभुञ्जनकसामिसदिसो” ति वत्वा
 इमा गाथा अभासि—

R. 156 10

“बहुम्पि चे संहितं भासमानो,
 न तक्करो होति नरो पमत्तो ।
 गोपोव गावो गणयं परेसं,
 न भागवा सामञ्जस्स होति ॥१६॥

15

“अप्पम्पि चे संहितं भासमानो,
 धम्मस्स होति अनुधम्मचारी ।
 रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं,
 सम्मप्पजानो सुविमुत्तचित्तो ।
 अनुपादियानो इध वा हुरं वा,
 स भागवा सामञ्जस्स होती” ति ॥२०॥

20

तत्थ संहितं ति तेपिटकस्स बुद्धवचनस्सेतं नामं । तं आचरिये
 उपसङ्कमित्वा उग्गण्हित्वा बहुम्पि परेसं भासमानो वाचेन्तो तं धम्मं
 सुत्वा यं कारकेन पुग्गलेन कत्तब्बं, तक्करो न होति । कुक्कुटस्स
 पक्खपहरणमत्तम्पि अनिच्चादिवसेन योनिसोमनसिकारं^१ नप्पवत्तेति ।
 एसो यथा नाम दिवसं^२ भतिया गावो रक्खन्तो गोपो पातोव निर-
 25 वसेसं^३ सम्पटिच्छित्वा सायं गहेत्वा^४ सामिकानं निय्यादेत्वा दिवसभति-

१. मनसिकारं—स्या० ।

२. सो०-स्या०-रो० नत्थि ।

३. दिवसे—स्या० ।

४. गणेत्वा—सो०, स्या०, रो० ।

मत्तं गण्हाति, पथारुचिया पन पञ्च गोरसे परिभुञ्जितुं न लभति,
एवमेव केवलं अन्तेवासिकानं सन्तिका वत्तपटिवत्तकरणमत्तस्स भागी
होति, सामञ्जस्स पन भागी न होति । यथा पन गोपालकेन
निय्यादितानं गुन्नं गोरसं^१ सामिकाव परिभुञ्जन्ति, तथा तेन कथितं
धम्मं सुत्वा कारकपुग्गला यथानुसिट्ठं पटिपज्जित्वा केचि पठमज्झाना- 5
दीनि पापुणन्ति, केचि विपस्सनं वड्ढेत्वा मग्गफलानि पापुणन्ति,
गोणसामिका गोरसस्सेव सामञ्जस्स भागिनो होन्ति ।

B. 102

R. 157

इति सत्था सीलसम्पन्नस्स बहुस्सुतस्स पमादविहारिनो
अनिच्चादिवसेन योनिसोमनसिकारे पमत्तस्स^२ भिक्खुनो वसेन पठमं
गाथं कथेसि, न दुस्सीलस्स । दुतियगाथा पन अप्पस्सुतस्सापि योनिसो- 10
मनसिकारे कम्मं करोन्तस्स कारकपुग्गलस्स वसेन कथिता ।

तत्थ अप्पस्मि चे ति थोकं एकवग्गद्विवग्गमत्तम्पि । धम्मस्स होति
अनुधम्मचारी ति अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय नवलोकुत्तरधम्मस्स
अनुरूपं धम्मं पुब्बभागपटिपदासङ्घातं चतुपारिसुद्धिसीलधुतङ्गअसुभ-
कम्मट्ठानादिभेदं चरन्तो अनुधम्मचारी होति । सो^३, “अज्ज अज्जेवा” 15
ति पटिवेधं आकङ्खन्तो विचरति । सो इमायं सम्मापटिपत्तिया
रागञ्च दोसञ्च पहाय मोहं सम्मा हेतुना नयेन परिजानितब्बे धम्मे
परिजानन्तो तदङ्गविकखम्भनसमुच्छेदपटिप्पस्सद्विनिस्सरणविमुत्तीनं
वसेन सुविमुत्तचित्तो, अनुपादियानो इध वा हरं वा ति इधलोकपरलोक-
परियापन्ना वा अज्झत्तिकबाहिरा वा खन्धायतनधातुयो चतूहि 20
उपादानेहि अनुपादियन्तो महाखीणसवो मग्गसङ्घातस्स सामञ्जस्स
वसेन आगतस्स फलसामञ्जस्स चेव पञ्चअसेक्खधम्मक्खन्धस्स^४ च

R. 158

१. पञ्चगोरसं—स्या० ।

२. अप्पवत्तस्स—स्या०, रो० ।

३. स्या०-रो० नत्थि ।

४. पञ्चअसेक्खधम्मक्खन्धसामञ्जस्स—स्या० ।

भागवा होती ति रतनकूटेन विय अगारस्स अरहत्तेन देसनाय कूढं
गण्ही ति । गाथापरियोसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं । देसना
महाजनस्स सात्थिका जाता ति ।

[द्वे सहायकभिक्षुवत्थु चुद्दसमं]

यमकवग्गवण्णना निट्ठता ।

पठमो वग्गो ।

२--अप्पमादवग्गो

R. 161
B. 103

२-१सामावतीवत्थु

अप्पसादो अमतपदं ति इमं धम्मदेसनं सत्था कोसम्बि उपनिस्साय
घोसितारामे विहरन्तो सामावतिप्पमुखानं पञ्चन्नं इत्थिसतानं,
मागण्डियप्पमुखानञ्च एतिस्सा पञ्चन्नं जातिसतानं मरणव्यसनं आरब्भ 5
कथेसि ।

तत्रायं अनुपुब्बिकथा^१—अतीते अल्लकप्परट्ठे अल्लकप्परराजा नाम,
वेठदीपकरट्ठे वेठदीपकराजा नामा ति इमे द्वे दहरकालतो पट्ठाय
सहायका हुत्वा एकाचरियकुले सिप्पं उग्गण्हित्वा अत्तनो अत्तनो पितूनं
अच्चयेन छत्तं उस्सापेत्वा आयामेन दसदसयोजनिके रट्ठे राजानो 10
अहेसुं । ते कालेन कालं समागन्त्वा एकतो तिट्ठन्ता निसीदन्ता
निपज्जन्ता महाजनं जायमानञ्च जीयमानञ्च मीयमानञ्च दिस्वा,
“परलोकं गच्छन्तं अणुगच्छन्तो नाम नत्थि, अन्तमसो अत्तनो सरीरम्पि
नानुगच्छति^२, सब्बं पहाय गन्तव्वं, किं नो घरावासेन, पब्बजिस्सामा”
ति मन्तेत्वा रज्जानि पुत्तदारानं^३ निय्यादेत्वा इसिपब्बज्जं पब्बजित्वा 15
हिमवन्तप्पदेसे वसन्ता मन्तयिंसु—“मयं रज्जं पहाय पब्बजिता न^४
जीवितुं असक्कोन्ता; ते मयं^५ एकट्ठाने वसन्ता अपब्बजितसदिसायेव
होम, तस्मा विंसुं वसिस्साम—“त्वं एतस्मिं पब्बते वस, अहं इमस्मिं
पब्बते वसिस्सामि”—अन्वड्डुमासं पन उपोसथदिवसे एकतो भविस्सामा”
ति । अथ खो^६ नेसं एतदहोसि, “एवम्पि नो गणसङ्गणिकाव 20
भविस्सति, त्वं पन^६ तव पब्बते अग्गिं जालेय्यासि, अहं मम पब्बते
अग्गिं जालेस्सामि^७, ताय सञ्जाय अत्थिभावं जानिस्सामा” ति । ते
तथा करिंसु ।

R. 162

१. आनुपुब्बिकथा—सी०, स्या०, रो० ।

२. सी०-स्या०-रो० न दित्सति ।

३. पुत्तदारस्स—स्या०, रो० ।

४. नेव—सी० ।

५. मयं सचे—सी० ।

६. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

७. जालेय्यामि—सी० ।

- अथ अपरभागे वेठदीपकतापसो कालं कत्वा महेसक्खो देवराजा हुत्वा निब्बत्तो^१ । ततो अड्डमासे सम्पत्ते^२ अग्गि अदिस्वान इतरो, 'सहायको मे कालकतो' ति अञ्जासि । इतरोपि निब्बत्तक्खणेयेव अत्तनो देवसिरि ओलोकेत्वा कम्मं उपधारेन्तो निक्खमनतो^३ पट्ठाय
- B. 104 5 अत्तनो तपचरियं दिस्वा गन्त्वा "मम सहायकं पस्सिस्सामी" ति तं अत्तभावं विजहित्वा मग्गिकपुरिसो विय तस्स सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि । अथ नं सो आह—“कुतो आगतोसी” ति ?
- R. 163 “मग्गिकपुरिसो अहं भन्ते, दूरतोव आगतोम्हि^४, किं पन भन्ते, अय्यो इमस्मि ठाने एककोव वसति, अञ्जोपि कोचि अत्थोति ? “अत्थि मे
- 10 एको सहयको” ति । “कुहिं सो” ति ? “एतस्मि पब्बते वसति, उपोसथदिवसे पन अग्गिं न जालेति, मतो नून भविस्सती” ति । “एवं भन्ते” ति । “एवमावुसो” ति । “अहं सो भन्ते” ति । कुहिं निब्बत्तोसी” ति ? “देवलोके महेसक्खो देवराजा हुत्वा निब्बत्तोस्मि भन्ते, “अय्यं पस्सिस्सामी” ति पुन आगतोम्हि । अपि नु खो अय्यानं
- 15 इमस्मि ठाने वसन्तानं कोचि उपद्दो अत्थी” ति ? “आम आवुसो, हत्थी निस्साय किलमामी” ति । “किं वो भन्ते, हत्थी करोन्ती” ति ? “सम्मज्जनट्ठाने लण्डं पातेन्ति, पादेहि भूमियं^५ पहरित्वा पंसुं उद्धरन्ति, स्वाहं लण्डं छडुन्तो पंसुं समं करोन्तो किलमामी” ति । “किं पन तेसं अनागमनं इच्छथा^६” ति ? “आमावुसो” ति ।^६ “तेन हि तेसं
- 20 अनागमनं करिस्सामी” ति, तापसस्स हत्थिकन्तवीणञ्चेव हत्थिकन्तभन्तञ्च अदासि, ददन्तो च पन वीणाय तिस्सो तन्तियो दस्सेत्वा तयो मन्ते उग्गण्हापेत्वा, “इमं तन्तिं पहरित्वा इमस्मिं मन्ते बुत्ते निवत्तित्वा ओलोकेतुम्पि असक्कोन्ता हत्थी पलायन्ति, इमं तन्तिं पहरित्वा इमस्मिं मन्ते बुत्ते निवत्तित्वा पच्छतो ओलोकेन्ता

१. निब्बत्ति—सी०, स्या०, रो० ।

२. पब्बज्जे—सी०, रो० ।

३. नेक्खमतो—सी०, रो०, स्या० ।

४. आगतोम्ही ति—सी०, रो० ।

५. सी०-स्या०-रो० नत्थि । लण्डे-सी० । ६-६. सी० न दिस्सातं ।

ओलाकेन्ता^१ पलायन्ति, इमं तन्तिं पहरित्वा इमस्मिं मन्ते वुत्ते हत्थि-
यूथपति पिट्ठि उपनामेन्तो^२ आगच्छती' ति आचिक्खित्वा — "यं
वो रुच्चति, तं करेय्याथा" ति वत्वा तापसं^३ वन्दित्वा^४ पक्कामि । तापसो
पलायनमन्तं वत्वा पलायनतन्तिं पहरित्वा हत्थी पलापेत्वा^५ वसि ।

R. 164

तस्मिं समये कोसम्बियं पूरन्तप्पो^६ नाम राजा होति । सो एक 5
दिवसं गग्भिनिद्या देविया सिद्धि बालसूरियतपं^६ तप्पमानो अब्भोकासतले^७
निसीदि । देवी रञ्जो पारुपनं सतसहस्सगघनिकं रत्तकम्बलं पारुपित्वा
निसिन्ना रञ्जा सिद्धि समुल्लपमाना रञ्जो अङ्गुलितो
सतसहस्सगघनिकं राजमुट्ठिकं नोहरित्वा अत्तनो अङ्गुलियं पिलन्धि ।
तस्मिं समये हत्थिलिङ्गसकुणो आकासेन गच्छन्तो दूरतो 10
रत्तकम्बलपारुपनं देवि दिस्वा "मंसपेसी" ति सञ्जाय पक्खे विस्सजेत्वा
ओतरि । राजा तस्स ओतरणसद्देन भीतो उट्ठाय अन्तोनिवेसनं
पाविसि । देवी गरुगम्भताय चेव भीरुकजातिकताय च वेगेन गन्तुं
नासक्खि । अथ नं सो सकुणो अज्झप्पत्तो नखपञ्जरे निसीदापेत्वा
आकासं पक्खन्दि । ते किर सकुणा पञ्चन्नं हत्थीनं बलं धारेन्ति । 15
तस्मा आकासेन नेत्वा यथारुचित्तद्वाने निसीदित्वा मंसं खादन्ति । सापि
तेन नीयमाना मरणभयभीता चिन्तेसि, "सचाहं विरविस्सामि,
मनुस्ससद्दो नाम तिरच्छानगतानं उब्बेजनीयो, तं सुत्वा मं छड्डेस्सति ।
एवं सन्ते सह गम्भेन जीवितक्खयं पापुणिस्सामि, यस्मिं पन ठाने
निसीदित्वा मं खादितुं आरभिस्सति, तत्र नं सद्दं कत्वा पलापेस्सामी" 20
ति । सा अत्तनो पण्डितताय अधिवासेसि । तदा च हिमवन्तपदेसे
थोकं वड्ढित्वा मण्डपाकारेन ठितो एको महानिग्रोधो होति । सो सकुणो
मिगरूपादीनि तत्थ नेत्वा खादति, तस्मा तस्मिं तत्थेव नेत्वा
विटपम्भन्तरे ठपेत्वा आगतमगं ओलोकेसि । आगतमगोलोकनं किर

B. 105

R. 165

१. स्या० नत्थि ।

३-३. रो० नत्थि ।

५. परन्तपो—सी०, स्या०, रो० ।

७. आकासतले—सी०, स्या०, रो० ।

२. उपनेन्तो—सी०, रो० ।

४. पलापेत्वाव—सी०, रो० ।

६. बालातपं—सी०, स्या०, रो० ।

तेसं धम्मता । तस्मिं खणे देवी, 'इदानी इमं पलापेतुं वट्टती' ति चिन्तेत्वा उभो हत्थे उक्खपित्वा पाणिसद्दञ्चेव मुखसद्दञ्च कत्वा तं पलापेसि । अथस्सा सूरियत्थञ्चमनकाले गब्भे^१ कम्मजवाता चलिंसु । सब्बदिसासु गज्जन्तो महामेघो उट्ठहि । सुखेधिताय राजमहेसिया,
 5 "मा भायि अय्ये" ति वचनमत्तम्पि अलभमानाय दुक्खपरेताय सब्बरत्ति निद्दा नाम नाहोसि । विभाताय^२ पन रत्तिया वलाहकविगमो च अरुणुग्गमनञ्च तस्सा गब्भवुट्ठानञ्च एकक्खणेयेव अहोसि । सा मेघउतुञ्च पब्बतउतुञ्च अरुणउतुञ्च गहेत्वा जातत्ता पुत्तस्स उदेनोति^३ नामं कासि ।

10 अल्लकप्पतापसस्सापि खो ततो अविदूरे वसनट्ठानं होति । सो पकतियाव वस्सदिवसे सीतभयेन फलाफलत्थाय वनं न पविसति, तं रुक्खमूलं गन्त्वा सकुणंहि खादितमंसानं अट्ठि आहरित्वा कोट्टेत्वा रसं कत्वा पिवति । तस्मा तं दिवसं^४, "अट्ठि आहरिस्सामी" ति तत्थ
 R. 166 गन्त्वा रुक्खमूले अट्ठिं परियेसेन्तो उपरि दारकसद्दं सुत्वा उल्लोकेन्तो
 13 देविं दिस्वा—"कासि त्वं" ति वत्वा, "मानुसित्थिम्ही" ति^५ । "कथं आगतासी" ति । "हत्थिलिङ्गसकुणेनानीताम्ही" ति वुत्ते, "ओतराही^६"
 B. 106 ति आह । "जातिसम्भेदतो भायामि अय्या" ति । "कासि त्वं" ति । "खत्तियाम्ही" ति^७ । "अहम्पि खत्तियोयेवा" ति । 'तेन हि खत्तियमायं कथेही' ति । सो खत्तियमायं कथेसि । "तेन हि आरुह्य पुत्तं मे
 20 ओतारेही" ति । सो एकेन पस्सेन अभिरुहनमग्गं^८ कत्वा अभिरुहित्वा दारकं गण्हि, "मा मं हत्थेन छुपी" ति च वुत्ते^९ तं अल्लुपित्वाव दारकं ओतारेसि । देवीपि ओतरि । अथ नं अस्समपदं नेत्वा सीलभेदं अकत्वाव अनुकम्पाय पटिजग्गि, निम्मक्खिकमधुं आहरित्वा,

१. सी०-रो० नत्थि ।

३. उतेनोति—म० ।

५. मानुसिम्हीति—सी०, स्या०, रो० ।

७. खत्तिया ति—सी०, स्या०, रो० ।

९. आरुहनमग्गं—सी० ।

२. विभायमानाय—सी०, स्या०, रो० ।

४. दिवसम्पि—सी०-स्या०-रो०

६. ओतराती—सी०, स्या०, रो० ।

८. पुत्तकं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. वुत्तो—रो०; वुत्ता—सी० ।

सयंजातसालिं आहरित्वा, यागुं पचित्वा अदासि । एवं तस्मिं पटिजग्गन्ते
सा अपरभागे चिन्तेसि, “अहं नेव आगतमग्गं जानामि^१, न गमनमग्गं^२
जानामि, इमिनापि मे सद्धिं विस्सासमत्तम्पि नत्थि । सचे पनार्यं अम्हे
पहाय कत्थचि गमिस्सति, उभोपि इधेव मरणं पापुणिस्साम । यं
किञ्चि कत्वा इमस्स सीलं भिन्दित्वा यथा मं न मुञ्चति, तथा तं कातुं 5
वट्ठती” ति । अथ नं दुन्निवत्थदुप्पारुतदस्सनेन पलोभेत्वा सीलविनासं
पापेसि । ततो पट्ठाय द्वेपि समग्गवासं वसिंसु ।

अथेकदिवसं तापसो नक्खत्तयोगं उल्लोकेन्तो^३ परन्तप्सस्^४
नक्खत्तमिलायनं^५ दिस्वा—“भद्दे कोसम्बियं परन्तपराजा^६ मतो” ति
आह । “कस्मा अय्य, एवं वदेसि ? किं ते तेन सद्धिं आघातो अत्थी” 10
ति ? “नत्थि भद्दे । नक्खत्तमिलायनमस्स^६ दिस्वा एवं वदामी” ति ।
सा परोदि । अथ नं —“कस्मा रोदसी” ति पुच्छित्वा, ताय तस्स अत्तनो
सामिकभावे अक्खाते आह—“मा भद्दे, रोदि, जातस्स नाम नियतो
मच्चू” ति । “जानामि अय्या” ति वुत्ते^७ “अथ कस्मा रोदसी” ति ।
“पुत्तो मे कुलसन्तकस्स रज्जस्स अनुच्छविको; सचे तत्र अभविस्स, 15
सेतच्छत्तं उस्सापयिस्स । इदानीं महाजानिको वत जातो ति सोकैन
रोदामि अय्या” ति । “होतु भद्दे, मा चिन्तयि; सचस्स रज्जं पत्थेसि,
अहमस्स रज्जलभनाकारं करिस्सामी” ति । अथस्स हत्थीकन्तवीणञ्चेव
हत्थिकन्तमन्ते च अदासि । तदा अनेकानि हत्थिसहस्सानि आगन्त्वा
वट्ठरुक्खमूले निसीदन्ति । अथ नं आह—“हत्थीसु अनागतेसुयेव रुक्खं 20
अभिरुहित्वा तेसु आगतेसु इमं मन्तं वत्वा इमं तन्ति पहर, सब्बे निव-
त्तित्वा ओलोकेतुम्पि असक्कोन्ता पलायिस्सन्ति, अथ ओतरित्वा आगच्छे-
य्यासी” ति । सो तथा कत्वा आगन्त्वा तं पवत्तिं आरोचेसि । अथ नं

R. 167

10

15

20

१. सी०—रो० नात्थि ।

२. गमनमग्गञ्च—सी० ।

३. पूरन्तप्सस्—म० ।

ओलोकेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

४. नक्खत्तपीठनं—सी०, स्या०, रो० । ५. पूरन्तप्पराजा—म० ।

६. नक्खत्तपीठमनस्स—सी०, स्या०, रो० । ७. रो० नत्थि; वुत्ता—सी० ।

B. 107

दुतियदिवसे आह—“अज्ज.इमं मन्तं वत्वा इमं तन्ति पहरय्यासि, सब्बे^१ निवत्तित्वा ओलोकेन्ता पलायिस्सन्ती” ति । तदापि तथा कत्वा

R. 168

आगन्त्वा^२ आरोचेसि । अथ नं ततियदिवसे आह—“अज्ज^३ इमं मन्तं वत्वा इमं तन्ति पहरय्यासि, यूथपति पिट्ठि उपनामेन्तो^४ आगमिस्सती” ति । तदापि तथा कत्वा^५ आरोचेसि ।

5

अथस्स मातरं आमन्तेत्वा—“भद्दे, पुत्तस्स ते सासनं वदेहि^६, एत्तोव गन्त्वा राजा भविस्सती” ति आह । सा पुत्तं आमन्तेत्वा—
“तात, त्वं कोसम्बियं परन्तपरञ्जो^७ पुत्तो, मंसगब्भं हत्थिलिङ्गसकुणो आनेसी” ति वत्वा सेनापतिआदीनं नामानि आचिक्खित्वा, “असह-
हन्तानं इमं पितुं पारुपनकम्बलञ्चेव पिलन्धनमुद्धिकञ्च दस्सेय्यासी”
10 ति वत्वा^८ उय्योजेसि । कुमारो तापसं—“इदानि किं करोमी” ति आह ।
“खखस्स हेट्ठिमसाखाय निसीदित्वा इमं मन्तं वत्वा इमं तन्ति पहर,
जेट्ठकहत्थी ते पिट्ठि उपनामेत्वा उपसङ्कमिस्सति, तस्स^९ पिट्ठियं
निसिन्नोव रट्ठं गन्त्वा रज्जं गण्हाही” ति । सो मातापितरो विन्दित्वा
15 तथा कत्वा आगतस्स हत्थिनो पिट्ठियं निसीदित्वा कण्णे मन्तयि, “अहं
कोसम्बियं परन्तपरञ्जो^{१०} पुत्तो, पेट्तिकं मे रज्जं गण्हित्वा देहि सामी”
ति । सो तं सुत्वा, “अनेकानि हत्थिसहस्सानि सन्निपत्तन्तू” ति हत्थिरवं
रवि । अनेकानि हत्थिसहस्सानि सन्निपत्तिं सु । पुन, “जिण्णा हत्थी पट्टिकमन्तू” ति हत्थिरवं^{११} रवि । जिण्णा हत्थी पट्टिकमिं सु । पुन,
20 “अतितरुणा हत्थी निवत्तन्तू” ति हत्थिरवं^{११} रवि । तेपि निवत्तिं सु । सो
अनेकेहि यूथहत्थिसहस्सेहेव परिवुतो पच्चन्तगामं पत्वा—“अहं रञ्जो

१. हत्थी—सी०, स्या०, रो० ।

३. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

५. कत्वा आगन्त्वा—सी०; रो० ।

कत्वा आगन्त्वा तं पर्वति—स्या० ।

८. दत्वा—रो० ।

१०. पूरन्तपरञ्जो—म०

२. आगन्त्वा तं पर्वति—स्या० ।

४. ओनामेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

६. देहि—सी०, स्या०, रो० ।

७. पूरन्तपरञ्जो—म० ।

९. त्वं तस्स—स्या० ।

११. रवं—सी०, स्या०, रो० ।

पुत्तो, सम्पत्तिं पत्थयमाना मया सद्धिं आगच्छन्तू” ति आह^१ । ततो
पट्ठाय मनुस्सानं सङ्गहं करोन्तो गन्त्वा नगरं परिवारेत्वा, “युद्धं वा^२
मे देतु^३, रज्जं वा” ति सासनं पेसेसि । नागरा आहंसु—“मयं द्वेपि न
दस्साम । अम्हाकञ्चिह देवी गरुगब्भा हत्थिलिङ्गसकुणेन नीता^४, तस्सा
अत्थिभावं वा नत्थिभावं वा मयं न जानाम । याव तस्सा पवत्ति न
सुणाम, ताव नेव युद्धं दस्साम, न रज्जं” ति । तदा किर तं
पवेणिरज्जं अहोसि । ततो कुमारो—“अहं तस्सा पुत्तो” ति वत्वा,
सेनापतिआदीनं नामानि कथेत्वा, तथोपि असद्दहन्तानं कम्बलञ्च
मुद्दिकञ्च दस्सेसि । ते कम्बलञ्च^५ मुद्दिकञ्च^५ सञ्जानित्वा
निककङ्क्षा हुत्वा द्वारं विवरित्वा तं रज्जे अभिसिञ्चिंसु । अयं ताव
उदेनस्स^६ उप्पत्ति ।

R. 169

अल्लकप्परट्ठे^७ पन दुब्बिमक्खे जीवितुं असक्कोन्तो एको कोतुहलिको
नाम मनुस्सो कार्पि^८ नाम तरुणपुत्तञ्च^९ कार्ळि नाम भरियञ्च^{१०}
आदाय, ‘कोसम्बि गन्त्वा जीविस्सामी’ ति पाथेय्यं गहेत्वा निक्खमि ।
‘अहिवातरोगेन महाजने मरन्ते दिस्वा निक्खमी’ ति पि वदन्तियेव
ते गच्छन्ता पाथेय्ये परिकखीणे खुदाभिभूता दारकं वहितुं नासक्खिसु ।
अथ सामिको पजापति आह—“भद्दे, मयं जीवन्ता पुन पुत्तं लभिस्साम,
छट्ठेत्वा नं गच्छामा” ति । मातु हृदयं नाम मुदुकं होति^{११} । तस्मा
सा आह—“नाहं जीवन्तमेव पुत्तं छट्ठेतुं सक्खिस्सामी” ति । “अथ
किं करोमा” ति ? “वारेन नं वहामा” ति । माता अत्तनो वारे
पुप्फदामं विय नं उक्खिपित्वा उरे निपज्जापेत्वा अङ्गेन वहित्वा पितुनो

B. 108

15

20

R. 170

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. सी०-रो० नत्थि ।

३. देन्तु—सी०, स्या०, रो० ।

४. हटा—सी०, रो० ।

५. कम्बलं मुद्दिकं—सी०, रो० ।

६. उतेनस्स—म० ।

७. अजितट्ठे—सी०, रो० ।

८. कार्ळि—स्या० ।

९. तरुणपुत्त—सी०, रो०, स्या० ।

१०. भरियं—सी०, स्या०, रो० ।

११. रो० वत्थि ।

- देति । तस्स तं गहेत्वा गमनकाले^१ घातकतोपि बलवतरा वेदना
उप्पज्जि । सो^२ पुनप्पुनं आह—“भद्दे, मयं जीवन्ता पुत्तं लभिस्साम,
छड्डेम नं” ति । सापि पुनप्पुनं पटिक्खपित्वा पटिवचनं नादासि ।
दारको वारेन परिवत्तियमानो किलन्तो पितु हत्थे निहायि । सो तस्स
5 निदायनभावं जत्वा मातरं पुरतो कत्वा एकस्स गच्छस्स हेट्ठा पण्णसन्थरे
तं निपज्जापेत्वा पायासि । माता निवत्तित्वा ओलोकेन्ती, पुत्तं अदिस्वा
—“सामि कंहि मे पुत्तो” ति पुच्छि । “एकस्स मे गच्छस्स हेट्ठा
निपज्जापितो” ति । “सामि मा मं नासयि, पुत्तं विना जीवितुं न
सक्खिस्सामि, आनेहि मे पुत्तं” ति उरं पहरित्वा परिदेवि । अथ नं
10 निर्वात्तित्वा आनेसि । पुत्तोपि अन्तरामगगे मत्तो होति । इति सो एत्तके
ठाने पुत्तं छड्डेत्वा तस्स निस्सन्देन भवन्तरे सत्त वारे छड्डितो ।
“पापकम्मं नामेत्तं अप्पकं” ति न अवमज्जितब्बं ।

- ते गच्छन्ता एकं गोपालकुलं पापुणिसु । तं दिवसञ्च गोपालकस्स
धेनुमङ्गलं होति । गोपालकस्स गेहे निबद्धं एको पच्चेकबुद्धो भुञ्जति ।
15 सो तं भोजेत्वा मङ्गलमकासि । बहु पायासो पटियत्तो होति ।
गोपालको ते आगते दिस्वा—“कुतो आगतत्था” ति पुच्छित्वा सब्बं
पवत्ति सुत्वा मुदुजातिका कुलपुत्तो तेषु अनुकम्पं कत्वा बहुकेन सप्पिना
पायासं दापेसि । भरिया—“सामि तयि जीवन्ते अहम्पि^३ जीवामि
नाम, दीघरत्तं ऊनोदरोसि, यावदत्थं भुञ्जाही^४” ति सप्पिञ्च^५ दधिञ्च^६
B. 109 20 तदभिमुखञ्जेव कत्वा अत्तना मन्दसप्पिना^६ थोकमेव भुञ्जि । इतरो
बहुं भुञ्जित्वा सत्तट्ठदिवसे छातताय^७ आहारतण्हं छिन्दितुं नासक्खि ।
R. 171 गोपालको तेषं पायासं दापेत्वा सयं भुञ्जितुं आरभि । कोतुहलिको^८ तं
ओलोकेन्तो निसीदित्वा हेट्ठापीठे निपन्नाय सुनखिया गोपालकेन

१. ठपितठपितठाने—सी०, स्या०, रो० ।

२. अहं—सी०, स्या०, रो० ।

३. सप्पि—रो० ।

४. छातकताय—सी० ।

२. सो तं—सी०, स्या०, रो० ।

४-४. भुञ्जति वत्वा सप्पिना सद्धि—स्या० ।

६. मन्दसप्पि—स्या०, रो० ।

८. कोतुहलिको—सी०, रो० ।

बद्धु त्वा दिव्यमानं पायासपिण्डं दिस्वा, “पुञ्जा^१ वतोयं सुनखी, निबद्धं एवरूपं भोजनं लभती” ति चिन्तेसि । सो रत्तिभागे तं पायासं जोरापेतुं असक्कोन्तो कालं कत्वा तस्सा सुनखिया कुच्छिम्हि^२ निब्बत्ति ।

अथस्स भरिया सरीरकिच्चं कत्वा तस्मिं येव गेहे भति कत्वा 5
तण्डुलनाट्टि लभित्वा पचित्वा पच्चेकबुद्धस्स पत्ते पतिट्ठापेत्वा—“दासस्स वो पापुणातु” ति वत्वा चिन्तेसि, ‘मया इधेव वसितुं वट्ठति, निबद्धं अय्यो इधागच्छति, देय्यधम्मो होतु वा, मा वा, देवसिकं वन्दन्ती वेय्यावच्चं करोन्ती चित्तं पसादेन्ती बह्वं पुञ्जं पसविस्सामी’ ति । सा तत्थेव भति करोन्ती वसि । सापि^३ सुनखी छट्ठे वा सत्तमे वा मासे 10
एकमेव कुक्कुरं विजायि । गोपालको तस्स एकधेनुया खीरं दापेसि । सो नचिरस्सेव वड्ढि । अथस्स पच्चेकबुद्धो भुञ्जन्तो निबद्धं एकं भत्तपिण्डं देति । सो भत्तपिण्डं निस्साय पच्चेकबुद्धे सिनेहमकासि । गोपालकोपि निबद्धं द्वे वारे पच्चेकबुद्धस्सुपट्ठानं याति । गच्छन्तोपि अन्तरामग्गे वाळमिगट्ठाने दण्डेन गच्छे च भूमिं^४ च पहरित्वा “सु सू” 15
ति तिव्खत्तुं सद्दं कत्वा वाळमिगे पलापेति । सुनखोपि तेन सद्धिं गच्छति ।

सो एकदिवसं पच्चेकबुद्धं आह—“भन्ते, यदा मे ओकासो न भविस्सति, तदा इमं सुनखं पेसेस्सामि, तेन^५ सञ्जाणेन आगच्छेय्याथा” ति । ततो पट्ठाय अनोकासदिवसे—“गच्छ तात, अय्यं आनेही” ति 20
सुनखं पेसेसि । सो एकवचनेव पक्खन्दित्वा सामिकस्स गच्छपोथन-भूमिपोथनट्ठाने तिव्खत्तुं भुस्सित्वा तेन सद्देन वाळमिगानं पलातभावं अत्वा पातोवसरीरपटिजगनं कत्वा पण्णसालं पविसित्वा निसिन्नस्स पच्चेकबुद्धस्स वसनट्ठानं गत्वा पण्णसालद्वारे तिव्खत्तुं भुस्सित्वा

R. 172

१. धञ्जा—सी०, रो० ।

२. कुच्छिस्मि—सी०, स्या०, रो० ।

३. सापि रवो—सी०, स्या०, रो० ।

४. भूमियं—सी०, रो० ।

इमस्स पहितं—सी०, स्या०, रो० ।

B. 110 अतनो आगतभावं जानापेत्वा एकमन्ते^१ निपज्जति । पच्चेकबुद्धवेलं सल्लक्खेत्वा निक्खन्ते^२ भुस्सन्तो पुरतो^३ गच्छति । अन्तरन्तरा पच्चेकबुद्धो तं वीमंसन्तो अञ्जं मगं पटिपज्जति । अथस्स पुरतो तिरियं ठत्वा भुस्सित्वा इतरमगमेव नं आरोपेति । अथेकदिवसं अञ्जं मगं पटिपज्जित्वा तेन पुरतो तिरियं ठत्वा वारियमानोपि अनिवत्तित्वा सुनखं पादेन पहरित्वा^४ पायासि । सुनखो तस्स अनिवत्तनभावं जत्वा निवासनकण्णे डसित्वा^५ आकड्डन्तो इतरमगमेव नं आरोपेसि । एवं सो तस्मिं बलवसिनेहं उप्पादेसि ।

ततो^६ अपरभागे पच्चेकबुद्धस्स चीवरं जीरि । अथस्स गोपालको
10 चीवरवत्थानि अदासि । तमेनं पच्चेकबुद्धो आह—“आवुसो, चीवरं नाम एकेन कातुं दुक्करं, फासुकट्ठानं गत्वा कारेस्सामी” ति । “इधेव भन्ते करोथा” ति । “न सक्का आवुसो” ति । “तेन हि भन्ते, मा चिरं बहि वसित्था” ति । सुनखो तेसं कथं सुणन्तोव अट्ठासि । पच्चेकबुद्धो पि—“तिट्ठ उपासका” ति गोपालकं निवत्तापेत्वा वेहासं अब्भुगगत्वा
15 गन्धमादनाभिमुखो पायासि^७ । सुनखस्स तं आकासेन गच्छन्तं दिस्वा भुक्करित्वा^८ ठितस्स तस्मिं चक्खुपथं विजहन्ते हृदयं फलित्वा^९ मतो^{१०} । तिरच्छाना किर नामेते उज्जुजातिका होन्ति अकुटिला । मनुस्सा पन अञ्जं हृदयेन चिन्तेन्ति, अञ्जं मुखेन कथेन्ति । तेनेवाह—“गहनञ्हेतं भन्ते, यदिदं मनुस्सा, उत्तानकम्हेतं भन्ते, यदिदं पसवो” ति ।

20 इति सो ताय उज्जुचित्ताय अकुटिलताय कालं कत्वा तावतिसभवने निव्वत्तो अच्छरासहस्सपरिवुतो महासम्पत्तिं अनुभोसि^{१०} । तस्स कण्णमूले मन्तयन्तस्स सद्दो सोळसयोजनट्ठानं फरति, पकतिकथासद्दो

१. एकमन्तं—सी०, रो० ।

२. निक्खन्तेसु—स्या० ।

३. पुरतो पुरतो—सी०, रो०;

४. अपनुदित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

पुरतो पुरतोव—स्या० ।

५. डसित्वा—सी० ।

६. सी०—रो० नाथि ।

७. पक्कामि—सी०, स्या०, रो० ।

८. भुक्करित्वा—; दुक्करित्वा -रो० ।

९-९. फलि—सी०;

१०. अनुभोति—सी०, रो० ।

फलितं—स्या०, रो० ।

पन सकलं दसयोजनसहस्सं देवनगरं छादेति । तेनेवस्स 'घोसकदेवपुत्तो' ति नामं अहोसि । किस्स^१ पनेस निस्सन्दो ति । पच्चेकबुद्धे पेमेन भुक्करणस्स^२ निस्सन्दो^३ । सो तत्थ न चिरं ठत्वा चवि । देवलोकतो हि देवपुत्ता आयुक्खयेन पुञ्ञक्खयेन आहारक्खयेन कोपेना ति चतूहि कारणेहि चवन्ति ।

5

तत्थ येन बहं पुञ्ञकम्मं कतं होति, सो देवलोके उप्पज्जित्वा यावतायुकं ठत्वा उपरुपरि निब्बत्तति । एवं आयुक्खयेन चवति नाम । येन परित्तं पुञ्ञं कतं होति, तस्स राजकोट्टागारे पक्खित्तं ति चतुनाळि-
मत्तं धञ्ञं विय अन्तराव तं पुञ्ञं खीयति, अन्तराव कालं करोति । एवं पुञ्ञक्खयेन चवति नाम । अरोपि कामगुणे परिभुञ्ञमानो सतिसम्मोसेन 10
आहारं अपरिभुञ्ञित्वा किलन्तकायो कालं करोति । एवं आहारक्खयेन चवति नाम । अपरोपि परस्स सम्पाति असहन्तो कुञ्जित्वा कालं 15
करोति । एवं कोपेन चवति नाम ।

B. 111

R. 174

अयं पन कामगुणे परिभुञ्ञन्तो मुट्ठस्सति हुत्वा आहारक्खयेन चवि, चवित्वा च पन कोसम्बियं नगरसोभिनिया कुच्छिस्मि^४ 15
पटिसन्धिं गण्हि । सापि जातदिवसे—“किं एतं” ति दासि पुच्छित्वा, “पुत्तो अय्ये” ति वुत्ते, “हन्द जे, इमं दारकं कत्तरसुप्पे आरोपेत्वा सङ्कारकूटे छड्ढेही” ति छड्ढापेसि । नगरसोभिनियो हि धीतरं पटिजग्गन्ति, न पुत्तं । धीतरा हि तासं पवेणी घटीयति । दारकं काका पि सुनखा पि परिवारेत्वा निसीदिसु । पच्चेकबुद्धे सिनेहप्पभवस्स 20
भुक्करणस्स^२ निस्सन्देन एको पि उपगन्तुं न विसहि^५ । तस्मिं खणे एको मनुस्सो बहि निक्खन्तो तं काकमुनखसन्निपातं दिस्वा, “किं नु खो एतं” ति गन्त्वा दारकं दिस्वा पुत्तसिनेहं पटिलभित्वा, “पुत्तो मे लद्धो” ति गेहं नेसि । तदा कोसम्बकसेट्ठि राजकुलं गच्छन्तो राजनिवेसनतो

१. कस्स—सी०, स्या०, रो० ।

२. सी०—स्या०—रो० चत्थि ।

५. विसहति—रो० ।

२. भुक्करणस्स—सी०; हुक्करणस्स—रो० ।

४. कुच्छिस्मिं—सी०, स्या०, रो० ।

- आगच्छन्तं पुरोहितं दिस्वा—“किं आचरिय, अज्ज ते तिथिकरण-
नक्खत्तयोगो ओलोकितो” ति पुच्छि । “ओम महासेट्ठि, अम्हाकं किं अज्जं
किच्च” ति । “जनपदस्स किं भविस्सती” ति ? “अज्जं नत्थि, इमस्मि
पन नगरे अज्ज जातदारको जेट्ठकसेट्ठि भविस्सती” ति । तदा सेट्ठिनो
5 भरिया गरुगम्भा होति । तस्मा सो सीघं गेहं पुरिसं पेसेसि—“गच्छ
भणे जानाहि नं^१ विजाता वा, नो वा” ति । “न विजायती” ति
सुत्वा राजानं दिस्वाव वेगेन गेहं गत्वा काळि नाम दासि पक्कोसित्वा
R 175 सहस्सं दत्वा—“गच्छ जे, इमस्मि नगरे उपधारेत्वा सहस्सं दत्वा अज्ज
जातदारकं गणित्वा एही” ति । सा उपधारेन्ती तं गेहं गत्वा दारकं
10 दिस्वा—“अयं दारको कदा जातो” ति गहपतानि पुच्छित्वा, “अज्ज
जातो^२” ति वुत्ते^३, “इमं मय्हं देही” ति एककहापणं आदि कत्वा मूलं
वड्ढेन्ती सहस्सं दत्वा तं आनेत्वा सेट्ठिनो दस्सेसि । सेट्ठि, “सचे मे
धीता विजायिस्सति, ताय नं सद्धि निवेसेत्वा सेट्ठिट्ठानस्स सामिकं
करिस्सामि । सचे मे पुत्तो विजायिस्सति^४, मारेस्सामि नं” ति
15 चिन्तेत्वा तं गेहे कारेसि ।

R. 112

- अथस्स भरिया कतिपाहच्चयेन पुत्तं विजायि । सेट्ठि, “इमस्मि
असति मम पुत्तोव सेट्ठिट्ठानं लभिस्सति, इदानीव तं मारेतुं वट्ठती” ति
चिन्तेत्वा काळि आमन्तेत्वा—“गच्छ जे, वजतो गुन्नं निक्खमनवेलाय
वजद्वारमज्जे इमं तिरियं निपज्जापेहि, गावियो नं^५ मद्धित्वा मारेस्सन्ति,
20 मद्धितामद्धितभावं पनस्स जत्वा एही” ति आह । सा गत्वा गोपालकेन
वजद्वारे विवटमत्तेयेव तं^६ तथा निपज्जापेसि । गोगणजेट्ठको उसभो
अज्जस्मि काले सब्बपच्छा निक्खमन्तोपि^६ तं दिवसं सब्बपठमं
निक्खमित्वा दारकं चतुन्नं पादानं अन्तरे कत्वा अट्ठासि । अनेकसत-
गावियो उसभस्स द्वे पस्सानि घंसन्तियो निक्खमिंसु । गोपालकोपि, “अयं

१. तं—सी०, रो० ।

२. वुत्ता—सी०, रो० ।

३. नं—सी० ।

४. सी००रो० नत्थि ।

५. जायिस्सति—सी०, स्या०, रो० ।

६. निगच्छन्तोपि—सी०, स्या०, रो० ।

उसभो पुब्बे सब्बपच्छा निक्खमति, अज्ज पन सब्बपठमं निक्खमित्वा वज्झोरमज्झे^१ निच्चलोव^२ ठितो, किं नु खो एतं” ति चिन्तेत्वा गन्त्वा तस्स हेट्ठा निपन्नं दारकं दिस्वा पुत्तसिनेहं पटिलभित्वा, “पुत्तो मे लद्धो” ति गेहं नेसि ।

काळी गन्त्वा सेट्ठिना पुच्छिता तमत्थं आरोचेत्वा—“गच्छ, नं पुन^३ सहस्सं दत्वा आनेही” ति वुत्ता सहस्सं^४ दत्वा^५ पुन आनेत्वा अदासि । अथ नं आह—“अम्म काळि, इमस्मि नगरे पञ्च सकटसतानि पच्चूसकाले उट्ठाय वाणिज्जाय गच्छन्ति, त्वं इमं नेत्वा चक्कमग्गे निपज्जापेहि गोणा वा नं मद्दिस्सन्ति, चक्का वा छिन्दिस्सन्ति^६, पवत्ति चस्स जत्वा व आगच्छेय्यासी” ति । सा तं^७ नेत्वा चक्कमग्गे निपज्जापेसि । तदा^८ साकटिकजेट्ठको पुरतो अहोसि । अथस्स गोणा तं ठानं पत्वा धुरं छड्डेसुं, पुनप्पुनं आरोपेत्वा पाजियमानापि पुरतो न गच्छिसु । एवं तस्स तेहि^९ सद्धिं वायमन्तस्सेव अरुणं उट्ठहि । सो, “किं नामेतं गोणा करिस्सु” ति मग्गं ओलोकेन्तो दारकं दिस्वा, “भारियं वत मे कम्म” ति चिन्तेत्वा, “पुत्तो मे लद्धो” ति तुट्ठमानसो तं गेहं नेसि ।

R. 176

काळी गन्त्वा सेट्ठिना पुच्छिता तं पवत्ति आचिक्खित्वा—“गच्छ, नं पुन सहस्सं दत्वा आनेही” ति वुत्ता तथा अकासि । अथ नं सो^{१०} आह—“इदानीं नं आमकसुसानं नेत्वा गच्छन्तरे निपज्जापेहि, तत्थ सुनखादीहि वा खादितो, अमनुस्सेहि वा पहटो मरिस्सति, मतामतभावञ्चस्स जानित्वाव आगच्छेय्यासी” ति । सा तं नेत्वा तत्थ निपज्जापेत्वा एकमन्ते अट्ठासि । तं सुनखो वा काको वा अमनुस्सो वा उपसङ्कमितुं नासक्खि । ननु चस्स

B. 113

१. वज्झारे—सी०, स्या०, रो० ।

२. निच्चलो—सी०, स्या०, रो० ।

३. पुन इमं—रो० ।

४-४. रो०—सी० नत्थि ।

५. नं भिन्दिस्सन्ति—सी०;

६. नं—सी० ।

भिन्दिस्सन्ति—रो० ।

७. रो० नत्थि ।

८. हि तेहि—सी०, रो० ।

९. सी०-स्या०-रो० नत्थि

नेव माता न पिता न भ्रातिकादीसु कोचि रक्खिता नाम अत्थि, को तं रक्खती ति ? सुनखकाले पच्चेकबुद्धे सिनेहेन पवत्तितभुङ्करणमत्तमेव^१ तं रक्खति । अथेको अजपालको अनेकसहस्सा^२ अजा गोचरं नेन्तो सुसानपस्सेन गच्छति । एका अजा पण्णानि^३ खादमाना गच्छन्तरं

R. 177

5 पविट्ठा^४ दारकं दिस्वा जण्णुकेहि ठत्वा दारकस्स थनं अदासि, अजपालकेन “हे हे” ति सद्दे कतेपि न निक्खमि । सो, “यट्ठिया नं पहरित्वा नीहरिस्सामी” ति गच्छन्तरं पविट्ठो जण्णुकेहि^५ ठत्वा दारकं खीरं पायन्ति^६ अजिं दिस्वा दारके पुत्तसिनेहं पटिलभित्वा, “पुत्तो मे लद्धो” ति आदाय पक्कामि ।

- 10 काळी गन्त्वा सेट्ठिना पुच्छिता तं पवत्ति आचिक्खित्वा—“गच्छ, तं^७ पुन सहस्सं दत्वा आनेही” ति वुत्ता तथा अकासि । अथ नं आह—
“अम्म काळी, इमं आदाय चोरपपातपब्बतं अभिरुहित्वा पपाते खिप, पब्बतकुच्छियं पटिहञ्जमानो खण्डाखण्डिको हुत्वा भूमियं पतिस्सति मतामतभावञ्चस्स गत्वा व आगच्छेय्यासी” ति । सा तं तत्थ नेत्वा
15 पब्बत्तमत्थके ठत्वा खिपि । तं खो पन पब्बतकुच्छि निस्साय महा-वेळुगुम्भो पब्बतानुसारेनेव वड्ढि, तस्स मत्थकं घनजातो जिञ्जुकगुम्भो अवत्थरि । दारको पतन्तो कोजवके विय तस्मिं पति । तं दिवसञ्च नळकारजेट्ठकस्स वेळुबलि^८ पत्तो^९ होति । सो पुत्तेन सट्ठि गन्त्वा तं वेळुगुब्बं छिन्दितुं आरभि । तस्मिं चलन्ते दारको सदमकासि । सो,
20 “दारकसद्दो विया” ति एकेन पस्सेन अभिरुहित्वा तं दिस्वा, “पुत्तो मे लद्धो” ति तुट्ठचित्तो आदाय गतो ।

काळी सेट्ठिस्स सन्तिकं गन्त्वा तेन पुच्छिता तं पवत्ति आचिक्खित्वा—“गच्छ, नं पुन सहस्संदत्वा आनेही” ति वुत्ता तथा अकासि ।

१. पवत्तितभुङ्करणमत्तमेव—सी०, पवत्तितभुङ्करणमत्तमेव—रो० ।

२. अनेकसतसहस्सा—स्या० ।

३. पण्णादीनि—सी०, स्या०, रो० ।

४. पविसित्वा—स्या० ।

५. अजिं जण्णुकेहि—स्या० ।

६. पायेन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

७. नं—रो० ।

८. सी०—रो० तथि ।

९-९. वुट्ठुना अत्थो—स्या० ।

सेट्ठिनो इदञ्चिदञ्च करोन्तस्सेव दारको वड्ढितो “घोसको” त्वेवस्स
 नामं अहोसि । सो सेट्ठिनो अक्खिम्मिह कण्टको विच खायि, उज्जुकं तं
 ओलोकेतुम्पि न विसहि । अथस्स मारणूपायं चिन्तेन्तो अत्तनो
 सहायकस्स कुम्भकारस्स सन्तिकं गन्त्वा, “कदा त्वं^१ आवापं^२ आलि-
 म्पेस्ससी” ति^३ पुच्छित्वा, “स्वे” ति वुत्ते, “तेन हि इदं सहस्सं गहेत्वा 5 R. 178
 मम एकं कम्मं करोहि” ति आह । “किं सामी” ति । “एको मे अवजात- B. 114
 पुत्तो अत्थि, तं तव सन्तिकं पेसेस्सामि, अथ नं गहेत्वा^४ गब्भं पवेसेत्वा
 तिक्खिणाय वासिया खण्डाखण्डिकं छिन्दित्वा चाटियं पक्खिपित्वा
 आवापे पचेय्यासि, इदं ते सहस्सं सच्चकारसदिसं^५ । उत्तरि पन^६ ते
 कत्तब्बयुत्तकं पच्छा करिस्सामी” ति । कुम्भकारो—“साधू” ति 10
 सम्पटिच्छि । सेट्ठि पुनदिवसे घोसकं पक्कोसित्वा^७—“हिय्या^८ मया
 कुम्भकारो^९ एकं कम्मं आणत्तो^{१०} । एहि, त्वं तस्स सन्तिकं गन्त्वा एवं
 वदेहि, ‘हिय्यो किर मे पितरा आणत्तं कम्मं निप्फादेही’ ति” पहिणि ।
 सो—“साधू” ति अगमासि । तं तत्थ गच्छन्तं इतरो सेट्ठिनो पुत्तो दारकेहि
 सद्धि गुळं कीळन्तो दिस्वा तं^{११} पक्कोसित्वा—“कुहिं गच्छसि भातिका” 15
 ति पुच्छित्वा, “पितु सासनं गहेत्वा कुम्भकारस्स सन्तिकं” ति वुत्ते,
 “अहं तत्थ गमिस्सामि, इमे मं दारका बहं लक्खं जिनिंसु, तं मे
 पिटिजिनित्वा देही” ति आह । “अहं पितु भायामी” ति । “मा भायि
 भातिक, अहं तं सासनं हरिस्सामि, बहूहि जितो, यावाहं आगच्छामि,
 ताव मे लक्खं पटिजिनाति^{१२}” । 20

घोसको किर गुळकीळाय छेको, तेन नं^{१३} एवं तिबन्धि । सो पि

१. स्या—रो० नत्थि ।

२. आवासं—रो० ।

३. आलिम्पेस्ससी ति तं—सी०, रो० । ४. स्या०—रो० नत्थि ।

५. लज्जकारसदिसं—स्या० ।

६. पुन—सी०, स्या०, ।

७. पक्कोसापेत्वा—स्या० ।

८. तात हिय्यो—सी०, स्या० ।

९. कुम्भकारस्स—सी०, रो० ।

१०. आणत्तं—सी०, रो० ।

११. रो० नत्थि ।

१२. पटिजिनाही ति—स्या० ।

१३. तं—स्या०, रो० ।

तं—“तेन हि गत्वा कुम्भकारं वदेहि, पितरा किर मे हिय्यो एकं कम्मं
आणत्तं, तं निष्फादेही’ ति” वत्वा उय्योजेसि । सो तस्स सन्तिकं
गत्वा तथा अवच । अथ नं कुम्भकारो सेट्ठिना वुत्तनियामेनेव मारेत्वा
आवापे खिपि । घोसको पि दिवसभावं कीळित्वा सायन्हसमये^१ गेहं
R. 179 5 गत्वा^२—“किं तात न गतोसी” ति वुत्ते अत्तनो अगतकारणञ्च
कनिट्ठस्स गतकारणञ्च आरोचेसि । तं सुत्वा सेट्ठि, “अहं^३ धी” ति
महाविरवं विरवित्वा सकलसरीरे पक्कुथितलोहितो विय हुत्वा—“अम्भा
कुम्भकार, मा मं नासयि, मा मं नासयी” ति बाहा पग्गय्ह कन्दन्तो
तस्स सन्तिकं अगमासि । कुम्भकारो तं तथा आगच्छन्तं दिस्वा—
10 “सामि मा सद्दं करि कम्मं ते^४ निष्फन्तं” ति आह । सो पब्बतेन विय
महन्तेन सोकेन अवत्थटो^५ हुत्वा अनप्पकं दोमनस्सं पटिसंवेदेसि । यथा
तं अप्पदुट्ठस्स पदुस्समानो^६ । तेनाह भगवा—

B. 115

15

20

“यो दण्डेन अदण्डेसु, अप्पदुट्ठेसु दुस्सति ।
दसन्नमञ्जतरं ठानं, खिप्पमेव निगच्छति ॥
“वेदनं फरुसं जानिं, सरीरस्स च भेदनं ।
गरुक्कं वापि आबाधं, चित्तक्खेपञ्च^७ पापुणे ॥
“राजतो वा उपसग्गं, अब्भक्खानञ्च^८ दारुणं ।
परिक्खयञ्च^९ जातीनं भोगानञ्च^{१०} पभङ्गुरं ॥
“अथ वास्स अगारानि, अग्गि डहति पावको ।
कायस्स भेदा दुप्पञ्जो, निरयं सोपपज्जती” ति ॥

R. 180

एवं सन्तेपि पुन नं सेट्ठि उजुक्कं ओलोकेतुं न सककोति । “किन्ति
नं मारेय्यं” ति चिन्तेन्तो, “मम गामसते आयुत्तकस्स सन्तिकं पेसेत्वा

१. सायन्हसमये—रो० ।

३. स्या० नत्थि ।

५. अवत्थरितो—स्या० ।

७. चित्तक्खेपं व—सी०, स्या०, रो० ।

९. परिक्खयं व—सी०, स्या०, रो० ।

२. गत्वा सेट्ठिना दिस्वा—स्या० ।

४. रो० नत्थि ।

६. पदुट्ठमानो—स्या०, रो० ।

८. अब्भक्खानं व—सी०, स्या०, रो० ।

१०. भोगानं व—सी०, स्या०, रो० ।

मारेस्सामी^१” ति उपायं दिस्वा, “अयं मे अवजातपुत्तो, इमं मारेत्वा
वच्चकूपे खिपतु, एवं कते अहं मातुलस्स कत्तब्बयुत्तकं पच्छा^२
जानिस्सामी” ति तस्स^३ पण्णं लिखित्वा—“तात घोसक, अम्हाकं
गामसते आयुत्तको अत्थि, इमं पण्णं हरित्वा तस्स देही” ति वत्वा पण्णं
तस्स दुस्सन्ते^४ बन्धि । सो पन अक्खरसमयं न जानाति । दहरकालतो 5
पट्ठाय हि न^५ मारापेन्तोव^६ सेट्ठि मारेतुं^७ नासक्खि, किं अक्खरसमयं
सिक्खापेस्सति । इति सो अत्तनो मारापनपण्णमेव दुस्सन्ते^४ बन्धित्वा
निक्खमन्तो आह—“पथेय्यं मे तात, नत्थी” ति । “पाथेय्येन ते कम्मं
नत्थि, अन्तरामग्गे असुकगामे नाम मम सहायको सेट्ठि अत्थि, तस्स
घरे पातरासं कत्वा पुरतो गच्छाही” ति । सो—“साधू” ति पितरं 10
वन्दित्वा निक्खलन्तो तं गामं पत्वा सेट्ठिस्स घरं पुच्छित्वा गत्वा
सेट्ठिजायं पस्सि^८ । “त्वं^९ कुतो आगतोसी” ति च^{१०} वुत्ते, “अन्तो-
नगरतो” ति आह । “कस्स पुत्तोसी” ति ? “तुम्हाकं सहायकसेट्ठिनो
अम्मा” ति । “त्वंसि घोसको नामा” ति । “आम अम्मा” ति । तस्सा
सह दस्सनेनेव तस्मिं पुत्तसिनेहो उप्पज्जि । सेट्ठिनो पनेका धीता अत्थि 15
पन्नरससोळसवस्सुद्देसिका^{११} अभिरूपा पासादिका, तं रक्खितुं एकमेव
पेसनकारिकं दासिं दत्वा सत्तभूमिकस्स^{१२} पासादस्स उपरिमत्ते^{१३}
सिरिगब्भे वसापेन्ति^{१४} । सेट्ठिधीता तस्मिं खणे तं दासिं अन्तरापणं
पेसेसि । अथ नं सेट्ठिजाया दिस्वा—“कुहिं गच्छसी” ति पुच्छित्वा, R. 181
“अय्य^{१५} धोताय पेसनेना” ति वुत्ते, “इतो ताव एहि, तिट्ठतु पेसनं, B. 116
पुत्तस्स मे पीठिकं अत्थरित्वा पादे धोवित्वा तेलं मक्खित्वा^{१६} सयनं

१. मारापेस्सामी—स्या०, रो० ।

२. सी०—रो० वत्थि ।

३. रो० वत्थि ।

४. दसन्ते—रो०, सी० ।

५. तं—सी० ।

६. मारापेतुं वायमन्तो व—सी०, रो० ।

७. मारापेतुं—सी०, स्या० ।

८. पस्सित्वा—स्या० ।

९. सी०—स्या०—रो० नत्थि ।

१०. स्या० वत्थि ।

११. पन्नरससोळसवस्सपदेसिका—रो० ।

१२. सत्तभूमिकस्स—सी०, रो० ।

१३. उपरिमत्ते—सी०, स्या०, रो० ।

१४. वसापेसी—स्या० ।

१५. अय्ये—सी०, स्या० रो० ।

१६. मक्खित्वा—सी० ।

अत्थरित्वा देहि, पच्छा पेसनं करिस्ससी” ति आह । सा तथा अकासि ।

अथ नं चिरेनागतं सेट्ठिधीता सन्तज्जेसि । अथ नं सा आह—
 “मा^१ मे कुज्झि, सेट्ठिपुत्तो घोसको आगतो, तस्स इदञ्चिदञ्च कत्वा
 5 तत्थ गन्त्वा आगताम्ही” ति । सेट्ठिधीताय, “सेट्ठिपुत्तो घोसको”
 ति नामं सुत्वाव पेमं छवियादीनि छिन्दित्वा अट्ठिमिञ्जं आहच्च
 ठितं । कोतुहलकालस्मि हि सा तस्स पजापती हुत्वा नाळिकोदनं
 पच्चेकबुद्धस्स अदासि, तस्सानुभावेनागन्त्वा इमस्मिं सेट्ठिकुले निब्बत्ता ।
 इति तं^२ सो पुब्बसिनेहो अवत्थरित्वा गण्हि । तेनाह भगवा—

10 “पुब्बेव सन्निवासेन पच्चुप्पन्नहितेन वा ।

एवं तं जायते पेमं, उप्पलं व यथोदके” ति ॥

अथ नं पुच्छि—“कुहिं सो अम्मा” ति । “सयने निपन्नो निहायती”
 ति । “अत्थि पनस्स हत्थे किञ्ची” ति । “दुस्सन्ते^३ पण्णं अत्थी”
 ति^४ । सा, “किं पण्णं नु खो एतं” ति तस्मिं निहायन्ते मातापितॄन्
 15 अञ्जविहितताय अपस्सन्तानं ओतरित्वा समीपं^५ गन्त्वा^६ तं पण्णं
 मोचेत्वा आदाय अत्तनो गब्भं पविसित्वा द्वारं पिधाय वातपानं
 विवरित्वा अक्खरसमये कुसलताय पण्णं वाचेत्वा, “अहो वत बालो
 R. 182 अत्तनो मरणपण्णं दुस्सन्ते^३ बन्धित्वा विचरति, सचे मया न दिट्ठं
 अस्स, नत्थिस्स जीवितं” ति तं पण्णं फालेत्वा सेट्ठिस्स वचनेन अपरं
 20 पण्णं लिखि— “अयं मम पुत्तो घोसको नाम, गामसततो पण्णाकारं
 आहरापेत्वा इमस्स जनपदसेट्ठिनो धीतरा सद्धि मज्जलं कत्वा अत्तनो
 बसनगामस्स मज्झे द्विभूमकं गेहं कारेत्वा पाकारपरिक्खेपेन चैव
 पुरिसगुत्तिया च सूसंविहितारक्खं करोतु, मय्हञ्च, ‘इदञ्चिदञ्च
 मया कतं’ ति सासनं पेसेतु, एवं कते अहं मातुलस्स कत्तब्बयुत्तकं

१. अय्ये मा —स्या ।

२. दसन्ते—सी०, रो० ।

५-४. रो० नत्थि ।

३. नं—सी०, स्या० ।

४. अत्थि अस्माति—स्या ।

पच्छा जानिस्सामी' ति, लिखित्वा च पन सञ्चरित्वा ओतरित्वा^१
दुस्सन्तेयेवस्स^२ बन्धि ।

सो दिवसभागं निहायित्वा उट्ठाय भुञ्जित्वा पक्कामि । पुनदिवसे
पातोव तं गामं गत्वा आयुत्तकं गामकिच्चं करोन्तं येव पस्सि । सा^३ तं
दिस्वा—“किं ताता” ति पुच्छि । पितरा^४ मे तुम्हाकं पण्णं पेसितं” 5
ति^५ । “किं^६ पण्णं तात, आहरा” ति ? पण्णं गहेत्वा वाचेत्वा
तुट्ठमानसो—“पस्सथ भो, मम सामिनो मयि सिनेहं कत्वा^७
जेट्ठपुत्तस्स मे मङ्गलं करोतू” ति मम सन्तिकं पहिणि । “सीघ
दारुआदीनि आहरथा” ति गहपतिके वत्वा गाममज्जे वुत्तपकारं
गेहं कारापेत्वा^८ गामसततो पण्णाकारं आहरापेत्वा जनपदसेट्ठिनो 10
सन्तिका^९ धीतरं आनेत्वा मङ्गलं कत्वा सेट्ठिस्स सासनं पहिणि,
“इदञ्चिदञ्च मया कतं” ति ।

तं सुत्वा सेट्ठिनो, “यं कारेमि^{१०}, तं न होति ।
यं न करोमि^{१०}, तदेव होती” ति महन्तं दोमनस्सं उप्पज्जि ।
पुत्तसोकेन सद्धि सो सोको एकतो हुत्वा कुच्छिडाहं 15
उप्पादेत्वा अतिसारं जनेसि । सेट्ठिधीता पि—“सचे कोचि सेट्ठिनो
सन्तिका आगच्छति, मम^{११} अकथेत्वा सेट्ठिपुत्तस्स पठमतं मा
कथयित्था” ति जने^{१२} आणापेसि । सेट्ठिपि खो, “दानि^{१३} तं दुट्ठपुत्तं मम
सापतेय्यस्स सामिकं न करिस्सामी” ति चिन्तेत्वा एकं आयुत्तकं
आह—“मातुल, पुत्तं मे^{१४} दट्ठुकामोम्हि, एकं पादमूलिकं पेसेत्वा मम 20

B. 117

R. 183

१. रो०-सी० नत्थि ।

२. दसन्तेयेवस्स—सी०, रो० ।

३. रो० नत्थि ।

४. सो पितरो—स्या० ।

५. सेसितग्गि आह—स्या० ।

६. किस्स—सी०, स्या०, रो० ।

७. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

८. कारेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

९. सी०-स्या०-रो० नात्थि ।

१०. कारेम—सी०, रो० ।

११. तुम्हे मम—स्या० ।

१२. रो०-सी० नत्थि ।

१३. नदानि—सी०, स्या०, रो० ।

१४. सी०-रो० नात्थि ।

पुत्तं पक्कोसापेही” ति । सो—“साधू” ति, वत्वा^१, पण्णं दत्वा एकं पुरिसं पेसेसि । सेट्ठिधीता पि तस्स आगन्त्वा द्वारे ठितभावं सुत्वा तं पक्कोसापेत्वा —“किं ताता” ति पुच्छि । सो आह—“सेट्ठि गिलानो, पुत्तं पस्सितुं पक्कोसापेसि अय्ये” ति । “किं^२ तात बलवा दुब्बलो”
 5 ति । “बलवा ताव, आहारं भुञ्जतियेव अय्ये” ति । सा सेट्ठिपुत्तं अजानापेत्वाव^३ तस्स^४ निवेसनञ्च^५ परिब्बयञ्च दापेत्वा—“मया पेसितकाले गमिस्ससि, अच्छस्सु^६ तावा” ति आह । सेट्ठि^७ पुन आयुत्तकं अवच—“किं मातुल, न ते मम पुत्तस्स सन्तिकं पहितं” ति । “पहितं सामि, गतपुरिसो न ताव एती” ति । “तेन हि पुन अपरं
 10 पेसेही” ति । सो पेसेसि । सेट्ठिधीता तस्मिम्पि तथेव पटिप्रज्जि अथ सेट्ठिनो रोगो बलवा जातो, एकं भाजनं पविसति, एकं निक्खमति । पुन सेट्ठि आयुत्तकं पुच्छि—“किं मातुल, न ते मम पुत्तस्स सन्तिकं पहितं” ति ।
 B. 118 “पहितं सामि, गतपुरिसो^८ न ताव^९ एती” ति । “तेन हि पुन अपरं पेसेही” ति । सो पेसेसि । सेट्ठिधीता ततियवारे आगतम्पि तं पवत्तिं पुच्छि । सो—“बाळ्हगिलानो अय्ये, सेट्ठि आहारं पच्छिन्दित्वा
 15 मच्चुपरायणो^{१०} जातो, एकं भाजनं निक्खमति, एकं पविसती” ति आह । सेट्ठिधीता^{११}, “इदानीं गन्तुं कालो” ति सेट्ठिपुत्तस्स—“पिता, ते किर गिलानो” ति आरोचेत्वा, “किं वदेसि भद्दे” ति, बुत्ते, “अफासुकमस्स सामी” ति आह । “इदानीं किं कातब्ब” ति । “सामि, गामसततो^{१२} बुट्ठानकपण्णाकारं आदाय गन्त्वा पस्सिस्साम नं” ति ।
 R. 184 20 सो—“साधु” ति पण्णाकारं आहरापेत्वा सकटेहि^{१३} आदाय पक्कामि ।

१. सी०-स्या०-रो० नात्थि ।

२-२ अजानापेत्वा एतस्स—सी०, रो० । ३. विवासञ्च—स्या० ।

४. अच्छ—सी०, स्या०, रो० ।

५. महासेट्ठि—स्या० ।

६-६. गतपुरिसो पन न—सी०, स्या०, रो० । ७. मञ्चपरायणे—सी०, रो० ।

८. सेट्ठि धीता चिन्तेसि—स्या० ।

९. गामसते—सी०, रो० ।

१०. सकटेनादाय—सी०, रो० ।

अथ नं सा—“पिता ते दुब्बलो, एत्तकं पण्णाकारं गहेत्वा
गच्छन्तानं पपञ्चो भविससति, एतं निवत्तापेही^१” ति वत्वा, तं सब्बं
अत्तनो कुलगेहं पेसेत्वा पुन तं^२ आह—“सामि त्वं अत्तनो पितु पादपस्से
तिट्ठेय्यासि, अहं उस्सीसकपस्से ठस्सामी” ति । “गेहं पविसमानायेव
च गेहस्स पुरतो च पच्छतो च आरक्खं गण्हथा” ति अत्तनो पुरिसे ५
आणापेसि । पविट्ठकाले पन सेट्ठिपुत्तो पितु पादपस्से अट्ठासि, इतरा
उस्सासकपस्से । तस्मिं खणे सेट्ठि उत्तानको निपन्नो होति ।
आयुत्तको^३ पन तस्स पादे परिमज्जन्तो—“पुत्तो ते सामि आगतो”
ति आह । “कुहि^४ सो” ति । “एस पादमूले ठितो” ति । अथ नं
दिस्वा आयकम्मिकं^५ पक्कोसापेत्वा—“मम गेहे कित्तकं धनं” ति 10
पुच्छि^६ । “सामि धनस्सेव चत्तालीसकोटियो, उपभोगपरिभोगभण्डानं
पन^७ वनगामक्खेत्तद्विपदचतुप्पदयानवाहनानञ्च अयञ्च अयञ्च
परिच्छेदो” ति वुत्ते, “अहं एत्तकं धनं^८ मम पुत्तस्स घोसकस्स न देमी”
ति वत्तुकामो “देमी” ति आह । तं सुत्वा सेट्ठिधीता, “अयं पुन कथेन्तो
अञ्जं किञ्चि कथेय्या” ति चिन्तेत्वा^९ सोकातुरा विय केसे विकिरित्वा 15
रोदमाना—“किं नामेतं तात वदेथ, इदम्पि नाम वो वचनं सुणोम,
अलक्खिक्का वतम्हा” ति वत्वा मत्थकेन नं उरमज्जे पहरन्ती पतित्वा
यथा पुन वत्तुं न सक्कोति, तथास्स^{१०} उरमज्जे^{११} मत्थकेन घंसेन्ती
आरोदनं दस्सेसि । सेट्ठि^{१२} तं खणञ्जेव कालमकासि । “सेट्ठिमतो^{१३}”
ति गन्त्वा उदेनस्स^{१४} रञ्जो आरोचयिसु^{१५} । राजा तस्स सरीरकिच्चं
कारापेत्वा —“अत्थि पनस्स पुत्तो वा धीता वा” ति पुच्छि । “अत्थि

10

15

B. 119
R. 185

20

१. निवत्तेही—सी०, स्या०, रो० ।

३. तं आयुत्तको—रो० ।

५. आयुत्तकं—स्या० ।

७. पन गाम०—रो०, सी०, स्या० ।

९. सी०—रो० नत्थि ।

१०. तस्सा—रो० ।

१२. सेट्ठि पि—स्या० ।

१४. उदेनस्स—म० ।

२. स्या० नत्थि; सेट्ठिपुत्तं—रो०, सी० ।

४. कहं—स्या० ।

६. पुच्छित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

८. स्या० नात्थि ।

११. उरमज्जं—रो० ।

१३. रो० नात्थि ।

१५. आरोचिसु—स्या० ।

देव, घोसको नाम तस्स पुत्तो, सब्बं सापतेय्यं तस्स निय्यादेत्वा व मतो देवा” ति ।

राजा अपरभागे सेट्ठिपुत्तं पक्कोसापेसी । तस्मिं च दिवसे देवो वस्सि । राजङ्गणे तत्थ तत्थ उदकं सण्ठाति । सेट्ठिपुत्तो—“राजानं पस्सिस्सामी” ति पायासि । राजा वातपानं विवरित्वा तं आगच्छन्तं ओलोकेन्तो राजङ्गणे उदकं लङ्घित्वा आगच्छन्तं दिस्वा अगन्त्वा वन्दित्वा ठितं—“त्वं घोसको नाम ताता” ति पुच्छित्वा, “आम देवा” ति बुत्ते, “पिता मे मतो” ति, “मा सोचि, तव पेतिकं सेट्ठिट्ठानं तुय्हमेव दस्सामी” ति तं समस्सासेत्वा^१, “गच्छ ताता” ति उय्योजेसि ।

10 राजा गच्छन्तं च नं ओलोकेन्तोव अट्ठासि । सो आगमनकाले लङ्घितं उदकं गमनकाले ओतरित्वा सणिकं अगमासि । अथ नं राजा ततो व पक्कोसापेत्वा—“किं नु खो तात त्वं मम सन्तिकं आगच्छन्तो उदकं लङ्घित्वा आगम्म, गच्छन्तो^२ ओतरित्वा सणिकं^३ गच्छसी” ति पुच्छि । “आम देव, अहं तस्मिं खणे कुमारको, कीळनकालो नाम, सो^४ इदानि

15 फन मे देवेन ठानन्तरं पटिस्सुतं, तस्मा यथा पुरे^५ अचरित्वा इदानि सन्निसिन्नेन^६ हुत्वा चरितुं वट्ठती” ति । तं सुत्वा राजा—“धितिमायं पुरिसो, इदानेवस्स ठानन्तरं दस्सामी” ति पितरा भुत्तं भोगं दत्वा सब्बसतेम सेट्ठिट्ठानं अदासि ।

R. 186 20 सो रथे ठत्वा नगरं पदक्खिणं अकासि । ओलोकितोलोकितट्ठानं कम्पति । सेट्ठिधीता^७ काळिदासिया सद्धि मन्तयमाना निसिन्ना—“अम्म काळि, पुत्तस्स ते एत्तिका^८ सम्पत्ति मं निस्साय उप्पन्ता” ति आह । “किं कारणा अम्मा” ति । “अयञ्छि अत्तनो मरणपण्णं

१. अस्सासेत्वा—सी०, रो० ।

२. गच्छन्तो इदानि—स्या० ।

४. एसो—स्या० ।

६. सन्निकेन—स्या० ।

८. एत्तिका—स्या० ।

३. रो० वात्थि ।

५. पुरा—सी०, स्या०; पुरं—रो० ।

७. सेट्ठिधीता पि—सी०, स्या० ।

दुस्सन्ते^१ बन्धित्वा अम्हाकं घरं आगतो, अथस्स मया तं पण्णं फालित्वा
मया सद्धिं मङ्गलकरणत्थाय अञ्जं पण्णं लिखित्वा एत्तकं कालं तत्थ
आरक्खो कतो” ति । “अम्म, त्वं एत्तकं पस्ससि, इमं पन सेट्ठि
दहरकालतो पट्ठाय मारेतुकामो मारेतुं नासक्खि, केवलं इमं निस्साय
बहुं धनं खीयी” ति । “अम्म, अतिभारियं वत सेट्ठिना कतं” ति । 5
नगरं^२ पदक्खिणं कत्वा गेहं पविसन्तं पन नं^३ दिस्वा—“अयं एत्तिका^४
सम्पत्तिं मं निस्साय उप्पन्ना” ति हसितं अकासि । अथ नं सेट्ठिपुत्तो दिस्वा^५
“किं कारणा हसी” ति पुच्छि । “एकं कारणं निस्साया” ति ।
“कथेहि नं” ति । सा न कथेसि । सो—“सचे न कथेस्ससि^६, द्विधा
तं छिन्दिस्सामी” ति तज्जेत्वा असि निक्कट्ठि । सा—“अयं एत्तिका^७ 10
सम्पत्तिं तया मं निस्साय लद्धा ति चिन्तेत्वा हसितं” ति आह । “यदि
मम पितरा अत्तनो सन्तकं मय्हं निग्घादितं, त्वं एत्थ किं होसी” ति ।
सो किर एत्तकं कालं किञ्चि न जानाति, तेनस्सा वचनं न सहहि ।
अथस्स सा—“तुम्हाकं पितरा मरणपण्णं दत्वा पेसिता, तुम्हे मया
इदञ्चिदञ्च कत्वा रक्खिता” ति सब्बं कथेसि । “त्वं^८ अभूतं 15
कथेसी” ति असद्वहन्तो, “मातरं काळि पुच्छिस्सामी” ति चिन्तेत्वा—
“एवं किर अम्मा” ति ? “आम तात, दहरकालतो पट्ठाय तं
मारेतुकामो मारेतुं असक्कोन्तो तं निस्साय बहुं धनं खीयि, सत्तसु
ठानेसु त्वं मारणतो मुत्तो, इदानि भोगगामतो आगम्म सब्बसत्तेन सद्धिं
सेट्ठिट्ठानं पत्तो” ति । सो तं सुत्वा—“भारियं वत^९ कम्मं, एवरूपा 20
खो पन मरणा मुत्तस्स मम पमादजीवितं जीवितुं अयुत्तं, अप्पमत्तो
भविस्सामी” ति, चिन्तेत्वा देवसिकं सहस्सं धिस्सज्जेत्वा अट्ठिक—
कपणादीनं^{१०} दानं पट्ठपेसि । मित्तो नामस्स कुटुम्बिको दानव्यावटो
अहोसि । अयं घोसकसेट्ठिनो उप्पत्ति ।

B. 120

R. 187

20

१. दुस्सन्ते—सी०, रो० ।

२. तं—रो० ।

३. सी०—पो० नत्थि ।

४. सी०—स्या०—रो० नत्थि ।

५. वत ये—स्या० ।

१. सा नगरं—स्या० ।

४. एत्तिका—स्या० ।

६. कथेसि—सी०, स्या०, रो० ।

८. पो० नत्थि ।

१०. अन्धकपणादीनं—सी० रो० ।

- तस्मिं पन काले भद्दवतीनगरे भद्दवतियसेट्ठि नाम घोसकसेट्ठिनो^१ अदिट्ठपुब्बसहायको^२ अहोसि। भद्दवतीनगरतो आगतानं वाणिजानं सन्तिके घोसकसेट्ठि^३ भद्दवतियसेट्ठिनो सम्पत्तिं च वयप्पदेसञ्च सुत्वा तेन सद्धिं सहायकभावं इच्छन्तो पण्णाकारं पेसेसि। भद्दवतियसेट्ठिपि कोसम्बितो
- ५ आगतानं वाणिजानं^४ सन्तिके घोसकसेट्ठिनो सम्पत्तिञ्च वयप्पदेसञ्च^५ सुत्वा तेन सद्धिं सहायकभावं इच्छन्तो पण्णाकारं पेसेसि। एवं ते अञ्जमञ्जं अदिट्ठपुब्बसहायका^६ हुत्वा वसिसु। अपरभागे भद्दवतिय-सेट्ठिनो गेहे अहिवातरोगो पतितो, तस्मिं पतिते पठमं मक्खिका मरन्ति, ततो अनुक्रमेण कीटा मूसिका कुक्कुटा सूकरा^७ गावो दासी
- १० दासा^८ सब्बपच्छा घरमानुसकापि मरन्ति। तेसु ये भित्तिं भिन्दित्वा पलायन्ति, ते जीवितं लभन्ति, तदा^९ पन सेट्ठि च भरिया च धीता चस्स तथा पलायित्वा घोसकसेट्ठि^{१०} पस्सतुं पत्थेन्ता कोसम्बिमग्गं^{११} पटिपज्जिंसु। ते अन्तरामग्गेयव खीणपाथेय्या वातातपेन चैव खुप्पिपा-साहि च किलन्तसरीरा किच्छेन कोसम्बि^{१२} पत्वा^{१२} उदकफासुकट्टाने
- १५ ठत्वा^{१३} न्हत्वा नगरद्वारे एकं सालं पर्विसिसु।

B. 121
R. 166

सतो^{१४} सेट्ठि भरियं आह—“भदे, इमिना नीहारेण गच्छन्ता विजातमातुयापि अमनापा होन्ति, सहायका^{१५} किर मे अद्धि^{१६}—ककपणादीनं देवसिकं सहस्सं विस्सज्जेत्वा दानं दापेसि^{१७}। तत्थ धीतरं पेसेत्वा आहारं आहरापेत्वा एकाहं द्वीहं इधेव सरीरं सन्तप्पेत्वा

१. घोसितसेट्ठिनो—सी०, रो०	२. अदिट्ठसहायको—रो०
३. घोसितसेट्ठि—रो०।	४. सी०—रो० नत्थि।
५. वयञ्ज—सी०, रो०।	६. अदिट्ठसहायका—सी०, रो०।
७. सूकरा, सुतखा, मज्जारा—स्या०	८. दासिदासं—सी०
९. तथापि—स्या०।	१०. घोसितसेट्ठि—सी०, रो०।
११. कोसम्बिमग्गं—सी०, रो०; कोसम्बि—स्या०।	
१२-१३. कोसम्बिमग्गं गत्वा—सी०, रो०।	१३. सी०-स्या०-रो० नत्थि।
१४. न्हात्वा—सी०, स्या, रो०।	१५. तत्र—स्या०।
१६. सहायो—सी०, रो०।	१७. अन्धककपणादीनं—सी०, रो०।
१८. देति—सी०, रो०।	

सहायकं पस्सिस्सामा” ति । “सा^१ साधु सामी” ति । ते सालायमेव वसिसु । पुनर्दिवसे काले आरोचिते कपण्डिकादीसु आहारत्थाय गच्छन्तेसु मातापितरो—“अम्म, गन्त्वा अम्हाकं आहारं आहरा” ति धीतरं पेसयिसु । महाभोगकुलस्स धीता विपत्तिया अच्छिन्नलज्जिताय अलज्जमाना^२ पार्ति गहेत्वा कपणजनेन सद्धि आहारत्थाय गन्त्वा^३—“कति 5 पटिवीसे^४ गण्हस्ससि^५ अम्मा” ति पुट्ठा च पन, “तयो” ति आह । अथस्सा तयो पटिवीसे^४ अदासि^६ । ताय भत्ते आहटे तयोपि एकतो भुज्जितुं निसीदिसु ।

अथ माताधीतरो सेट्ठि आहंसु “सामि विपत्ति नाम महांकुलानम्पि उप्पज्जति, मा^७ अम्हे ओलोकेत्वा भुज्ज, मा चिन्तयो” 10 ति । इति नं नानप्पकारेहि याचित्वा भोजेसुं । सो भुज्जित्वा आहारं जीरापेतुं असक्कोन्तो अरुणे उग्गच्छन्ते कालमकासि । माताधोतरो नानप्पकारेहि परिदेवित्वा रोदिसु । कुमारिका पुनर्दिवसे रोदमाना आहारत्थाय गन्त्वा^८—“कति पटिवीसे^४ गण्हस्ससा” ति वुत्ता, “द्वे” R. 13 ति वत्वा^९ आहारं^{१०} आहरित्वा मातरं याचित्वा भोजेसि । सापि^{११} 15 ताय याचियमाना भुज्जित्वा आहारं जीरापेतुं असक्कोन्ती तं दिवसमेव^{१२} कालमकासि । कुमारिका एकिका व रोदित्वा परिदेवित्वा ताय दुक्खुप्पत्तिया अतिविय सज्जातछातकदुक्खा पुनर्दिवसे याचकेहि सद्धि रोदन्ती आहारत्थाय गन्त्वा—“कति पटिवीसे^४ गण्हस्ससि अम्मा” ति वुत्ता^{१३}, “एकं” ति आह । मित्तकुटुम्बिको^{१४} तं तयो 20

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. अलज्जमानाव—सी०, स्या०, रो० ।

३. गता—सी०, स्या०, रो० ।

४. पटिवीसे—सी०, स्या०, रो० ।

५. लभिस्ससि—रो० ।

६. अदंसु—सी०, रो० ।

७. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

८. सी०-रो० नत्थि ।

९. गन्त्वा तेन तं दिस्वा—स्या० । १०-१०. आह—सो द्वे पटिवीसे अदासि सा—स्या० ।

११. सा—सी०, स्या०, रो० ।

१२. दिवसं—सी०, स्या०, रो० ।

१३. वुत्ते—स्या०, रो० ।

१४. मित्तकुटुम्बिको—सी० ।

B. 122

दिवसे भत्तं गण्हन्तिं सञ्जानाति^१, तेन तं^२ —“अपेहि^३, नस्स वसलि,
अज्ज तव कुच्छिप्पमाणं अञ्जासी” ति आह । हिरोत्तप्पसम्पन्ना
कुलधीता पच्चोरस्मिं सत्तिपहारं विय वणे खारोदकसेवनकं^४ विय च
पत्वा—“किं सामी” ति आह । “तया पुरे तयो केट्टासा गहिता,
5 हिय्यो द्वे, अज्ज एकं गण्हासि । अज्ज ते अत्तनो^५ कुच्छिप्पमाणं जातं”
ति । “मा मं सामि अत्तनो व अत्थाय गण्ही ति, मञ्जित्था” ति^६ ।
“अथ कस्मा एवं गण्ही” ति^७ । “पुरे तयो जना अहुम्ह सामि, हिय्यो
द्वे, अज्ज एकिकाव जाताम्ही” ति । सो—“केन कारणेना” ति
पुच्छित्वा, आदितो पट्टाय ताय कथितं सब्बं पवत्ति सुत्वा, अस्सूनि
10 सन्धारेतुं असक्कोन्तो सञ्जातबलवदोमनस्सो हुत्वा—“अम्म, एवं सन्ते
मा चिन्तयि, त्वं भद्दवतियसेट्ठिनो धीता, अज्जकालतो पट्टाय मम
धीतायेव नामा” ति वत्वा, सीसे चुम्बित्वा घरं नेत्वा अत्तनो
जेट्ठधीतुट्ठाने ठपेसि ।

R. 190

सा दानग्गे उच्चासद्दं महासद्दं सुत्वा—“तात कस्मा एतं जन्
15 निस्सद्दं कत्वा दानं न देथा” ति आह । “न सक्का कातुं अम्मा” ति ।
“सक्का ताता” ति । “कथं सक्का^८ अम्मा” ति ? “तात दानग्गं
परिक्खपित्वा एकेकस्सेव पवेसनप्पमाणेन द्वे द्वारानि योजेत्वा,
“एकेन द्वारेन पविसित्वा एकेन निक्खमथा” ति वदेथ, एवं निस्सद्दा
हुत्वाव गण्हिस्सन्ती ” ति । सो तं सुत्वा, “भद्दकोव अम्म उपायो” ति
तथा कारेसि । सापि पुब्बे सामा नाम, वतिया पन कारितत्ता
सामावती नाम जाता । ततो पट्टाय दानग्गे कोलाहलं पच्छिन्दि^९ ।
घोसकसेट्ठि^{१०} पुब्बे तं सद्दं सुणन्तो, “मय्हं दानग्गे सद्दो” ति तुस्सति ।

१. सञ्जानित्वा—सी०, रो०; सञ्जानि—स्या० ।

३. स्या०-रो० नत्थि ।

५. सी०-रो० नत्थि ।

६. अमञ्जित्थाति—सी०, रो० ।

८. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

१०. घोसितसेट्ठि—सी०, रो० ।

२. नं—सी०, स्या०, रो० ।

४. खारिपरिसेकं—स्या०;

खारोदकर्पासेकं—सी० ।

७. गण्हि अम्माति—स्या० ।

९. पच्छिन्नं—स्या०, रो० ।

द्वीहतीहं पन सद्दं असुणन्तो मित्तकुटुम्बिकं अत्तनो उपट्ठानं आगतं पुच्छि “दिय्यति कपणद्धिकादीनं दानं” ति । “आम सामी” ति । “अथ किं द्वीहतीहं सद्दो न सुय्यती” ति ? “यथा निस्सद्दा हुत्वा गण्हन्ति, तथा मे उपायो कतो” ति । “अथ पुब्बेव^१ कस्मा नाकासी” ति ? “अजाननताय सामी” ति । “इदानी कथं ते जातो” ति ? “धीतरा मे अक्खातो सामी” ति । “मय्हं अविदिता, “तव धीता नाम अत्थी” ति” । सो अहिवातरोगुप्पत्तितो^२ पट्ठाय सब्बं भद्दवतियसेट्ठिनो पवत्ति आचिक्खित्वा तस्सा अत्तनो जेट्ठधीतुट्ठाने ठपितभावं आरोचेसि । अथ नं सेट्ठि—“एवं सन्ते मम कस्मा न कथेसि, मम सहायकस्स धीता मम धीता नामा” ति तं पक्कोसापेत्वा पुच्छि—“अम्म सेट्ठिनो धीतासी” 10 ति । “आमा ताता” ति । “तेन हि मा चिन्तयि, त्वं मम धीतासी” ति B. 123 तं सीसे चुम्बित्वा परिवारस्थाय तस्सा पञ्च इत्थिसत्तानि दत्त्वा तं अत्तनो जेट्ठधीतुट्ठाने ठपेसि ।

अथेकदिवसं तस्मिं नगरे नक्खत्तं सङ्घुट्ठं^३ होति । तस्मिं पन नक्खत्ते बहि ४ निक्खमनका कुलधीतरोपि अत्तनो परिवारेण सद्धि 15 पदसाव नदिं गन्त्वा न्हायन्ति^४ । तस्मा तं दिवसं सामावतीपि पञ्चहि इत्थिसतेहि पत्तिवारिता राजङ्गणेनेव न्हायितुं^५ अगमासि । उदेनो^६ सीहपञ्जरे ठितो तं दिस्वा—“कस्सिमा नाटकित्थियो” ति पुच्छि^७ । “न कस्सचि नाटकित्थियो देवा” ति । “अथ कस्स धीतरो” ति ? “घोसकसेट्ठिनो^८ धीता देव, सामावती नामेसा” ति । सो दिस्वाव 20 उप्पन्नसिनेहो सेट्ठिनो सासनं पाहेसि—“धीतरं किर मे पेसेतु” ति । “न पेसेमि देवा” ति । “मा किर एवं करोतु, पेसेतुयेवा” ति । “मयं गहपतिका नाम कुमारिकानं पोथेत्वा विहेठेत्वा कड्डुनभयेन न देम देवा”

१. पुब्बे—सी० ।

२. अहिवातकरोगतो—सी०, रो० ।

३. घुट्ठं—सी०, रो० ।

४. न्हायन्ति—सी० ।

५. न्हायितुं—सी० ।

६. उदेनो—म०; उदेनो राजा पि—सी०, स्या० ।

७. पुच्छित्वा—सी०, रो० ।

८. घोसितसेट्ठिनो—सी०, रो० ।

ति । राजा कुज्जिभवा गेहं लञ्छापेत्वा सेट्ठिञ्च भरियञ्च हत्थे गहेत्वा
बहि कारापेसि । सामावती न्हायित्वा^१ आगन्त्वा^१ गेहं पविसितुं ओकासं
अलभन्ती—“किं एतं ताता” ति पुच्छि । “अम्म, राजा तव कारणा
पहिणि । अथ, “न मयं दस्सामा” ति वुत्ते घरं लञ्छापेत्वा अम्हेबहि
5 कारापेसी” ति । “तात, भारियं वो कम्मं कतं, रज्जा नाम पहिते
“न देमा ” ति अवत्वा, “सचे मे धीतरं सपरिवारं गण्हथ, देमा” ति
वत्तब्बं भवेय्य ताता” ति । “साधु अम्म, तव रुचिया सति एवं
करिस्सामी” ति^२ रज्जो तथा सासनं पाहेसि । राजा—“साधु” ति
सम्पटिच्छित्वा, तं सपरिवारं आनेत्वा, अभिसिञ्चित्वा अगगमहेसिट्ठाने
10 ठपेसि । सेसा तस्सायेव परिवारित्थियो अहेसुं । अयं^३ सामावतिया
उप्पत्ति^४ ।

R. 192

उदेनस्स^५ पन अपरा पि वासुलदत्ता नाम देवी अहोसि
चण्डपज्जोतस्स धोता । उज्जेनियं हि चण्डपज्जोतो नाम राजा अहोसि ।
सो एकदिवसं उय्यानतो आगच्छन्तो अत्तनो सम्पत्ति ओलोकेत्वा,
15 “अत्थि नु खो अञ्जस्सपि कस्सचि एवरूपा सम्पत्ती” ति वत्वा तं
सुत्वा मनुस्सेहि, “किं सम्पत्ति नामेसा, कोसम्बियं उदेनस्स^५ रज्जो
अतिमहती सम्पत्ती” ति वुत्ते राजा^६ आह—“तेन हि गण्हिस्साम नं” ति ।
“न सक्का सो गहेतु” ति । “किञ्चि^७ कत्वा गण्हिस्सामयेवा” ति ?
“न सक्का देवा” ति । “किं कारणा” ति ? “सो हत्थिकन्तं नाम सिप्पं

B. 124 20

जानाति, मन्तं परिवत्तेत्वा हत्थिकन्तवीणं वादेन्तो नागे पलापेतिपि
गण्हातिपि । हत्थिवाहनसम्पन्नो तेन सदिसो नाम नत्थी” ति ।
“न सक्का मया सो^८ गहेतु” ति । “सचे ते देव, एकन्तेन अयं
निच्छयो तेन हि दारुहत्थि कारेत्वा तस्सासन्नट्ठानं पेसेहि, सो
हत्थिवाहनं वा अस्सवाहनं वा सुत्वा दूरम्पि गच्छति । तत्थ नं
आगतं गहेतुं सक्का भविस्सती” ति ।

१-१. न्हात्वा आगता—सी०, स्या०, रो० । २. करिस्सामी ति वत्वा—स्या० ।

३. इदं—रो०, स्या० ।

४. वत्थु—स्या० ।

५. उत्तेवस्स—म० ।

६. स्या० नत्थि ।

७. यं किञ्चि—सी०, रो० ।

८. तं—स्या०, रो० ।

राजा^१, “अत्थेसो उपायो” ति दारुमयं यन्तहत्थि कारापेत्वा^२
 बहि पिलोतिकाहि वेठेत्वा कतचित्तकम्मं कत्वा^३ तस्स विजिते
 आसन्नद्वाने एकस्मिं सरतीरे विस्सज्जापेसि । हत्थिनो अन्तोकुच्छियं
 सट्ठि पुरिसा अपरापरं चङ्कमन्ति, हत्थिलण्डं आहरित्वा तत्थ तत्थ
 छड्डेसुं । एको वनचरको हत्थिं दिस्वा, “अम्हाकं रज्जो अनुच्छविको” 5
 ति चिन्तेत्वा गत्वा रज्जो^४ आरोचेसि—“देव, मया सम्बसेतो
 केलासकूटपटिभागो तुम्हाकञ्जेव अनुच्छविको वरवारणो दिट्ठो” ति ।
 उदेनो^५ तमेव मग्गदेसकं कत्वा हत्थि अभिरुह^६ सपरिवारो निक्खमि ।
 तस्स आगमनं जत्वा चरपुरिसा गत्वा चण्डपज्जोतस्स आरोचेसुं । R. 193
 सो आगन्त्वा मज्जे तुच्छं कत्वा उभोसु पस्सेसु बलकायं^७ पयोजेसि । 10
 उदेनो^५ तस्सागमनं अजानन्तो हत्थि अनुबन्धि । अन्तो ठितमनुस्सा
 वेगेन पलापेसुं । कट्टहत्थो रज्जो मन्तं परिवत्तेत्वा वीणं वादेन्तस्स
 तन्तिसद्वं असुणन्तो विय पलायति येव । राजा हत्थिनागं पापुणितुं
 असक्कोन्तो अस्सं आरुह अनुबन्धि । तस्मिं वेगेन अनुबन्धन्ते
 बलकायो^८ ओहीयि । राजा एकोव अहोसि । अथ नं उभोसु 15
 पस्ससेसु पयुत्ता चण्डपज्जोतस्स पुरिसा गण्हित्वा अत्तनो रज्जो
 अदंसु । अथस्स बलकायो^८ अमित्तवसं गतभावं जत्वा बहिनगरेव^{१०}
 खन्धावारं^{१०} निवेसेत्वा अच्छि ।

चण्डपज्जोतोपि उदेनं^{११} जीवग्गाहमेव गाहापेत्वा एकस्मिं चोरगेहे
 पक्खित्वा द्वारं पिदहापेत्वा तयो दिवसे जयपानं पिवि । उदेनो^{१२} 20
 ततियदिवसे आरक्खके पुच्छि—“कहं वो तात राजा” ति ? “पच्चा-
 मित्तो मे गहितो” ति जयपानं पिवती” ति । “का नामेसा मातुगामस्स

१. राजा सुत्वा—सी० ।

२. कारेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. सी०-रो० नत्थि ।

४. उदेनस्स रज्जो—स्या० ।

५. उतेनो—म०; उदेनो राजा—स्या० ।

६. आरुह—सी० ।

७. बलनिकायं—स्या० ।

८. बलनिकायो—स्या० ।

९. बलविकायो—स्या० ।

१०-१०. बहि खन्धावारं—सी०, स्या०, रो० ।

११. उतेनं—म० ।

१२. उतेनो—म० ।

B. 125

विय तुम्हाकं रञ्जो किरिया, ननु पटिराजूनं गहेत्वा विस्सज्जेतुं वा मारेतुं वा वट्ठति, अम्हे दुक्खं निसीदापेत्वा जयपानं किर पिवती” ति । ते गन्त्वा तमत्थं रञ्जो आरोचेसुं^१ । सो आगन्त्वा^२—“सच्चं किर त्वं एवं वदेसी” ति पुच्छि । “आम महाराजा” ति । “साधु तं विस्सज्जेस्सामि, एवरूपो किर ते मन्तो अत्थि, तं मय्हं दस्ससी” ति । “साधु दस्सामि, गहणसमये^३ मं वन्दित्वा तं गण्हाहि, किं पन त्वं वन्दिस्ससी” ति ? “क्याहं तं वन्दिस्सामि, न^४ वन्दिस्सामी” ति^५ ।

R. 194

“अहम्पि ते^६ न दस्सामी” ति । “एवं सन्ते राजाणं ते करिस्सामी” ति । “करोहि, सरीरस्स मे इस्सरो, न पन चित्तस्सा” ति । राजा
10 तस्स सूरगज्जितं सुत्वा, “कथं नु खो इमं मन्तं गण्हिस्सामी” ति चिन्तेत्वा, “इमं मन्तं अञ्जं जानापेतुं न सक्का, मम धीतरं एतस्स सन्तिके उगण्हापेत्वा अहं तस्सा सन्तिके गण्हिस्सामी” ति^७ । अथ नं आह—“अञ्जस्स वन्दित्वा गण्हन्तस्स दस्ससी” ति ? “आम महाराजा” ति । “तेन हि अम्हाकं घरे एका खुज्जा अत्थि, तस्सा
15 अन्तोसाणियं वन्दित्वा^८ निसिन्नाय त्वं बहिंसाणियं ठितोव मन्तं वाचेही” ति । “साधु महाराज, खुज्जा वा होतु पीठसप्पि वा, वन्दन्तिया दस्सामी” ति । ततो राजा गन्त्वा धीतरं वासुलदत्तं आह—
“अम्म, एको सङ्खकुट्टी अनग्घमन्तं जानाति, तं अञ्जं जानापेतुं न सक्का, त्वं अन्तोसाणियं निसीदित्वा तं वन्दित्वा मन्तं गण्ह, सो
20 बहिंसाणियं ठत्वा तुय्हं वाचेस्सति, तव सन्तिका अहं तं^९ गण्हिस्सामी” ति । एवं सो तेसं अञ्जमञ्जं सन्थवकरणभयेन धीतरं खुज्जं, इतरं सङ्खकुट्टिं कत्वा कथेसि । सो तस्सा अन्तोसाणियं वन्दित्वा^{१०} निसिन्नाय बहिं^{१०} ठितो मन्तं वाचेसि । अथ नं एकदिवसं पुनप्पुनं बुच्चमानम्पि मन्तपदं वत्तुं असक्कोन्ति—“अरे खुज्जे, अतिबहलोदुकपोलं ते मुखं,

१. कथेसुं—सी०, स्या०, रो० ।

२. गन्त्वा—स्या० ।

३. गण्हणसमये—सी०, स्या०, रो० । ४-४. किं न वन्दिस्ससि, न वन्दिस्सामीति—स्या० ।

५. सी०-स्या०-रो० नात्थि ।

६. गण्हिस्सामीति चिन्तेसि—स्या० ।

७. सी०-स्या०-रो० नात्थि ।

८. सी०-स्या०-रो० नात्थि ।

९. सी०-रो० नात्थि ।

१०. बहिंसाणियं—सी०, रो० ।

एवं^१ नाम वदेही' ति आह । सा कुञ्जित्वा—“अरे दुट्ठसङ्खकुट्ठि^२, किं वदेसि, किं^३ मादिसा खुज्जा नाम होती” ति ? साणिकण्णं उक्खिपित्वा —“कासि त्वं” ति वुत्ते, “रञ्जो धीता वासुलदत्ता नामाहं” ति आह । “पिता ते तं^४ मय्हं कथेन्तो “खुज्जा” ति कथेसी” ति । “मय्हमिपि कथेन्तो तं सङ्खकुट्ठिं कत्वा कथेसी” ति । ते उभोपि, 5 “तेन हि अम्हाकं सन्थवकरणभयेन कथितं भविस्सती” ति अन्तोसाणि-यञ्जेव सन्थवं करिंसु ।

R. 195

ततो पट्टाय मन्तग्गहणं वा सिप्पग्गहणं वा नत्थि । राजापि धीतरं निच्चं पुच्छति—“सिप्पं गण्हसि अम्मा” ति ? “गण्हामि ताता” ति । अथ नं एकदिवसं उदेनो^५ आह—“भद्दे, सामिकेन कत्तब्बं नाम 10 B. 126 नेव मातापितरो, न भातुभगिनियो कातुं सक्कोन्ति, सचे मय्हं जीवितं दस्ससि, पञ्च ते इत्थिसतानि परिवारं दत्वा अग्गमहेसिट्ठानं दस्सामी” ति । “सचे इमस्मि वचने पतिट्ठातुं सक्खिस्सथ, दस्सामि वो जीवितं” ति^६ । “सक्खिस्सामि भद्दे” ति । सा “साधु सामी” ति पितु सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि । अथ नं सो पुच्छि— 15 “अम्म निट्ठितं सिप्पं” ति । “न^७ ताव निट्ठितं तात सिप्पं” ति । अथ नं^८ सो^९ पुच्छि^{१०}—“किं अम्मा” ति, “अम्हाकं एकं द्वारञ्च एकं वाहनञ्च लद्धुं वट्ठति ताता” ति । “इदं किं अम्मा” ति ? “तात, रत्ति किर तारकसञ्जाय^{११} मन्तस्स उपचारत्थाय एकं ओसधं गहेतब्बं अत्थि । तस्मा अम्हाकं वेलाय वा अवेलाय वा निक्खमनकाले एकं 20 R. 196 द्वारञ्चेव^{१२} एकं वाहनञ्च लद्धुं वट्ठती” ति । राजा—“साधु” ति सम्पटिच्छि । ते अत्तनो अभिरुचितं एकं द्वारं हत्थगतं करिंसु । रञ्जो

१. एतं—सी० ।

२. दुट्ठकुट्ठि—सी०, स्या०, रो० ।

३. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

४. होन्तीति—सी०, रो० ।

५. सी० नत्थि ।

६. उतेनो—म० ।

७. जीवितदानन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

८. नत्थि तं—रो० ।

९. रो० नत्थि ।

१०-१०. सी०-स्या० नत्थि ।

११. तारकासञ्जाय—सी० ।

१२. द्वारञ्च—सी०, स्या० ।

पन पञ्च वाहनानि अहेसुं । भद्दवती नाम करेणुका एकदिवसं पञ्चासं
योजनानि गच्छति, काको नाम दासो सट्ठि योजनानि गच्छति,
चेलकट्ठि^१ च मुञ्चकेसी चाति द्वे अस्सा योजनसतं गच्छन्ति, नाळगिरि
हत्थी वीसती योजनसतं ति ।

- ५ सो किर राजा अनुप्पन्ने बुद्धे एकस्स इस्सरस्स उपट्ठाको अहोसि ।
अथेकदिवसं^२ इस्सरे बहिनगरं^३ गत्वा न्हात्वा^४ आगच्छन्ते एको
पच्चेकबुद्धो नगरं पिण्डाय पविसित्वा सकलनगरवासीनं मारेन
आवट्ठित्ता एकं भिक्खम्पि अलभित्वा यथाधोतेनेव पत्तेन निक्खमि ।
अथ न नगरद्वारं पत्तकाले मारो अञ्जातकवेसेन^५ उपसङ्कमित्वा —
10 “अपि भन्ते, वो^६ किञ्चि लद्धं” ति ? “किं पन मे, त्वं अलभनाकारं
करो” ति ? “तेन हि निवत्तित्वा पुन पविसथ, इदानि न^७ करिस्सामी”
ति । “नाहं पुन निवत्तिस्सामी” ति । सचे हि निवत्तेय्य, पुन सो
सकलनगरवासीनं सरीरे अधिमुञ्चित्वा पाणिं पहरित्वा हसनकेळि
करेय्य । “पच्चेकबुद्धे अनिवत्तित्वा गते मारो तत्थेव अन्तरधायि^८ ।
15 अथ सो इस्सरो यथाधोतेनेव पत्तेन आगच्छन्तं पच्चेकबुद्धं दिस्वा
वन्दित्वा—“अपि भन्ते, किञ्चि लद्धं” ति पुच्छि । “चरित्वा
निक्खन्तम्हावुसो” ति । सो चिन्तेसि, “अय्यो मया पुच्छितं अकथेत्वा
अञ्जं वदति, न किञ्चि लद्धं भविस्सती” ति । अथस्स^९ पत्तं
B. 127 ओलोकेन्तो तुच्छं दिस्वा गेहे भत्तस्स निट्ठिता, निट्ठितभावं अजाननताय
20 सूरु हत्वा पत्तं गहेतुं अविसहन्तो —“थो^{१०} भन्ते, अधिवासेथा” ति
वत्वा, वेगेन घरं गत्वा—“अम्हाकं भत्तं निट्ठितं” ति पुच्छित्वा,
“निट्ठितं” ति बुत्ते तं उपट्ठाकं आह—“तात अञ्जो तया सम्पन्नवेगतरो

१ चेलकण्ठी—सी०, रो०; चेलकंसि—स्या० । २. अथेकदिवसं तस्मि—सी०, स्या०, रो० ।

३. बहिनगरे—सी०, रो० ।

४. न्हात्वा—सी०; नहात्वा—स्या०, रो० ।

५. अञ्जातरवेसेन—सी०;

६. सी०-रो० नत्थि ।

अञ्जातरवेसेन—रो० ।

७. सी०-रो० नत्थि ।

८-९. सी०-रो० न दिस्सति ।

९. अथ—सी०, रो० ।

१०. रो० नत्थि ।

नाम^१ नत्थि, सीधेन जवेन भदन्तं^२ पत्वा — “पत्तं मे भन्ते देथा” ति वत्वा पत्तं गहेत्वा “वेगेन^३ एही” ति । सो एकवचनेनेव पक्खन्दित्वा पत्तं गहेत्वा आहरि । इस्सरोपि अत्तनो भोजनस्स पत्तं पूरेत्वा — “इमं सीधं गन्त्वा^४ अय्यस्स सम्पादेहि, अहं ते इतो पत्तिं दम्मी” ति आह ।

सोपि^५ तं^६ गहेत्वा^६ जवेन गन्त्वा पच्चेकबुद्धस्स पत्तं दत्त्वा 5
पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा — “भन्ते, वेला उपकट्ठा” ति,^७ अहं अत्तिसीधेन जवेन आगतो च गतो च, एतस्स मे जवस्स फलेन योजनानं पण्णाससट्ठिसतवीससतगमनसमत्थानि पञ्च^८ वाहनानि निब्बत्तन्तु, आगच्छन्तस्स च मे गच्छन्तस्स च सरीरं सूरियतेजेन तत्तं, तस्स मे फलेन निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने आणा सूरियतेजसदिसा होतु, इमस्मि मे 10
पिण्डपाते सामिना पत्तिं दिन्ना, तस्सा मे^९ निस्सन्देन तुम्हेहि दिट्ठधम्मस्स भागी होमी” ति आह । पच्चेकबुद्धो — “एवं होतू” ति वत्वा —

R. 198

“इच्छितं पत्थितं तुय्हं, सब्बमेव^{१०} समिज्झतु ।

सब्बे पूरेन्तु सङ्कप्पा, चन्दो पन्नरसो यथा ॥

15

इच्छितं पत्थितं तुय्हं, खिप्पमेव समिज्झतु ।

सब्बे पूरेन्तु सङ्कप्पा, मणिजोतिरसो यथा” ति —

अनुमोदनं अकासि । पच्चेकबुद्धानं किर इमाव द्वे गाथा अनुमो-
दनगाथा नाम होन्ति । तत्थ जोतिरसो^{११} ति सब्बकामददं मणिरतनं
वुच्चति । इदं तस्स पुब्बचरितं । सो एतरहि चण्डपज्जोतो अहोसि । 20
तस्स च कम्मस्स निस्सन्देन इमानि पञ्चवाहनानि निब्बत्तिसु ।

अथेकदिवसं राजा उय्यानकीळाय निक्खमि । उदेनो,^{१२} “अज्ज

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. सी०-रो० नात्थि ।

३. सो-स्या०-रो० ।

४. उपकट्ठा-स्या० ।

५. स्या० नत्थि ।

११. मणिजोतिरसो-स्या० ।

२. तं भदन्तं-स्या० ।

४. सी०-रो० नात्थि ।

६-६. सी०-रो० नत्थि ।

८. सी०-रो० नत्थि ।

१०. खिप्पमेव-स्या० ।

१२. उदेनो-म० ।

- पलायितव्वं' ति महन्तामहन्ते चम्मपसिब्बके हिरञ्जसुवण्णस्स पूरेत्वा
 करेणुकापिट्ठे ठपेत्वा वासुलदत्तं आदाय पलायि । अन्तेपुरपालका
 पलायन्तं^१ तं^२ दिस्वा गन्त्वा रञ्जो आरोचेसुं । राजा—“सीघं गच्छथा”
 B. 128 ति बलं पहिणि । उदेनो^३ बलस्स पक्खन्दभावं^४ अत्वा कहापणपसिब्बकं
 ५ मोचेत्वा पातेसि, मनुस्सा कहापणे उच्चिनित्वा पुन पक्खन्दिसु ।
 इतरो सुवण्णपसिब्बकं मोचेत्वा पातेत्वा नेसं^५ सुवण्णलोभेन पपञ्चेन्ता-
 R. 199 नञ्जेव बहि निवुट्ठं अत्तनो खन्धावारं पापुणि । अथ नं आगच्छन्तं
 दिस्वाव अत्तनो बलकायो परिवारेत्वा नगरं पवेसेसि । सो पत्वाव^६
 वासुलदत्तं अभिसिञ्चित्वा अगमहेसिट्ठाने ठपेसी ति । अयं^७ वासुलदत्ताय
 10 उत्पत्ति^८ ।

अपरा पन मागण्डिया नाम रञ्जो सन्तिका अगमहेसिट्ठानं
 लभि । सा किर कुरुरट्ठे मागण्डियब्राह्मणस्स धीता । मातापिस्सा^९
 मागण्डियायेव^{१०} नामं । चूळपितापिस्सा मागण्डियोव । सा अभिरुपा
 अहोसि देवच्छरपटिभागा । पिता पनस्सा अनुच्छविकं सामिकं अल-
 15 भन्तो महन्तेहि महन्तेहि कुलेहि याचितोपि—“न मय्हं धीतु तुम्हे
 अनुच्छविका” ति तज्जेत्वा उद्योजेसि । अथेकदिवसं सत्था पच्चस-
 समये लोकं बोलोकेन्तो मागण्डियब्राह्मणस्स सपजापतिकस्स अनागमि-
 फलूपनिस्सयं दिस्वा अत्तनो पत्तचीवरमादाय तस्स बहिनिगमे अग्गि-
 परिचरणट्ठानं अगमासि । सो तथागतस्स रूपसोभगपत्तं^{१०} अत्तभावं
 20 ओलोकेत्वा, ‘इमस्मिं लोके इमिना पुरिसेन सदिसो अञ्जो पुरिसो
 नाम नत्थि, अयं मय्हं धीतु अनुच्छविको, इमस्स^{११} पोसापनत्थाय^{१२}
 धीतरं^{१३} दस्सामी’ ति चिन्तेत्वा—“समण, एका मे धीता अत्थि, अहं
 एत्तकं कालं तस्सा अनुच्छविकं पुरिसं न पस्सामि, तुम्हे तस्सा

१-१. रो०-सी० नत्थि; पलायन्तं—स्या० ।

२. उदेनो—म० ।

३. पक्खन्दनभावं—सी०, रो० ।

४. तेसं—सी०, रो०, स्या० ।

५. गन्त्वा—सी०, रो०; गन्त्वाव—स्या० ।

६. इदं—स्या०, रो० ।

७. वत्थुं—रो० स्या० ।

८. मातुपिस्सा—सी०, रो० ।

९. मागण्डियात्वेव—सी०, स्या०, रो० ।

१०. रूपसोभगं—स्या० ।

११-१२. इमस्स पुरिसस्स पोसावनत्थाय—स्या० । १२. मम धीतरं—सी०, स्या०, रो० ।

अनुच्छविका^१, सा च तुम्हाकञ्जेव अनुच्छविको । तुम्हाकञ्हि^२
पादपरिचारिका, तस्सा च भत्ता लद्धं वट्टति, तं वो अहं दस्सामि, याव
ममागमना इधेव तिट्ठथा^३ ति आह । सत्था किञ्चि अवत्वा तुण्ही
अहोसि । ब्राह्मणो वेगेन घरं गत्वा—“भोति भाति, धीतु मे अनुच्छविको
पुरिसो दिट्ठो, सीघं सीघं नं अलङ्करोही^४” ति तं अकङ्कारापेत्वा सद्धि 5
ब्राह्मण्या आदाय सत्थुसन्तिकं पायासि । सकलनगरं सङ्गुभि । अयं,
“एत्तकं कालं मय्हं धीतु अनुच्छविको नत्थी^५” ति कस्सचि अदत्त्वा,
“अज्ज मे धीतु अनुच्छविको दिट्ठो” ति किर वदेति^६, “कीदिसो नु खो
सो पुरिसो, पस्सिस्साम नं” ति महाजनो तेनेव सद्धि निक्खमि ।

R. 200

तस्मिं धीतरं गहेत्वा आगच्छन्ते सत्था तेन वुत्तट्ठाने अट्ठत्वा, तत्थ 10 B. 129
पदचेतियं दस्सेत्वा, गत्वा अञ्जस्मि ठाने अट्ठासि । बुद्धानञ्हि
पदचेतियं अधिट्ठित्वा अकन्तट्ठानेयेव पञ्जायति, न अञ्जत्थ ।
येसञ्चत्थाय अधिट्ठितं होति, ते येव नं पस्सन्ति । तेसं पन
अदस्सनकरणत्थं हत्थिआदयो वा अकमन्तु, महामेघो वा पवस्सतु^७,
वेरम्भवाता वा पहरन्तु, न तं कोचि मक्खेतुं सक्कोति । अथ ब्राह्मणी 15
ब्राह्मणं आह—“कुहिं सो पुरिसो” ति ? “इमस्मिं ठाने तिट्ठाही ति
नं अवचं, कुहिं नु खो सो गतो” ति ^४इतो चितो^५ ओलोकेन्तो
पदचेतियं दिस्वा, “अयमस्स पदवलञ्जो” ति आह । ब्राह्मणी
सलक्खणमन्तानं तिण्णं वेदानं पगुणताय लक्खणमन्ते परिवत्तेत्वा
पदलक्खणं उपधारेत्वा—“नयिदं ब्राह्मण पञ्चकामगुणसेविनो पदं” ति 20
वत्वा इमं गाथमाह—

R. 201

“रत्तस्स हि उक्कुटिकं पदं भवे, दुट्ठस्स होति सहसानुपोळितं ।
मूळहस्स होति अवकड्ढितं पदं, विवट्ठच्छदस्स इदमीदिसं पदं” ति ॥

अथ नं ब्राह्मणो एवमाह—“भोति, त्वं उदकपातियं^६ कुम्भीलं^७,

१. सी०-स्या०-रो० वत्थि ।

२. तुम्हाकं-स्या० ।

३. वदति-सी०, स्या० वो० ।

४. वस्सतु-सी०, स्या०, रो० ।

५-५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

६. उदकपाटियं-स्या० ।

७. कुम्भीले-सी०, स्या०, रो० ।

गेहमज्जे च पन चोरं^१ विय मन्ते पस्सनसीला, तुण्ही होही” ति ।
 “ब्राह्मण, यं इच्छसि तं वदेहि, नयिदं पञ्चकामगुणसेविनो पदं” ति ।
 ततो^२ इतो^३ चितो^३ च ओलोकेन्तो सत्थारं दिस्वा—“अयं सो
 पुरिसो” ति वत्वा, ब्राह्मणो गत्वा—“समण, धीतरं मे तव
 5 पोसापनत्थाय^४ देमी” ति आह । सत्था, “धीतरा ते मय्हं अत्थो अत्थो
 वा नत्थि वा” ति अवत्वाव—“ब्राह्मण एकं ते कारणं कथेमी” ति
 वत्वा, “कथेहि समणा” ति वुत्ते, महाभिनिक्खमनतो पट्ठाया याव
 अजपालनिग्रोधमूला मारेन अनुबद्धभावं अजपालनिग्रोधमूले च पन^५
 “अतीतो दानि मे एस विसयं” ति तस्स सोकातुरस्स सोकवूपसमनत्थं
 R. 202 10 आगताहि मारधीताहि कुमारिकवण्णादिवसेन पयोजितं पलोभनं
 आचिक्खित्वा “^६तदापि मय्हं छन्दो^{६*} नाहोसी” ति वत्वा^{६*}

B. 130 “दिस्वान तण्हं अरतिं रागञ्च, नाहोसि छन्दो अपि मेथुनस्मि ।
 किमेविदं मुत्तकरीसपुण्णं, पादापि नं सम्फुसितुं न इच्छे” ति ॥

इमं गाथमाह । गाथापरियोसाने ब्राह्मणो च ब्राह्मणी च
 15 अनागामिफले पतिट्ठहिंसु । मागण्डियापि खो^७—“सचस्समया अत्थो
 नत्थि, अनत्थिकभावो व वत्तब्बो, अयं पन मं मुत्तकरीसपुण्णं करोति,
 “पादापि नं सम्फुसितुं न इच्छेति”^८ होतु, अत्तनो
 जातिकुलपदेसभोगयसवयसम्पत्तिं आगम्म तथारूपं भत्तारं लभित्वा
 समणस्स गोतमस्स कत्तब्बयुत्तकं जानिस्सामी” ति सत्थरि आघातं
 20 वन्दि । किं पन सत्था ताय^९ अत्तनि आघातुप्पत्तिं जानाति, नो ति
 जानातियेव । जानन्तो कस्मा गाथमाहा ति इतरेसं द्विजं वसेन । बुद्धा
 हि^{१०} आघातं अगणत्वा मग्गफलाधिगमारहानं वसेन धम्मं देसेन्ति येव ।

१. चोरे—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. रो० नत्थि ।

५. स्या० नत्थि ।

*-३. सी०-रो० नत्थि ।

८-८. सी०=स्या०-रो० नत्थि ।

१०. नाम—स्या० ।

२. स्या० नत्थि ।

४. पोसावनत्थाय—सी०, स्या०, रो० ।

६-६. स्या० नत्थि ।

७. खो धीता—स्या० ।

९. तस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

मातापितरो तं नेत्वा चूळमागण्डियं कनिट्ठं^१ पटिच्छापेत्वा पव्वजित्वा
अरहत्तं पापुणिसु । चूळमागण्डियोपि चिन्तेसि, “मम धीता
ओमकसत्तस्स न अनुच्छविका, एकस्स रञ्जोव अनुच्छविका” ति । तं
आदाय कोसम्बि गन्त्वा सन्बालङ्कारेहि अलङ्कुरित्वा, “इमं इत्थिरतनं
देवस्स अनुच्छविकं” ति उदेनस्स^२ रञ्जो अदासि ।^३ सो तं दिस्वाव ५
उप्पन्नबलवसिनेहो अभिसेकं कत्वा^४ पञ्चसतमातुगामपरिवारं दत्वा
अगगमहेसिट्ठाने ठपेसि । अयं^५ मागण्डियाय उप्पत्ति^६ ।

R. 203

एवमस्स दियड्डुसहस्सनाटकित्थिपरिवारा तिस्सो अगगमहेसियो
अहेसुं । तस्मिं खो णन समये घोसकसेट्ठि^७ कुक्कुटसेट्ठि पावारिकसेट्ठीति^८
कोसम्बियं तयो सेट्ठिनो^९ होन्ति । ते उपकट्ठाय वस्सुपनायिकाय 10
पञ्चसततापसे हिमवन्ततो आगन्त्वा नगरे भिक्खाय चरन्ते दिस्वा
पसीदित्वा निसीदापेत्वा भोजेत्वा पटिञ्जं गहेत्वा चत्तारो मासे अत्तनो
सन्तिके वसापेत्वा पुन वस्सारत्ते आगमनत्थाय पटिजानापेत्वा
उय्योजेसुं । तापसा पि ततो पट्ठाया अट्ठ मासे हिमवन्ते वसित्वा चत्तारो
मासे तेसं सन्तिके वसिसुं^{१०} । ते अपरभागे हिमवन्ततो आगच्छन्ता 15 B. 131
अरञ्जायतने एकं महानिग्रोधं दिस्वा तस्स मूखे निसीदिसु । तेसु
जेट्ठकतापसो चिन्तेसि, “इमस्मिं रुक्खे अधिवत्था देवता ओरमत्तिका
न भविस्सति, महेसक्खेनेवेत्थ देवराजेन भवितव्वं, साधु वत^{१०} सच्चायं
इसिगणस्स पानीयं ददेय्या” ति । सोपि^{११} पानीयं अदासि । तापसो
न्हानोदकं चिन्तेसि, तम्पि अदासि । ततो भोजनं चिन्तेसि, तम्पि 20
अदासि । अथस्स एतदहोसि, “अयं देवराजा अम्हेहि चिन्तितं चिन्तितं
सव्वं देति, अहो वत नं पस्सेय्यामा” ति । सो रुक्खकखन्धं पदालेत्वा
अत्तानं दस्सेसि । अथ नं तापसा^{१२}—“देवराज, महती ते सम्पत्ति, किं

R. 204

१. सो०-रो० नत्थि ।

३. दत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

५. वत्थुं—स्या० ।

७. पावारिकसेट्ठीति—सी०, रो० ।

९. वसन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

११. सो—सी०, स्या०, रो० ।

२. उतेनस्स—म० ।

४. इदं—स्या०; रो० नत्थि ।

६. घोसितसेट्ठि—सी०, रो० ।

८. सेट्ठी—सी०, रो० ।

१०. वतस्स—स्या०, रो० ।

१२. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

नु खो कत्वा अयं ते लद्धा” ति पुच्छिषु । “मा पुच्छथ अय्या” ति ।
 “आचिव्व ख देवराजा” ति । सो अत्तना कतकम्मस्स परित्तकत्ता^१
 लब्धमानो कथेतुं न विसहि^२ । तेहि पुनप्पुनं निप्पीळ्ळियमानो पन—
 “तेन हि सुणाथा” ति वत्वा कथेसि ।

- 5 सो किरको दुग्गतमनुस्सो हुत्वा भतिं परियेसन्तो अनाथपिण्डकस्स
 सन्तिके भतिकम्मं लभित्वा तं निस्साय जीविकं कप्पेसि । अथेकस्मि
 उपोसथदिवसे सम्पत्ते अनाथपिण्डको विहारतो आगन्त्वा पुच्छि—
 “तस्स भतिकस्स अज्जुपोसथदिवसभावो केनचि कथितो” ति । “न
 कथितो सामी” ति । “तेन हिस्स सायमासं पचथा” ति । अथस्स
 10 पत्थोदनं पचिषु । सो^३ दिवसं अरज्जे कम्मं कत्वा सायं आगन्त्वा
 भत्ते वड्डेत्वा दिन्ने, “छातोम्ही” ति सहसा अभुञ्जित्वाव, “अज्जेसु
 दिवसेसु इमस्मिं गेहे ‘भत्तं देथ, सूपं देथ, व्यञ्जनं देथा’ ति महाकोलाहलं
 अहोसि^४; अज्ज ते^५ सब्बे निस्सदा निपज्जिषु, मय्हमेव एकस्साहारं
 वड्डयिषु, किं नु खो एतं” ति चिन्तेत्वा पुच्छि— “अवसेसा भुञ्जिषु, न
 15 भुञ्जिषू” ति । “न भुञ्जिषु ताता” ति । “किं कारणा” ति ? “इमस्मि
 R. 205 गेहे उपोसथदिवसेसु सायमासं न भुञ्जन्ति, सब्बेव उपोसथिका होन्ति,
 अन्तमसो थनपायिनोपि दारके मुखं विक्खालापेत्वा^६ चतुमधुरं मुखे
 पविक्खपापेत्वा महासेट्ठि उपोसथिके कारेति^७ । गन्धतेलप्पदीपे जालन्ते
 खुद्दकमहल्लकदारका^८ सयनगता द्वत्तिसाकारं सज्झायन्ति । तुय्हं पन
 20 उपोसथदिवसभावं कथेतुं सतिं न करिम्हा । तस्मा तवेव भत्तं पक्कं,
 B. 132 नं भुञ्जस्सू” ति । “सचे इदानि उपोसथिकेन भवितुं वट्ठति, अहम्पि
 भवेय्यन्ति^९; इदं सेट्ठि जानाती ति, तेन हि नं पुच्छथा” ति । ते गन्त्वा
 सेट्ठि पुच्छिषु । सो एवमाह—“इदानि पन^{१०} अभुञ्जित्वा मुखं विक्खालेत्वा

१. परित्तता—सी०, रो० ।

२. सो तं—स्या० ।

३. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

४. कारेसि—स्या० ।

५. भवेय्यन्ति जाह—स्या० ।

२. विसहति—सी०, स्या०, रो० ।

४. होति—सी०, स्या०, रो० ।

६. विक्खालेत्वा—स्या०, रो० ।

८. खुद्दकमहल्लका—सी०, रो० ।

१०. स्या०-रो० नत्थि ।

उपोसथङ्गानि अधिट्ठहन्तो उपड्डं उपोसथकम्मं लभिस्सती' ति । इतरो तं सुत्वा तथा अकासि ।

तस्स सकलदिवसं कम्मं कत्वा छातस्स सरीरे वाता कुप्पिसु । सो योत्तेन उरं बन्धित्वा योत्तकोटियं गहेत्वा परिवत्तति । सेट्ठि तं पवत्ति सुत्वा उक्काहि धारियमानाहि चतुमधुरं गाहापेत्वा तस्स सन्तिकं 5 आगन्त्वा^१—“किं ताता” ति पुच्छि । “सामि, वाता मे कुप्पिता” ति । “तेन हि उट्ठाया इदं भेसज्जं खादाही” ति । “तुम्हेपि खादथ^२ सामी” ति । “अम्हाकं अफासुकं नत्थि, त्वं खादाही” ति । “सामि, अहं^३ उपोसथकम्मं करोन्तो सकलं कातुं नासक्खि, उपड्डकम्मम्पि^४ मे 10 विकलं मा अहोसी ति न इच्छि” । “मा एवं करि^५ ताता” ति बुच्चमानोपि अनिच्छित्वा अरुणे उट्ठहन्ते मिलातमाला विय कालं कत्वा तस्मिं निग्रोधरुक्खे देवता हुत्वा निब्बत्ति । तस्मा इममत्थं कथेत्वा— “सो^६ सेट्ठि बुद्धमामको, धम्ममामको सङ्खमामको तं निस्साय कतस्स उपड्डुपोसथकम्मस्स निस्सन्देनेसा^७ सम्पत्ति मया लद्धा” ति आह ।

R. 206

10

“बुद्धो” ति वचनं सुत्वाव पञ्चसता तापसा उट्ठाया देवताय 15 अञ्जलिं पग्गय्ह, “बुद्धोति वदेसि^८, बुद्धोति वदेसी” ति पुच्छित्वा, “बुद्धोति वदामि बुद्धोति वदामी”^९ ति तिकखत्तुं पटिजानापेत्वा, “घोसोपि खो एसो दुल्लभो लोकस्मिं” ति उदानं उदानेत्वा—“देवते, अनेकेसु कप्पसतसहस्सेसु असुतपुब्बं सहं तथा सुणापितम्हा” ति आहंसु । अथ अन्तेवासिनो^६ आचरियं एतदवोचुं—“तेन हि सत्थु 20 सन्तिकं गच्छामा” ति । “ताता, तयो सेट्ठिनो अम्हाकं बहूपकारा स्वे तेसं निवेसने भिक्खं गण्हित्वा, तेसम्पि आचिक्खित्वा गमिस्साम, अधिवासेथ ताता” ति । ते अधिवासयिसु । पुनदिवसे सेट्ठिनो यागुभत्तं

१. गन्त्वा—सी०, रो० ।

३. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

५. करित्थ—सी० ।

७. निस्सन्देनेव सा—स्या० ।

९. अन्तेवासिका—स्या० ।

२. खादित्थ—स्या०, रो०, सी० ।

४. उपड्डुपोसथकम्मम्पि—स्या० ।

६. रो० नत्थि ।

८-९. वदेही ति बुद्धोति वदामीति—सी०, रो०;

वदेसीति बुद्धोति वदामीति—स्या० ।

- R. 207 ति जत्वा पच्चुगमनं कत्वा ते आदाय निवेसनं गत्वा निसीदापेत्वा
B. 133 5 भिक्खं अदंसु । ते कतभत्तकिञ्चा महासेट्ठिनो—“मयं गमिस्सामा” ति
वदिंसु । “ननु भन्ते, तुम्हेहि चत्तारो वस्सिके मासे अम्हाकं गहिताव
पटिञ्जा, इदानीं कुहि गच्छथा” ति । “लोके किर बुद्धो उप्पन्नो, धम्मो
उप्पन्नो, संघो उप्पन्नो, तस्मा सत्थु सन्तिकं गमिस्सामा” ति । “किं पन
तस्स सत्थुनो सन्तिकं तुम्हाकञ्जेव गन्तुं वट्ठती” ति ? “अञ्जेसम्पि
अवारितं आवुसो” ति । “तेन हि भन्ते, आगमेथ, मयम्पि गमनपरिवच्छं^१
कत्वा गच्छामा”^२ ति । “तुम्हेसु परिवच्छं करोन्तेसु अम्हाकं पपञ्चो
10 होति, मयं पुरतो गच्छाम, तुम्हे पच्छा आगच्छेय्याथा” ति वत्वा ते
पुरेतरं गत्वा सम्मासम्बुद्धं दिस्वा अभित्थवित्वा वन्दित्वा एकमन्तं
निसीदिंसु । अथ नेसं^३ सत्था अनुपुब्बि^४ कथं कथेत्वा धम्मं देसेसि ।
देसनापरियोसाने सब्बेपि सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा पब्बज्जं
याचित्वा, “एथ भिक्खवो” ति वचनसमनन्तरं येव^५ इद्धिमयपत्तचीवरधरा
15 ‘एहिभिक्खू’^६ अहेसुं ।

- तेपि खो तयो सेट्ठिनो^७ पञ्चहि पञ्चहि सकटसतेहि भत्तच्छादनसप्पि-
मधुफाणितादीनि दानूपकरणानि आदाय सावत्थि पत्वा^८ सत्थारं वन्दित्वा
धम्मकथं सुत्वा कथापरियोसाने सोत्तापत्तिफले पतिट्ठाय अट्ठमासमत्तम्पि^९
दानं ददमाना सत्थु सन्तिके वसित्वा कोसम्बि आगमनत्थाय सत्थारं
R. 208 20 याचित्वा सत्थारा पटिञ्जं ददन्तेन, “सुञ्जागारे खो गहपतयो
तथागता अभिरमन्ती” ति बुत्ते, “अञ्जातं भन्ते, अम्हेहि
पहितसासनेन आगन्तुं वट्ठती” ति वत्वा, कोसम्बिं गत्वा, घोसकसेट्ठि^{१०}
घोसितारामं, कुक्कुटसेट्ठि कुक्कुटारामं, पावारिकसेट्ठि पावारिकारामं

१. आगमनदिवसोति—सी०, स्या०, रो० ।

२. आगच्छमाति—सी०, रो० ।

३. अनुपुब्बी—सी०, अनुपुब्बी—स्या० ।

४. वस्ससत्तिकत्थेरा विय—स्या० ।

५. पत्वा जेतवनं पविसित्वा—स्या० ।

६. घोसितसेट्ठि—सी०, रो० ।

७. परिववच्छं—सी०, स्या० रो० ।

८. तेसं—सी०, रो० ।

९. सी०-रो० नत्थि ।

१०. सेट्ठी—सी०, रो० ।

११. अट्ठमासमत्तं—स्या० ।

ति तयो महाविहारे कारेत्वा सत्थु आगमनत्थाय सासनं पहिणिसु ।
सत्था तेसं सासनं सुत्वा तत्थ अगमासि । ते पच्चुगन्त्वा सत्थारं
विहारं^१ पवेसेत्वा^२ वारेन वारेन पटिजग्गन्ति । सत्था देवसिकं
एकेकस्मिं विहारे वसति । यस्स विहारे बुट्ठो होति, तस्सेव घरद्वारे
पिण्डाय चरति । तेसं पन तिण्णं सेट्ठिनं उपट्ठाको सुमनो नाम 5
मालाकारो अहोसि । सो ते सेट्ठिनो एवमाह—“अहं तुम्हाकं दीघरत्तं
उपकारको, सत्थारं भोजेतुकामोमिह, मय्हम्पि एकदिवसं सत्थारं देथा’
ति । “तेन हि भण्णे, स्वे भोजेती” ति । “साधु सामी” ति सो सत्थारं
निमन्तेत्वा सक्कारं पटियादेसि ।

तदा राजा सामावतिया देवसिकं पुप्फमूले अट्ठ कहापणे देति । 10 B. 134
तस्सा खुज्जुत्तरा नाम दासी सुमनमालाकारस्स सन्तिकं गन्त्वा निबद्धं
पुप्फानि गण्हाति । अथ नं तस्मिं दिवसे आगतं मालाकारो आह—
“मया सत्था निमन्तितो, अज्ज पुप्फेहि^३ सत्थारं पूजेस्सामि, तिट्ठ ताव,
त्वं परिवेसनाय सहायिका हुत्वा धम्मं सुत्वा अवसेसानि पुप्फानि
गहेत्वा गमिस्ससी” ति । सा—“साधु” ति अधिवासेसि । सुमनो 15 R. 209
बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं परिविसित्वा अनुमोदनकरणत्थाय पत्तं
अगगहेसि । सत्था अनुमोदनधम्मदेसनं आरभि । खुज्जुत्तरापि सत्थु
धम्मकथं सुणन्ती येव सोतापत्तिफले पतिट्ठहि । सा अज्जेसु दिवसेसु
चत्तारो कहापणे अत्तनो गहेत्वा चतूहि पुप्फानि गहेत्वा गच्छति, तं
दिवसं अट्ठहि पि पुप्फानि गहेत्वा गता । अथ नं सामावती आह—“किं 20
नु खो अम्म, अज्ज^४ अम्हाकं रज्जा द्विगुणं पुप्फमूलं दिन्नं” ति । “नो
अय्ये” ति । “अथ कस्मा बहूनि पुप्फानीति” ? “अज्जेसु दिवसेसु अहं
चत्तारो कहापणे गहेत्वा चतूहि पुप्फानि आहरामी” ति । “अज्ज कस्मा
न गण्ही” ति ? “सम्मासम्बुद्धस्स धम्मकथं सुत्वा धम्मस्स अधिगतत्ता”
ति । अथ नं—“अरे दुट्ठदासि, एत्तकं कालं तया गहितकहापणे मे देही” 25

१. विहारे—स्या० ।

२. अगगपुप्फेहि—स्या० ।

४. स्या० नातिथि ।

२. पवेसेत्वा इमं विहारं चानुदिसस्स बुद्धप्पमुखस्स
भिक्खुसङ्घस्स देसी ति तिक्खवत्तुं
निय्यादेत्वा—स्या० ।

ति अतज्जेत्वा, “अम्म, तया पिवितं अमतं अम्हेपि पायेही” ति वत्वा,
 “तेन हि मं न्हापेही” ति वुत्ते, सोळसहि गन्धोदकघटेहि न्हापेत्वा द्वे
 मट्टसाटके दापेसि । सा^१ एकं निवासेत्वा एकं एकसं पारुपित्वा आसने
 पञ्जापेत्वा एकं बीजनि आहरापेत्वा आसने निसोदित्वा चित्रबीजनि
 5 आदाय पञ्च मातुगामसतानि आमन्तेत्वा तासं^२ सत्थारं^३
 देसितनियामेनेव धम्मं देसेसि । तस्सा धम्मकथं सुत्वा ता^४ सब्बापि
 सोतापत्तिफले पतिट्ठहिंसु ।

R. 210

ता सब्बापि खुज्जुत्तरं वन्दित्वा—“अम्म, अज्जतो पट्टाय त्वं
 किलिट्ठकम्मं मा करि, अम्हाकं मातुट्ठाने च आचरियट्ठाने च ठत्वा
 10 सत्थु सन्तिकं गन्त्वा सत्थारं देसितं धम्मं सुत्वा अम्हाकं कथेही” ति
 वदिंसु । सा तथा करोन्ती अपरभागे तिपिटकधरा जाता । अथ नं
 सत्था—“एतदगं भिक्खवे मम साविकानं उपासिकानं बहुस्सुतानं^५
 धम्मकथिकानं यदिदं खुज्जुत्तरं” ति एतदगं ठपेसि ।

B. 135 15

तापि खो पञ्चसता इत्थियो तं एवमाहंसु—“अम्म, सत्थारं
 दट्ठुकामाम्हा^६; तं नो दस्सेहि, गन्धमालादीहि तं^७ पूजेस्सामा” ति ।
 “अय्ये, राजकुलं नाम भारियं, तुम्हे गहेत्वा बहि गन्तुं न सक्का” ति ।
 “अम्म, नो मा नासेहि, दस्सेहेव अम्हाकं सत्थारं” ति । “तेन हि
 तुम्हाकं वसनगम्भानं भित्तीसु यत्तकेन ओलोकेतुं सक्का होति तत्तकं
 छिद्दं कत्वा गन्धमालादीनि^८ आहरापेत्वा सत्थारं तिण्णं सेट्ठीनं घरद्वारं
 20 गच्छन्तं तुम्हे^९ तेसु तेसु ठानेसु ठत्वा ओलोकेथ चेव, हत्थे च पसारेत्वा
 वन्दथ, पूजेथ चा” ति । ता तथा कत्वा सत्थारं गच्छन्तञ्च^{१०}
 आगच्छन्तञ्च ओलोकेत्वा^{१०} वन्दिसु चेव पूजेसु च ।

अथेकदिवसं मागण्डिया अत्तनो पासादतलतो निक्खमित्वा

१. शो० नत्थि ।

३. सी० नत्थि ।

५. पस्सितुकामहा—सी०, स्या०, रो० ।

७. गन्धमालं—सी०, रो० ।

९. गच्छन्तञ्चेव—सी०, स्या०, रो० ।

२-२. सत्थारं—सी०, रो० ।

४. स्या० नत्थि ।

६. नं—सी०, स्या० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

१०. ओलोकेन्ता—सी०; ओलोकेन्तो—रो० ।

चङ्क्रममाना तासं वसनट्टानं गन्त्वा गब्भेसु छिद्दं दिस्वा—“इदं किं” ति पुच्छित्वा ताहि तस्सा सत्थरि आघातबद्धभावं^१ अजानन्तीहि, “सत्था इदं नगरं आगतो, मयं एत्थ ठत्वा सत्थारं वन्दाम चेव पूजेम चा^२” ति वुत्ते, “आगतो नाम इमं नगरं समणो गोतमो, इदानिस्स कत्तब्बं जानिस्सामि, इमापि तस्स उपट्ठायिका, इमासम्पि कत्तब्बं 5 जानिस्सामी” ति चिन्तेत्वा, गन्त्वा^३ रञ्जो आरोचेसि—“महाराज सामावतिमिस्सकानं^४ बहिद्धा पत्थना अत्थि, कतिपाहेनेव ते जीवितं मारेस्सन्ती” ति । राजा—“न ता एवरूपं करिस्सन्ती” ति न सदहि । पुनप्पुनं वुत्तेपि न सदहि एव । अथ नं एव^५ तिकखत्तुं वुत्तेपि असदहन्तं—“सचे मे न सदहसि, तासं वसनट्टानं गन्त्वा उपधारेहि 10 महाराजा” ति आह । राजा गन्त्वा गब्भेसु छिद्दं दिस्वा—“इदं किं” ति पुच्छित्वा, तस्मि अत्थे आरोचिते तासं^६ अकुज्झित्वा किञ्चि अवत्त्वाव^७ छिद्धानि पिदहापेत्वा सब्बगब्भेसु उद्धच्छिद्दकवातपानानि कारेसि । उद्धच्छिद्दकवातपानानि किर तस्मिं काले उप्पन्नानि । मागण्डिया तासं किञ्चि कातुं असक्कुणित्वा, “समणस्स गोतमस्सेव 15 कत्तब्बं करिस्सामी” ति नागरानं लञ्जं^८ दत्त्वा—“समणं गोतमं अन्तो नगरं पविसित्वा विचरन्तं^९ दासकम्मकरपोरिसेहि^{१०} अक्कोसेत्वा^{११} परिभासेत्वा^{१२} पलापेत्वा” ति आणापेसि^{१३} । मिच्छादिट्ठिका तीसु रतनेसु अप्पसन्ना अन्तो नगरं पविट्ठं सत्थारं अनुबन्धित्वा—“चोरोसि, बालोसि, मूळ्होसि, ओट्ठोसि, गोणोसि, गद्वभोसि, नेरयिकोसि, तिरच्छानगतोसि, 20 नत्थि तुय्हं सुगति, दुग्गतियेव, तुय्हं पाटिकद्धा” ति दसहि अक्कोसवत्थूहि अक्कोसन्ति परिभासन्ति ।

B. 136
R. 212

20

१. बद्धाघातं—सी०, रो० स्या० ।

२. सी०-रो० नत्थि ।

३. सी० नत्थि ।

४. अवत्त्वा—सी० ।

५. चरन्तं—सी०, स्या०, रो० ।

११-१२. अक्कोसित्वा परिभासित्वा—
सी०, स्या०, रो० ।

२०. रो० नत्थि ।

४. सामावतिमिस्सकानं—स्या० ।

६. तासं अकुज्झित्वा—सी० ।

८. लञ्जं—सी०; लञ्चं—स्या० ।

१०. दासकम्मकरपोरिसे हि सद्धि—
सी०, स्या०, रो० ।

१२. रो०-स्या० नत्थि ।

तं सुत्वा आयस्मा आनन्दो सत्थारं एतदवोच—“भन्ते, इमे नागरा अम्हे अक्कोसन्ति परिभासन्ति; इतो अञ्जत्थ गच्छामा” ति । “कुहिं आनन्दा” ति ? “अञ्जं नगरं भन्ते” ति । “तत्थ मनुस्सेसु अक्कोसन्तेसु पुन कत्थ गमिस्साम आनन्दा” ति ? “ततोपि अञ्जं नगरं भन्ते” ति । “तत्थापि मनुस्सेसु अक्कोसन्तेसु कुहिं गमिस्सामा” ति ? “ततोपि अञ्जं नगरं भन्ते” ति । “आनन्द, एवं कातुं न वट्ठति । यत्थ अधिकरणं उप्पन्नं, तत्थेव तस्मिं वृषसन्ते अञ्जत्थ गन्तुं वट्ठति । के पन ते आनन्द अक्कोसन्ती” ति ? “भन्ते, दासकम्मकरे उपादाय सब्बे अक्कोसन्ती” ति । “अहं आनन्द, सङ्गामं ओतिण्णहत्थिसदिसो, सङ्गामं ओतिण्णहत्थिनो हि^१ चतूहि दिसाहि आगते सरे सहितुं भारो, तथेव बहूहि दुस्सीलेहि कथितकथानं सहनं नाम मय्हं भारो” ति वत्वा अत्तानं आरब्ध धम्मं देसेन्तो इमा नागवग्गे तिस्सो गाथा अभासि—

15

R. 213

“अहं नागोव सङ्गामे, चापतो^२ पतितं सरं ।
अतिवाक्यं तित्तिक्खस्सं, दुस्सीलो हि बहुज्जनो ॥
“दन्तं नयन्ति समितिं, दन्तं राजाभिरूहति ।
दन्तो सेट्ठो मनुस्सेसु, योतिवाक्यं तित्तिक्खति ॥
“वरमस्सतरा दन्ता, आजानीया च सिन्धवा ।
कुञ्जरा च महानागा, अत्तदन्तो ततो वरं” ति* ॥

20 धम्मकथा सम्पत्तमहाजनस्स सारिथिका अहोसि । एवं धम्मं देसेत्वा—“मा चिन्तयि आनन्द, एते सत्ताहमत्तमेव अक्कोसिस्सन्ति^३, अट्ठमे दिवसे तुण्ही भविस्सन्ति, बुद्धानं हि उप्पन्नं अधिकरणं सत्ताहतो उत्तरि^४ न गच्छति” । मागण्डिया सत्थारं अक्कोसापेत्वा पलापेतुं असक्कोन्ती, “किं नु खो करिस्सामी” ति चिन्तेत्वा, “इमा एतस्स

१. सी०-रो० नत्थि ।

२. चापातो—सी०, स्या०, रो० ।

* धम्मपद, नागवग्ग-गाथायो—१, २, ३ । ३. अक्कोसन्ति—सी०, रो० ।

४. उत्तरि—सी०, स्या०, रो० ।

उपत्थम्भभूता, एतासम्पि^१ व्यसनं करिस्सामी” ति एकदिवसं रञ्जो
सुरापानद्वाने उपद्वानं करोन्ती चूळपितु सासनं पहिणि—“^२अत्थो मे
किर कुक्कुटेहि^३ अट्ठमतकुक्कुटे, अट्ठ सजीवकुक्कुटे च गहेत्वा आगच्छतु, B. 137
आगन्त्वा च सोपानमत्थके ठत्वा आगतभावं निवेदेत्वा, ‘पविसतू’ ति
वुत्तेपि अपविसित्वा, पठमं अट्ठ सजीवकुक्कुटे पहिणतु, पच्छा इतरे” 5
ति । चूळुपट्टाकस्स च, “मम वचनं करेय्यासी” ति लञ्जं^४ अदासि ।
मागण्डियो आगन्त्वा रञ्जो निवेदापेत्वा, “पविसतू” ति वुत्ते, “रञ्जो
आपानभूमि न पविस्सामी” ति आह । इतरा चूळुपट्टाकं पहिणि— R. 214
“गच्छ तात, मम चूळपितु सन्तिकं” ति । सो गन्त्वा तेन दिन्ने
अट्ठसजीवकुक्कुटे आनेत्वा—“देव, पुरोहितेन पण्णाकारो पहितो” ति 10
आह । राजा—“भट्ठको वत नो उत्तरिभङ्गो उप्पन्नो, को नु खो
पचेय्या” ति आह । मागण्डिया—“महाराज, सामावतिप्पमुखा
पञ्चसता इत्थियो निक्कम्मिका^५ विचरन्ति, तासं पेसेहि, ता पचित्वा
आहरिस्सन्ती” ति आह । राजा—“गच्छ, तासं दत्वा अञ्जस्स किर
हत्थे अदत्वा सयमेव मारेत्वा पचन्तू” ति पेसेसि । चूळुपट्टाको—“साधु 15
देवा” ति गन्त्वा तथा वत्वा ताहि “मयं पाणातिपातं न करोमा” ति
पटिक्खित्तो आगन्त्वा, तमत्थं रञ्जो आरोचेसि । मागण्डिया—“दिट्ठं
ते महाराज, इदानि तासं पाणातिपातस्स करणं वा अकरणं वा
जानिस्ससि, समणस्स गोतमस्स पचित्वा पेसेन्तू” ति वदेहि देवा” ति
आह । राजा तथा वत्वा पेसेसि । इतरो ते गहेत्वा गच्छन्तो विय हुत्वा 20
गन्त्वा ते कुक्कुटे पुरोहितस्स दत्वा मतकुक्कुटे तासं सन्तिकं नेत्वा—
“इमे किर कुक्कुटे पचित्वा सत्थु सन्तिकं पहिणथा” ति आह । ता—
“^५सामि आहर^५, इदं नाम अम्हाकं किच्चं” ति पच्चुगन्त्वा गण्हिसु ।
सो रञ्जो सन्तिकं गन्त्वा—“किं ताता” ति पुट्ठो, “समणस्स गोतमस्स
पचित्वा पेसेथाति वुत्तमत्ते येव पटिमगं आगन्त्वा गण्हिसु” ति 25

१. एतासं—सी०, स्या०, रो० ।

२-२. सी० रो० नत्थि ।

३. लञ्जं—सी०; लञ्जं—स्या०, रो० ।

४. निक्कम्मा—सी०, स्या०, रो० ।

५. आहर सामि—सी०, स्या०, रो० ।

R. 215 आचिक्खि । मागण्डिया “पस्स महाराज, न ता तुम्हादिसानं करोन्ति । बहिद्धा पत्थना तासं अत्थी ति बुत्ते न सदहसी” ति आह । राजा तं सुत्वा पि अधिवासेत्वा तुण्ही येव अहोसि । मागण्डिया, “किं नु खो करिस्सामी” ति चिन्तेसि ।

B. 138 5 तदा पन राजा सामावतिया वासुलदत्ताय मागण्डियाय चाति तिस्सन्नम्पि एतासं पासादतले वारेन वारेन सत्ताहं सत्ताहं^१ वीतिनामेति । अथ नं स्वे वा परसुवे वा सामावतिया पासादतलं गमिस्सती ति जत्वा मागण्डिया चूळपितु सासनं पहिणि—“अगदेन^२ किर दाठा धोवित्वा एकं सप्पं पेसेतू” ति । सो तथा क्त्वा पेसेसि ।
10 राजा अत्तनो गमनट्टानं हत्थिकन्तवीणं आदाययेव गच्छति, तस्सा पोक्खरे एकं छिद्दं अत्थि । मागण्डिया तेन छिद्देन सप्पं पवेसेत्वा छिद्दं मालागुळेन थकेसि । सप्पो द्वीहतीहं अन्तोवीणायमेव अहोसि । मागण्डिया रज्जो गमनदिवसे—“अज्ज कतरिस्सिस्थिया^३ पासादं गमिस्ससि देवा” ति पुच्छित्वा, “सामावतिया” ति बुत्ते—“अज्ज मया
15 महाराज, अमनापो सुपिनो दिट्ठो, न सक्का तत्थ गन्तुं देवा” ति । “गच्छामेवा” ति । सा याव ततियं वारेत्वा—“एवं सन्ते अहम्पि तुम्हेहि सद्धिं गमिस्सामि देवा”^४ ति वत्वा, निवत्तिमानापि अनिवत्तित्वा, “न जानामि, किं भविस्ससि देवा” ति रज्जा सद्धिं येव अगमासि ।

20 राजा सामावतिमिस्सिकाहि दिन्नानि वत्थपुप्फगन्धाभरणानि धारेत्वा सुभोजनं भुज्जित्वा वीणं उस्सीसके ठपेत्वा सयने निपज्जि । मागण्डिया अपरापरं विचरन्ती विय हुत्वा वीणाछिद्दतो पुप्फगुळं अपनेसि । सप्पो द्वीहतीहं निराहारो तेन छिद्देन निक्खमित्वा
R. 216 पस्ससन्तो^५ फणं क्त्वा सयनपिट्ठे निपज्जि । मागण्डिया तं दिस्वा—

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. अलगदेन—स्या० ।

३. कतरस्सा—सी०; कतरिस्सा—स्या०, रो० । ४. सी०-स्या० रो० नत्थि ।

५. अस्ससन्तो—स्या० ।

“धी१ धी१ देव सप्पो” ति महासद्दं कत्वा, राजानं च ता च२
अक्कोसन्ती—“अयं अन्धबालराजा३, अलक्खिको मय्हं वचनं न सुणाति,
इमापि निस्सिरीका दुब्बिनीता, किं नाम रज्जो सन्तिका न लभन्ति,
किं नु४ तुम्हे इमस्मि मतेयेव सुखं जीविस्सथ, जीवन्ते दुक्खं जीवथ,
अज्ज मया पापसुपिनो दिट्ठो, सोमावतिया पासादं गन्तुं न वट्ठती ति ५
वारेन्तियापि५ मे वचनं न सुणसि५ देवा” ति आह । राजा सप्पं दिस्वा
मरणभयतज्जितो—“एवरूपम्पि६ नाम इमा करिस्सन्ति, अहो पापा,
अहं इमासं पापभावं आचिक्खन्तियापि इमिस्सा वचनं न सद्दहिं पठमं
अत्तनो गब्भेसु छिद्धानि कत्वा निसिन्ना, पुन मया पेसिते कुक्कुटे
पटिपहिणिसु, अज्ज सयने सप्पं विस्सज्जिसू” ति कोधेन सम्पज्जलितो १०
विय अहोसि ।

सोमावतीपि पञ्चन्नं इत्थिसत्तानं ओवादं अदासि—“अम्मा, अम्हाकं
अज्जं पटिसरणं नत्थि, नरिन्दे च देविया च अत्तनि च सममेव७
मेत्तचित्तं८ पवत्तेथ, मा कस्सचि कोपं करित्था” ति । राजा सहस्सथामं
सिङ्गधनुं आदाय जियं पोथेत्वा विसपीतं सरं सन्नय्हित्वा सोमावति १५
धुरे कत्वा सब्बा ता पटिपाटिया ठपापेत्वा सोमावतिया उरे सरं
विस्सज्जेसि । सो तस्सा मेत्तानुभावेन पटिनिवत्तित्वा
आगतमग्गाभिमुखोव हुत्वा रज्जो हृदयं पविसन्तो विय अट्ठासि । राजा
चिन्तेसि, “मया खित्तो सरो सिलम्पि विनिविज्झित्वा९ गच्छति,
आकासे पटिहननकट्टानं१० नत्थि, अथ च पनेस निवत्तित्वा मम११ २०
हृदयाभिमुखो११ जातो, अयञ्चिह नाम निस्सत्तो१२ निज्जीवो सरोपि
एतिस्सा गुणं जानाति, अहं मनुस्सभूतोपि न जानामी” ति सो धनुं

B. 139

R. 217

१-१. अहं धि—सी०, रो०; स्या० नत्थि । २. व—सी०, रो० ।

३. दन्धराजा—सी०, स्या०, रो० । ४-४. सी०-रो० नत्थि ।

५. विरवन्तिया मे तया सद्दो न सुतो— ६. एवरूपं हि—सी० ।

सी०, स्या०, रो० ।

७. सममेव—सी०, रो० ।

८. मेत्तं—सी०, रो० ।

९. विज्झित्वा—स्या०; विब्बिज्झित्वा—सी० ।

१०. पटिह्वनकट्टानम्पि—स्या० । ११-११. ममाभिमुखो—सी०, रो० ।

१२. निच्चित्तो—सी०, रो०; विच्चित्तो, निस्सत्तो—स्या० ।

छट्ठे त्वा अञ्जलिं पग्गय्ह सामावतिया पादमूले उक्कुटिकं निसीदित्वा इमं
गाथमाह—

“सम्मय्हामि पमय्हामि, सब्बा मुय्हन्ति मे दिसा ।

सामावति मं तायस्सु, त्वञ्च मे सरणं भवा” ति ॥

- 5 सा तस्स वचनं सुत्वा, “साधु देव मं सरणं गच्छा” ति अवत्वा—
“यमहं महाराज सरणं गता, तमेव त्वम्पि सरणं गच्छाही^१” ति इदं
वत्वा सामावती सम्मासम्बुद्धसाविका—

“मा मं त्वं सरणं गच्छ, यमहं सरणं गता ।

एस बुद्धो महाराज, एस बुद्धो अनुत्तरो ।

- 10 सरणं गच्छ तं बुद्धं, त्वञ्च मे सरणं भवा” ति ॥—

R. 218

आह । राजा तस्सा वचनं सुत्वा—“इदानीहं अतिरेकतरं
भायामी” ति वत्वा इमं गाथमाह—

“एस भिय्यो पमय्हामि, सब्बा मुय्हन्ति मे दिसा ।

सामावति मं तायस्सु, त्वञ्च मे सरणं भवा” ति ॥

- 15 अथ नं सा पुरिमनयेनेव पुन पटिक्खित्वा, “तेन हि त्वञ्च सरणं
गच्छामि, सत्थारञ्च सरणं गच्छामि, वरञ्च ते दम्मी” ति बुत्ते, “वरो
गहितो होतु महाराजा” ति आह । सो सत्थारं उपसङ्गमित्वा सरणं
गन्त्वा निमन्तेत्वा बुद्धप्पमुखस्स^२ भिक्खुसङ्घस्स सत्ताहं महादानं^३ दत्वा
सामावति आमन्तेत्वा—“उट्ठेहि, वरं गण्हा” ति आह । “महाराज,
20 मय्हं हिरञ्जादीहि अत्थो नत्थि, इमं^४ पन मे वरं देहि, तथा करोहि
यथा सत्था निबद्धं पञ्चहि भिक्खुसतेहि सद्धि इधागच्छति,
धम्मं सुणिस्सामी”^५ ति । राजा सत्थारं वन्दित्वा—“भन्ते, पञ्चहि
भिक्खुसतेहि सद्धि निबद्धं इधागच्छथ, सामावतिमिस्सिका^६ धम्मं
सुणिस्सामा’ ति वदन्ती” ति आह । “महाराज, बुद्धानं नाम एकस्मि

B. 140

१. गच्छति—सी०, स्या०, रो० ।

२. स्या०-रो० नत्थि ।

३. दानं—स्या०, रो० ।

४. इदं—सी०, स्या०, रो० ।

५. सुणिस्सामाति—स्या० ।

६. सामावतिमिस्सिका—स्या० ।

ठाने निबद्धं गन्तुं न वट्टति, महाजनो सत्थारं^१ आगमनत्थाय^१ पच्चासीसती^२” ति । “तेन हि भन्ते, एकं भिक्खुं आणापेथा” ति । सत्था आनन्दत्थेरं आणापेसि । सो ततो पट्ठाय पञ्च भिक्खुसतानि आदाय निबद्धं राजकुलं गच्छति । तापि देवियो निबद्धं थेरं सपरिवारं भोजेन्ति, धम्मं सुणन्ति । ता एकदिवसं थेरस्स धम्मकथं सुत्वा पसीदित्वा पञ्चहि उत्तरासङ्गसतेहि धम्मपूजं अकंसु । एकेको उत्तरासङ्गो पञ्च सतानि पञ्च^३ सतानि^३ अग्घति ।

5

R. 219

ता^४ एकवत्था दिस्वा^४ राजा पुच्छि—“कुहि वो उत्तरासङ्गा” ति ? “अय्यस्स नो दिन्ना” ति । “तेन सब्बे गहिता” ति ? “आम गहिता” ति । राजा थेरं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा ताहि उत्तरासङ्गानं दिन्नभावं पुच्छित्वा ताहि दिन्नभावञ्च थेरेन गहितभावञ्च सुत्वा—“ननु भन्ते, अतिबहूनि वत्थानि, एत्तकेहि किं करिस्सथा” ति पुच्छि । “अम्हाकं पहोनकानि वत्थानि^५ गण्हित्वा सेसानि जिण्णचीवरिकानं भिक्खून्^६ दस्सामि महाराजा” ति । “ते अत्तनो जिण्णचीवरानि^६ किं करिस्सन्ती” ति ? “जिण्णतरचीवरिकानं^७ दस्सन्ती” ति । “ते अत्तनो जिण्णतरचीवरानि किं करिस्सन्ती” ति ? “पच्चत्थरणानि करिस्सन्ती” ति । “पुराणपच्चत्थरणानि किं करिस्सन्ती” ति ? “भुमत्थरणानि करिस्सन्ती” ति । “पुराणभुमत्थरणानि किं करिस्सन्ती” ति ? “पादपुच्छनानि करिस्सन्ति महाराजा” ति । “पुराणपादपुच्छनानि किं करिस्सन्ती” ति ? “खण्डाखण्डिकं कोट्टत्वा मत्तिकाय महित्वा भित्तिं लिम्पिस्सन्ती” ति । “भन्ते एत्तकानि^८ कत्वापि^८ अय्यानं दिन्नानि^८ न नस्सन्ती” ति । “आम महाराजा” ति । राजा पसन्तो

10

15

20

१-१. सी०-स्या०-रो०-नत्थि ।

३-३. सी०-स्या०-रो०-नत्थि ।

५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

७. जिण्णतरचीवरिकानं-स्या०;

जिण्णतरचीवरानं-रो० ।

९. दिन्नं-सी०, रो० ।

२. पच्चासिसतीति-सी०, स्या०, रो० ।

४-४. तासं एकं वत्थम्पि अदिस्वा-स्या० ।

६. पुराणचीवरानि-सी०, स्या०;

चीवरानि-रो० ।

८-८. एत्तकं गत्वा पि-सी०, स्या०, रो० ।

R. 220

अपरानिपि^१ पञ्च वत्थसत्तानि आहरापेत्वा थेरस्स^२ पादमूले ठपापेसि ।
थेरो किर पञ्चसत्तघनकानेव^३ वत्थानि पञ्चसत्तभागेन पादमूले^४
ठपेत्वा दिन्नानि पञ्चसत्तवत्तुं लभि^५, सहस्सघनकानि^६ सहस्सभागेन

B. 141

पादमूले ठपेत्वा दिन्नानि सहस्सवत्तुं^६ लभि सत्तसहस्सघनकानि^७

५ सत्तसहस्सभागेन पादमूले ठपेत्वा दिन्नानि सत्तसहस्सवत्तुं लभि ।
एकं द्वे तीणि चत्तारि पञ्च दसातिआदिना नयेन लब्धानं पन गणनां
नाम नत्थि । तथागते किर परिनिब्बुते थेरो सकलजम्बुदीपं विचरित्वा
सब्बविहारेसु भिक्खूनं अत्तनो सन्तकानेव पत्तचीवरानि अदासि ।

तदा^८ मागण्डिया पि^९, “यमहं करोमि, तं तथा अहुत्वा अञ्जथाव
१० होति, इदानीं^{१०} किं नु खो करिस्सामी” ति चिन्तेत्वा, “अत्थेसो
उपायो” ति रञ्जे^{११} उय्यानकीळं गच्छन्ते चूळपितु सासनं पहिणि —
“सामावतिया पासादं गन्त्वा दुस्सकोट्टागारानि च^{१२} तेलकोट्टागारानि
च^{१२} विवरापेत्वा दुस्सानि तेलचाटीसु तेमेत्वा तेमेत्वा^{१३} थम्भे वेठेत्वा ता
सब्बापि^{१४} एकतो कत्वा द्वारं पिदहित्वा बहि यन्तकं दत्वा दण्डदीपिकाहि^{१५}

१५ गेहे अंगिं ददमानो ओतरित्वा गच्छतू’ ति । सो पासादं अभिरूय्ह
R. 221 कोट्टागारानि विवरित्वा वत्थानि तेलचाटीसु तेमेत्वा तेमेत्वा^{१३} थम्भे
वेठेतुं आरभि । अथ नं सामावतिप्पमुखा इत्थियो — “किं एतं
चूळपिता” ति वदन्तियो उपसङ्गमिसु । “अम्मा, राजा
दळ्हिहकम्मत्थाय इमे थम्भे तेलपिलोतिकाहि वेठापेति, राजगेहे नाम

२० सुयुत्तंदुय्युत्तं दुज्जानं, मा मे सन्तिके होथ अम्मा” ति वत्वा ता आगता
गम्भे पवेसेत्वा द्वारानि पिदहित्वा बहि यन्तकं दत्वा आदितो पट्टाय

१. अपरानि—स्या० ।

२. सी०-रो० नत्थि ।

३. पञ्चसत्तघनिकानि—स्या० ।

४-४. सी०-रो० नत्थि ।

५. सहस्सघनिकानि वत्थानि—स्या० ।

६. सत्तवत्तुं—सी०, रो० ।

७. सत्तसहस्सघनिकानि वत्थानि—स्या० ।

८. स्या०-रो० नत्थि ।

९. मागण्डिया—स्या०, रो० ।

१०. सी०-स्या०-रो०—नत्थि ।

११. सी०-रो० नत्थि ।

१२-१२. दुस्सकोट्टागारातेलकोट्टागारानि—

१३. स्या०-रो० नत्थि ।

स्या०, सी०, रो० ।

१४. सब्बा—स्या० रो० ।

१५. दण्डदीपिकाहि—स्या० ।

अग्निं देन्तो^१ ओतरि । सामावती तासं ओवादं अदासि—“अम्हाकं
अनमतग्गे संसारे विचरन्तीनं एवमेव^२ अग्निना भायमानानं अत्तभावानं
परिच्छेदो बुद्धजाणेनपि न सुकरो, अप्पमत्ता होथा” ति । ता गेहे
भायन्ते वेदनापरिग्गहकम्मट्ठानं मनसिकरोन्तियो काचि दुतियफलं,
काचि ततियफलं पापुणिसु । तेन वुत्तं, “अथ खो सम्बहुला भिक्खू ५
पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिकन्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु । उपसङ्कमित्वा
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु, एकमन्तं निसिन्ना खो ते
भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं—“इध भन्ते, रज्जो उदेनस्स^३ उय्यानगतस्स
अन्तेपुरं^४ दड्डुं, पञ्च च^५ इत्थिसतानि कालकतानि^६ सामावतिप्पमुखानि,
तासं भन्ते उपासिकानं का गति, को अभिसम्परायो” ति । “सन्तेत्थ १०
भिक्खवे उपासिकायो सोतापन्ना, सन्ति सकदागामिनियो, सन्ति अनागा-
मिनियो, सब्बा ते^७ भिक्खवे, उपासिकायो अनिप्फला कालकता” ति ।
अथ खो भगवा एतमत्तं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

R. 222

B. 142

“मोहसम्बन्धनो लोको, भव्वरूपोव दिस्सति ।

उपधीबन्धनो बालो, तमसा परिवारितो ।

15

सस्सतो रिक्खं खायति, पस्सतो नत्थि किञ्चन” ति ॥

एवञ्च पन वत्वा—“भिक्खवे, सत्ता नाम वट्टे विचरन्ता निच्चकालं
अप्पमत्ता हुत्वा पुज्जकम्ममेव न करोन्ति पमादिनो हुत्वा पापकम्मप्पि
करोन्ति । तस्मा वट्टे विचरन्ता सुखम्पि दुक्खम्पि अनुभवन्ती” ति
धम्मं देसेसि ।

20

राजा—“सामावतिया गेहं किर भायन्ती” ति सुत्वा वेगेनाग-
च्छन्तोपि अदड्डुं^८ सम्पापुणितुं नासक्खि । आगन्त्वा^९ पन गेहं
निब्बापेन्तो^{१०} उप्पन्नबलवदोमनस्सो अमच्चगणपरिवुतो निसीदित्वा

१. ददन्तो—स्या० ।

२. एवं—स्या० ।

३. उत्तेनस्स—म० ।

४. अन्तोपुरं—सी० ।

५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

६. कालमङ्कुसु तानि—सी० ।

७. ता-सी०, स्या०, रो० ।

८. सस्सती विथ—सी०, स्या०, रो० ।

९. अदड्डुं—स्या० ।

१०. आगन्त्वा—स्या० ।

११. निब्बापेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

R. 223

सामावतिया गुणे अनुस्सरन्तो, “कस्स नु खो इदं कम्मं” ति चिन्तेत्वा,
 “मागण्डियाय कारितं भविस्सती” ति जत्वा, “तासेत्वा^१ पुच्छियमाना
 न कथेस्सति, सणिकं उपायेन पुच्छिस्सामी” ति चिन्तेत्वा, अमच्चे
 ५ आह—“अम्भो, अहं इतो पुब्बे उट्ठाया समुट्ठाया आसङ्कितपरिसङ्कतोव
 होमि, सामावती^२ मे निच्चं ओतारमेव गवेसति^३, इदानीं पन मे चित्तं
 निब्बुतं भविस्सति, सुखेन च^४, वसितु^५ लभिस्सामी” ति । ते^६—“केन
 नु खो देव इदं^७ कतं” ति आहंसु । “मयि सिनेहेन केनचि कतं
 भविस्सती” ति । मागण्डियापि^८ समीपे ठिता तं सुत्वा—“नाञ्जो^९
 १० कोचि^{१०} कातु^{११} सक्खिस्सति, मया कतं देव, अहं चूळपितरं आणापेत्वा
 कारेसि” ति आह । “तं^{१२} उपेत्वा^{१२} अञ्जो मयि सिनेहो सत्तो नाम
 नत्थि, पसन्नोस्मि, वरं ते दम्मि^{१३} अत्तनो जातिगणं पक्कोसापेही” ति ।
 सा जातकानं सासनं पहिणि—“राजा मे पसन्नो वरं देति, सीघं
 आगच्छन्तु” ति । “राजा आगतागतानं महन्तं सक्कारं कारेसि । तं
 दिस्वा^{१४} तस्सा अञ्जातकापि लञ्जं^{१५} दत्वा, “मयं मागण्डियाय
 १५ जातका” ति आगच्छिंसु । राजा ते सब्बे गाहापेत्वा राजङ्गणे
 नाभिप्पमाणे^{१६} आवाटे खणापेत्वा ते तत्थ निसीदापेत्वा पंसूहि^{१७} ।
 पूरेत्वा उपरि पलाले^{१८} विकिरापेत्वा अग्निं दापेसि । चम्मस्स दड्डुकाले
 अयनङ्गलेन^{१९} कसापेत्वा खण्डाखण्डं हीराहीरं^{२०} कारेसि । मागण्डियाय

R. 224

१. ततो—सी० ।

२. गवेसति सा कालकता—स्या० ।

५. वसितु—सी०, रो० ।

७. इदं कम्मं—सी०, स्या०, रो० ।

९. अञ्जो—सी०, स्या०, रो० ।

११. कातुं न—स्या० ।

१३. दम्मि, देवि त्वं—स्या० ।

१४. सुत्वा—सी०, रो० ।

१६. नाभिप्पमाणेन—सी०, रो० ।

१८. पलालं—सी०, स्या०, रो० ।

२०. हीरहीरं—सी० ।

२. सा—सी०, रो० ।

४. स्या०—नत्थि ।

६. सी०—स्या०—रो० नत्थि ।

८. मागण्डिया—सी०, स्या०, रो० ।

१०. को—सी०; खो—रो० ।

१२-१२. राजा तं उपेत्वा—स्या०;

तं उपेत्वा—रो० ।

१५. लञ्जं—स्या०, रो०; लच्छं—सी० ।

१७. पसुं—सी०, स्या०, रो० ।

१९. अयनङ्गलेहि—स्या० ।

सरीरतोपि तिखिणेन^१ सत्थेन घनघनद्वानेसु मंसं उप्पाटेत्वा तेलकपालं^२ उद्धनं आरोपेत्वा पूवे विय पचापेत्वा तमेव खादापेसि ।

B. 143

धम्मसभायम्पि^३ भिक्खू कथं समुट्ठापेसुं, “अननुच्छविकं वत आवुसो^४ एवरूपाय सद्धाय^५ पसन्नाय^५ उपासिकाय एवरूपं मरणं” ति । सत्था आगन्त्वा — “काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निहिन्ना” 5 ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते, “भिक्खवे, इमस्मिं अत्तभावे सामावतिप्पमुखानं इत्थीनं एतं अयुत्तं सम्पत्तं^६, पुब्बे कतकम्मस्स पन युत्तमेव एताहि लद्धं” ति वत्त्वा, “किं भन्ते एताहि पुब्बे कतं, तं^७ आचिक्खथा” ति तेहि^८ याचितो अतीतं आहरि—

अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते राजगेहे निबद्धं अट्ठ 10 पच्चेकबुद्धा भुञ्जन्ति । पञ्चसता इत्थियो ते उपट्ठहन्ति । तेसु सत्त पच्चेकबुद्धा हिमवन्तं गच्छन्ति, एको नदीतीरे एकं तिणगहनं अत्थि, तत्थ^९ भानं समापजित्वा निसीदि^{१०} । अथेकदिवसं राजा पच्चेकबुद्धेसु गतेसु ता इत्थियो आदाय नदियं^{११} उदककीळं कीळितगतो । तत्थ ता इत्थियो दिवसभागं उदके^{१२} कीळित्वा उत्तरित्वा सीतपीळिता^{१३} अग्गि 15 विसिब्बेनुकामा—“अम्हाकं अग्गिकरणद्वानं ओलोकेथा” ति अपरापरं विचरन्तियो तं तिणगहनं दिस्वा, “तिणरासी” ति सञ्जाय तं^{१४} परिवारेत्वा ठिता अग्गि अदंसु । तिणेषु भायित्वा पतन्तेसु पच्चेकबुद्धं दिस्वा, “नट्ठाम्हा^{१५}, अम्हाकं^{१६} रज्जो पच्चेकबुद्धो ज्ञायति, राजा जत्वा अम्हे नासेस्सति, सुदद्धं नं करिस्सामा” ति सब्बा ता^{१७} इत्थियो^{१७} इतो 20

R. 225

१. तिखिणेनेव—स्या० ।

२. तेलेन पक्कं—स्या०, तेलकपल्लकं—रो० ।

३. अथेकदिवसं धम्मसभायम्पि—स्या० ।

४. रो०-सी० नत्थि ।

५-५. सद्धासम्पन्नाय—सी०, स्या० ।

६. स्या० नत्थि; पत्तं—सी०, अपत्तं—रो० ।

७. सी०-स्या०-रो०—नत्थि ।

८. रो०-सी० नत्थि ।

९. स्या० नत्थि ।

१०. निसीदति—सी०, रो० ।

११. सी०-रो० नत्थि ।

१२. उदकं—स्या० ।

१३. सीतपाळिताव—स्या० ।

१४. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

१५. नट्ठाम्हा नट्ठाम्हा—सी०, स्या०, रो० ।

१६. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

१७-१७. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

चितो च दारुनि आहरित्वा तस्स उपरि दारुरासि^१ करिसु ।
महादारुरासि अहोसि । अथ नं आलिम्पेत्वा, “इदानी भायिस्सती” ति^२
पक्कमिसु । ता पठमं असञ्चेतनिका हुत्वा^३ कम्मुना न बज्जिभसु,
इदानी^४ पच्छा सञ्चेतनाय कम्मुना बज्जिभसु^५ । पच्चेकबुद्धं पन
५ अन्तोसमापत्तियं सकटसहस्सेहि^६ दारुनि^७ आहरित्वा आलिम्पेन्तापि^८
उस्माकारमत्तम्पि गहेतुं न सक्कोन्ति । तस्मा सो सत्तमे दिवसे उट्ठाय
यथासुखं अगमासि । ता तस्स कम्मस्स कतत्तां बहूनि वस्ससतसहस्सानि
निरये पच्चित्वा तस्सेव कम्मस्स विपाकावसेसेन अत्तभावसते इमिनाव
नियामेन गेहे भायमाने भायिसु । इदं एतासं पुब्बकम्मं ति ।

B. 144 10

एवं बुत्ते भिक्खू सत्थारं पटिपुच्छिसु—“खुज्जुत्तरा पन, भन्ते, केन
कम्मेन खुज्जा जाता, केन कम्मेन^९ महापञ्जा, केन कम्मेन^९

R. 226

सोतापत्तिफलं अधिगता, केन कम्मेन^९ परेसं पेसनकारिका जाता” ति ।

“भिक्खवे, तस्सेव रञ्जो बाराणसियं रज्जं करणकालेस्वेव पच्चेकबुद्धो

15 थोकं खुज्जधातुको अहोसि । अथेका उपट्ठायिका इत्थी कम्बलं पारुपित्वा

सुवण्णसरकं गहेत्वा “अम्हाकं पच्चेकबुद्धो एवञ्च एवञ्च विचरती” ति

खुज्जा हुत्वा तस्स विचरणाकारं दस्सेसि । तस्स निससन्देन खुज्जा

जाता । ते पन पच्चेकबुद्धे पठमदिवसे राजगेहे निसीदापेत्वा पत्ते

गाहापेत्वा पायासस्स पूरेत्वा दापेसि । उण्हपायासस्स पूरे पत्ते

20 पच्चेकबुद्धा परिवत्तेत्वा परिवत्तेत्वा गण्हन्ति सा इत्थी ते तथा करोन्ते

दिस्वा अत्तनो सन्तकानि अट्ट दन्तवलयानि दत्वा—“इध ठपेत्वा

गण्हथा” ति आह । तेसु^९ तथा कत्वा तं ओलोकेत्वा ठितेसु तेसं

अधिप्पायं अत्वा—“नत्थि भन्ते, अम्हाकं एतेहि अत्थो, तुम्हाकञ्जेव

एतानि परिच्चत्तानि, गहेत्वा गच्छथा” ति आह । ते गहेत्वा^९

१. रासि—सी०, स्या०, रो० ।

२. ति सञ्जाय—स्या० ।

३. हुत्वा इदानी—सी०, स्या०, रो० ।

४-५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

५-६. सकटसहस्सं दारुनं—सी०, रो० ;

६. आलिपेत्वापि—सी०, रो० ।

सकटसहस्सदारुनि—स्या० ।

७. स्या०-स्या०-रो० नत्थि ।

८. ते—स्या०, रो० ।

९. सी०, रो० नत्थि ।

नन्दमूलकपण्डभारं अगमंसु । अज्जतनापि^१ तानि वलयाणि अरोगानेव ।
सा तस्स कम्मस्स निस्सन्देन इदानि तिपिटकधरा महापञ्चा जाता ।
पच्चेकबुद्धानं कतउपट्टानस्स निस्सन्देन पन सोतापत्तिफलं पत्ता ।
इदमस्सा बुद्धन्तरे पुब्बकम्मं^२ ।

कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले पन एका बाराणसिसेट्ठिनो धीता 5
वड्डमानकच्छायाय आदासं गहेत्वा अत्तानं अलङ्करोन्ती निसीदि ।
अथस्सा विस्सासिका एका खीणासवा भिक्खुनी तं दट्ठुं अगमासि । R. 227
भिक्खुनियो हि खीणासवापि सायन्हसमये उपट्ठाककुलानि दट्ठुकामा
होन्ति । तस्मिं पन खणे सेट्ठिधीताय काचि पेसनकारिका नत्थि, सा—
“वन्दामि अय्ये, एतं ताव मे पसाधनपेळकं^३ गहेत्वा देथा” ति आह । 10
थेरी चिन्तेसि, “सचस्सा इमं गण्हित्वा न दस्सामि, मयि आघातं
कत्वा निरये निब्बत्तिस्सति । सचे पन दस्सामि, परस्स पेसनकारिका
हुत्वा निब्बत्तिस्सति । निरयसन्तापतो खो पन परस्स पेसनभावोव
सेय्यो” ति सा अनुदयं पटिच्च तं गहेत्वा तस्सा अदासि । तस्स कम्मस्स
निस्सन्देन परेसं पेसनकारिका जाता ति ।

अथ^४ पुनेकदिवसं भिक्खू धम्मसभायं कथं समुदापेसुं—
“सामावतिप्पमुखा पञ्चसता इत्थियो गेहे अग्गिना भायिसु मागण्डियाय
जातका उपरि पलालिगिं दत्वा अयनङ्गलेहि भिन्ना, मागण्डिया
पक्कुथिततेले पक्का, के नु खो एत्थ जीवन्ति नाम, के मता नामा” ति ।
सत्था आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” 20
ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति बुत्ते, “भिक्खवे, ये केचि पमत्ता, ते
वस्ससतं जीवन्तापि मतायेव नाम । ये अप्पमत्ता, ते मतापि
जीवन्तियेव । तस्मा मागण्डिया जीवन्तीपि मतायेव नाम,
सामावतिप्पमुखा पञ्चसता इत्थियो मतापि जीवन्तियेव नाम । न हि
भिक्खवे अप्पमत्ता मरन्ति नामा” ति वत्वा इमा गाथा अभासि —

१. अज्जापि—सी०, स्या०, रो० ।

२. कम्मं—सी०, बो० ।

३. पसाधनपेळकं—सी०, स्या०, रो० ।

४. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

R. 228

२१§ “अप्पमादो अमतपदं, पमादो मच्चुनो पदं ।

अप्पमत्ता न मीयन्ति, ये पमत्ता यथा मता ॥१॥

२२§ “एतं^१ विसेसतो जत्वा, अप्पमादम्हि पण्डिता ।

अप्पमादे पमोदन्ति, अरियानं गोचरे रता ॥२॥

5 २३§ “ते ज्ञायिनो साततिका, निच्चं दळ्हपरक्कमा ।

कुसन्ति धीरा निब्बानं, योगक्खेमं अनुत्तरं” ति ॥३॥

तत्थ अप्पमादो ति पदं महन्तं अत्थं दीपेति, महन्तं अत्थं गहेत्वा
तिट्ठति । सकलम्पि हि तेपिटकं बुद्धवचनं आहरित्वा कथियमानं

अप्पमादपदमेव^२ ओत्तरति । तेन वुत्तं—“सैय्यथापि भिक्खवे यानि

10 कानिचि जङ्गमानं^३ पाणानं पदजातानि, सब्बानि तानि हत्थिपदे

समोधानं गच्छन्ति, हत्थिपदं तेसं अगमक्खायति; यदिदं महन्तत्तेन ।

एवमेव खो भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बेते अप्पमादमूलका

अप्पमादसमोसरणा, अप्पमादो तेसं धम्मानं अगमक्खायती” ति ।

सो पनेस अत्थतो सतिया अविप्पवासो नाम । निच्चं उपट्ठिताय

15 सतिया चेतं नामं । अमतपदं ति अमतं वुच्चति निब्बानं । तज्झि

अजातत्ता न जीयति न मीयति, तस्मा अमतं ति वुच्चति । पज्जन्ति

B. 146

इमिनाति पदं, अमतं पापुणन्ती ति अत्थो । अमतस्स पदं अमतपदं,

अमतस्स अधिगमूपायो ति वुत्तं होति, पमादो ति पमज्जनभावो,

R. 229

मुट्ठस्सतिसङ्खातस्स^४ सतिया बोसग्गस्सेतं नामं । मच्चुनो ति

20

मरणस्स । पदं ति उपायो मग्गो । पमत्तो हि जाति नातिवत्तति,

जातो^५ जीयति चेव मीयति चाति, पमादो मच्चुनो पदं नाम होति,

मरणं उपेति^६ । अप्पमत्ता न मीयन्ती ति सतिया समन्नागता हि

अप्पमत्ता न मरन्ति । अजरा अमरा होन्ती ति न सल्लक्खेतब्बं^७ ।

न हि कोचि सत्तो अजरो अमरो नाम अत्थि, पमत्तस्स पन वट्ठं नाम

१. एवं—म० ।

२. अप्पमादमेव—स्या० शो० ।

३. जङ्गलानं—स्या०, म० ।

४. मुट्ठस्सत्तसङ्खातस्स—स्या०, रो० ।

५. जातोपि—स्या० ।

६. उपेति—स्या० ।

७. सल्लक्खेतब्बा—स्या०, शो० ।

अपरिच्छिन्नं^१ अप्पमत्तस्स परिच्छिन्नं । तस्मा पमत्ता जातिआदीहि
अपरिमुत्तत्ता जीवन्तापिमतायेव नाम । अप्पमत्ता पन अप्पमादलक्खणं
वड्ढेत्वा खिप्पं मग्गफलानि सच्छिक्त्वा दुतियततियअत्तभावेसु न
निब्बत्तन्ति । तस्मा ते जीवन्ता पि मतापि न मीयन्तियेव नाम ।
ये पमत्ता यथा मता ति ये पन सत्ता पमत्ता, ते पमादमरणेन मतत्ता, 5
यथा हि^२ जीवितिन्द्रियुपच्छेदेन मता दारुक्खन्धसदिसा अपगतविज्झाणा,
तथेव होन्ति । तेसम्पि^३ हि मतानं विय गहट्ठानं ताव, “दानं दस्साम,
सीलं रक्खिस्साम, उपोसथकम्मं करिस्सामा” ति एकचित्तम्पि न
उप्पज्जति, पब्बजितानम्पि, “आचरियुपज्झायवत्तादीनि पूरेस्सामा,
धुतङ्गानि^४ समादियिस्साम, भावनं वड्ढेस्सामा” ति^५ न उप्पज्जती 10
ति^६; मतेन ते^७ किं नानाकरणाव होन्ति । तेन वुत्तं “ये पमत्ता यथा
मता” ति ।

एतं^८ विसेसतो जत्वा ति पमत्तस्स वट्ठतो निस्सरणं नत्थि,
अप्पमत्तस्स अत्थी ति एवं^९ विसेसतोव जानित्वा । के पनेतं विसेसं 15
जानन्ती ति ? अप्पमादम्हि पण्डिता ति ये पण्डिता मेधाविनो
सप्पज्जा अत्तनो अप्पमादे ठत्वा अप्पमादं वड्ढेन्ति, ते एवं^{१०} विसेस-
कारणं जानन्ति । अप्पमादे पमोदन्ती ति ते एवं अत्वा तस्मि अत्तनो
अप्पमादे पमोदन्ति, पहंसितमुखा तुट्ठपहट्ठा होन्ति । अरियानं गोचरे
रता ति ते एवं अप्पमादे पमोदन्ता तं अप्पमादं वड्ढेत्वा^{११} अरियानं
बुद्धपच्चेकबुद्धसावकानं गोचरसङ्घाते चतुसतिपट्ठानादिभेदे सत्तत्ति 20
बोधिपक्खियधम्मे^{१२} नवविधलोकुत्तरधम्मे च रता, निरता,^{१३} अभिरता
होन्ती ति अत्थो ।

R. 230

15

20

१. न परिच्छिन्नं—स्या० ।

२. तेसं तेसम्पि—सी० ।

३. एकचित्तम्पि—स्या०, सी०, रो० ।

४. शो० नत्थि ।

५. एवं—स्या० ।

६. बोधिपक्खियधम्मे—सी०, रो० ।

७. स्या० नत्थि ।

८. धुतङ्गादीनि—सी० ।

९. उप्पज्जति—सी०, स्या० ।

१०. एवं—म० ।

११. वड्ढेत्वा—स्या० ।

१२. स्या० नत्थि ।

B. 147

ते ञ्णायिनो ति ते अप्पमत्ता पण्डिता अट्टसमापत्तिसङ्घातेन
आरम्मणूपनिज्झानेन विपस्सनामग्गफलसङ्घातेन लक्खणूपनिज्झानेन
चाति दुविधेनपि ञ्णानेन ञ्णायिनो । सात्तिका ति अभिनिक्खमनका-
लतो^१ पट्टाय याव अरहत्तमग्गा^२ सततं पवत्तकायिकचेतसिकविरिया ।

४ निच्चं दळ्हपरक्कमा ति यं तं पुरिसथामेन पुरिसविरियेन^३ पुरिसपर-
कम्मेन पत्तब्बं, न तं अपापुणित्वा विरियस्स^४ सण्ठानं भविस्सती ति
एवरूपेन विरियेन^५ अन्तरा अनोसक्कित्वा निच्चप्पवत्तेन दळ्हपरक्कमेन
समन्नागता । फुसन्ती ति एत्थ द्वे फुसना जाणफुसना च^६ विपाकफुसना
च^७ । तत्थ चत्तारो मग्गा जाणफुसना नाम, चत्तारि फलानि विपाक-
१० फुसना नाम । तेसु इध विपाकफुसना अधिप्पेता । अरियफलेन निब्बानं
R. 231 सच्चिक्करोन्ता धीरा पण्डिता ताय^८ विपाकफुसनाय फुसन्ति,^९ निब्बानं
सच्चिक्करोन्ति । योगक्खेमं अनुत्तरं ति ये^{१०} चत्तारोयोगा महाजनं वट्ठे
ओसीदापेन्ति, तेहि खेमं निब्भयं सब्बेहि लोकियलोकुत्तरधम्ममेहि सेट्ठत्ता
अनुत्तरं ति ।

१५ देसनापरियोसाने^{१०} बहू सोतापन्नादयो अहेसुं । देसना महाजनस्स
सात्थिका जाता ति ।

[सामावतीवत्थु पठमं^{११}]

१. अभिनिक्खमनतो—सी०, स्या०, रो० । २. अरहत्तप्पत्ता—स्या० ।

३. पुरिसवीरियेन—म० । ४. वीरियस्स—म० ।

५. वीरियेन—म० । ६. स्या० नत्थि ।

७. स्या० नत्थि । ८. स्या० नत्थि ।

९. येव—रो० । १०. इध देसनापरियोसाने—सी०, रो० ।

११. सामावतियाय मागण्डियाय च मरणापरिदीपितउदेनवत्थु पठमं—सी० ।

२-२ कुम्भघोसकसेट्टिवत्थु

उद्धानवतो ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो कुम्भ-
घोसकं^१ आरब्ध कथेसि । राजगहनगरस्मि हि राजगहसेट्ठिनो गेहे
अहिवातरोगो उप्पज्जि, तस्मि उप्पन्ने मक्खिका आदि कत्वा याव
गावा पठमं तिरच्छानगता मरन्ति, ततो दासकम्मकरा, सब्बपच्छा 5
गेहसामिका, तस्मा सो रोगो सब्बपच्छा सेट्ठि च जायं च^२ गण्हि । ते
रोगेन फुट्ठा पुत्तं सन्तिके ठितं ओलोकेत्वा अस्सुपुण्णेहि नेत्तेहि तं
आहंसु —“तात्, इमस्मि किर रोगे उप्पन्ने भित्ति भिन्दित्वा पलायन्ताव
जीवितं लभन्ति, त्वं अम्हे अनोलोकेत्वा^३ पलायित्वा जीवन्तो पुनागन्त्वा
अम्हाकं^४ असुकट्टाने नाम^५ चत्तालीस धनकोटियो निदहित्वा ठपिता,
ता उद्धरित्वा जीवकं^६ कप्पेय्यासी” ति । सो तेसं वचनं सुत्वा रुदमानो^७
मातापितरो वन्दित्वा मरणभयभीतो भित्ति भिन्दित्वा पलायित्वा
पब्बतगहनं गन्त्वा द्वादस वस्सानि तत्थ वसित्वा मातापितुवसनट्टानं
पच्छागच्छि^८ ।

10 B. 148

R. 232

अथ नं दहरकाले गन्त्वा पल्लवहकेसमस्सुकाले आगतत्ता 15
न कोचि सञ्जानि । सो मातापितूहि दिन्नसञ्जावसेन धनट्टानं गन्त्वा
धनस्स अरोगभावं ज्ञत्वा चिन्तेसि, “मं न कोचि सञ्जानाति,
सच्चाहं धनं उद्धरित्वा वलज्जिस्सामि, ‘एकेन दुग्गतेन निधि उद्धटो’
ति मं गहेत्वा विहेठेय्यं, यन्नूनाहं भत्ति कत्वा जीवेय्यं” ति । अथेकं
पिलोतिकं निवासेत्वा, “अत्थि कोचि भतकेन अत्थिको” ति
पुच्छन्तो भतकवीथि पापुणि । अथ नं भतका दिस्वा--“सचे अम्हाकं 20
एकं कम्मं करिस्ससि, भत्तवेतनं ते^९ दस्सामा” ति आहंसु । “किं

१. कुम्भघोसकसेट्ठि—स्या० ।

३. अनोलोकेत्वा यथा तथा—स्या० ।

५. स्या० नत्थि ।

७. रोदमानो—स्या० ।

९. स्या० नत्थि ।

२. भरियञ्च—स्या० ,

४. सी०—रो० नत्थि ।

६. जीवितं—स्या० ।

८. पच्छागच्छि—सी०, रो० ।

कम्मं नामा” ति ? “पबोधनचोदनकम्मं । सचे उस्सहसि, पातोव उट्ठाय, “ताता उट्ठहथ सकटानि सन्नय्हथ^१, गोणे योजेथ, हत्थिअस्सानं^२ तिणत्थाय गमनवेला^३; अम्मा, तुम्हेपि उट्ठहथ, यागुं पच्चथ, भत्तं पच्चथा” ति विचरित्वा आरोचेही” ति । सो--“साधु” ति
 5 सम्पटिच्छि । अथस्स वसनत्थाय एकं घरं अदंसु । सो देवसिकं तं कम्मं अकासि ।

R. 233

अथस्स एकदिवसं राजा बिम्बिसारो सहमस्सोसि । सो पन सब्बरवज्जू अहोसि । तस्मा--“महाधनस्स पुरिसस्सेस^४ सद्दो” ति
 10 आह । अथस्स सन्तिके ठिता एका परिचारिका, “राजा, यं वा तं वा न कथेस्सति, इदं^५ मया जातुं वट्ठती” ति चिन्तेत्वा--“गच्छ तात,^६ एतं जानाही” ति एकं पुरिसं पहिणि । सो वेगेन गन्त्वा तं दिस्वा आगन्त्वा “एको भतकानं भतिकारको कपणमनुस्सो एसो” ति आरोचेसि । राजा तस्स वचनं सुत्वा तुण्ही हुत्वा दुतियादिवसे पि ततियदिवसेपि तं तस्स सद्दं सुत्वा तथेव आह । सापि परिचारिका
 15 तथेव चिन्तेत्वा पुनप्पुनं पेसेत्वा, “कपणमनुस्सो एसो” ति वुत्तो चिन्तेसि, “राजा ‘कपणमनुस्सो एसो’ ति वचनं सुत्वापि न सद्दहति, पुनप्पुनं ‘महाधनस्स पुरिसस्सेस^७ सद्दो’ ति वदति, भवितव्वमेत्थ कारणेन, यथासभावतो एवं जातुं वट्ठती” ति । सा राजानं आह--
 B. 149 “देव, अहं सहस्सं लभमाना धीतरं आदाय गन्त्वा एतं धनं राजकुलं
 20 पवेसेस्सामी” ति । राजा तस्सा सहस्सं दापेसि ।

सा तं गहेत्वा धीतरं एकं मल्लिधातुकं वत्थं निवासापेत्वा^८ ताय सद्धिं राजगेहतो निक्खमित्वा मग्गपटिपन्ना विय भतकवीथि गन्त्वा एकं घरं पविसित्वा--“अम्म मयं मग्गपटिपन्ना, एकाहद्वीहं इध विस्समित्वा गमिस्सामा” ति आह । “अम्म, बहूनि घरमानुसकानि,

१. गण्हथ--सी०, रो० ।

३. गमनवेलाय-स्या० ।

५. इमं--स्या० ।

७. पुरिस्ससेसो--स्या०, रो० ।

२. हत्थिअस्सादीनं--स्या० ।

४. पुरिस्स--रो०, सी०; पुरिस्ससेसो-स्या० ।

६. ताव--सी०, रो० ।

८. निवासेत्वा--स्या० ।

न सक्का इध वसितुं, एतं कुम्भघोसकस्स गेहं तुच्छं, तत्थ गच्छथा”
 ति । सा तत्थ गन्त्वा--“सामि, मयं मग्गपटिपन्नका^१, एकाहद्वीहं
 इध^२ वसिस्सामा” ति वत्वा, तेन पुनप्पुनं पटिक्खित्ता पि--“सामि
 अज्जेकदिवसमत्तं वसित्वा पातोव गमिस्सामा” ति निक्खमितुं न
 इच्छि । सा तत्थेव वसित्वा पुनदिवसे तस्स अरञ्जगमनवेलाय 5
 “सामि तव निंवापं दत्वा याहि, आहारं ते पचिस्सामी” ति वत्वा,
 “अलं अम्म^३, अहमेव पचित्वा भुज्जिस्सामी” ति वुत्ते, पुनप्पुनं
 निबन्धित्वा तेन दिन्ने गहितमत्तकेयेव कत्वा अन्तरापणातो भाजनानि
 चेव परिसुद्धतण्डुलादीनि च आहरापेत्वा राजकुले पचननियामेन
 सुपरिसुद्धं ओदनं, साधुरसानि च द्वे त्रीणि सूपव्यञ्जनानि पचित्वा 10
 तस्स अरञ्जतो आगतस्स अदासि । अथ नं भुज्जित्वा मुदुचित्ततं
 आपन्नं जत्वा --“सामि किलन्तम्ह, एकाहद्वीहं इधेव होमा” ति
 आह । सो-“साधू” ति सम्पटिच्छि ।

R. 234

अथस्स सायम्पि पुनदिवसेपि मधुरभत्तं पचित्वा अदासि । अथ
 मुदुचित्ततं तस्स जत्वा--“सामि कतिपाहं इधेव वसिस्सामा” ति । तत्थ 15
 वसमाना तिखिणेन सत्थेन तस्स मञ्चवाणं^४ हेट्ठाअटनिर्यं तहं तहं
 छिन्दि । मञ्चो तस्मिं आगन्त्वा निसिन्नमतोयेव हेट्ठा ओलम्बि ।
 सो--“कस्मा अयं मञ्चो एवं छिज्जित्वा गतो” ति आह । “सामि,
 दहरदारके वारेतुं न सक्कोमि^५, एत्थेव सन्निपतन्ती” ति । “अम्म,
 इदं मे दुक्खं तुम्हे निस्साय-जातं । अहं हि पुब्बे कत्थञ्चि गच्छन्तो द्वारं 20
 पिदहित्वा गच्छामी” ति । “किं करोमि तात, वारेतुं न सक्कोमी”
 ति । सा इमिनाव नियामेन द्वे तयो दिवसे छिन्दित्वा तेन उज्झायित्वा
 खीयित्वा वुच्चमानापि तथेव वत्वा, पुन एकं द्वे रज्जुके ठपेत्वा सेसे
 छिन्दि । तं दिवसं तस्मिं निसिन्नमतोयेव सब्बं वाणं^६ भूमियं पति,

R. 235

१. मगिका-स्या०, रो०; अट्टिका-सी० । २. सी० नत्थि ।

३. सी०-स्या० नत्थि ।

४. सी०-स्या०, रो० नत्थि ।

५. मञ्चट्टानं-स्या० ।

६. सक्कोमि आगन्त्वा, आगन्त्वा-सी०,

७. ठानं-स्या० ।

सक्कोमि आगन्त्वा-स्या०, रो० ।

B. 150

- सीसं जण्णुकेहि सद्धि एकतो अहोसि । सो उट्ठाय--“किं करोमि इदानीं कुहिं गमिस्सामि, निपज्जनमञ्चस्सापि तुम्हेहि असामिको विय कतोम्ही” ति आह । “तात, किं करोमि, पटिविस्सकदारके वारेतुं न सक्कोमि, होतु, मा चिन्तयि इमाय नाम वेलाय कुहिं गमिस्ससी” ति
 5 धीतरं आमन्तेत्वा--“अम्म, तव भातिकस्स निपज्जनोकासं करोही” ति आह । सा एकपस्से सयित्वा--“इधागच्छ सामी” ति आह । इतरापि नं--“ गच्छ तात, भगिनिया सद्धि निपजा” ति वदेसि^१ । सो ताय सद्धि एकमञ्चे निपज्जित्वा तं दिवसञ्जेव सन्थवं अकासि, कुमारिका परोदि । अथ नं माता पुच्छि--“ किं अम्म रोदसी” ति ।
 10 “अम्म, इदं नाम जातं” ति । “होतु, अम्म, किं सक्का कातुं तयापि एकं भत्तारं, इमिनापेकं पादपरिचारिकं लद्धुं वट्टती” ति तं जामातरं अकासि । ते समग्गवासं वसिसु ।

R. 236

- सा कतिपाहच्चयेन रञ्जो सासनं पेसेसि^२--“भतकवीथियं छणं करोन्तु, यस्स पन घरे छणो करीयति, तस्स एत्तको
 15 नाम दण्डो ति घोसनं कारेतु^३” ति । राजा तथा कारेसि । अथ नं सस्सु आह--“तात, भतकवीथियं राजाणाय छणो कत्तब्बो जातो, किं करोमा” ति ? “अम्म, अहं भतिं करोन्तोपि जीवितुं न सक्कोमि, किं करिस्सामी” ति । “तात, घरावासं वसन्ता नाम इणम्पि गण्हन्ति, रञ्जो आणा अकातुं न लब्भा ।
 20 इणतो^४ नाम येन केनचि उपायेन मुञ्चितुं^५ सक्का, गच्छ^६, कुतोचि एकं वा द्वे वा कहापणे आहरा” ति आह^७ । सो उज्झायन्तो खीयन्तो^८ गन्त्वा चत्तालीसकोटिधनट्टानतो एकमेव कहापणं आहरि^९ सा तं कहापणं रञ्जो पेसेत्वा अत्ततो कहापणेन छणं कत्वा पुन कतिपाहच्चयेन तथेव सासनं पहिणि । पुन राजा तथेव^{१०}--“छणं करोन्तु,

१. वदेति—स्या० ।

२. पहिणि—सी० ।

३. कारेतु देवा—स्या० ।

४. इणा—सी०, रो० ।

५. मुञ्चितुं—म०, स्या० ।

६. गच्छ तात—स्या० ।

७. स्या० तत्थि ।

८. सी०—रो० नत्थि ।

९. आहरति—स्या० ।

१०. स्या०—रो० वत्थि ।

अकरोन्तानं एत्तको दण्डो” ति आणापेसि । पुनपि सो ताय तथेव
वत्वा निष्पीळियमानो गन्त्वा तयो कहापणे आहरि^१ । सा तेपि
कहापणे रञ्जो पेसेत्वा पुन कतिपाहच्चयेन तथेव सासणं पहिणि—
“इदानी पुरिसे पेसेत्वा इमं पक्कोसापेतू” ति । राजा पसेसि । पुरिसा^२
गन्त्वा “कुम्भघोसको नाम कतरो” ति पुच्छित्वा परियेसन्ता तं 5
दिस्वा — “एहि भो,^३ राजा तं पक्कोसती” ति आहंसु । सो भीतो—
“न मं राजा जानाती” ति आदीनि वत्वा गन्तुं न इच्छि । अथ नं
बलक्कारेन हत्थादीसु गहेत्वा आकड्डिसु । सा इत्थी ते दिस्वा — “अरे
दुब्बिनीता, तुम्हे मम जामातरं हत्थादीसु गहेतुं अत्तनुच्छाविका” ति
तज्जेत्वा, “एहि तात, मा भायि, राजानं दिस्वा तव हत्थादिगाहकानं 10
हत्थेयेव छिन्दापेस्सामी” ति धीतरं आदाय पुरतो हुत्वा^४ राजगेहं पत्वा
वेसं परिवत्तेत्वा सब्बालङ्कारपटिमण्डिता एकमन्तं अट्ठासि । इतरम्पि
परिकड्डित्वा आनयिसुयेव^५ ।

B. 151

अथ नं वन्दित्वा ठितं राजा आह—“त्वं कुम्भघोसको नामा”
ति ? “आम देवा” ति । किं कारणा महाधनं वञ्चेत्वा खादसी” 15 R. 237
ति ? “कुतो मे देव धनं, भतिं कत्वा जीवन्तस्सा” ति ।^६ “मा एवं
करि, किं अम्हे वञ्चेसी” ति । “न वञ्चेमि देव, नत्थि मे धनं” ति ।
अथस्स राजा ते कहापणे दस्सेत्वा^७ “इमे कस्स कहापणा” ति आह ।
सो सञ्जानित्वा, “अहो बालोमिह^८, कथं नु खो इमे रञ्जो हत्थं पत्ता”
ति इतो चितो च ओलोकेन्तो ता द्वेपि पटिमण्डितपसाधना^९ 20
गब्भद्वारमूले ठिता दिस्वा, “भारियं वत्तिदं कम्मं, इमाहि रञ्जा^{१०}
पयोजिताहि भवितब्बं” ति चिन्तेसि । अथ नं राजा—“वदेहि भो,
कस्मा एवं करोसी” ति आह । “निस्सयो मे नत्थि देवा” ति ।

१. आहरित्वा—सी०, रो० ।

२. अम्भो—स्या० ।

३. चेव—रो० ।

४. दत्वा—सी०, रो० ।

५. हतोमिह—सी०, रो० ;

नट्टोमिह—स्या० ।

६. पुरिसा तत्थ—स्या० ।

७. गन्त्वा—स्या० ।

८. जीवामीति—स्या० ;

जीविस्सामीति—रो०, सी० ।

९. मण्डितपसाधिता—सी०, स्या०, रो० ।

१०. रञ्जो—रो० ।

- “मादिसो निस्सयो भवितुं न वट्टती” ति । “कल्याणं देव, सचे मे देवो अवस्सयो^१ होती” ति । “होमि भो, कित्तकं ते धनं” ति । “चत्तालीसकोटियो देवा” ति । “किं लद्धुं वट्टती” ति । “सकटानि देवा” ति । राजा अनेकसतानि सकटानि योजापेत्वा पहिणित्वा तं
- ५ धनं आहरापेत्वा राजङ्गणे रासिं कारापेत्वा^२ राजगहवासिनो सन्तिपातापेत्वा^३ “अत्थि कस्सचि इमस्मिं नगरे एत्तकं धनं” ति पुच्छित्वा, “नत्थि देवा” ति । “किं पनस्स कातुं वट्टती” ति ? “सक्कारं^४ देवा” ति वुत्ते महन्तेन सक्कारेण तं सेट्ठिट्ठाने ठपेत्वा^५ धीतरं तस्सेव^६ दत्वा तेन सद्धिं सत्थु सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा—“भन्ते
- १० पस्सथिमं पुरिसं, एवरूपो धितिमा नाम नत्थि, चत्तालीसकोटिविभवो होन्तोपि उप्पिलाविताकारं^७ वा अस्मिमानमतं वा न करोति, कपणो विय पिलोतिकं निवासेत्वा भतकवीथियं भतिं कत्वा जीवन्तो; मया इमिना नाम उपायेन जातो । जानित्वा च पन पक्कोसापेत्वा^८ सधनभावं सम्पटिच्छापेत्वा तं धनं आहरापेत्वा सेट्ठिट्ठाने ठपितो^९, धीता
- R. 238 विय पिलोतिकं निवासेत्वा भतकवीथियं भतिं कत्वा जीवन्तो; मया इमिना नाम उपायेन जातो । जानित्वा च पन पक्कोसापेत्वा^८
- B. 152 सधनभावं सम्पटिच्छापेत्वा तं धनं आहरापेत्वा सेट्ठिट्ठाने ठपितो^९, धीता
- १५ चस्स^{१०} मया दिन्ना । भन्ते, मया च एवरूपो धितिमा न दिट्ठपुब्बो” ति आह ।

- तं सुत्वा सत्था — “एवं जीवन्तस्स जीविकं^{११} धम्मिकजीविकं^{१२} नाम महाराज, चोरिकादिकम्मं पन इधलोके चेव^{१३} पीळेति हिंसेति^{१४}, परलोके च ततो निदानं सुखं नाम नत्थि । पुरिसस्स हि धनपारिजुञ्ज-
- २० काले कस्सि^{१५} वा^{१६} भतिं वा कत्वा जीविकमेव^{१७} धम्मिकजीविकं^{१८}

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।	२. निस्सयो—सी०, स्या०, रो० ।
३. कारेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।	४. सन्निपातेत्वा—सी०, रो० ।
५. सक्कारं तस्स—स्या० ।	६. ठपेत्वा तस्सा—स्या० ।
७. तस्स—स्या०-सी०-रो० नत्थि ।	८. उप्पिलाविताकारं—सी०, स्या०, रो० ।
९. पक्कोसित्वा—सी०, रो० ।	१०. ठपेत्वा—सी० ।
११. पिस्स—स्या० ।	१२. जीवितं—सी०, स्या०, रो० ।
१३. धम्मिकं—रो०; धम्मिकं जीवितं—	१४. च—सी० ।
सी०, स्या० ।	१५. रो०—सी० नत्थि ।
१६-१८. सी०-रो० नत्थि ।	१७-१८. जीवितमेव धम्मिकजीवितं—स्या०, रो० ।

नाम । एवरूपस्स हि विरियसम्पन्नस्स सतिसम्पन्नस्स कायवाचाहि परि-
सुद्धकम्मस्स पञ्चाय निसम्मकारिनो कायादीहि सञ्जतस्स धम्म-
जीविकं^१ जीवन्तस्स सतिअविप्पवासे ठितस्स इस्सरियं^२ वड्ढति येवा^३”
ति वत्वा इमं गाथमाह—

२४.९ “उट्ठानवतो सतीमतो,^४

5

सुच्चिकम्मस्स निसम्मकारिनो ।

सञ्जातस्स^५ धम्मजीविनो,

अप्पमत्तस्स यसोभिवड्ढती” ति ॥४॥

तत्थ उट्ठानवतो ति उट्ठानविरियवन्तस्स । सतीमतो ति
सतिसम्पन्नस्स । सुच्चिकम्मस्सा ति निदोसेहि निरपराधेहि काय- 10
कम्मादीहि समन्नागतस्स । निसम्मकारिनो ति एवञ्चे भविस्सति,
एवं करिस्सामी ति वा, इमस्मिं कम्मे एवं कते इदं नाम भविस्सती
ति वा एवं निदानं सल्लक्खेत्वा रोगतिकिच्छन्नं विय सब्बकम्मानी
निसामेत्वा उपधारेत्वा करोन्तस्स । सञ्जातस्सा ति कायादीहि R. 239
सञ्जतस्स निच्छिद्दस्स । धम्मजीविनो ति अगारिकस्स^६ तुलाकूटादीनि 15
वज्जेत्वा कसिगोरक्खादीहि, अनागारिकस्स^७ वेज्जकम्मदूतकम्मादीनि
वज्जेत्वा धम्मेन समेन भिक्खाचरियाय जीविकं कप्पेन्तस्स । अप्पमत्तस्सा
ति अविप्पवुत्थसतिनो । यसोभिवड्ढती ति इस्सरियभोगसम्पन्नसङ्घातो^८

१. धम्मजीवितं—सी०, स्या०, रो० ।

२. इस्सरिया—स्या० ।

३. वड्ढति येव—रो०;

४. सतिमतो सी० ।

वड्ढन्तियेवा—स्या० ।

५. सञ्जातस्स च—स्या०, रो० ।

६. आगारिकस्स—स्या०; अगारियस्स—सी० ।

७. अनागारिकस्स—स्या०, रो० ।

८. इस्सरियभोगसम्मानसङ्घातो—सी०, स्या०, रो० ।

चेव कित्तिवण्णभणनसङ्घातो^१ च यसो अभिवड्ढती ति^२ ।

गाथापरियोसाने कुम्भघोसको सोतापत्तिफले पतिट्ठहि । अञ्जोपि
बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु । एवं महाजनस्स सात्थिका
धम्मदेसना^३ जाता ति ।

कुम्भघोसकसेट्ठिवत्थु^४ दुत्थियं ।

१. कित्तिवण्णसङ्घातो—सी०, रो० ।

२. वड्ढती ति—स्या०, रो० ।

३. देसना—स्या० ।

४. कुम्भघोसकवत्थु—सी०, रो० स्या० ।

उट्टानेनप्पमादेना ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
चूळपन्थकत्थेरं आरब्भ कथेसि ।

राजगहे किर धनसेट्टिकुलस्स धीता वयप्पत्तकाले मातापितुहि
सत्तभूमिकस्स^१ पासादस्स उपरिमतले^२ अतिविय रक्खियमाना 5
योब्बनमदमत्तताय पुरिसलोला हुत्वा अत्तनो दासेनेव सद्धि सन्थवं
कत्वा, “अञ्जेपि मे इदं कम्मं जानेय्यु” ति भीता एवमाह—
“अम्हेहि इमस्मिं ठाने न सक्का वसितुं । सचे मे मातापितरो इमं
दोसं जानिस्सन्ति, खण्डाखण्डिकं मं करिस्सन्ति, विदेसं गन्त्वा
वसिस्सामा” ति । ते^३ हत्थसारं गहेत्वा अगगद्वारेन^४ निक्खमित्वा, 10
“यत्थ वा तत्थ वा अञ्जेहि अजाननट्टानं गन्त्वा वसिस्सामा” ति
उभोपि अगमंसु । तेसं एकस्मिं ठाने वसन्तानं संवासमन्वाय तस्सा
कुच्छिस्मिं गब्भो पतिट्ठासि । सा गब्भपरिपाकं आगम्म तेन सद्धि
मन्तेसि, “गब्भो मे परिपाकं गतो, जातिबन्धुविरहिते ठाने गब्भवुट्टानं
नाम उभिन्नम्पि अभ्हाकं दुक्खावहं, कुलगेहमेव गच्छामा” ति । सो, 15
“सच्चाहं तत्थ गमिस्सामि, जीवितं मे नत्थी” ति भयेन, “अज्ज
गच्छाम, स्वे गच्छामा” ति दिवसे अतिक्कामेसि । सा चिन्तेसि,
“अयं बालो अत्तनो दोसमहन्तताय गन्तुं न उस्सहति, मातापितरो
नाम एकन्तहिताव,^५ अयं गच्छतु वा, मा वा, अहं गमिस्सामी” ति ।
सा तस्मिं गेहा निक्खन्ते गेहपरिक्खारं पटिसामेत्वा अत्तनो कुलधरं 20
गतभावं^६ अनन्तरगेहवासीनं आरोचेत्वा मग्गं पटिपज्जि ।

सो पि घरं आगन्त्वा तं अदिस्वा पटिविस्सके पुच्छित्वा, “सा^७

१. सत्तभूमिकस्स—सी०, रो० ।

२. ते गेहे—स्या० ।

५. एकन्तहिता—सी०, रो० ।

७. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. उपरितले—स्या०, रो० ।

४. उत्तरेव द्वारेन—स्या० ।

६. गमनभावं—सी०, स्या०, रो० ।

- R. 241 कुलघरं गता” ति सुत्वा वेगेन अनुबन्धित्वा अन्तरामग्गे सम्पापुणि । तस्सा पि तत्थेव गम्भवुट्ठानं अहोसि । सो—“किं इदं भद्दे” ति पुच्छि । “सामि मे^१ एको पुत्तो जातो” ति । “इदानीं किं करिस्सामा” ति । “यस्सत्थाय मयं कुलघरं गच्छेय्याम तं कम्मं अन्तरामग्गेव^२ 5 निष्फन्नं, तत्थ गत्वा किं करिस्साम, निवत्तिस्सामा^३” ति द्वे पि एकचित्ता हुत्वा निवत्तिं सु । तस्स^४ च^५ दारकस्स पन्थे जातत्ता पन्थको ति नामं करिं सु । तस्सा न चिरस्सेव^६ अपरोपि गम्भो पतिट्ठहि । सब्बं पुरिमनयेनेव वित्थारेतब्बं । तस्सपि^७ दारकस्स पन्थे जातत्ता पठम- जातस्स महापन्थको ति नामं कत्वा^८ इतरस्स^९ चूलपन्थको ति नामं 10 करिं सु । ते द्वे पि दारके गहेत्वा अत्तनो वसनट्ठानमेव गता । तेसं तत्थ वसन्तानं महापन्थकदारको अञ्जो दारके, “चूळपिता महापिता ति, अय्यको अय्यिका^{१०}” ति च^{११} वदन्ते सुत्वा मातरं पुच्छि—“अम्म, अञ्जो दारका ‘अय्यको^{१२} अय्यिका^{१३}’ ति पि^{१४}, ‘महापिता^{१५} चूळपिता’ ति पि वदन्ति^{१६}, कच्चि^{१७} अम्हाकञ्जोव जातका नत्थी” ति ? “आम 15 तात, अम्हाकं^{१८} एत्थ जातका नत्थि । राजगहनगरे पन वो धनसेट्ठि नाम अय्यको, तत्थ अम्हाकं बहू जातका” ति । “कस्मा तत्थ न गच्छथ अम्मा” ति । सा अत्तनो अगमनकारणं पुत्तस्स अकथेत्वा पुत्तेसु पुनपुनं कथेन्तेसु सामिकं^{१९} आह—“इमे दारका मं अतिविय किलमेन्ति, किं नो मातापितरो दिस्वा मंसं खादिस्सन्ति, एहि^{२०} दारकानं अय्यककुलं 20 दस्सेस्सामा” ति । “अहं सम्मुखी^{२१} भवितुं न सक्खिस्सामि, ते पन

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. अन्तराव—सी०, रो० ।

३. निवत्तामालि—सी०, स्या०, रो० । ४-४. तस्सेव—स्या० ।

५. चिरेनेव—सी०, रो० ।

६. तस्सापि—स्या० ।

७. करित्वा—सी०, रो० ।

८. पच्छाजातस्स—स्या० ।

९. अय्यका—रो० ।

१०. सी०-रो० नत्थि ।

११-११. अय्यकोति वदन्ति अय्यिका ति १२-१२. सी०-रो० नत्थि ।

वदन्ति—स्या० ।

१३. सी०-रो० नत्थि ।

१४. तुम्हाकं—सी०, रो० ।

१५. पुत्तपितरं—सी०, रो० ।

१६. एहिदानी—स्या० ।

१७. सम्मुखी—सी० ।

नयिस्सामी” ति । “साधु येन केनचि उपायेन दारकानं अय्यककुलमेव
दद्धुं वट्ठती” ति । द्वेपि जना दारके आदाय अनुपुब्बेन राजगहं पत्वा
नगरद्वारे एकिस्सा सालाय पविसित्वा^१ दारकमाता द्वे दारके गहेत्वा
अत्तनो^२ आगतभावं मातापितूनं आरोचापेसि । ते तं सासनं सुत्वा--
“संसारे विचरन्तानं न पुत्तो न धीता, भूतपुब्बा नाम नत्थि, ते 5
अम्हाकं महापराधिका, न सक्का तेहि अम्हाकं चक्खुपथे ठातुं,
एत्तकं नाम धनं गहेत्वा द्वेपि जना फासुकट्टानं गन्त्वा जीवन्तु, दारके
पन इध पेसेन्तु” ति धनं दत्वा दूतं पाहेसुं ।

तेहि पेसितं धनं गहेत्वा दारके आगतदूतानञ्जेव हत्थे दत्वा
पहिणिसु । दारका अय्यककुले वड्डन्ति । तेसु चूळपन्थको अतिदहरो, 10
महापन्थको पन अय्यकेन सद्धिं दसबलस्स धम्मकथं सोतुं गच्छति ।
तस्स निच्चं सत्थु-सन्तिकं गच्छन्तस्स पब्बज्जाय चित्तं नमि । सो
अय्यकं आह—“सचे मं अनुजानेय्याथ, अहं पब्बजेय्यं” ति । “किं वदेसि R. 243
तात, सकलस्स लोकस्सापि मे पब्बजातो^३ तव पब्बज्जा भट्टिका ।
सचे सक्कोसि, पब्बजाही” ति । तं सत्थु सन्तिकं नेत्वा, “किं गहपति 15 B. 155
दारको ते लद्धो” ति वुत्तो, “आम भन्ते, अयं मे नत्ता तुम्हाकं सन्तिके
पब्बजितुकामो” ति आह । सत्था अञ्जतरं पिण्डपातचारिकं भिक्खुं,
“इमं दारकं पब्बाजेही” ति आणापेसि । थेरो तस्स तत्रपञ्चक-
कम्मट्ठानं आचिक्खित्वा पब्बाजेसि । सो बहुं बुद्धवचनं उगगण्हित्वा
परिपुण्णवस्सो उपसम्पदं लभित्वा योनिसोमनसिकारेन^४ कम्माट्ठानं^५ 20
करोन्तो अरहत्तं पापुणि । सो भानसुखेन फलसुखेन वीतिनामेन्तो
चिन्तेसि, “सक्का नु खो इदं सुखं चूळपन्थकस्स दातुं” ति । ततो
अय्यकसेट्ठिस्स सन्तिकं गन्त्वा एवमाह—“महासेट्ठि, सचे अनुजानेय्याथ,
अहं चूळपन्थकं पब्बाजेय्यं” ति । पब्बाजेथ भन्ते” ति । सेट्ठि किर

१. वसिसुं—स्था०, रो०, वसित्वा—सी०

२. —ति ते—सी० ।

५. योनिसोमनसिकारे—स्था०, रो० ।

२. सी०—स्था०-रो० नत्थि ।

४. पब्बजिततो—स्था० ।

६. कम्म—सी०, स्था०, रो० ।

R. 244

सासने च सुप्सन्नो, “कतरधीताय वो एते पुत्ता” ति पुच्छियमानो च
“पलातधीताया” ति वत्तुं लज्जति, तस्मा सुखेनेव तेसं पब्बज्जं
अनुजानि^१ । थेरो चूळपन्थकं पब्बाजेत्वा सीलेसु पतिट्ठापेसि । सो^२
पब्बजित्वाव दन्धो अहोसि ।^३

“पद्मं यथा कोकनदं^४ सुगन्धं,
पातो सिया फुल्लमवीतगन्धं ।
अङ्गीरसं पस्स विरोचमानं,
तपन्तमादिच्चभिवन्तलिक्खे” ति ॥

इमं एकं गाथं चतुहि मासेहि उग्गण्हितुं नासक्खि^५ । सो किर
10 कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले पब्बजित्वा पञ्चवा हुत्वा अञ्जतरस्स
दन्धभिक्षुनो उद्देसग्गह्वणकाले परिहासकेळि अकासि । सो भिक्षु तेन
परिहासेन लज्जितो नेव उद्देसं गण्हि, न सज्झायमकासि । तेन कम्मेन
अयं पब्बजित्वाव दन्धो जातो, गहितगहितं^६ पदं उपरुपरिपदं गण्हन्तस्स^७
नस्सति । तस्स इममेव गाथं उग्गहेत्तुं वायमन्तस्स चत्तारो मासा
15 अतिक्कन्ता । अथ नं महापन्थको^८—“चूळपन्थक, त्वं इमस्मि सासने
अम्बवो, चतुहि मासेहि एकं गाथम्पि गण्हितुं न सक्कोसि,
पब्बजितकिच्चं पन कथं मत्थकं पापेस्ससि, निक्खम इतो” ति
विहारा निक्कट्ठि । चूळपन्थको बुद्धसासने सिनेहेन गिहिभावं
न पत्थेति ।

B. 156

20 तस्मिं च काले महापन्थको भत्तुद्देसको अहोसि^९ । जीवको
कोमारमच्चो बहुं मालागन्धविलेपनं आदाय अत्तनो^{१०} अम्बवनं गन्त्वा
सत्थारं पूजेत्वा धम्मं सुत्वा उट्ठायासना दसवलं वन्दित्वा महापन्थकं
उपसङ्कमित्वा—“कित्ता भन्ते, सन्तिके भिक्षू” ति पुच्छि ।

१. अनुजानाति—स्या० ।

३. थेरो तं अनुसिक्खन्तो इमं गाथमाह—
स्या० अधिको पाठो ।

६. कस्माति ति ?—स्या० ।

८. उग्गण्हन्तस्स—स्या० ।

१०. होति—सी०, स्या०, रो० ।

२. सोपि—सी०, स्या०, रो० ।

४. पद्मं—सी०, रो०; पद्मं—स्या० ।

५. कोकनुदं—स्या० ।

७. गहित—सी०, रो० ।

९. आह—सी०, रो० ।

११. स्या० नत्थि ।

“पञ्चमत्तानि भिक्खुसतानी” ति । “स्वे भन्ते, बुद्धप्पमुखानि पञ्च
भिक्खुसतानि आदाय अम्हाकं निवेसने भिक्खं गण्हथ” ति ।
“उपासक, चूळपन्थको नामभिक्खुदन्धो, अविरुळ्ळिहधम्मो, तं ठपेत्वा
सेसानं निमन्तनं सम्पटिच्छामी” ति थेरो आह । तं सुत्वा चूळपन्थको
चिन्तेसि, “थेरो एत्तकानं भिक्खूनं निमन्तनं सम्पटिच्छन्तो मं बाहिरं 5
कत्वा सम्पटिच्छति,^१ निस्संसयं मय्हं भातिकस्स मयि चित्तं भिन्नं
भविस्सति, किं दानि मय्हं इमिना सासनेन, गिही हुत्वा दानादीनि
पुञ्जानि करोन्तो जीविस्सामी” ति । सो पुनदिवसे पातोव
विब्भमितुं पायासि ।

सत्था पञ्चूसकालेयेव लोकं वोलोकेन्तो इमं कारणं दिस्वा पठमतरं 10
गन्त्वा चूळपन्थकस्स गमनमग्गे द्वारकोट्टके चङ्क्रमन्तो अट्टासि ।
चूलपन्थको गच्छन्तो सत्थारं दिस्वा उपसङ्क्रमित्वा वन्दित्वा^२ अट्टासि^३ ।
अथ नं सत्था—“कुहि^४ पन त्वं चूलपन्थक, इमाय वेलाय गच्छसी” ति
आह । “भाता मं भन्ते, निक्कड्डुति, तेनाहं विब्भमितुं गच्छामी” ति ।
“चूळपन्थक तव पब्बज्जा नाम मम सन्तका^५, भातरा निक्कड्डितो 15
कस्मा मम सन्तिकं नागञ्छि^६, एहि, किं ते गिहिभावेन, मम सन्तिके
भविस्ससी” ति चक्कड्डिततलेन पाणिना तं सिरसि^७ परामसित्वा
आदाय गन्त्वा गन्धकुटिप्पमुखे निसीदापेत्वा—“चूळपन्थक, पुरत्था-
भिमुखो हुत्वा इमं पिलोतिकं ‘रजोहरणं रजोहरणं’ ति परिमज्जन्तो इधेव
होही” ति, इद्धिया अभिसङ्घतं परिसुद्धं पिलोतिकं दत्वा काले आरोचिते 20 R. 246
भिक्खुसङ्घपरिवुतो जीवकस्स गेहं गन्त्वा पञ्चत्तासने निसीदि ।
चूळपन्थकोपि सूरियं ओलोकेन्तो तं पिलोतिकं ‘रजोहरणं रजोहरणं’

१. पटिच्छामी--रो०, सी० ।

२. पटिच्छन्तो--सी०, रो० ।

३. पटिच्छति--सी०, रो० ।

४-४. वन्दि--स्या० रो० ।

५. कहं--सी०, स्या०, रो० ,

६. सन्तिके--स्या० ।

७. नागञ्छि--स्या० ।

८. सिरस्मि--सी०, रो० ।

ति परिमज्जन्तो निसीदि । तस्स तं पिलोतिकखण्डं परिमज्जन्तस्स^१
 किलिट्ठं अहोसि । ततो चिन्तेसि, “इदं पिलोतिकखण्डं अतिविय परिसुद्धं,
 इमं पन अत्तभावं निस्साय पुरिमपकत्तिं विजहित्वा^२ एवं किलिट्ठं जातं,
 अनिच्चा वत सङ्खारा” ति खयवयं पटुपेन्तो विपस्सनं वड्ढेसि । सत्था,
 5 “चूळपन्थकस्स चित्तं विपस्सनं आरुळ्हं” ति जत्वा—“चूळपन्थक
 त्वं^३ पिलोतिकखण्डमेव संकिलिट्ठं ‘रजं रजं’ ति^४ मा सज्जं करि,
 B. 157 अब्भन्तरे पन ते रागरजादयो अत्थि, ते हराही” ति वत्वा, ओभासं
 विस्सज्जेत्वा पुरतो निसिन्नो विय पञ्जायमानरूपो हुत्वा इमा गाथा
 अभासि—

- 10 “रागो रजो न च पन रेणु वुच्चति,
 रागस्सेतं अधिवचनं रजोति ।
 एतं रजं विप्पजहित्व भिक्खवो,
 विहरन्ति ते विगतरजस्स सासने ।
 दोसो रजो न च पन रेणु वुच्चति,
 15 दोसस्सेतं अधिवचनं रजोति ।
 एतं रजं विप्पजहित्व भिक्खवो,
 विहरन्ति ते विगतरजस्स सासने ।
 मोहो रजो न च पन रेणु वुच्चति,
 मोहस्सेततं अधिवचनं नजोति ।
 20 एतं रजं विप्पजहित्व भिक्खवो,
 विहरन्ति ते विगतरजस्स सासने” ति ॥

R. 247 गाथापरियोसाने चूळपन्थको सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं
 पापुणि । सह पटिसम्भिदाहियेवस्स तीणि पिटकानि आगमिसु ।

सो किर पुब्बे राजा हुत्वा नगरं पदक्खिणं करोन्तो नलाटतो सेदे
 मुच्चन्ते परिसुद्धेन साटकेन नलाटन्तं पुञ्छि, साटको किलिट्ठो अहोसि ।

१. परिमज्जन्तस्स परिमज्जन्तस्स—सी० । २. जहित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. त्वं एतं—स्या० ।

४. २-रजरज्जितं पि—स्या० ।

सौ, “इमं सरीरं निस्साय एवरूपो परिसुद्धो साटको पकति जहित्वा किलिट्ठो जातो, अनिच्चा वत सङ्घारा” ति अनिच्चसञ्जं पटिलभि । तेन कारणेनस्स रजोहरणमेव पच्चयो जातो ।

जीवको पि खो कोमारभच्चो दसबलस्स दक्खिणोदकं उपनामेसि । सत्था—“ननु जीवक विहारे भिक्खू अत्थी” ति हत्थेन पत्तं पिदहि । 5 महापन्थको—“ननु, भन्ते, विहारे भिक्खू नत्थी” ति आह । सत्था—“अत्थि जीवका” ति आह । जीवको—“तेन हि भणे, गच्छ, विहारे भिक्खूनं अत्थिभावं वा नत्थिभावं ना त्वञ्जेव^१ जानाही” ति पुरिसं पेसेसि । तस्मिं खणे चूळपन्थको, “मय्हं भातिको विहारे भिक्खू नत्थी ति भणति, विहारे भिक्खून अत्थिभावमस्स पकासेस्सामी” ति 10 B. 158 सकलं अम्बवनं भिक्खूनञ्जेव पूरेसि । एकच्चे भिक्खू चीवरकम्मं करोन्ति, एकच्चे रजनकम्मं करोन्ति, एकच्चे सज्झायं करोन्ति । एवं अञ्जमञ्जअसदिसं भिक्खुसहस्सं मापेसि । सो पुरिसो विहारे बहू भिक्खू दिस्वा निवत्तित्वा—“अय्य, सकलं अम्बवनं भिक्खूहि परिपुण्णं” ति जीवकस्स आरोचेसि । थेरोपि खो तत्थेव— 15

सहस्सक्खत्तुमत्तानं, निम्मिनित्वान पन्थको ।

R. 249

निसीदम्बवने रम्मे, याव कालप्पभेदनाति ॥

अथ सत्था तं पुरिसं आह—“विहारं गन्त्वा ‘सत्था चूळपन्थकं नाम पक्कोसती’ ति वदेही” ति । तेन गन्त्वा तथा वुत्ते, “अहं चूळपन्थको, अहं चूळपन्थको” ति मुखसहस्सं उट्ठहि । सो^२ पुरिसो 20 पुन^३ गन्त्वा—“सब्बेपि किर ते, चूळपन्थकायेव नामा” ति आह । “तेन हि गन्त्वा यो “अहं चूळपन्थको” ति पठमं वदति, तं हत्थे गण्ह, अवसेसा अन्तरधायिस्सन्ती” ति । सो तथा अकासि । तावदेव सहस्समत्ता भिक्खू अन्तरधायिंसु । थेरोपि^३ तेन^३ पुरिसेन सद्धि अगमासि । सत्था भत्तकिच्चपरियोसाने जीवकं आमन्तेसि—“जीवक, 25 चूळपन्थकस्स पत्तं गण्हाहि,^४ अयं ते अनुमोदनं करिस्सती” ति ।

१. सी०स्या०—रो० नत्थि ।

२-२. थेरो—स्या०; थेरो गतेन—सी०, रो० ।

३-३. थेरो—स्या०, थेरो गतेन—सी०-द्वो० नत्थि । ४. गण्ह—सी०, स्या०, रो० ।

जीवको तथा अकासि । थेरो सीहनादं नदन्तो तरुणसीहो विय तीहि
पिटकेहि^१ सङ्गोभेत्वा अनुमोदनमकासि । सत्था उट्ठायासना भिक्खुसङ्घ-
परिवृतो विहारं गन्त्वा भिक्खूहि वत्ते दस्सिते^२ गन्धकुटिप्पमुखे ठत्वा
भिक्खुसङ्घस्स सुगतोवादं दत्वा कम्मट्ठानं कथेत्वा भिक्खुसङ्घं उय्योजेत्वा

- 5 सुरभिगन्धवासितं गन्धकुटिं पविसित्वा दक्खिणेन पस्सेन सीहसेय्यं
उपगतो । अथ सायण्हसमये भिक्खू इतो चितो च समोसरित्वा
R. 259 रत्तकम्बलसाणिया^३ परिक्वित्ता^४ विय निसीदित्वा सत्थु गुणकथं
आरभिसु—“आवुसो, महापन्थको चूळपन्थकस्स अज्झासयं अजानन्तो
चतूहि मासेहि एकं गाथं उग्गण्हापेतुं न सक्कोति, ‘दन्धो अयं’ ति
10 विहारा निक्कट्ठि । सम्मासम्बुद्धो पन अत्तनो अनुत्तरधम्मराजताय
एकस्मिं येवस्स अन्तरभत्ते सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं अदासि, तीणि
पिटकानि सह पटिसम्भिदाहियेव आगतानि, अहो बुद्धानं बलं नाम
महन्तं” ति ।

B 159

- अथ भगवा धम्मसभायं इमं कथापवत्तिं जत्वा, “अज्ज मया गन्तुं
15 वट्ठती” ति बुद्धसेय्याय उट्ठाय सुरत्तदुपट्टं निवासेत्वा विज्जुलतं विय
कायबन्धनं बन्धित्वा रत्तकम्बलसदिसं सुगतमहाचीवरं^५ पारुपित्वा
सुरभिगन्धकुटितो निक्खम्म मत्तवरवारणसीहविजम्भितविलासेन^६
अनन्ताय बुद्धलीळाय^७ धम्मसभं गन्त्वा अलङ्कृतमण्डलमाळमज्जे
सुपञ्जत्तवरबुद्धासनं^८ अभिरुह्य छब्बणबुद्धरंसियो^९ विस्सज्जेन्तो
20 अण्णवकुच्छि खोभयमानो युगन्धरमत्थके बालसूरियो विय आसनमज्जे
R. 250 निसीदि । सम्मासम्बुद्धे पन आगतमत्ते भिक्खुसङ्घो कथं पच्छिन्दित्वा
तुण्ही अहोसि । सत्था मुदुकेन मेत्तचित्तेन^{१०} परिस ओलोकेत्वा, “अयं

१. पिटकाहि—सी० ;

पिटकानि—स्या०, रो० ।

४. परिक्विपन्तो—सी०, रो० ।

६. मत्तवरवारणसीहविकन्तविलासेन—

सी०, रो०, स्या० ।

९. छब्बणवरबुद्धरंसियो—सी० ।

२. दस्सिते उट्ठायासना—स्या० ।

३. रत्तकम्बलसाणि—सी०, रो० ।

५. सुगतमहापसुकूलचीवरं—स्या० ।

७. बुद्धलीलहाय—सी०, रो०, स्या० ।

८. सुपञ्जत्तवरबुद्धासनं—स्या० ।

१०. स्या० नत्थि ।

परिसा अतिविय सोभति, एकस्सपि हत्थकुक्कुच्चं वा पादकुक्कुच्चं वा
उक्कासितसद्दो वा खिपितसद्दो वा नत्थि, सब्बेपि इमे बुद्धगारवेन
सगारवा, बुद्धतेजेन तज्जिता । मयि आयुक्कप्पम्पि अकथेत्वा निसिन्ने^१
पठमं कथं समुट्ठापेत्वा न कथेस्सन्ति । कथासमुट्ठापनवत्तं नाम मयाव
जानितब्बं, अहमेव पठमं कथेस्सामी” ति मधुरेन ब्रह्मस्सरेन भिक्खू 5
आमन्तेत्वा—“काय नुत्थ, भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना, का च
पन वो अन्तराकथा विप्पकता” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति
वुत्ते—“न, भिक्खवे, चूळपन्थको इदानेव दन्धो, पुब्बेपि दन्धोयेव, न
केवलस्ससाहं इदानेव अवस्सयो जातो, पुब्बेपि अवस्सयो अहोसिमेव ।
पुब्बे पनाहं इमं लोकियकुटुम्बस्स सामिकं अकासि, इदानीं लोकुत्तर- 10
कुटुम्बस्सा” ति वत्वा, तमत्थं वित्थारतो सोतुकामेहि भिक्खूहि
आयाचितो अतीतं आहरि—

अतीते भिक्खवे^२ बारणसिनगरवासी एको माणवो तक्कसिलं
गत्वा सिप्पुगगहणत्थाय दिसापामोक्खस्स आचरियस्स धम्मन्तेवासिको 15
हुत्वा पञ्चन्नं माणवकसतानं अन्तरे अतिविय आचरियस्स उपकारको
अहोसि, पादपरिकम्मादीनि सब्बकिच्चानि करोति । दन्धताय
पन किञ्चि उगगणिहुतुं न सक्कोति । आचरियो, “अयं मम
बहूपकारो, सिक्खापेस्सामि नं” ति वायमन्तोपि^३ किञ्चि सिक्खा- R. 251
पेतुं न सक्कोति । सो चिरं वसित्वा एकगाथम्पि^४ उगगणिहुतुं
असक्कोन्तो उक्कण्ठित्वा—“ गमिस्सामी ” ति आचरियं 20
आपुच्छि । आचारियो चिन्तेसि, “अयं मय्हं-उपकारको, पण्डित-
भावमस्स पच्चासिसमि^५ न^६ नं^७ कातुं सक्कोमि, अवस्सं
मया इमस्स पच्चुपकारो कातब्बो, एकमस्स मन्तं बन्धित्वा
दस्सामी” ति सो तं अरञ्जं नेत्वा “ घट्टेसि घट्टेसि, किं कारणा घट्टेसि
अहम्पि तं जानामि जानामी” ति इमं मन्तं उगगहापेन्तो 25

१. निसिन्ने केचि—स्या० ।

२. सी०-स्था-रो० नत्थि ।

३. वायमन्तो—रो० ।

४. एकं गाथापदम्पि—सी० ।

५. पच्चासीसामि—म० ।

६. च—स्या० ।

७. पन—सी० रो० ।

अनेकसतक्खत्तुं परिवत्तापेत्वा, “पञ्जायति ते” ति पुच्छित्वा, “आमं पञ्जायति” ति वुत्तो, “दन्धेन नाम वायामं कत्वा पगुणं कर्तं सिप्पं न पलायती” ति चिन्तेत्वा^१ मग्गपरिब्बयं दत्वा--“गच्छ, इमं मन्तं निस्साय जीविस्ससि, अपलायनत्थाय पनस्स निच्चं सज्झायं करेय्यासी” ति
 5 वत्वा तं^२ उय्योजेसि । अथस्स माता वारणसियं सम्पत्तकाले^३, “पुत्तो मे सिप्पं सिक्खित्वा आगतो” ति^४ महासक्कारसम्मानं अकासि ।

तदा वाराणसिराजा, “अत्थि नु खो मे कायकम्मादीसु कोचि दोसो” ति पच्चवेक्खन्तो, अत्तनो अरुच्चनकं किञ्चि कम्मं अदिस्वा, “अत्तनो वज्जं नाम अत्तनो न पञ्जायति, परेसं पञ्जायति, नाग-
 10 रानं परिग्गण्हिस्सामी” ति चिन्तेत्वा सायं अञ्जातकवेसेन निक्ख-
 मित्वा, “सायमासं भुज्जित्वा निसिन्नमनुस्सानं कथासल्लापो नाम नानप्पकारको होति, सचाहं अधम्मेन रज्जं कारेमि, पापेन अधम्मिकेन रज्जा दण्डबलिआदीहि हतम्हा’ ति वक्खन्ति । सचे धम्मेन रज्जं करोमि, ‘दीघायुको होतु नो राजा’ ति आदीनि वत्वा मम गुणं कथेस्सिन्ती’ ति तेसं तेसं गेहानं भित्तिअनुसारेनेन^५ विचरति ।

R. 252 15

तस्मिं खणे उमङ्गचोरा^६ द्विघ्नं गेहानं अन्तरे उमङ्गं^७ भिन्दन्ति, एकउमङ्गेनेव^८ द्वे गेहानि पविसनत्थाय । राजा ते दित्वा गेहच्छायाय अट्टासि । तेसं उमङ्गं^९ भिन्दित्वा गेहं पविसित्वा भण्डकं^{१०} ओलोकितकाले^{११} माणवो पबुज्जित्वा तं मन्तं सज्झायन्तो “घट्टेसि, घट्टेसि
 20 किं कारणा घट्टेसि, अहम्पि तं जानामि जानामी” ति आह्व । ते तं सुत्वा, “इमिना किरम्हा जाता, इदानी नो नासेस्सती” ति निवत्थ-
 वत्थानिपि घड्डेत्वा भीता सम्मुखसम्मुखद्वानेनेव^{१२} पलायिसु । राजा ते

१. आचिक्खित्वा—स्या० ।

२. सी० नत्थि ।

३. पत्तकाले—सी०, रो० ।

४. —ति माता—स्वा०, षो०

५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

६. भित्तिअनुसारेन—सी०, स्या०, रो० ।

७. उम्मग्गचोरा—सी०, रो० ।

८. उम्मग्गं—सी०, रो० ।

९. एकउम्मग्गेनेव—सी०, रो० ।

१०. भण्डानं—सी०, स्या०, रो० ।

११. ओलोकनकाले—सी०, स्या०, रो० । १२. सम्मुखसम्मुखद्वानेन—सी०. रो० ।

पलायन्ते दिस्वा इतरस्स च^१ मन्तसज्झायनसदं सुत्वा गेहज्जेव^२
ववत्थपेत्वा^३ नागरानं परिग्गण्हित्वा निवेसनं पाविसि । सो^३ विभाताय
पन रत्तिया पातोवेकं पुरिसं पक्कोसित्वा आह—“गच्छ, भणे,
असुकवीथियं नाम यस्मि^४ गेहे उमङ्गो^५ भिन्नो, तत्थ तक्कसिलतो^७
सिप्पं उग्गण्हित्वा आगतमाणवो अत्थि, तं आनेही” ति । सो गन्त्वा,
“राजा तं पक्कोसती” ति वत्वा, माणवं आनेसि । अथ नं राजा आह—
“त्वं तात, तक्कसिलतो^७ सिप्पं उग्गण्हित्वा आगतमाणवो” ति ।
“आम देवा” ति । अम्हाकम्पि तं सिप्पं देही” ति । “साधु देव,
समानासने^८ निसीदित्वा गण्हाही” ति । राजापि^९ तथा कत्वा^{१०} मन्तं
गहेत्वा, “अयं ते आचरियभागो” ति सहस्सं अदासि ।

5 B. 161

10 R. 253

तदा सेनापति रज्जो कप्पकं आह—“कदा रज्जो मस्सु
करिस्ससी” ति । “स्वे वा परसुवे वा” ति । सो तस्स सहस्सं दत्वा,
“किच्चं मे^{११} अत्थी” ति वत्वा, “किं सामी” ति वुत्ते “रज्जो
मस्सुकम्मं करोन्तो विय हुत्वा खुरं अतिविय प्हंसित्वा गलनाळि
छिन्द^{१२}; त्वं सेनापति भविस्ससि अहं राजा” ति । सो—“साधु” ति
सम्पटिच्छित्वा^{१३}, रज्जो मस्सुकम्मकरणदिवसे गन्धोदकेन मस्सुं तेमेत्वा
खुरं प्हंसित्वा नलाटन्ते गहेत्वा, “खुरो थोकं कुण्ठाकारो^{१४}, एकप्पहारेनेव
गलनाळि छिन्दितुं वट्ठती” ति पुन एकमन्तं ठत्वा खुरं प्हंसि । तस्मि
खणे राजा अत्तनो मन्तं सरित्वा सज्झायं करोन्तो—“घट्टे सि घट्टे सि,
किं कारणं घट्टे सि, अहम्पि तं जानामि जानामी” ति आह ।

15

20

१. सी०-रो०—नत्थि ।

३. सी०-स्या०-रो०—नत्थि ।

५. असुकस्मि नाम—स्या० ।

७. तक्कसिलातो—सी०, रो० ।

९. अथ नं राजा—स्या० ।

११. नो०—स्या० ।

१३. सम्पटिच्छि—सी०, रो० ।

२-२. सी०-स्या०-रो०—नत्थि ।

४. सी०—नत्थि ।

६. उम्मगो—सी०, रो० ।

८. समासने—स्या०, रो० ।

१०. कत्वा तं—स्या० ।

१२. छिन्दित्वा—स्या० ।

१४. कुण्ठाकारो—सी०, रो० ।

नहापितस्स^१ नलाटतो सेदा मुच्चिंसु । सो, “जानाति मम कारणं राजा” ति भीतो खुरं भूमियं खिपित्वा पादमूले उरेन निपज्जि । राजानो नाम छेका होन्ति, तेन तं एवमाह—“अरे दुट्ठ नहापित^२, ‘न मं राजा जानाती’ ति सज्जं करोसी” ति । “अभयं मे देहि देवा” ति । “होतु, मा भायि, कथेसी” ति । “सेनापति मे, देव, सहस्सं दत्त्वा ‘रज्जो मस्सुं करोन्तो विय गलनाळि छिन्द^३, अहं राजा हुत्वा त्वं सेनापतिं करिस्सामी” ति आहा” ति । राजा तं सुत्वा, “आचरिय मे निस्साय जीवितं लद्धं” ति चिन्तेत्वा^४ सेनापतिं पक्कोसापेत्वा—“अम्भो सेनापति, किं नाम तथा मम सन्तिका न लद्धं, इदानि तं दट्ठुं न सक्कोमि, मम रट्ठा निक्खमाही”^५ ति तं रट्ठा पब्बाजेत्वा आचरियं पक्कोसापेत्वा—“आचरिय, तं निस्साय मया जीवितं लद्धं” ति वत्वा, महन्तं सक्कारं करित्वा तस्स सेनापतिट्ठानं अदासि । सो तदा चूळपन्थको अहोसि, सत्था दिसापामोक्खो आचरियो ति ।^६

15 सत्था^७ इमं^८ अतीतं आहरित्वा—“एवं भिक्खवे, पुब्बेपि चूळपन्थको दन्धोयेव अहोसि, तदापिस्साहं अवस्सयो हुत्वा तं लोकिय-कुटुम्बे पतिट्ठापेसि” ति वत्वा पुन एकदिवसं, “अहो सत्था चूळपन्थकस्स अवस्सयो जातो” ति कथाय समुट्ठिताय चूळसेट्ठिजातके अतीतवत्थुं कथेत्वा—

20 “अप्पकेनापि मेधावी, पाभतेन विचक्खणो ।
समुट्ठापेति अत्तानं, अणुं अग्गिं व सन्धमं” ति ॥

गाथं वत्वा—“न भिक्खवे, इदानेवाहं इमस्स अवस्सयो जातो, पुब्बेपि अवस्सयो अहोसिमेव । पुब्बे पनाहं इमं लोकियकुटुम्बस्स सामिकं

१. नहापितस्स—सी०, रो०; स्या० ।

२. तस्मिं मते—स्या० ।

३. स्या०—नत्थि ।

४. आचरियो—सी० ।

२. नहापित—सी०, स्या०, रो० ।

४-४. सी०-रो०—नत्थि ।

६. निक्खमा ति—सी०, स्या०, रो० ।

८-८. तस्मा इदं—सी०, रो० ।

अकासिं, इदानीं लोकुत्तरकुटुम्बस्स । तदा हि चूळन्तेवासिको
चूळपन्थको अहोसि, चूळसेट्ठि पन पण्डितो व्यत्तो नक्खत्तकोविदो
अहमेवा” ति जातकं समोधानेसि ।

पुनेकदिवसं धम्मसभायं^१ कथं समुट्ठापेसुं, “आवुसो चूळपन्थको
चतूहि मासेहि चतुप्पदं गाथं गहेतुं असक्कोन्तेपि विरियं^२ 5
अनोस्सज्जित्वाव अरहत्ते^३ पतिट्ठितो, इदानीं लोकुत्तरधम्मकुटुम्बस्स
सामिको जातो” ति । सत्था आगन्त्वा—“काहं नुत्थ भिक्खवे, एतरहि
कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते—“भिक्खवे,
मम सासने आरद्धविरियो^४ भिक्खु लोकुत्तरधम्मस्स सामिको
होतियेवा^५” ति क्त्वा इमं गाथमाह— 10

R. 255

२५ § “उट्ठानेनप्पमादेन, संयमेन दमेन च ।

दीपं कयिराथ मेधावी, यं ओघो नाभिकीरती” ति ॥५॥

तत्थ दीपं कयिराथा ति विरियसङ्घातेन^६ उट्ठानेन, सतिया
अविप्पवासाकारसङ्घातेन अप्पमादेन, चतुपारिसुद्धिसीलसङ्घातेन संयमेन,
इन्द्रियदमेन चाति इमेहि कारणभूतेहि चतूहि धम्मेहि धम्मोजपञ्चाय 15
समन्नागतो मेधावी इमस्मि अतिविय दुल्लभपतिट्ठिताय अतिगम्भीरे
संसारसागरे अत्तनो पतिट्ठानभूतं अरहत्तफलं दीपं कयिराथ, करेय्य,
कातुं सक्कुणेय्या ति अत्थो । कीदिसं ? यं ओघो नाभिकी ती ति
यं चतुब्बिधो पि किलेसोघो अभिकिरितुं विद्धंसेतुं न सक्कोति ।
न हि सक्का अरहत्तं ओघेन अभिकिरितुं ति^७ । 20

गाथापरियोसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं । एवं देसना-
सम्पत्तपरिसाय सात्थिका जाता ति ।

B. 163

[चूळपन्थकत्थेयवत्थु ततियं]

१. धम्मसभायं भिक्खू—स्या० ।

२. वीरियं—स० ।

३. महन्ते—रो० ।

४. आरद्धविरियो—म० ।

५. येवा—रो० ।

६. वीरियसङ्घातेन—म० ।

७. विकिरितुन्ति—सी० री० ;

विकीरितुन्ति—स्या० ।

पमादमनुयुञ्जन्ती ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विरहन्ती
बालनक्खत्तं आरब्ध कथेसि ।

एकस्मिं हि^२ समये सावत्थियं बालनक्खत्तं नाम सङ्खट्टं । तस्मिं
नक्खत्ते बाला दुम्मेधिनो जना छारिकाय चैव गोमयेन च सरीरं
५ मक्खेत्वा सत्ताहं असब्भं^३ भणन्ता^४ विचरन्ति । किञ्चि^५ जाति^६
सुहज्जे^७ वा पब्बजितं वा दिस्वा लज्जन्ता^८ नाम नत्थि । द्वारे द्वारे
ठत्वा असब्भं भणन्ति । मनुस्सा तेसं असब्भं सोतुं असक्कोन्ता याथबलं
अड्डं वा पादं वा कहापणं वा पेसेन्ति । ते तेसं द्वारे लद्धं लद्धं गहेत्वा
पक्कमन्ति । तदा पन सावत्थियं पञ्च कोटिमत्ता अरियसावका
१० वसन्ति^९ । ते सत्थु सन्तिकं^{१०} सासनं^{११} पेसयिसु—“भगवा भन्ते,
सत्ताहं भिक्खुसङ्घेन सद्धि नगरं अप्पविसित्वा विहारेयेव होतु” ति ।
तच्च पन सत्ताहं भिक्खुसङ्घस्स विहारेयेव यागुभत्तादीनि सम्पादेत्वा
पहिंसु^{१२}, सयम्पि गेहा न निक्खमिसु । ते^{१३} नक्खत्ते पन परियोसिते
अठुमे दिवसे बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा नगरं पवेसेत्वा महादानं
१५ दत्वा एकमन्तं निसिन्ना—“भन्ते, अतिदुक्खेन नो सत्तदिवसानि^{१४}
अतिक्कन्तानि^{१५}, बालानं असब्भानि^{१६} सुणन्तानं
कण्णा भिज्जनाकारप्पत्ता^{१७} होन्ति, कोचि कस्सचि न लज्जति, तेन

१. बालनक्खत्तवत्थु—स्या० ;
बालनक्खत्तवत्तगुटुवत्थु—रो० ।
४. भणन्तो—रो० ।
६. जाति—स्या० ।
८. लज्जन्तो—सी०, रो० ।
१०. स्या०—वत्थि ।
१२. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।
१४. दिवसा—सी०, स्या०, रो० ।
१६. असब्भं—स्या० ।

२. हि किर—स्या० ।
३. असब्भिवाचं—स्या० ।
५. तस्मि—रो०, सी०; कञ्चि—स्या० ।
७. सुहज्जे—सी०, रो० ।
९. होन्ति—स्या०; सी०-रो० नत्थि ।
११. सी०-रो० नत्थि ।
१३. स्या०-रो० नत्थि ।
१५. अतिक्कन्ता—सी०, स्या० रो० ।
१७. कण्णाभिज्जनाकारप्पत्ता विय—स्या० ।

मयं तुम्हाकं अन्तोत्तरं पविसितुं नादम्ह, मयम्पि गेहतो न निक्खमिम्हा” ति आहंसु । सत्था तेसं कथं सुत्वा—“बालानं दुम्मेधानं किरिया नाम एवरूपा होति, मेधाविनो पन धनसारं विय अप्पमादं रक्खित्वा अमत्तमहानिब्बानसम्पत्तिं पाप्पुणन्ती” ति वत्वा इमा गाथा अभासि—

5

२१ § “पमादमनुयुञ्जन्ति, बाला दुम्मेधिनो जना ।

अप्पमादञ्च मेधावी, धनं सेट्ठं रक्खति ॥६॥

२७ § मा पमादमनुयुञ्जेथ, मा कामरतिसन्धवं ।

B. 164

अप्पमत्तो हि ज्ञायन्तो, पप्पोति विपुलं सुखं” ति ॥७॥

तत्थ बाला ति बाल्येन समन्नागता इधलोकपरलोकत्थं अजानन्ता । 10
दुम्मेधिनो ति निप्पञ्जा । ते पमादे आदीनवं अपस्सन्ता पमादं अनु-
युञ्जन्ति पवत्तेन्ति^१, पमादेन कालं वीतिनामेन्ति । मेधावी ति
धम्मोजपञ्जाय समन्नागतो पन पण्डितो कुलवंसागतं सेट्ठं उत्तमं
सत्तरतनधनं विय अप्पमादं रक्खति । यथा हि उत्तमं धनं निस्साय,
“कामगुणसम्पत्तिं पाप्पुणिस्साम, पुत्तदारं^२ पोसेस्साम^३, परलोकगमन- 15
मग्गं सोधेस्सामा” ति धने आनिसंसं पस्सन्ता तं रक्खन्ति, एवं
पण्डितोपि अप्पमत्तो, “पठमज्झानादीनि पटिलभिस्सामि, मग्गफला-
दीनि पाप्पुणिस्सामि^४, तिस्सो विज्जा छ अभिञ्जा
सम्पादेस्सामी” ति अप्पमादे आनिसंसं पस्सन्तो धनं सेट्ठं^५ अप्पमादं
रक्खती ति अत्थो । मा पमादं ति तस्मा तुम्हे मा पमादमनुयुञ्जेथ, 20
मा पमादेन कालं वीतिनामयित्थ । मा कामरतिसन्धवं ति वत्थुकाम-
किलेसकामेसु रतिसङ्घातं तण्हासन्धवम्पि मा अनुयुञ्जेथ मा

R. 258

१. स्या० नत्थि ।

२-२. स्या० नत्थि ।

३. पाप्पुणाति—स्या०, रो० ।

४. सम्पादेती ति—स्या०, रो० ।

५. सेट्ठं विय—स्या० ।

चिन्तयित्थ मा पटिलमित्थ । अप्पमत्तो ही ति उपट्ठितस्सतिताय हि
अप्पमत्तो भायन्तो पुग्गलो विपुलं उळ्ळारं निब्बानसुखं पापुणाती ति ।

गाथा परियोसाने बहू सोतपन्नादयो अहेसुं । महाजनस्स सात्थिका
धम्मदेसना जाता ति ।

5

[बालनक्खत्तसङ्खट्टवत्थु^१ चतुत्थं]

२-५ महाकस्सपत्थेरवत्थु

पमादं अप्पमा ना ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
महाकस्सपत्थेरं आरम्भ कथेसि । एकस्मिं हि दिवसे थेरो पिप्फलिगुहाय
विहरन्तो राजगहे पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो
आलोकं वड्ढेत्वा पत्ते च अप्पमत्ते च उदकपथवीपब्बतादीसु चवनके
उपपज्जनके च सत्ते दिब्बेन चक्खुना ओलोकेन्तो निसीदि । सत्था
जेतवने निसिन्नकोव^१ “केन नु खो विहारेन अज्ज मम पुत्तो कस्सपो
विहरती” ति दिब्बेन चक्खुना उपधारेन्तो, “सत्तानं चुतूपपातं
ओलोकेन्तो विहरती” ति अत्वा—“सत्तानं चुतूपपातो^२ नाम
बुद्धजाणेनपि अपरिच्छिन्नो, मातुकुच्छियं पटिसन्धिं गहेत्वा मातापितरो
अजानापेत्वा चवनसत्तानं परिच्छेदो कातुं न सक्का, ते जानितुं तव
अविसयो, कस्सप^३, अप्पमत्तको तव विसयो, सब्बसो पन चवन्ते च
उपपज्जन्ते^४ च जानितुं पस्सितुं बुद्धानमेव विसयो” ति वत्वा ओभासं
फरित्वा सम्मुखे निसिन्नो विय हुत्वा इमं गाथमाहु—

5 B. 165

R. 259

10

६ § “पमादं अप्पमादेन यदा नुवति पण्डितो ।

पज्जापासादमारुह, असोको सोकिनि पजं ।

पब्बतट्ठोव भूमट्ठे, धीरो बाले अबेक्खती” ति ॥८॥

15

तत्थ नुदती ति यथा नाम पोक्खरणिं पविसन्तं नवोदकं पुराणोदकं
खोभेत्वा^५ तस्सोकासं अदत्वा तं^६ अत्तनो मत्थकमत्थकेन^७ पलोयन्तं

१. उदकपठवीपब्बतादीसु —म०;

२. निसिन्नोव—सी०, रौ० ।

उदकपठविपब्बतादीसु—स्या० ।

३. चुतूपपातं—सी० ।

४. अपरिच्छिन्नं—सी० ।

५. परिच्छेदं—स्या० ।

६. स्या० नत्थि ।

७. उपपज्जन्ते—सी०, रौ० ।

८. सङ्खीभेत्वा—सी०, स्या०, रौ० ।

९. स्या० नत्थि ।

१०. मत्थकेन—स्या० ।

- नुदति नीहरति, एवमेव पण्डितो अप्पमादलक्खणं ब्रूहेन्तो^१
 पमादस्सोकासं अदत्वा यदा अप्पमादवेगेन तं नुदति नीहरति, अथ सो
 पनुन्नपमादो अच्चुग्गतत्थेन परिसुद्धं दिब्बचक्खुसङ्घातं पञ्चापासादं
 तस्स अनुच्चविकं पटिपदं पूरेन्तो तां पटिपदाय निस्सेणिया पासादं
 5 विय आरुह्य पहीनसोकसल्लताय असोको, अप्पहीनसोकसल्लताय
 सोकिनिं पजं सत्तनिकायं^२ चवमानञ्चेव उपपज्जमानञ्च^३
 दिब्बचक्खुना अवेक्खति पस्सति । यथा किं ? पब्बतट्ठो च भूमट्ठे ति^४
 पब्बतमुद्धति ठितो भूमियं ठिते, उपरिपासादे वा पन ठितो पासादपरिवेणे
 ठिते^५ अकिच्छेन अवेक्खति, तथा सो पि धीरो पण्डितो महाखीणासवो
 10 असमुच्छिन्नवट्टवीजे बाले चवन्ते च उपपज्जन्ते^६ च अकिच्छेन अवेक्खती
 ति ।

R. 260

गाथापरियोसाने बहू सोत्तापत्तिफलादीनि सच्चिकरिंसू ति ।

[महाकस्सपत्थेरवत्थु पञ्चमं]

१. ब्रूहेन्तो—स्या० ।

२. सत्तकायं—सी०, रो० ।

३. उपपज्जमानञ्च—सी०, रो० ।

४. भूमट्ठे—सी०, रो० ।

५. सा० रो० नत्थि ।

६. उपपज्जन्ते—सी०, रो० ।

अप्पमत्तो पमत्तेसू ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो द्वे
 सहायके भिक्खू आरब्ध कथेसि । ते किर सत्थु सन्तिके कम्मट्ठानं गहेत्वा
 आरञ्जकविहारं पविसिंसु । तेसु एको किर^२ कालस्सेव^३ दारुणि
 आहरित्वा अङ्गारकपल्लं सज्जेत्वा^४ दहरसामणेरेहि सद्धि सल्लपन्तो
 पठमयामं विसिब्बमानो^५ निसीदति । एको अप्पमत्तो समणधम्मं
 करोन्तो इतरं ओवदति—“आवुसो मा एवं करि, पमत्तस्स हि^६ चत्तारो
 अपाया सकघरसदिसा^७ । बुद्धा नाम साठेय्येन आराधेतुं न सक्का”
 ति, सो तस्सोवादं न सुणाति । इतरो, “नायं वचनक्खमो” ति तं
 अवत्वा^८ अप्पमत्तो व^९ समणधम्ममकासि । अलसत्थेरोपि पठमयामे
 विसिब्बेत्वा इतरस्स चङ्कमित्वा गब्भं पविट्ठकाले पविसित्वा—
 “महाकुसीत त्वं^{१०} निपज्जित्वा सयनत्थाय अरञ्जं पविट्ठोसि, किं
 बुद्धानं सन्तिके कम्मट्ठानं गहेत्वा उट्ठाय^{११} समणधम्मं कातुं^{१२} वट्ठती”
 ति वत्वा, अत्तनो वसनट्ठानं पविसित्वा निपज्जित्वा सुपति । इतरोपि
 मज्झिमयामे विस्समित्वा पच्छिमयामे पच्चुट्ठाय समणधम्मं करोति ।
 सो एवं अप्पमत्तो विहरन्तो नचिरस्सेव सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं
 पापुणि । इतरो पमादेनेव कालं वीतिनामेसि । ते वुट्ठवस्सा सत्थु
 सन्तिकं गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं निसीदिसु । सत्था तेहि
 सद्धि पटिसन्थारं कत्वा—“कच्चि भिक्खवे, अप्पमत्ता समणधम्मं करित्थ,

R. 261

10

15

१. द्वे सहायकभिक्खुवत्थु—स्या०, रो० । २. स्या०-रो० नत्थि ।
 ३. सकालस्सेव—स्या० । ४. सज्जेत्वा विसिब्बेत्वा—स्या० ।
 ५. स्या०-रो० नत्थि । ६. सो०-रो० नत्थि ।
 ७. सयनघरसदिसा—सी०, स्या०, रो० । ८. अपत्थेत्वा—स्या.; अपट्ठपेत्वा—सी०, रो० ।
 ९. अप्पमत्तो—सी०, स्या०, रो० । १०. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।
 ११. उट्ठाय रत्ति दिवं—स्या० । १२. कातुं न—सी०, स्या० रो० ।

कच्चि वो पब्बजितकिच्चं मत्थकं वत्तं” ति पुच्छि । पठमं^१ पमत्तो भिक्खु आह—“कुतो भन्ते, एतस्स अप्पमादो, गतकालतो पट्टाय निपज्जित्वा निद्दायन्तो कालं^२ वीतिनामेसी” ति । “त्वं पन भिक्खू” ति ? “अहं भन्ते, कालस्सेव^३ दारुणि आहरित्वा अङ्गारकपल्लं सज्जेत्वा
 5 पठमयामे^४ विसिब्बेन्तो निसीदित्वा अनिद्दायन्तोव कालं वीतिनामेसि” ति^५ । अथ नं सत्था—“त्वं पमत्तो कालं वीतिनामेत्वा ‘अप्पमत्तोम्ही’ ति वदसि, अप्पमत्तं पन पमत्तं करोसी” ति^६ आह^६ । पुन^७ पमादे दोसे, अप्पमादे आनिसंसे पकासेतुं^७—“त्वं मम पुत्तस्स सन्तिके जवच्छिन्नो दुब्बलस्सो विय, एस पन तव सन्तिके सीघजवस्सो विया” ति वत्वा इमं
 10 गाथमाह—

B. 167

२६ S “अप्पमत्तो पमत्तेसु, सुत्तेसु बहुजागरो ।

अबलस्सं व सीघस्सो, हित्वा याति सुमेधसो” ति ॥६॥

तत्थ अप्पमत्तो ति सतिवेपुल्लप्पत्तताय अप्पमादसम्पन्नो खीणासवो । पमत्तेसु ति सतिवोसग्गे ठितेसु सत्तेसु । सुत्तेसु ति
 15 सतिजागरियाभावेन सव्विरियापथेसु निद्दायन्तेसु^८ । बहुजागरो ति महन्ते सतिवेपुल्ले जागरिये ठितो । अबलस्सं वा ति कुण्ठपादं छिन्नजवं दुब्बलस्सं, सीघजवो सिन्धवाजानीयो विय । सुमेधसो ति उत्तमपञ्चो ।
 तथारूपं पुग्गलं आगमेनपि अधिगमेनपि हित्वा याति । मन्दपञ्चस्मिं हि एकं सुत्तं गहेतुं वायमन्तेयेव सुमेधसो एकं वग्गं गण्हाति, एवं ताव
 20 आगमेन हित्वा याति । मन्दपञ्चे पन . रत्तिट्ठानदिवाट्ठानानि कातुं वायमन्तेयेव कम्मट्ठानं उग्गहेत्वा सज्झायन्तेयेव च सुमेधसो पुब्बभागेपि

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

२. सी०-रो० नत्थि ।

३. सकालस्सेव—स्या० ।

४. पठमयामं—सी०, स्या०, रो० ।

५. वीतिनामेसीति—रो० ।

६-६. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

७-७. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

८. निद्दायन्तेसुयेव—स्या०, रो० ।

परेन कतं रत्तिट्ठानं वा^१ दिवाट्ठानं वा^१ पविसित्वा कम्मट्ठानं सम्मसन्तो
सब्बकिलेसे खेपेत्वा नव लोकुत्तरधम्मे हत्थ गते करोति, एवं अधिगमेन
पि^२ हित्वा याति । वट्ठे^३ पन^३ नं^४ हित्वा^५ छड्ढेत्वा वट्ठतो
निस्सरन्तो याति येवा ति ।

R. 263

गाथापरियोसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिंसू ति ।

5

[पमत्तापमत्तद्वेसहायकवत्थु^५ छट्ठं]

६

१-२. सी०-रो० नत्थि ।

२. अधिगमेन—स्या०, रो० ।

३-३. वट्ठपदं—सी०, रो० ।

४. तं मन्दपञ्जं—स्या०; सी०-रो० नत्थि ।

५. द्वेसहायकभिवत्थु—स्या०, रो० ।

२-७ मघवत्थु^१

अप्पमादेन मघवा ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेसालियं उपनिस्साय
कूटागारसालायं विहरन्तो सक्कं देवराजानं आरब्भ कथेसि ।

वेसालियं हि महालि नाम लिच्छवी वसति,^२ सो तथागतस्स
सक्कपण्हसुत्तन्तवेसनं सुत्वा, “सम्मासम्बुद्धो सक्कसम्पत्तिं महत्तिं कत्वा
५ कथेसि, दिस्वा नु खो कथेसि, उदाहु अदिस्वा । जानाति नु खो सक्कं,
उदाहु नो ति^३ पुच्छिस्सामि नं” ति चिन्तेसि । अथ खो महालि
लिच्छवी येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा
एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो महालि लिच्छवी भगवन्तं
एतदवोच—“दिट्ठो खो, भन्ते, भगवता सक्को देवानमिन्दो” ति ?
B. 168 10 “दिट्ठो खो मे, महालि सक्को देवानमिन्दो” ति । “सो हि नून, भन्ते,
R. 264 सक्कपतिरूपको भविस्सति । दुद्दसो हि, भन्ते, सक्को देवानमिन्दो”
ति । “सक्कञ्च^४ खाहं”, महालि, पजानामि सक्ककरणे च धम्मे, येसं
च धम्मानं समादिन्नत्ता सक्को सक्कत्तं अज्झगा^५ तञ्च^६ पजानामि ।

“सक्को, महालि, देवानमिन्दो पुब्बे मनुस्सभूतो समानो मघो नाम
15 माणवो अहोसि, तस्मा ‘मघवा’ ति वुच्चति ।

“सक्को, महालि, देवानमिन्दो पुब्बे मनुस्सभूतो समानो पुरे दानं
अदासि तस्मा ‘पुरिन्ददो’ ति वुच्चति ।

“सक्को, महालि, देवानमिन्दो पुब्बे मनुस्सभूतो समानो सक्कच्चं
दानं अदासि तस्मा ‘सक्को’ ति वुच्चति ।

20 “सक्को, महालि, देवानमिन्दो पुब्बे मनुस्सभूतो समानो आवसथं
अदासि, तस्मा ‘वासवो’ ति वुच्चति ।

१. महालिपण्हवत्थु—सी०, रो०;

सक्कवत्थु—स्या० ।

२. सी०-रो० नत्थि ।

३. स्या०-नत्थि ।

४-४. सक्कञ्चाहं—सी०, स्या०, रो० ।

५. अज्झागा—सी०, रो० ।

६. ते च—सी०, स्या०; रो०-नत्थि ।

“सक्को, महालि, देवानमिन्दो सहस्सम्पि अत्थं मुहुत्तेन चिन्तेति, तस्मा ‘सहस्सक्खो’ ति वुच्चति ।

“सक्कस्स, महालि, देवानमिन्दस्स सुजा^१ नाम असुरकञ्जा पजापति, तस्मा ‘सुजम्पती’ ति वुच्चति ।

“सक्को, महालि, देवानमिन्दो देवानं तावत्तिसानं इस्सरियाधिपच्चं 5 रज्जं कारेति, तस्मा ‘देवानमिन्दो’ ति वुच्चति ।

“सक्कस्स, महालि, देवानमिन्दस्स पुब्बे मनुस्सभूतस्स सत्त वतपदानि समत्तानि समादिन्नानि अहेसुं, येसं समादिन्नत्ता सक्को सक्कत्तं 10 अज्झगा । कतमानि सत्त वतपदानि^२ ? यावजीवं मातापेत्तिभरो अस्सं, यावजीवं कुले जेट्ठापचायी अस्सं, यावजीवं सण्हवाचो अस्सं, यावजीवं अपि- सुणवाचो अस्सं, यावजीवं विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसेय्यं 15 मुत्तचागो पयतपाणि वोसग्गरतो याचयोगो दानसंविभागरतो अस्सं^३, यावजीवं सच्चवाचो अस्सं, यावजीवं अक्कोधनो अस्सं—‘सचे पि^४ मे कोधो उप्पज्जेय्य खिप्पमेव नं पटिविनेय्यं’ ति । सक्कस्स, महालि, देवानमिन्दस्स पुब्बे मनुस्सभूतस्स इमानि सत्त वतपदानि समत्तानि 20 समादिन्नानि अहेसुं, येसं महादिन्नत्ता सक्को सक्कत्तं अज्झगा ति ।

R. 265

15 B. 169

“मातापेत्तिभरं जन्तुं, कुले जेट्ठापचायिनं ।

सण्हं सखिलसम्भासं, पेसुणेय्यप्पहायिनं ॥

“मच्छेरविनये युत्तं, सच्चं कोधाभिभुं नरं ।

तं वे देवा तावत्तिसा, आहु सप्पुरिसो इती” ति ॥

20

“इदं, महालि, सक्केन मघमाणवकाले कतकम्मं” ति वत्वा, पुन तेन—“कथं, भन्ते, मघमाणवो पटिपज्जी^५” ति तस्स पटिपत्तिं वित्थारतो सोतुकामेन पुट्ठो—“तेन हि, महालि^६, सुणाही” ति वत्वा अतीतं आहरि—

१. सुजाता—सी०, स्या०, रो० ।

२. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

३. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

४. सचे—स्या० ।

५. पटिपज्जती ति—स्या० ।

६. सी०-रो० नत्थि ।

R. 266

- अतीते मगधरट्टे मचलगामे^१ मघो नाम माणवो गामकम्मकरण-
 द्धानं गन्त्वा अत्तनो ठितद्धानं^२ पादन्तेन^३ पंसुं वियूहित्वा रमणीयं कत्वा
 अट्ठासि । अपरो तं बाहुना पहरित्वा ततो अपनेत्वा सयं तत्थ अट्ठासि ।
 सो तस्स अकुज्झित्वाव अज्जं ठानं रमणीयं कत्वा ठितो । ततो पि नं
 5 अज्जो आगन्त्वा^४ बाहुना पहरित्वा अपनेत्वा सयं^५ अट्ठासि । सो
 तस्सा पि अकुज्झित्वाव^६ अज्जं ठानं रमणीयं कत्वा ठितो, इति तं गेहतो
 निक्खन्ता निक्खन्ता पुरिसा बाहुना पहरित्वा^७ ठितठितद्धानतो^८
 अपनेसुं । सो, “सब्बेपेते मं^९ निस्सायं^९ सुखिता जाता, इमिना कम्मेन
 मय्हं सुखदायकेन पुज्जकम्मेन भवितब्बं” ति चिन्तेत्वा पुनदिवसे कुदालं
 10 आदाय खलमण्डलमत्तं ठानं रमणीयं अकासि । सब्बे गन्त्वा तत्थेव
 अट्ठंसु । अथ नेसं सीतसमये अग्गिं कत्वा अदासि, गिम्हकाले^{१०}
 उदकं^{१०} । ततो, “रमणीयं ठानं नाम सब्बेसं पियं, कस्सचिं^{११} अप्पियं
 नाम नत्थि^{११}, इतो पट्ठाय मया मग्गं समं करोन्तेन विचरितुं वट्ठती”
 ति चिन्तेत्वा, पातोव निक्खमित्वा मग्गं समं कारोन्तो छिन्दित्वा
 15 हरितव्वयुत्तका रुक्खसाखा हरन्तो विचरति^{१२} । अथ नं अपरो दिस्वा
 आह—“सम्म किं करोसी” ति ? “मय्हं सग्गगामिनं मग्गं करोमि^{१३}
 सम्मा ति । “तेन हि अहम्पि ते सहायो होमी” ति । “होहि सम्म,
 सग्गो नाम बहूनम्पि मनापो सुखबहुलो” ति । ततो पट्ठाय द्वे जना
 अहेसुं । ते दिस्वा तथेव पुच्छित्वा च सुत्वा च अपरो पि तेसं सहायो
 जातो, एवं अपरो पि अपरो पी ति सब्बे पि तेत्तिंस जना जाता । ते
 20 सब्बे पि कुदालादिहत्था^{१४} मग्गं समं करोन्ता एकयोजनद्वियोजनमत्तद्धानं^{१५}
 गच्छन्ति ।

R. 267
B. 170

१. अचलगामे—स्या० ।	२. तिद्धानं—सी०, रो० ।
३. पादेन—सी०, रो० ।	४. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।
५. सयं तत्थ—सी०, स्या० ।	६. अकुज्झित्वा—सी०, स्या०, रो० ।
७. पहरित्वा पहरित्वा—रो० ।	८. सोधितसोधिसत्तद्धानतो—सी०, स्या०, रो० ।
९-१०. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।	१०-१०. सी०-रो० नत्थि ।
११-११. सी०-रो० नत्थि ।	१२. विचरि—रो० ।
१३. सी०—नत्थि ।	१४. कुदालादिहत्था—स्या०, रो०;
१५. योजनद्वियोजनमत्तद्धानं—सी०, रो० ।	खुदालादिहत्था—सी० ।

ते दिस्वा गामभोजको चिन्तेसि, “इसे मनुस्सा अयोगे युत्ता, सचे^१ इमे अरञ्जतो मच्छमंसादीनि वा आहरेय्युं, सुरं वा कत्वा पिवेय्युं, अञ्जं वा तादिसं कम्म करेय्युं, अहम्पि किञ्चि किञ्चि^२ लभेय्युं” ति । अथ ने पक्कोसापेत्वा पुच्छि—“किं करोन्ता विचरथा” ति ? “सग्गमग्गं सामी” ति । “वरावासं वसन्तेहि नाम एवं कातुं न 5 वट्ठति, अरञ्जतो मच्छमंसादीनि आहरितुं, सुरं^३ कत्वा पातुं, नानप्पकारे च कम्मन्ते कातुं वट्ठती” ति । ते तस्स वचनं पटिक्खिपिसु, एवं पुनपुनं वुच्चमाना पि पटिक्खिपिसु येव । सो कुज्झित्वा, “नासेस्सामि ने” ति, रञ्जो सन्तिकं गत्वा—“चोरे ते देव वग्गबन्धनेन^४ विचरन्ते अस्सामी” ति वत्वा—“गच्छ, ते गहेत्वा आनेही” 10 ति वुत्ते, तथा कत्वा सब्बे^५ ते बन्धित्वा आनेत्वा^६ रञ्जो दस्सेसि । राजा अवीमंसित्वाव—“हत्थिना मद्दापेथा” ति आणापेसि । मघो सेसानं ओवा दमदासि—“सम्मा ठपेत्वा मेत्तं अञ्जो अम्हाकं अवस्सयो नत्थि, तुम्हे कत्थचि कोपं अकत्वा रञ्जे च^७ गामभोजके च^८ मद्दनहत्थिम्मिह च^९ अत्तनि च मेत्तचित्तेन^{१०} समचित्ताव होथा” ति । 15 ते तथा करिंसु । अथ नेसं मेत्तानुभावेन हत्थी उपसङ्गमितुम्पि न विसहि । राजा तमत्थं सुत्वा बहू मनुस्से^{११} दिस्वा मद्दितुं न विसहिस्सति । “गच्छथ, ने^{१२} किलञ्जेन^{१३} पटिच्छादेत्वा मद्दापेथा” ति आह । ते किलञ्जेन पटिच्छादेत्वा^{१४} मद्दितुं पेसियमानो पि हत्थी दूरतोव पटिक्कमि । R. 268

“राजा तं पवत्ति सुत्वा, कारणेनेत्थ भवितब्बं” ति ते पक्कोसापेत्वा पुच्छि—“ताता, मं निस्साय तुम्हे किं न लभथा” ति ? “किं नामे^{१५} तं देवा” ति ? “तुम्हे किर वग्गबन्धनेन^{१६} चोरा हुत्वा अरञ्जे 20

१. सब्बेपि—सी०, रो० ।

३. सुरं वा—सी० ।

५. वग्गबन्धनेन—स्या० ।

७-३. सी०-रो० नत्थि ।

९. सी०-रो० नत्थि ।

११. एतं—सी०, स्या०, रो० ।

२. स्या०—रो० नत्थि ।

४. एव—सी०, रो० ।

६-६. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

८. मेत्तं—सी०, रो० ।

१०-३. कटसारकेन—स्या०, रो०; कटसारकेन—सी० ।

१२. वग्गबन्धनेन—स्या० ।

- विचरथा” ति । “को एवमाह देवा” ति । “गामभोजको ताता” ति । “न मयं देव चोरा, मयं पन अत्तनो सग्गमग्गं कोधेन्ता इदञ्चिदञ्च करोम, गामभोजको अम्हे अकुसलकिरियाय नियोजेत्वा अत्तनो वचनं अकरोन्ते नासेतुकामो कुञ्चित्वा एवमाहा” ति । अथ^१
- B. 171 5 राजा तेसं कथं सुत्वा सोमनस्सप्पत्तो हुत्वा^२—“ताता, अयं तिरच्छानो तुम्हाकं गुणे जानाति, अहं मनुस्सभूतो जानितुं नासक्खिं, खमथ मे” ति । एवञ्च पन वत्वा सपुत्तदारं^३ गामभोजकं तेसं दासं, हत्थिं आरोहणियं, तञ्च गामं यथासुखं परिभोगं कत्वा अदासि । ते, “इधेव नो कतपुञ्जस्सानिसंसो^४ दिट्ठो” ति मिय्योसोमत्ताय पसन्नमानसा
- 10 हुत्वा, तं हत्थि वारेन वारेन अभिरुहं^५ गच्छन्ता मन्तयिंसु, “इदानी अम्हेहि अतिरेकतरं पुञ्जं कातब्बं^६ । किं करोम^७ ? चतुमहापथे^८ थावरं कत्वा महाजनस्स विस्समनसालं करिस्सामा” ति । ते वड्ढकिं पक्कोसापेत्वा सालं पट्टपेसुं । मातुगामेसु पन विगतच्छन्दताय तस्सा
- R. 269 सालाय मातुगामानं पत्तिं नादंसु ।
- 15 मघस्स पन गेहे नन्दा^९ चित्ता सुधम्मा^{१०} सुजा^{१०} ति चतस्सो इत्थियो होन्ति । तासु सुधम्मा वड्ढकिना सद्धिं एकतो हुत्वा— “भातिक, इमिस्सा सालाय मं जेट्टिकं करोही” ति वत्वा लज्जं^{११} अदासि । सो—“साधू” ति सम्पटिच्छित्वा, पठममेव कण्णिकत्थाय^{१२} रुक्खं सुक्खापेत्वा तच्छेत्वा विज्झित्वा कण्णिकं निट्ठापेत्वा, “सुधम्मा नाम अयं साला” ति अक्खरानि छिन्दित्वा, वत्थेन पलिवेठेत्वा ठपेसि ।
- 20 अथ ने वड्ढकी सालं निट्ठापेत्वा कण्णिकारोपनदिवसे—“अहो^{१३} अय्या, एकं करणीयं न सरिम्हा” ति आह । “किं नाम भो” ति ? “कण्णिकं”

१-१. सी०-रो० नत्थि ।

१. कतपुञ्जानिसंसो—सी०, रो;

पुञ्जस्सानिसंसो—स्या० ।

६. कातब्बन्ति—स्या० ।

८. चातुमहापथे—सी०, स्या०, रो० । ९-९. सुतन्दा, सुचित्ता, सुधम्मा—स्या० ।

१०. सुजाता—सी०, स्या०, रो० ।

११. कण्णिक—सी०, स्या०, रो० ।

२. सपुत्तदारकं—सी०, रो० ।

४. स्या०-नत्थि ।

५. आरुहं—सी०, स्या०, रो० ।

७. कारोमाति—सी०, रो० ।

११. लज्जं—सी०; लज्जं—रो०, स्या० ।

१३. सो-रो० नत्थि ।

ति । “होतुं^१, तं^२ आहरिस्सामा” ति । “इदानीं छिन्नरुक्खेन कातुं
न सक्का, पुब्बेयेव^३ तं छिन्दित्वा तच्छेत्वा^४ विज्झित्वा^५ ठपितकण्णिका
लद्धुं वट्टती ति । “इदानीं किं कातब्बं” ति ? “सचे कस्सचिं गेहे
निट्ठापेत्वा ठपिता विक्कायिककण्णिका अत्थि, सा परियेसितब्बा” ति ।
ते परियेसन्ता सुधम्माय गेहे दिस्वा सहस्सं दत्वा पि मूलेन न लभिंसु ।
“सचे मं सालाय पत्तिं^६ करोथ, दस्सामी” ति बुत्ते^७ पन—“मयं
मातुगामानं पत्तिं न^८ दम्मा^९” ति आहंसु ।

R. 270

अथ ने वड्ढकी आह—“अय्या, तुम्हे किं कथेथ^{१०}, ठपेत्वा ब्रह्मलोकं
अञ्जं मातुगामरहितट्ठानं नाम नत्थि, गण्हथ कण्णिकं, एवं सन्ते
अम्हाकं कम्मं निट्ठं गमिस्सती” ति । ते—“साधू” ति कण्णिकं
गहेत्वा सालं निट्ठापेत्वा तिथा विभाजिंसु । एकस्मिं कोट्ठासे इस्सरानं
वसनट्ठानं करिंसु, एकस्मिं दुग्गतानं, एकस्मिं गिलानानं । तेत्तिंस जना
तेत्तिंस फलकानि पञ्जपेत्वा हत्थिस्स सञ्जं अदंसु—“आगन्तुको
आगन्त्वा यस्स अत्थतफलके निसीदत्ति, तं गहेत्वा फलकसामिकस्सेव
गेहे पतिट्ठापेहि^{११}, तस्स^{१२} पादपरिकम्मपिट्ठिपरिकम्मपानीयखादनी-
यभोजनीयसयनानि^{१३} सब्बानि फलकसामिकस्सेव^{१४} भारो भविस्सती”
ति । हत्थी आगतागतं गहेत्वा फलकसामिकस्सेव^{१५} घरं नेति । सो
तस्स तं दिवसं कत्तब्बं करोति । मघो सालाय अविदूरे^{१६} कोविट्ठाररुक्खं
रोपेत्वा तस्स मूले प्रासाणफलकं अत्थरि । सालं पविट्ठपविट्ठा जना^{१७}
कण्णिकं ओलोकेत्वा अक्खरानि वाचेत्वा, “सुधम्मा नामेसा साला”
ति वदन्ति । तेत्तिंसजनानं नामं न पञ्जायति । नन्दा^{१८} चिन्तेसि,

B. 172

15

20

१-१. सी०-रो० वत्थि ।

२. पुब्बेयेव हि—सी०, रो० ।

३-३. सी०-रो० नत्थि ।

४. पत्तिकं—सी०, स्या० ।

५. बुत्ते न—सी० ।

६-६. ददम्हाति—सी०; न दम्हाति—स्या०, रो० ।

७. करोप्प—सी०, रो० ।

८. पतिट्ठपेहि—म० ।

९-९. पादपरिकम्म पिट्ठिपरिकम्मं

१०. सामिकस्सेव—रो० ।

खादनीयं भोजनीयं सयनानि—

११. फलकसामिकस्स—सी०, रो० ।

सी०, स्या०, रो० ।

१२. अविदूरे एकं—स्या० ।

१३. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

१४. सुनन्दा—स्या० ।

R. 271

- “इमे सालं करोन्ता अम्हे^१ अपत्तिका^२ करिंसु, सुधम्मा पन अत्तनो
 व्यत्तताय कण्णिकं^३ कत्वा^४ पत्तिका जाता, मया पि किञ्चि कातुं वट्ठति,
 किं नु खो करिस्सामी” ति ? अथस्सा एतदहोसि, सालं आगतागतानं^५
 पानीयञ्चेव न्हानोदकञ्च^६ लद्धुं वट्ठति, पोक्खरणिं खणापेस्सामी” ति ।
 सापोक्खरणिं^७ कारेसि । चित्ता^८ चिन्तेसि, “सुधम्माय कण्णिका दिन्ना,
 नन्दाय^९ पोक्खरणी कारिता, मया पि किञ्चि कातुं वट्ठति, किं नु खो
 करिस्सामी” ति ? अथस्सा एतदहोसि, “सालं आगतागतेहि^{१०} पानीयं
 पिबित्वान्हत्वा^{११} गमनकालेपि^{१२} सालं पिलन्धित्वा गन्तुं वट्ठति,
 पुप्फारामं कारापेस्सामी^{१३}” ति । सा रमणीयं पुप्फारामं कारेसि ।
 10 येभुय्येन तस्मिं आरामे ‘असुको नाम पुप्फूपगफलूपगरुक्खो नत्थी’ ति
 नाहोसि ।

- सुजा^{१४} पन, “अहं मघस्स मातुलधीता चेव पादपरिचारिका च,
 एतेन कतं कम्मं मय्हमेव, मया कतं^{१५} एतस्सेवा” ति चिन्तेत्वा किञ्चि
 अकत्वा अत्तभावमेव मण्डयमाना कालं^{१६} वीतिनामेसि । मघोपि
 15 मातापितुउपट्ठानं^{१७} कुले जेट्ठापचायनकम्मं सच्चवाचं अफरुसवाचं
 अपिसुणवाचं मच्छेरविनयं अक्कोधनं ति इमानि सत्तवतपदानि पूरेत्वा—

R. 272

- “मातापेत्तिभरं जन्तुं, कुले जेट्ठापचायिनं^{१८} ।
 सण्हं सखिलसम्मासं, पेसुणेय्यप्पहायिनं ॥
 मच्छेरविनये युत्तं, सच्चं कोधाभिभुं नरं ।
 20 तं बे देवा तावत्तिसा, आहु ‘सप्पुरिस्सो’ इती” ति ॥—

१. अम्हे हि—सी०, रो०;	२. अपत्तिकं—स्या० ।
अम्हेहि—स्या० ।	३-३. सी०-रो० नत्थि ।
४. आगतानं—स्या०; आगतानं पन—	५. न्हानोदकञ्च—सी०, स्या०, रो० ।
सी०, रो० ।	६. सा पोक्खररणिं—सी०, स्या०, रो० ।
७. सुचित्ता—स्या० ।	८. सुनन्दाय—स्या० ।
९. आगतेहि—सी०, स्या०, रो० ।	१०. न्हात्वा—सी०; न्हात्वा—स्या०, रो० ।
११. गमनकाले—सी०, स्या०, रो० ।	१२. कारेस्सामी ति—सी०, स्या०, रो० ।
१३. सुजाता—सी०, स्या०, रो० ।	१४. कतं कम्मं—स्या० ।
१५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।	१६. मातुपट्ठानं पितुपट्ठानं—सी०, रो० ।
१७. जेट्ठापचायिनं—रो० ।	

एवं पसंसियभावं आपज्जित्वा जीवितपरियोसाने तावतिसभवने
सक्को देवराजा हुत्वा निब्बत्ति, तेपिस्स सहायका^१ तत्थेव निब्बत्तिसु,
वड्ढकी विस्सकम्मदेवपुत्तो हुत्वा निब्बत्ति । तदा तावतिसभवने असुरा
वसन्ति । ते, “अभिनवा देवपुत्ता निब्बत्ता” ति दिब्बपानं सज्जयिंसु ।
सक्को अत्तनो परिसाय कस्सचि अपिवनत्थाय सञ्जमदासि । असुरा^५
दिब्बपानं^२ पिवित्वा मज्जिंसु^३ । सक्को, “किं मे इमेहि
साधारणेन रज्जेना” ति अत्तनो^४ परिसाय सञ्जं दत्वा ते पादेसु
गाहापेत्वा महासमुद्दे खिपापेसि । ते अवंसिरा समुद्दे पातिंसु । अथ नेसं
पुञ्जानुभावेन सिनेरुनो हेट्ठिमतले असुरविमानं नाम निब्बत्ति,
चित्तपाटलि नाम निब्बत्ति ।

10

देवासुरसङ्ग्रामे पन असुरेसु पराजितेसु दसयोजनसहस्सं तावतिं-
सदेवनगरं नाम निब्बत्ति । तस्स पन^५ नगरस्स^५ पाचीनपच्छिमद्वारानं
अन्तरा दसयोजनसहस्सं होति, तथा दक्खिणुत्तरद्वारानं । तं खो^६ पन
नगरं द्वारसहस्सयुत्तं अहोसि आरामपोक्खरणिपटिमण्डितं । तस्स मज्जे
सालाय निस्सन्देन तियोजनसतुब्बेधेहि धजेहि पटिमण्डितो सत्तरतनमयो^९
सत्तयोजनसतुब्बेधो वेजयन्तो नाम पासादो उग्गज्झि । सुवण्णयट्ठीसु
मणिधजा अहेसुं, मणियट्ठीसु सुवण्णधजा, पवाळयट्ठीसु मुत्तधजा,
मुत्तयट्ठीसु पवाळधजा, सत्तरतनमयासु^७ यट्ठीसु^८ सत्तरतनधजा^८, मज्जे
ठितो धजो तियोजनसतुब्बेधो अहोसि^९ । इति सालाय निस्सन्देन
योजनसहस्सुबेधो पासादो सत्तरतनमयोव हुत्वा निब्बत्ति, कोविळार-
रुक्खस्स निस्सन्देन समन्ता तियोजनसतपरिमण्डलो^{१०} पारिच्छत्तको
निब्बत्ति, पासाणफलकस्स निस्सन्देन पारिच्छत्तकमुले दीघतो सट्ठियोजना^{११}

15 R. 273

20

१. सहाया—सी०, रो० ।

२. सी०-रो० नत्थि ।

३. पमज्जिसु—स्या० रो० ।

४. सी०-रो० नत्थि ।

५-५. सी०-रो० नत्थि ।

६. स्या०-नत्थि ।

७. सी०-रो० नत्थि ।

८. सत्तरतनयट्ठीसु—स्या० ।

९-९. सी०, रो० नत्थि ।

१०. योजन ०—सी०, रो० ।

११. ० वित्थारतो—स्या० ।

पुथुलतो पण्णासयोजना बहलतो पञ्चदसयोजना^१ जयसुमनरत्तकम्ब-
लवण्णा^२ पण्डुकम्बलसिला निब्बत्ति । तत्थ^३ निसिन्नकाले उपड्डकायो
पविसत्ति, उट्ठितकाले ऊनं परिपूरति ।

हत्थी पन^४ एरावणो नाम देवपुत्तो हुत्वा निब्बत्ति । देवलौकस्मिं
६ हि तिरच्छानगता न होन्ति । तस्मा सो उय्यानकीळाय निक्खमनकाले
अत्तभावं विजहित्वा दियड्डयोजनसतिको एरावणो नाम हत्थी अहोसि^५ ।

B. 174

सो तेत्तिंसजनानं अत्थाय^६ तेत्तिंस कुम्मे मापेसि^७, आवट्टेन तिगावुत-
अड्डयोजनत्पमाणे^८, सब्बेसं मज्झे सक्कस्स अत्थाय सुदस्सनं नाम

R. 274

तिंसयोजनिकं कुम्भं मापेसि^९ । तस्स उपरि द्वादसयोजनिको रतनमण्डपो

10

होति । तत्थ अन्तरन्तरा सत्तरतनमया योजनुब्बेधा धजा उट्टहन्ति ।
परियन्ते किङ्किणिकजालं^{१०} ओलम्बति^{११} । यस्स मन्दवातेरितस्स^{१२}

पञ्चङ्गिकनूरियसद्दसंसिस्सो दिब्बगीतसद्दो विय खो^{१३} निच्छरति ।

मण्डपमज्झे सक्कस्सत्थाय^{१४} योजनिको मणिपल्लङ्को पञ्चत्तो^{१५} होति,

तत्थ सक्को निसीदि^{१६} । तेत्तिंसदेवपुत्ता^{१७} अत्तनो कुम्मे रतनपल्लङ्के

15

निसीदिसु^{१८} । तेत्तिसाय कुम्भानं एकेकस्मिं कुम्मे सत्त सत्त दन्ते

मापेसि^{१९} । तेसु एकेको पण्णासयोजनायामो, एकेकस्मिं चेत्थ^{२०} दन्ते

सत्त सत्त पोक्खरणियो होन्ति, एकेकाय पोक्खरणिंया सत्त सत्त

पदुमिनीगच्छानि^{२१} एकेकस्मिं गच्छे सत्त सत्त पुष्फानि होन्ति,

१. पञ्चसतयोजना—रो० ।

२. जयसुमनालत्तकपाटलवण्ण—

३. तत्थ—सी०, स्या०, रो० ।

सी०, स्या०, रो० ।

४. सी० रो० नत्थि ।

५. होति—सी०, रो० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७-७. मापेति—सी० ।

८. तिगावुतत्पमाणो आयामतो

९. किङ्किणिकजाला—सी० ।

अड्डयोजनापमाणो—स्या० ।

१०. ओलम्बेति—स्या०; आलम्बति—सी० ।

११. मन्दवातेरिताय—सी० ।

१२. सरो—स्या० ।

१३. सक्कस्स—सी०, स्या०, रो० । १४. सुपञ्जात्तो—स्या० ।

१५. निसीदति—सी०, स्या०, रो० । १६-१६. सी०-रो० नत्थि ।

१७. मापेति—सी०, रो० ।

१८. स्या० नत्थि ।

१९. पदुमगच्छा—रो० ।

एकेकस्मिं^१ पुप्फे^२ सत्त सत्त पत्तानि^३, एकेकस्मिं पत्ते सत्त सत्त देवधीतरो नच्चन्ति । एवं समन्ता पण्णासयोजनठानेसु^४ हत्थिदन्तेसुयेव नटसमज्जा^५ होन्ति^६ । एवं महन्तं यसं अनुभवन्तो सक्को देवराजा विचरति ।

सुधम्मा पि कालं कत्वा गन्त्वा तत्थेव निब्बत्ति, तस्सा^६ सुधम्मा 5
नाम नवयोजनसतिका देवसभा निब्बत्ति, ततो रमणीयतरं किर अञ्जं
ठानं नाम नत्थि, मासस्स अट्ठ^७ दिवसे धम्मस्सवनं तत्थेव होति । R. 275
यावज्जतना अञ्जतरं^८ रमणीयं ठानं दिस्वा, “सुधम्मा देवसभा
विया” ति वदन्ति ।

नन्दा पि कालं कत्वा गन्त्वा तत्थेव निब्बत्ति, तस्सा पञ्चयोजन- 10
सतिका नन्दा नाम पोक्खरणी निब्बत्ति ।

चित्ता पि^९ कालं कत्वा गन्त्वा^{१०} तत्थेव निब्बत्ति, तस्सापि
पञ्चयोजनसतिकं चित्तलतावनं नाम निब्बत्ति, यत्थ उप्पन्नपुब्बनिमित्ते
देवपुत्ते नेत्वा मोहयमाना विचरन्ति^{११} ।

सुजा^{१२} पन कालं कत्वा एकिस्सा गिरिकन्दराय एका^{१३} 15
बकसकुणिका हुत्वा निब्बत्ति ।

सक्को अत्तनो परिचारिका ओलोकेन्तो, “सुधम्मा इधेव निब्बत्ता,
तथा नन्दा^{१४} च चित्ता^{१५} च^{१५}, सुजा^{१६} नु खो कुहिं निब्बत्ता” ति
चिन्तेन्तो तं तत्थ निब्बत्तं दिस्वा, “बाला^{१७} किञ्चि पुञ्जं अकत्वा

१ १. एकेकस्स पुप्फस्स—सी०, रो० । २. ० होन्ति—स्या० ।

३. पण्णासयोजनठानेसु—स्या०; ४. नटसमज्जं—सी०; नच्चसमज्जा—रो०;
पण्णासयोजनठाने—सी०, रो० । नच्चसमज्जं—रो० ।

५. होति—सी०, रो० ।

६. तदा—रो० ।

७. अट्ठमी—स्या० ।

८. —सी०, रो० नत्थि ।

९. सुचित्ता—स्या०, चित्ता—रो० । १०. रो० नत्थि ।

११. चरन्ति—सी०, रो० ।

१२. सुजा—सी०, स्या०, रो० ।

१३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१४. सुनन्दा—स्या० ।

१५-१५. सुचित्ता चाति ज्ञत्वा—स्या ।

१६. सुजाता—सी०, स्या०, रो० ।

१७. बयं—स्या० ।

B. 175

इदानीं^१ तिरच्छानयोनियं निब्बत्ता, इदानीं पन^२ तं^३ पुञ्जं कारेत्वा^४
 इधानेतुं वट्टती” ति अत्तभावं विजहित्वा अञ्जातकवेसेन तस्सा
 सन्तिकं गन्त्वा—“किं करोन्ती इध विचरसी” ति पुच्छि । “को
 पन त्वं सामी” ति ? “अहं ते सामिको मधो” ति । “कुहिं निब्ब-
 5 त्तोसि सामी” ति ? “अहं तावतिसदेवलोके निब्बत्तो^५ । तव
 सहायिकानं पन निब्बत्तट्ठानं जानासी” ति ? “न जानामि सामी”
 ति । “तापि ममेव सन्तिके निब्बत्ता, पस्सिस्ससि ता^६ सहायिका” ति ?
 “कथाहं तत्थ गमिस्सामी” ति ? सक्को—“अहं तं तत्थ नेस्सामी”
 ति वत्वा^७ तं^८ हत्थतले ठपेत्वा^९ देवलोकं नेत्वा नन्दाय पोक्खरणि-
 10 तीरे^{१०} विस्सज्जेत्वा इतरासं तिस्सन्नं^{१०} आरोचेसि—“तुम्हाकं सहायिकं
 सुजं^{११} पस्सिस्सथा” ति । “कुहिं सा देवा” ति ? “नन्दाय पोक्खरणि-
 तीरे ठिता^{१२}” ति आह । ता तिस्सेपि^{१३} गन्त्वा—“अहो अय्याय एवरूपं^{१४}
 अत्तभावमण्डनस्स फलं, इदानीस्सा तुण्डं पस्सथ, पादे पस्सथ, जङ्घा
 पस्सथ, सोभति वतस्सा^{१५} अत्तभावो” ति केळिं कत्वा पक्कमिसु ।

R. 276

15 पुन सक्को तस्सा सन्तिकं गन्त्वा—“दिट्ठा ते सहायिका” ति वत्वा
 “दिट्ठा मं उप्पण्डेत्वा गता, तत्थेव मं नेही” ति वुत्ते तं तत्थेव नेत्वा
 उदके विस्सज्जेत्वा—“दिट्ठा ते तासं सम्पत्ती” ति पुच्छि । “दिट्ठा^{१६} देवा”
 ति । “तयापि तत्थ निब्बत्तनुपायं कातुं वट्टती” ति । “किं करोमि
 देवा” ति ? “मया दिन्नं ओवादं रक्खिस्ससी” ति ? “रक्खिस्सामि
 20 देवा” ति । अथस्सा पञ्च सीलानि दत्त्वा—“अप्पमत्ता रक्खाही” ति
 वत्वा पक्कामि । सा ततो पट्ठाय सयंमतमच्छकेयेव परियेसित्वा

१. सी०—रो० नत्थि ।

२. पि—स्या० ।

३. नं—स्या ।

४. कारापेत्वा—स्या० ।

५. निब्बोत्तोमिह—स्या० ।

६. ते--सी०, स्या०, रो० ।

७. रो० नत्थि ।

८. स्या० नत्थि; तं हत्थतले कत्वा—

९. सी०-रो० नत्थि ।

सी०, रो० ।

१०. तिण्णं—सी०, रो० ।

११. सुजातं—सी०, स्या०, रो० ।

१२. सी०-रो० नत्थि ।

१३. ० तत्थ—स्या० ।

१४. ० अहो-स्या० ।

१५. एतिस्सा—सी०, रो० ।

१६. ० मे--स्या० ।

खादति । सक्को कतिपाहच्चयेन तस्सा वीमंसनत्थाय गन्त्वा वालुकापिट्ठे
मतमच्छको विय हुत्वा उत्तानो^१ निपज्जि । सा तं^२ दिस्वा,
“मतमच्छको” ति सञ्जाय अगगहोसि । मच्छो गिलनकाले नङ्गट्ठं
चालेसि । सा, “सजीवमच्छको^३” ति उदके विस्सज्जेसि । सो थोकं
वीतिनामेत्वा पुन तस्सा पुरतो उत्तानो हुत्वा निपज्जि । पुन सा, 5
“मतमच्छको^४” ति सञ्जाय गहेत्वा गिलनकाले अगगनङ्गट्ठं चालेसि^५ ।
तं^६ दिस्वा, सजीवमच्छो^७” ति विस्सज्जेसि । एवं तिक्खुत्तुं वीमं-
सित्वा, “साधुकं सीलं रक्खती” ति अत्तानं जानापेत्वा—“अहं तव
वीमंसनत्थाय आगतो, साधुकं सीलं रक्खसि, एवं रक्ख माना न
चिरस्सेव मम सन्तिके निब्बत्तिस्ससि, अप्पमत्ता होही” ति वत्वा 10
पक्कामि ।

R. 277

सा ततो पट्ठाय पन^८ सयंमतमच्छं लभति वा, न^९ वा । अलभ-
माना कतिपाहच्चयेनेव सुस्सित्वा कालं कत्वा तस्स सीलस्स फलेन
बाराणसियं कुम्भकारस्स धीता हुत्वा निब्बत्ति । अथस्सा पन्नरस-
सोळसवस्सुद्देसिककाले^{१०} सक्को, “कुहिं नु खो सा निब्बत्ता” ति 15
आवज्जेन्तो दिस्वा, “इदानी मया तत्थ गन्तुं वट्ठती” ति एव्वालुक-
वण्णेन पञ्जायमानेहि सतहि रतनेहि यानकं^{११} पूरेत्वा तं^{१२} पाजेन्तो
बाराणसि पविसित्वा—“अम्मताता^{१३} एव्वालुकानि गण्हथ गण्हथा” ति
उग्धोसेन्तो वीथिं पटिपज्जि । मुग्गमासादीनि गहेत्वा आगते पन-
“मूलेन न देमी” ति वत्वा, “कथं देसी” ति वुत्ते^{१४} “सीलरक्खिकाय 20
इत्थिया दम्मी” ति आह । “सीलं नाम सामि कीदिसं, किं काव्ठं
उदाहु नीलादिवण्णं” ति^{१५} । “तुम्हे ‘सीलं कीदिसं’ ति पि न जानाथ,

B. 176

१-१. सी०--रो० नत्थि ।

२. जीवमच्छको—सी०, स्या०, रो० ।

३. मतच्छो--सी०, रो० ।

४-४. चालेन्तं-स्या० ।

५. जीवमच्छो ति—सञ्जाय--सी०, रो० ।

६. सी-स्या०-रो० नत्थि ।

७. नो--स्या ।

८. पन्नरससोळसवस्सकाले—सी०, रो० ।

९. रथं—सी०, रो० ।

१०. स्या० रो० नत्थि ।

११. सी०-रो०-स्या० नत्थि ।

१२. ० अहं...स्या० ।

१३. सामलादिवण्णन्ति—रो० ।

R. 278 5 किमेव नं रक्खिस्सथ; सीलरक्खिकाय पन दस्सामी” ति । “सामि, एसा कुम्भकारस्स धीता “सीलं रक्खामी” ति विचरति, एतिस्सा देही” ति^१ । सापि नं—“तेन हि मय्हं देहि^२ सामी” ति आह । “कासि त्वं” ति ? “अहं अविजहितपञ्चसीला” ति^३ । तुय्हमे वेतानि मया आनीतानी” ति^४ यानकं पाजेन्तो तस्सा घरं गन्त्वा अञ्जेहि अनाहरियं^५ कत्वा एव्वालुकवण्णेन देवदत्तियं धनं दत्वा अत्तानं जानापेत्वा—“इदं ते जीवितवुत्तिया धनं, पञ्चसीलानि अखण्डादीनि कत्वा रक्खाही” ति वत्वा पक्कामि ।

सापि ततो चवित्वा असुरभवने असुरजेदुकस्स धीता हुत्वा सक्क-
 10 स्स वेरिधरे निव्वत्ति । द्वीसु पन अत्तभावेसु सीलस्स सुरक्खितत्ता^६
 अभिरूपा अहोसि सुवण्णवण्णा असाधारणाय रूपसिरिया समन्नागता ।
 वेपचित्तिअसुरिन्दो आगतागतानं असुरानं—“तुम्हे मम धीतु अनुच्छ-
 विका न होथा” ति तं कस्सचि अदत्वा—“मम धीता अत्तनाव अत्तनो
 अनुच्छविकं सामिकं गहेस्सति^७” ति असुरबलं सन्निपातापेत्वा—“तुय्हं
 15 अनुच्छविकं सामिकं गण्हा^८” ति तस्सा हत्थे पुप्फदामं अदासि ।
 तस्मिं खणं सक्को तस्सा निव्वत्तद्दानं ओलोकेन्तो तं पवत्ति अत्वा,
 “इदानी मया गन्त्वा तं^९ आनेतुं वट्टती” ति महल्लकअसुरवण्णं
 निम्मिनित्वा गन्त्वा परिसपरियन्ते अट्टासि । सापि^{१०} इतो चित्तो च
 ओलोकेन्ती तं^{११} दिट्ठमत्ताव^{१२} पुब्बसन्निवासवसेन उत्पन्नेन पेमेन महो-
 20 धेनेव अज्झोत्थट्ठहदया हुत्वा, “एसो मे सामिको” ति तस्स उपरि
 पुप्फदामं खिपि । असुरा, “अम्हाकं राजा एत्तकं कालं धीतु अनुच्छविकं

B 177

१. देतुति—रो० ।

२. तं—स्या० ।

३. देतु—रो० ।

४. ० आह—स्या० ।

५. ० सक्को—स्या० ।

६. असखारियं—सी०, रो०,

७. रक्खितत्ता—सी०, रो० ।

८. स्या० नत्थि ।

९. उपघारेस्सती ति—स्या०, वारेस्सतीति—१०. गण्हाहीति—स्या० ।

सी०, रो० ।

११. ० रो० नत्थि ।

१२. सा—सी०, रो० ।

११-१२. सी०-रो० नत्थि ।

अलभित्वा इदानीं लभि, अयमेवस्स धीतु पितामहतो महल्लको अनुच्छ-
विको' ति लज्जमाना' अपक्कमिंसु । सक्को पि तं हत्थे गहेत्वा—“सक्को-
हमस्मी” ति नदित्वा आकासे पक्खन्दि । असुरा—“वञ्चितम्हा जरस-
क्केना” ति तं अनुबन्धिंसु । मातलिसङ्गाहको वेजयन्तरथं आहरित्वा
अन्तरामग्गे अट्ठासि^१ । सक्को तं तत्थ आरोपेत्वा^२ देवनगराभिमुखो 5
पायासि । अथस्स सिम्बलिवनं^३ सम्पत्तकाले रथसदं सुत्वा भीता
गरूळपोतका विरविंसु । तेसं सदं सुत्वा सक्को मातलिं पुच्छि—“के
एते विरवन्ती” ति ? “गरूळपोतका^४ देवा” ति । “किं कारणा”
ति ? “रथसदं सुत्वा मरणभयेना” ति । “मं एकं निस्साय एत्तको
दिजो^५ रथवेगेन विचुण्णितो^६ मा नस्सि, निवत्तेहि रथं” ति । सोपि 10
सिन्धवसहस्सस्स दण्डकसञ्जं दत्वा रथ निवत्तेसि । तं दिस्वा असुरा
“जरसक्को असुरपुरतो पट्ठाय पलायन्तो इदानीं रथं निवत्तेसि, अट्ठा
तेन उपत्थम्भो लद्धो भविस्सती” ति निवत्तेत्वा आगमनमग्गेनेव असुर-
पुरं पविसित्वा पुन सीसं न उक्खिप्पिंसु ।

सक्को पि सुजं असुरकञ्जं देवनगरं नेत्वा अट्ठतेय्यानं अच्छरा- 15
कोटीनं जेट्ठिकट्टाने^७ ठपेसि । सा सक्कं वरं याचि—“महाराज, मम
इमस्मिं देवलोके मातापितरो वा भातिकभगिनियो वा नत्थि, यत्थ
यत्थ गच्छसि, तत्थ तत्थ मं गहेत्वा व गच्छेय्यासी” ति । सो—“साधू”
ति तस्सा पटिञ्जं अदासि । ततो पट्ठाय चित्तपाटलिया^८ पुप्फिताय
असुरा^९, “अम्हाकं निब्बत्तट्टाने^{१०} दिव्वपारिच्छत्तकस्स पुप्फनकालो” 20
ति^{११} युद्धत्थाय सग्गं^{१२} अभिरूहन्ति^{१३} । सक्को हेट्ठासमुदे नागानं आरक्खं

R. 279

१. लज्जायमाना—सी० ।	२. ठपेसि—स्या० ।
३. आरोहेत्वा—रो० ।	४. सिम्बलिवनं—म० ।
५. गरूळा—रो० ।	६. जनो—सी०, रो० ।
७. चुण्णितो—सी० ।	८. सो—सी०, रो० ।
९. जेट्ठिकट्टाने—स्या० ।	१०. चित्तपातलिया—स्या० ।
११. सी०—रो० नत्थि ।	१२. सी०—स्या०—रो० नत्थि ।
१३. ० असुरा—सी०, रो०, ० सञ्जाय—स्या० ।	१४. सक्कं—सी०, स्या०, रो० ।
१५. अभियन्ति—सी०, रो०, अभियुज्झितुकामा
अभिरूहिंसु—स्या० ।	

अदासि, ततो सुपण्णानं, ततो^१ कुम्भण्डानं, ततो^२ यक्खानं,
ततो चतुन्नं महाराजानं । सब्बपरि पन उपद्दवनिवत्तनत्थाय^३
देवनगरद्वारेसु वजिरहत्था इन्दपटिमा ठपेसि । असुरा नागादयो जिनि-
त्वा आगतापि इन्दपटिमा दूरतो^४ दिस्वा “सक्को निक्खन्तो” ति पला-
5 यन्ति । एवं महालि मधोमाणवो अप्पमादपटिपदं पटिपज्जि, एवं अप्प-
मत्तो^५ पनेस एवरूप इस्सरियं पत्वा द्वीसु देवलोकेसु रज्जं कारेसि । अप्प-
मादो नामेस बुद्धादीहि पसत्थो । अप्पमादं हि निस्साय सब्बेसं पि
लोकियलोकुत्तरानं विसेसानं अधिगमो होती ति वत्वा इमं गाथमाह—
३. ५ “अप्पमादेन मघवा, देवानं सेट्ठत गतो ।

B. 173

10

अप्पमादं पसंसन्ति, पमादो गरहितो सदा” ति ॥१०॥

R. 280

15

तत्थ अप्पमादेना ति मचलगामे^६ भूमिप्पदेससीधनं आदि कत्वा
कतेन अप्पमादेन । मघवा ति इदानी “मघवा” ति पज्जातो मघो
माणवो द्विन्नं देवलोकानं राजभावेन देवानं सेट्ठतं गतो । पसंसन्ती ति
बुद्धादयो पण्डिता अप्पमादमेव थोमेन्ति वण्णयन्ति । किं कारणा ?
सब्बेसं लोकियलोकुत्तरानं विसेसानं पटिलाभकारणत्ता । पमादो
गरहितो सदा ति पमादो पन तेहि अरियेहि निच्चं गरहितो निन्दितो ।
किं कारणा ? सब्बविपत्तीनं मूलभावतो । मनुस्सदोभगं वा हि^७
अपायुप्पत्ति^८ वा सब्बा पमादमूलिकायेवा ति ।

गाथापरियोसाने महालि लिच्छवी सोतापत्तिफले पतिट्ठहि, सम्पत्त-
20 परिसायपि बहू सोतापत्तादयो जाता ति ।

मघवत्थु^९ सत्तमं

१-२. सी०-रो० नत्थि ।

३. सी०-रो० नत्थि ।

४. अचलगामे—स्या० ।

५. अपायुप्पत्ति—रो० ।

६. महालिपञ्चवत्थु—सी०, रो०;

सक्कवत्थु—स्या० ।

७. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

८. ०च—स्या०, रो० ।

९. रो० नत्थि ।

१०. सब्बे—सी० ।

२-८. अञ्जतरभिक्षुवत्थु

अप्पमादरतो भिक्खुं ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
अञ्जतरं भिक्खुं आरब्भ कथेसि ।

सो किर सत्थु सन्तिके याव अरहत्ता कम्मट्ठानं कथापेत्वा अरञ्जं
पविसित्वा घटेन्तो वायमन्तो अरहत्तं पत्तुं नासक्खि । सो, “विसे-
सेत्वा कम्मट्ठानं कथापेस्सामी” ति ततो निक्खमित्वा सत्थु सन्तिकं 5
आगच्छन्तो अन्तरामग्गे महन्तं दावग्गिं उट्ठितं दिस्वा वेगेन एकं
मुण्डपव्वतमत्थकं^१ अभिरुह निसिन्नो अरञ्जं डह्मानं अग्गि दिस्वा R. 281
आरम्भणं गण्हि, “यथा अयं अग्गि महन्तानि च^२ खुद्दकानि च
उपादानानि डहन्तो^३ गच्छति^४, एवं अरियमग्गजाणग्गिना पि महन्तानि
च^२ खुद्दकानि च संयोजनानि डहन्तेन गन्तव्वं भविस्सती” ति । सत्था 10
गन्धकुटियं निसिन्नो व तस्स चित्तावारंजत्वा—“एवमेव^५ भिक्खु
महन्तानिपि^६ खुद्दकानिपि^७ उपादानानि विय इमेसं सत्तानं अब्भन्तरे
उपज्जमानानि अणुं थूलानि संयोजनानि, तानि जाणग्गिना भापेत्वा B. 179
अभब्बुप्पत्तिकानि कातुं वट्ठती” ति वत्वा ओभासं विस्सज्जेत्वा
तस्स भिक्खुनो अभिमुखे निसिन्नो विय पञ्चायमानो इमं ओभास- 15
गाथमाह^८—

३१६ “अप्पमादरतो भिक्खु, पमादे भयदस्सि वा ।

संयोजनं अणुं थूलं, डहं अग्गीव गच्छती” ति ॥११॥

तत्थ अप्पमादरतो ति अप्पमादे रतो अभिरतो, अप्पमादेन
वीतिनामेन्तो ति अत्थो । पमादे भयदस्सि वा ति निरयुप्पत्ति- 20

१. मुण्डपव्वतं—सी०, रो० ।

२. डहन्तो व—स्या० ।

३. एवमेतं—सी०, रो० ।

४. खुद्दकानि—रो० ।

५. गाथमाह—स्या० ।

२. रो० नत्थि ।

४. गच्छन्ति—स्या० ।

६. महन्तानि—सी०, रो० ।

८. रो० नत्थि ।

R. 282

आदिकं पमादे भयं भयतो^१ पस्सन्तो, तासं वा उप्पत्तीनं मूलत्ता
 पमादं भयतो पस्सन्तो । संयोजनं ति वट्टदुक्खेन सद्धिं योजनं^२
 बन्धनं पजानं^३ वट्टे ओसीदापनसमत्थं दसविधं संयोजनं । अणुं थूलं
 ति महन्तञ्च खुद्दकञ्च । इहं अग्गीव गच्छती^४ ति यथा अयं अग्गी
 ५ एतं महन्तञ्च खुद्दकञ्च उपादानं डहन्तोव^५ गच्छति, एवमेसो अप्प-
 मादरतो भिक्खु अप्पमादाधिगतेन आणग्गिना एतं संयोजनं डहन्तो
 अभव्वुप्पत्तिकं करोन्तो गच्छती ति अत्थो^६ ।

गाथापरियोसाने सो भिक्खु यथानिसिन्नोव सब्बसंयोजनानि भापेत्वा
 सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा आकासेनागन्त्वा तथागतस्स
 १० सुवण्णवण्णं सरीरंथोमेत्वा वण्णेत्वा वन्दमानोव पक्कामी ति ।

[अज्जातरभिक्खुवत्थु अट्टमं]

१. सी०—स्या०—रो० नत्थि ।

२. योजनन्ति—रो० ।

३. स्या०—रो० नत्थि ।

४. गच्छन्तीति—स्या० ।

५. डहन्तो—सी०, रो० ।

६. सी०—रो० नत्थि ।

२-६. निगमवासितिस्सत्थेरवत्थु

अप्पसादरतो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
 निगमवासितिस्सत्थेरं^१ नाम^२ आरब्भ कथेसि । एकस्मिं हि सावत्थितो
 अविदूरे निगमगामे जातसंवड्ढो^३ एको कुलपुत्तो सत्थु सासने पब्बजित्वा
 लद्धपसम्पदो “निगमवासितिस्सत्थेरो” नाम अप्पिच्छो सन्तुट्ठो पविवित्तो
 आरद्धवीरियो” ति पञ्चायि, सो निबद्धं आतिगामेयेव पिण्डाय 5
 विचरति^४ । अनाथपिण्डिकादीसु महादानानि करोन्तेसु^५, पसेनदिकोसले
 असदिसदानं करोन्तेपि सावत्थि^६ नागच्छति । भिक्खू—“अयं निगम-
 वासितिस्सत्थेरो” उट्ठाय समुट्ठाय आतिसंसट्ठो विहरति, अनाथपिण्डिका-
 दीसु महादानादीनि करोन्तेसु^७, पसेनदिकोसले असदिसदानं करोन्ते पि
 नेव आगच्छती” ति कथं समुट्ठापेत्वा सत्थु आरोचयिसु । सत्था तं 10 R. 284
 पक्कोसापेत्वा—“सच्चं किर त्वं भिक्खु एवं करोसी” ति पुच्छित्वा,
 “नत्थि भन्ते मय्हं आतिसंसग्गो, अहं एते मनुस्से निस्साय अज्झो-
 हरणीयमत्तं आहारं^८ लभामि लूखे वा पणीते वा, यापनमत्ते लद्धे पुन
 किं आहारपरियेसनेना ति न गच्छामि, आतीहि पन मे संसग्गो नाम
 नत्थि भन्ते” ति वुत्ते सत्था^९ पकतियापि तस्स अज्झासयं विजानन्तो^{१०}—
 “साधु साधु भिक्खू” ति तस्स साधुकारं दत्त्वा—“अनच्छरियं खो
 पनेतं भिक्खु, यं त्वं मादिसं आचरियं लभित्वा अप्पिच्छो अहोसि ।
 अयं हि अप्पिच्छता नाम मम तन्ति, मम पवेणी” ति वत्त्वा भिक्खूहि
 याचितो अतीतं आहरि—

B. 180

15

१. निगमतिस्सत्थेरं—सी०, स्या०, रो० ।	२. स्या०-रो० नत्थि ।
३. जातसंवड्ढो—सी० ।	४. निगमतिस्सत्थेरो—सी०, स्या०, रो० ।
५. चरति—सी०, स्या०, रो० ।	६. करोन्तेसुपि—स्या० ।
७. सावत्थियं—सी० ।	८. निगमतिस्सो—स्या० ।
९. करोन्तेसुपि—स्या० ।	१०. स्या०-रो० नत्थि ।
११. स्या० वत्थि ।	१२. जानन्तो—स्या० ।

अतीते हिमवन्ते गङ्गातीरे एकस्मिं उदुम्बरवने अनेकसहस्रा सुवा
 वसिंसु । तत्रैको^१ सुवराजा अत्तनो निवासरुक्खस्स^२ फलेसु खीणेषु
 यं^३ यदेव अवसिद्वं होति अङ्कुरो वा पत्तं वा तच्चो^४ वा, तं तं^५
 खादित्वा गङ्गायं^६ पानीयं पिवित्वा परमप्पिच्छो सन्तुट्ठो हुत्वा अञ्जत्थ
 5 न गच्छति । तस्स अप्पिच्छसन्तुट्ठभावगुणेन सक्कस्स भवनं कम्पि ।
 सक्को आवज्जमानो तं दिस्वा तस्स वीमंसनत्थं अत्तनो आनुभावेन तं
 रुक्खं सुक्खापेसि । रुक्खो ओभग्गो^७ खाणुमत्तो^८ छिद्दावच्छिद्दोव हुत्वा
 वाते पहरन्ते आकोटितो विय सहं निच्छारेन्तो अट्ठासि । तस्स छिद्देहि
 R. 285 चुण्णानि निक्खमन्ति । सुवराजा तानि खादित्वा गङ्गायं^९ पानीयं
 10 पिवित्वा अञ्जत्थ अगन्त्वा वातात्तपं अगणत्वा उदुम्बरखाणुमत्थके
 दिसीदति^{१०} । सक्को तस्स परमप्पिच्छभावं अत्वा, “मित्तधम्मगुणं
 कथापेत्वा वरमस्स दत्वा उदुम्बरं अमत्तफलं कत्वा^{११} आगमिस्सामी”
 ति एको हंसराजा हुत्वा सुजं असुरकञ्जं पुरतो कत्वा^{१२} उदुम्बरवनं
 गन्त्वा अविदूरे एकस्स रुक्खस्स साखाय निसीदित्वा तेन सद्धिं कथेन्तो
 15 इमं गाथमाह—

“सन्ति रुक्खा हरिपत्ता^{१३}, दुमानेकफला बहू ।
 कस्मा नु सुक्खे कोळ्ळापे, सुवस्स निरतो मनो” ति ॥

B. 181

सब्बं सुवजातकं^{१४} नवकनिपाते^{१५} आगतनयेनेव वित्थारेत्तब्बं ।
 अट्ठुप्पत्तियेव^{१६} हि तत्थ च इध च नाना, सेसं तादिसमेव । सत्था इमं
 20 धम्मदेसनं आहरित्वा—“तदा सक्को आनन्दो अहोसि, सुवराजा अह-
 मेवा” ति वत्वा “एवं भिक्खवे अप्पिच्छता नामेसा मम तन्ति, मम

१. तत्थ एको—सी०, स्या०, रो० ।	१०. महासन्नरुक्खेसु—स्या० ।
३. स्या०-रो० नत्थि ।	४. तच्चं—सी०, रो० ।
५. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।	६. गङ्गाय—रो० ।
७. सी०-रो० नत्थि ।	८. ० व—स्या० ।
९. गङ्गाय—स्या०, रो० ।	१०. निसीदि—सी०, स्या०, रो० ।
११. करित्वा—सी०, स्या०, रो० ।	१२. ०तं—स्या० ।
१३. हरिपत्ता—सी०, स्या०, रो० ।	१४. जातकं—सी०, रो० ।
१५. दसकनिपाते—सी०; दसनिपाते—रो० ।	१६. अट्ठुप्पत्ति—स्या०, रो० ।

पवेणी, अनच्छरियं^१ मम पुत्तस्स निगमवासितिस्सस्स^२ मादिसं आच-
रियं लभित्वा अप्पिच्छता, भिक्खुना नाम निगमवासितिस्सेन^३ विय
अप्पिच्छेत्तेव^४ भवितव्वं । एवरूपो हि भिक्खु अभव्वो^५ समथविपस्सना-
धम्ममेहि वा^६ मग्गफलेहि वा परिहानाय, अज्जदत्थु निब्बानस्सेव सन्तिके
होती” ति वत्वा इमं गाथमाह—

5

३२ § “अप्पमादरतो भिक्खु, पमादे भयदस्सि वा ।

अभव्वो परिहानाय, निब्बानस्सेव सन्तिके” ति ॥१२॥

तत्थ अभव्वो परिहानाया ति सो एवरूपो भिक्खु समथविपस्सना-
धम्ममेहि वा मग्गफलेहि वा परिहानाय अभव्वो, नापि पत्तेहि परिहा-
यति, न अप्पत्तानि न पापुणाति । निब्बानस्सेव सन्तिके ति किलेस- 10
परिनिब्बानस्सापि^७ अनुपादापरिनिब्बानस्सापि सन्तिकेयेवा ति ।

R. 286

गाथा परियोसाने निगमवासितिस्सत्थेरो^८ सह पटिसम्भदाहि अर-
हत्तं पापुणि, अज्जेपि बहू सोतापन्नादयो अहेसुं, महाजनस्स सात्थिका^९
धम्मदेसना जाता ति ।

निगमवासितिस्सत्थेरवत्थु नवमं ।

अप्पमादवग्गवण्णना निट्ठिता ।

१. अनच्छरियं—स्या० ।

३. निगमतिस्सेन—सी०, रो० ।

५-५. स्या०-रो० नत्थि ।

७. निगमतिस्सत्थेरो—सी०, स्या० ।

२. निगमतिस्सस्स—सी०, रो० ।

४. अप्पिच्छेत्तेव—स्या० ।

६. किलेसनिब्बानस्सापि—सी०, रो० ।

८. मग्गफला—रो०; महफला—सी०,
स्या० ।

सद्धानुवकमणिका

अ		अनोत्तदहतो	४४
अकुसलकम्मपथा	२१	अनोमदस्सी	७३, ९१, ९६
अक्खिरोगो	९	अनोमत्थेरो	९५
अग्निपरिचरणट्टानं	१७०	अनोमानदीतीरे	७५
अग्गमहेसिट्टानं	१६७	अपाया	९
अग्गयांगुभत्तादीनि	४६, ४७	अभिसमयो	९५
अग्गसावका	८३, ९०, ९१, ९३, ९४, ९५, ९८, १२२, १२३	अम्बवन्तं	२०६
अग्गसाविका	९२	अयसूलं	१२६
अङ्गुलिमालके	१२५	अय्यकसेट्टिस्स	२०५
अच्छरा	१०३, १०५	अय्यका	२०४
अजपालनिग्रोधमूले	७५, १७२	अय्यको	२०४
अजातसत्तु कुमारो	११९	अरञ्जायतने	१७३
अज्जुनख्खो	९१	अरहत्ताफलं	२१५
अञ्जातकोण्डञ्जो	८४	अरहत्तामग्गा	१९४
अटवियं कट्टनगरं	१४	अरहत्तां	१७३, १७६, २०८, २१० २३९, २४०
अटवी	१३	अरियसावका	६, २१६
अट्टपरिक्खारा	९५	अल्लकप्परट्टे	१३७, १४३
अट्टिमिज्जं	१५४	अल्लकप्परराजा	१३७
अट्टिस्सरो नाम पच्चेकबुद्धो	१२६	अवीचिमहानिरयसन्तापो	११०, १२२, १२६, १२८
अत्थदस्सी	७३	अवीचिमहानिरयसन्तापो	११०, १११
अत्थवण्णना	३	अस्सजित्थेरस्स	९८
अन्तेपुरपालका	१७०	अस्सवाहनं	१६४
अनागामिफले	१०२, १७०, १७२	असुभसञ्जं	८६
अनाथपिण्डिको	५, ५३, ५५, ५६, १०२ १२९, १७४	असुरभवने	२३६
अनुपियं नाम मल्लानं निगमो	११५	असुरविमानं	२३१
अनुरुद्धत्थेरो	११८, ११९	अहिवातरोगुप्पत्तियो	१४३, १६३
अनुरुद्धसक्खेन	११६	अहिवातरोगो	१६०

सहानुक्कमणिका

२४५

अहिनकुलानं	४५	उपोसिका	१७४
आगन्तुकभत्तां	११२	उमङ्गचोरा	२१२
आचरियो	१७५, २१४	उय्यानकीलाय	१६९, २३२
आनन्दो	५४, ५५, ९६, ११५, ११८, ११९, १२०, १२१, १८०	उरुवे लकस्सपादयो	७६, ८७
आमकसुसानं	१४९	उसभमत्तां	९४
आयकम्मिकं	१५७	ए	
आरञ्जाकविहारं	१४, २२१	एककहापणं	१४८
आरम्मणूपनिज्झानेव	१९४	एकनालिट्ठे नालिमत्तेन	१०९
आलारञ्च	७५	क	
आलारुद्धाकानं	७६	कक्कटकजातकानि	१२१
आवासथं	२२४	कक्कुटपादानि	१०३
ओदनं	१९७	ककुसन्धो	७३, ८९, ९०
ओसथं	१६७	कचवरं	४६
इ		कतपातरासो	१०२
इत्थिरतनं	१७३	कदलिपत्तं	५३
इद्धिपाटिहारियानुसासनिथा	१२२	कण्णिकं	२२८, २२९
इद्धिबलेन	१०३	कनकविमाने	२४, २५, ५३, ५६
इद्धिविसयो	९४	कप्पटो	१०८, २१३
इन्दगोपका	१८	कप्पासिकवनसण्डे	७६
इसिपब्बज्जं	९१, १३७	कपिलपुरं	१००, १०१
उ		कम्मजवाता	१४०
उक्कासितसद्दो	२११	कम्मट्ठानं	८, ९, २१०, २२१, १३२, २२२, २२३, २३९
उदककोटुके	४८	कम्मविपाको	११०
उदकमणिको	६९	करजकायेन	१०
उदेनो	१४०, १६३, १६४, १६५, १६७, १६९, १७०	करीसं	१०९
उपकेन	७६	कल्लवालगासकं	८३
उपज्झायो	४८	कलाबुराजभूतस्स	१२७
उपट्टानसालायं	३४, ३५	कल्याणधम्मो	११२
उपतिस्सो	७७, ७८, ८०, ८२	कस्सपो	७३, ८९, २०५, २१९
उपसम्पदं	२०५	कसिगोरक्खादीहि	२०१
उपालि	११८	कहापणो	१७०, १७७, १९८, २१६
उपोसथकम्मं	२८, १७५	काको	१६८
उपोसथज्झानि	१७५	कामावचरकुसलचित्तं	३२
उपोसथदिवसे	१२२, १३७, १३८	कायबन्धनं	२१०
		कालेन नागगजेन	७५

काली	६०, १४९, १५०	खन्धावारं	१७०
कालुदायित्थरेने	१००	खादनीयभोजनीयादीनि	५, ३०
कासिकोसलरट्टे सु	५७	खीणपाथेय्या	१६०
कासिपुरं	७६	खीणासवो	२२२
किङ्किणिकजालं	२३२	खीरं	१४५
किमिलत्थेरो	११९	खुज्जा	१६६, १६७
किमिलो	११७, ११८	खेतं	११७
किसागोतमिया	७५		
कुक्कुटे	१३४, १८०, १८३	ग	
कुण्डिकाय	८०	गणसेट्ठो	३२
कुण्डलानि	२३	गद्वभो	१०६, १०७, १०८
कुम्भकारो	३५, ३६, १५१, १५२	गन्धधुरं	८, १३२
कुम्भघोसकस्स	१९७	गन्धिकत्थेरस्स	१३२
कुम्भघोसकं	१९५	गन्धकुटि	२०७, २१०, २३९
कुमारको	१५८	गन्धतेलप्पदीपे	१७४
कुम्भीलं	१७१	गन्धव्वो	२८
कुररट्टे	१७०	गन्तिकत्थेरो	१३३
कुसलकम्मपथा	३२	गन्धव्वुट्ठानं	२०४
कूटागारकणिकं	६७	गन्धस्सपातनभेसज्जं	४२
कोण्डञ्जो	७३	गयासीसे	७७, १२२
कोणागमनो	७३, ८९	गरुलो	१२३, २३७
कोमारभच्चो	२०६	गलनारि	२१३, २१४
कोलितपरिव्वाजको	८१	गामधातादीनि	२०
कोलितो	७७, ७८, ८२	गामभोजकस्स	६१
कोविलारुक्खं	२२९	गामभोजको	२२७, २२८
कोसम्बिकजातकं	५७	गावुत्तं	१२५
कोसम्बिकसेट्ठि	१४७	गिज्झकूटपब्बतं	१२०
कोसलरज्जापि	११९	गिम्हकाले	२२६
कोसलराजा	५६	गिलानो	१५६
कोसम्बिं	४८, ५०, ११९, १४७, १३९	गीतसद्दो	१४, १५
	१४१, १४२, १६०, १७३, १७६	गुलकीलं	११५, १५१
		गुलमण्डले	११६
ख		गेहसामिका	१९५
खज्जुत्तरा	१७८	गोतमो	३०, ७३, ८९, ९५, १७९
खत्तियमुखुमालो	६, ५४	गोपालको	१४४, १४५, १४६, १४८
खज्जुत्तरा	१७७	गोपो	१३४

घोसकदेवपुत्तो	घ	१४७	छवडाहिका	६०
घोसकसेट्ठि	१६०, १६२, १७३		छ रथे	११३, ११४
घोसको	१५१, १५२, १५३, १५४, १५५		ज	
घोसितारामं	४८, १३८, १७६,		जम्बुदीपस्स	३८
च			जटिला	९१, ९२, ९४, ९५
चक्कङ्किततलेन पाणिना	२०७		जनपदकल्याणी	१०१, १०३, १०६, १०८
चक्कवत्ती	१०१		जनपदसेट्ठिनो	१५५
चक्खुपालत्थेर	४, १६, १८		जयसुमनपुष्पावण्णं	१६
चङ्कमनं	१८		जरसक्को	२३७
चण्डपज्जोतो	१६४, १६५, १६९		जातसारं	१२३
चतुपारिसुद्धिसीलसङ्घातेन	२१५		जीवकस्स गेहं	२०७
चतुमधुरं	१७४, १७५		जीवको	२०६, २०९, २१०
चन्दकिन्नरीजातकं	१००		जेट्टकतापसो	१७३
चन्दिमसूरियेहि	२६		जेतवने	१७, १८, ३४, ४१, ४८, ५६,
चारिया	८२, ९८, १५१		६८, १००, १०२, १०४, ११२,	
चातुमहाराजिकं	४९		११५, १२४, १२९, १३२, २१६, २१९	
चित्तपाटलि	२३१, २३७		२२१, २३९	
चित्तलतावनं	२३३		झ	
चीवरकम्मं	२०९		ज्ञानसुखेन	२०५
चीवरदानं	९०		ज्ञामक्खेत्ते	१०३
चूलकालत्थेरो	५९, ६१, ६३, ६४		ञ	
चूलकालो ति	६०, ८४		जाणगिना	२३९, २४०
चूलधम्मपालजातकञ्च	१२७		जाणफुसना	१९४
चूलपन्थको	२०३, २०४, २०६,		जाणं	१०५
चूलपालो	२०७, २०९, २१०, २११, २१४		त	
चूलपितु	५, १७		तक्कसिलं	१०६, २११, २१३
चूलमागण्डियोपि	१८१, १८२, २०४		तन्तिभासं	३, १६५
चूलसेट्ठिजातक	१७३		तम्बपण्णिदीपम्ह	३
चेतोविमुत्ति	२१४		तावतिसा	१०३, १४६, २२५, २३०,
चोरजेट्टकादयो	१०५		२३१	
चोरपपातपब्बतं	२०		तापसो	९३, ९७, १३९, १४१
छ	१५०		तारका	३१
छद्दस्तजातकेनापि	७१		तिण्णं	१७१
छणो	१९८		तिथिकरणनक्खत्तयोगो	१४८
छब्बणवुद्धरसियो	२१०		तिपिटकधरा	१७८
			तिसस्त्थेरो	३४

तिस्सो	३९, ७३	देवदत्तो	६८, ६९, ७१, ११५, ११८, ११९,
तिस्सो विज्जा	२१७		१२०, १२१, १२३, १२४, १२५,
तिरच्छानो	२२८		१२६, १२८ ।
तिलतण्डुलसप्पिमधुफणितादीनि	६९	देवपुत्तो	३०, २३३
तीणिपिटकानि	२०८	देवनगरं	१४७
तुसितपुरे	१३१	देवराजा	१७३, १७४
तुसितभवनं	११३, ११४, १३१	देवरज्जसिरिन्धरो	१६, १७
तुलाकूटादीनि	२०१	देवलोक०	२८, २९, ११२, ११३, २३४,
तेपिटकं	८		२३७, २३८
तेपिटकं बुद्धवचनं	९५, १३२	देवसभा	२३३
द्वे भातिकजटिलानं	९०	देवासुरसङ्ग्रामे	२३१
तेविज्जो	११९	देविलो	३२, ३६, ३९
तेलं	९, १५३	ध	
थ		धजपटाकं	४
थालिपाकसत्तानि	१२१	धजा	२३२
थावरं	२२८	धनकोटियो	१९५
द		धनपाले	१२५
दक्खिणोदकं	९७, २०९	धनसेट्टिकुलस्स	२०३
दसउपपारमियो	७४	धम्मकउपासकं	११२
दसपरमत्थपारमियो	७४	धम्मकथिकअन्तेवासिकानं	४९
दसपारमियो	७४	धम्मचक्कं	९५
दसबलञ्च	१३, २०५, २०६	धम्मदेसना	९२, २१८
दसविधं संयोजनं	२४०	धम्मन्तेवासिको	२११
दससहस्सचक्कवालदेवतादि	७४, ७५	धम्मपदं	३, २५
दाठा	१८२	धम्ममामको	१७५
दावाग्गि	२३९	धम्मराजा	३१
दासकम्मकरा	१९५	धम्माभिसमयो	३२, ९०
दासो	१६८, २५८	धम्मिकजीविकं	२००
दिब्बचक्खुको	११९	धम्मो	४५
दिब्बपारिच्छत्तकस्स	२३७	धेनुमङ्गलं	१४४
दीघनखपरिब्बाजकस्स	८३	न	
दीपङ्कुरदसबलस्स	७३	नक्खत्तकोविदो	२१५
दीपभासाय	३	नक्खत्तयोगं	१४१
दुत्तियअग्गसावको	८७	नक्खत्तां	१६३
दुब्बुट्टिका	४६	नगरपरिग्गाहिका देवता	११६
देवच्छरा	१०६	नटसमज्जा	२३३

मन्वं	१००, १०१, १०३	पण्डवपञ्चतपञ्चभारे	७५
मन्दा	२२८, २२९, २३३	पण्डुकम्बलसिलासनं	१६
मन्दो	१०२, १०५, १०६, १०८	पण्डुरोगो	२३
मलकारजेष्टाकस्स	१५०	पण्णं	१५३, १५४, १५६, १५९
म्हानतित्थं	४	पण्णसालं	१७, १४५
म्हानोदकञ्च	२३०	पण्णाकारं	१५५, १५६, १५७, १६०
नागसुपण्णा	१३४	पत्तां	१६९, २०९
नागो	५४, ५५	पत्तिं	८९, २२९
नामग्गहणदिवसे	४४	पतोदं	१०७
नारदो	३६, ३७	पथविं	१७
	३८, ३९, ७३	पटुमुत्तरसम्बुद्धकालेपि	८६
नालगिरि	१२०, १२१	पण्डुकम्बलसिला	२३२
निकायो	१३३	पन्थको	२०४
निग्रोधमहाविहारे	५	पण्डवज्जा	११७
निब्बानं	९९, १९४	पण्डवजितकिच्चं	२२२
निब्बानसुखं	२१८	परन्तपराजा	१४१
निरोधसमापत्ति	९४	परविसयं	११८
निवेसनञ्च	१५६	पटिसम्भिदाहि अरहत्तां	२०८, २२१
निसिगियादिआपत्ति	६६	पटिसम्भिदाहियेव	२१०
निसीदनपासाणफलके	५४	परिचारिका	१९६
नेरयिकग्गिम्ह	११०	परिपन्थो	१४
प		परिब्बाजकाराम०	७९, ८१
पक्खिकभत्तां	११२	परिसुद्धतण्डुलादीनि	१९७
पञ्चन्तगामं	१४२	पवारणाय	१२
पञ्चेकबुद्धो	१४४, १४५, १४६, १६८, १६९	पवालधजा	२३१
पजापति	२२५	पवेणी	४१, १४७
पञ्चपासादं	२२०	पातरासं	१५३
पञ्चगोरसे	१३४, १३५	पातिमोक्खं	८३
पञ्चमहाविलोकनानि	७४	पादकुक्कुच्चं	२११
पञ्चसीलानि	२३४, २३६	पादपरिचारिका	१७१, २३०
पञ्जा	९५	पायासं	१४५
पञ्जाविमुत्तिं	१०५	पारमियो	६
पञ्जासारं	९९	पाराजिकापत्ति	६६
पठमअग्गसावको	८७, ९७	पारिच्छत्तको	२३१
पठमज्झानादीनि	२१७	पालितो	१३, १४
		पालिलेय्यक	५२, ५६

पालिलेय्यको	५३	महवतियसेट्ठि	१६०
पालो	४, १६	महवती	१६८
पावारिकसेट्ठि	१७३, १७६	महवतीनगरे	१६०
पासादतले	१८२	भेसज्जं	९, १९, २३, ४२, १७५
पासादं	१८२, २२०	म	
पिङ्गलजातकं	१२८	मक्कटदेवपुत्तो	५३
पिप्फलिगुहायं	२१९	मक्कटो	५३, ५३
पिटकानि	२१०	मगधरट्ठे	८३, २२६
पिलन्धनमुट्ठिकञ्च	१४२	मधवा	२३८
पिलोतिकखण्डं	२०८	मधो	२२४, २२६, २२७, २२९, २३८
पिट्ठिवंसे	४६	मधभाणवो	२२५, २३८
पियदस्सी	७३	मङ्गलपोक्खरणीतीरे	७४
पुञ्जाकिरियक्खसु	१६	मच्छमंसं	१२१
पुप्फगुलं	१८२	मज्जारी	४३
पुप्फच्छत्तं	९४, ९५	मञ्चं	११२
पूवगन्धो	११६	मट्टकुण्डलिं	२३
पूवविकति	११५	मट्टसारके	१७८
पेतलोके	८९, ९०	मण्डलमालमज्झे	२१०
पोराणको	४५	मणिरतनं	१६९
फ		मत्तिकभाजनं	११२
फरसुना	६१	मधुपटलं	५३
फुस्सबुद्धस्स	८७	मरणपण्णं	१५८, १५९
ब		मस्सुकम्मं	२१३
बलकायो	१७०	महाकस्सपत्थेरो	११९
बुद्धसुखुमालो	६	महाकालस्स	६४
बाराणसियं	१९, ५०,	महाकालोति	५९
	७०, १०६, १०७, १२७	महापजापतिं	१००
बिम्बिसारो राजा	७७, ८९, ९०,	महापन्थको	२०४, २०६, २०९, २१०
	११६, ११९	महाधम्मपालजातकं	१०२
ब्रह्मलोका	४९, १३३	महानामो सक्को	११५
ब्रह्मदत्ते	७०, १०६	महामाया	९५
भ		महालिलिच्छवी	२२४, २३८
भण्डकं	२१२	महावितक्कसुत्तं	११९
भत्तं	९३, १६२, १७४, १९६	महाबेलुगुम्बो	१५०
भत्तुहेसको	२०६	महासमुहे	२३१
भट्ठियो	११५, ११७, ११९	महासेट्ठि	२०५

महिन्दो	८७	वज्जो	९
मागन्दिमन्नाहणस्स	१७०	वज्जिपुत्तकेहि	१२२
मागण्डिया	१७०, १७८, १७९, १८०, १८१	वट्टकजातकं	४९
माणवो	२४, २५, २७, २९, २११, २१२, २२४, २३८	वत्थं	१९६
मातङ्ग रज्जोव	५५	वनप्पति	४
मातलिसङ्गाहको	२३७	वरुणो	९२
मानुलधीता	२३०	वस्सुपनायिकाय	१७३
मारवलं	७५	वाणं	१९७
मालाकारो	१७७	वाराणसिराजा	२१२
मुञ्चकेसी	१६८	विनयधरो	४८
मुत्तधज्जा	२३१	विपस्सी	७३, ८४, ८६
मोगल्लानो	९१, ९६	विस्सकम्मदेवपुत्तो	२३१
य		विसाखा	५३, १२९
यक्खिनी	४३, ४४, ४६, ४७	विसाखो	८९
यसकुलपुत्तप्पमुखा	७६, ८४, ८६	विहार	४४, २०६, २०९, २१०
यानकं	२३६	वीही	११७
योजनमत्तं	१०६, १०७, १२५	वेजयन्तरथं	२३७
र		वेज्जकम्मं	१९
रथं	१५८, २३७	वेज्जो	१०, १९
राजगहं	७५, ७९, ८३, १००, १०२, ११९, २०५	वेठदीपकराजा	१३७, १३८
राहुलो	९६, १००, १०५, १२५,	वेतनं	१०८
रुनहिहप्पादककम्मं	१२०	वेलुवने	७३, ८१, ८२, ९०, १००, १०९, ११५, २०३
रेवतो	७३	वेस्सभू	७३
ख		वेसालियं	२२४
लक्खयोगर्गं	४६	स	
लज्जं	१७९, १८१	सकटं	१०९
लट्टु किकापिसकुणिका	४९	सकदागामी	१३०
लोकियकुटुम्बे	२१४	सक्यकुमारा	११८
लीकुत्तरकुटुम्बस्स	२१५	सकस्सदेवरज्जो	१०३
लीकुत्तरधम्मे	१९३, २२३	सक्को	१६, २८, २२४, २२५, २३१, २३२, २३३, २३४, २३५, २३६, २३७, २३८
लोह्थालिया	१०९	सक्को देवराजा	२३१, २५३
व		सकलजम्बुदीपे	५३
वच्चकूपे	१५३		

संगे	२४, २२६	ह	
सङ्खमुखि	१०८	हत्थकम्मं	८५
सङ्खभेदो	१२२	हत्थकुक्कुच्चं	२११
सञ्जयो	७८, ७९, ८१, ९८	हत्थसारं	२०३
सत्तभूमिकस्स पासादस्स	२०३	हत्थिअस्सानं	१९६
सत्तिपट्टानमुत्तं	११२	हत्थि	५२
सप्पो	१८२, १८३	हत्थि	२२८
सयंजातसारि	१४१	हत्थिकन्तं	१६४
संयोजनानि	१४०	हत्थिकन्तमन्तञ्च	१३८
सरीरलब्धे	४८	हत्थिकन्तमन्ते	१४१
सरे	१८०	हत्थिकन्तवीणं	१८२
सराकं	१२२	हत्थिकन्तवीणञ्चे	१३८
सस्स	४५	हत्थिकलभेहि	५१
सहस्सनेत्ते	१८, १७	हत्थिच्छापेहि	५१
साकिया	१०३, ११८	हत्थिनागं	४९, १५६
साटको	२०८, २०९	हत्थिनागेन	५३
सामावती	१६२, १६४, १७७,	हत्थिनागो	५१
	१७९, १८१, १८२	हत्थिनीहि	५१
सार्वत्थि	४, ५, १७, २२, २५, ४३	हत्थिमारको	७०, ७१
	५६, ५९, ११२, ११४, १२९,	हत्थिरवं	१४२
सारिपुत्तो	६८, ९१, ९६, १०२, १२३	हत्थिलिङ्गसकुणेन	१४३
सारिपुत्तमोगल्लाना	७७, १२२	हत्थिलिङ्गसकुणे	१४०
सालिगम्भं	८४, ८५	हत्थिलिङ्ग सकुणो	१३९, १४०, १४२
सिखी	७३	हत्थीकन्तवीणञ्चेन	१३८, १४२
सिद्धथो	७३	हत्थी पन एरावणो	२३२
सिप्पं	१३७, १६७, २१२, २१३	हत्थीपि	५५
सिरिवड्ढनकुटुम्बिको	९२	हत्थी	५५, २२७, २२९
सिसपावनं	६३	हरिचन्दनुस्सदो	२६, ३१
सुजं असुरकञ्जं	२३७	हरितव्वयुत्तकारुक्खसाखा	२२६
सुजातो	७३	हसनकोलि	१६८
सुद्धोदनो	९६, ११०	हिमवन्तप्पदेसे	१३७, १३९
सुधम्मा	१२८, २३०, २३३	हिमवन्ते	७३, १७३
सुमनदेवी	१३०	हिमवन्ततो	३५
सुमेधो	७३	हिरञ्जसुवणस्स	१७०
सुरापानट्टाने	१८१	हिरञ्जादीहि	१८४
सुवण्णपारि	११६, ११७	हेट्ठाअटनियं	१९७

